

RECEP TAYYIP
ERDOĞAN
ÜNİVERSİTESİ
YAYINLARI

RECEP TAYYIP ERDOĞAN ÜNİVERSİTESİ HUKUK FAKÜLTESİ
(RECEP TAYYIP ERDOĞAN UNIVERSITY FACULTY OF LAW)

Birinci Uluslararası Rize Hukuk Sempozyumu
(1st International Rize Law Symposium)

ÖZET BİLDİRİ KİTABI ABSTRACT PROCEEDING BOOK

Editörler

Prof. Dr. Ali EKİN

Doç. Dr. Emre KIYAK

Doç. Dr. Hakan KOLÇAK

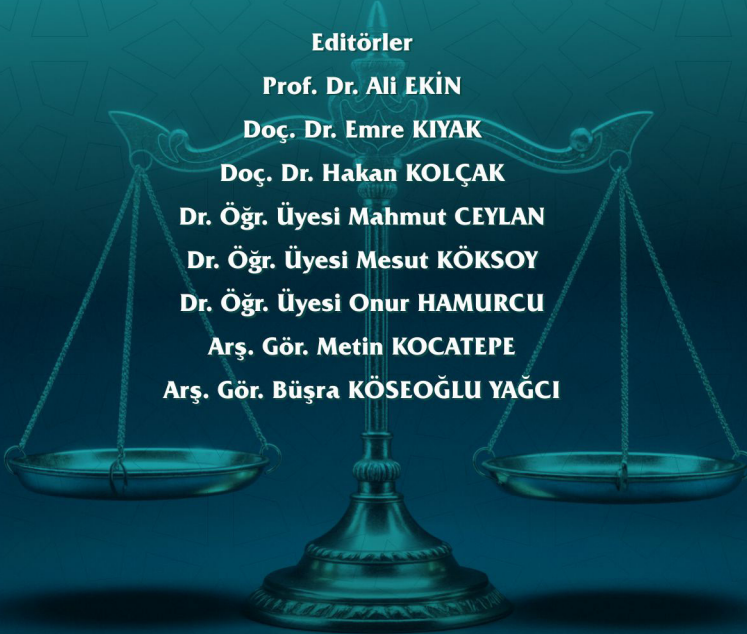
Dr. Öğr. Üyesi Mahmut CEYLAN

Dr. Öğr. Üyesi Mesut KÖKSOY

Dr. Öğr. Üyesi Onur HAMURCU

Arş. Gör. Metin KOCATEPE

Arş. Gör. Büşra KÖSEOĞLU YAĞCI

25-26 Eylül/September 2025

**RECEP TAYYIP ERDOĞAN ÜNİVERSİTESİ
HUKUK FAKÜLTESİ**

**(RECEP TAYYIP ERDOGAN UNIVERSITY
FACULTY OF LAW)**

**Birinci Uluslararası Rize Hukuk Sempozyumu
(1st International Rize Law Symposium)**

**ÖZET BİLDİRİ KİTABI
ABSTRACT PROCEEDING BOOK**

25-26 Eylül/September

2025

Birinci Uluslararası Rize Hukuk Sempozyumu (1st International Rize Law Symposium)

ÖZET BİLDİRİ KİTABI ABSTRACT PROCEEDING BOOK

Editörler:

Prof. Dr. Ali EKİN

Doç. Dr. Emre KIYAK

Doç. Dr. Hakan KOLÇAK

Dr. Öğr. Üyesi Mahmut CEYLAN

Dr. Öğr. Üyesi Mesut KÖKSOY

Dr. Öğr. Üyesi Onur HAMURCU

Arş. Gör. Metin KOCATEPE

Arş. Gör. Buşra KÖSEOĞLU YAĞCI

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Yayınları
Birinci Uluslararası Rize Hukuk Sempozyumu
Özet Bildiri Kitabı

Grafik & Tasarım
Öznur YILDIRIM

E-ISBN
978-605-9072-29-8

Yayın No: 37

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Yayınları

Fener Mah. Zihni Derin Yerleşkesi,
Basım Evi ve Matbaa Birimi, 53100, Merkez/RİZE

+90 (464) 223 53 76

matbaa@erdogan.edu.tr

Ekim, 2025

**Birinci Uluslararası
Rize Hukuk Sempozyumu**

**(1st International
Rize Law Symposium)**

Rize, 25-26 Eylül / September, 2025

Kurullar Boards

Düzenleme Kurulu

Prof. Dr. Naim DEMİREL, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Prof. Dr. Ali EKİN, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Doç. Dr. Emre KIYAK, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Doç. Dr. Hakan KOLÇAK, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Dr. Öğr. Üyesi Mahmut CEYLAN, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Dr. Öğr. Üyesi Mesut KÖKSOY, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Dr. Öğr. Üyesi Onur HAMURCU, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Arş. Gör. Metin KOCATEPE, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Arş. Gör. Buşra KÖSEOĞLU YAĞCI, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Düzenleme Kurulu Akademisyen Temsilci

Doç. Dr. Emre KIYAK, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Organizing Board

Professor Dr. Naim DEMİREL, Recep Tayyip Erdoğan University Faculty of Law
Professor Dr. Ali EKİN, Recep Tayyip Erdoğan University Faculty of Law
Associate Professor Dr. Emre KIYAK, Recep Tayyip Erdoğan University Faculty of Law
Associate Professor Dr. Hakan KOLÇAK, Recep Tayyip Erdoğan University Faculty of Law
Assistant Professor Dr. Mahmut CEYLAN, Recep Tayyip Erdoğan University Faculty of Law
Assistant Professor Dr. Mesut KÖKSOY, Recep Tayyip Erdoğan University Faculty of Law
Assistant Professor Dr. Onur HAMURCU, Recep Tayyip Erdoğan University Faculty of Law
Research Assistant, Metin KOCATEPE, Recep Tayyip Erdoğan University Faculty of Law
Research Assistant, Buşra KÖSEOĞLU YAĞCI, Recep Tayyip Erdoğan University Faculty of Law

Academic Representative of the Organizing Committee

Associate Professor Dr. Emre KIYAK, Recep Tayyip Erdoğan University Faculty of Law

Bilim Kurulu

- Prof. Dr. Abdurrahman SAVAŞ, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi
- Prof. Dr. Aleksandar B. IVANOVIC, Novi Pazar Üniversitesi Hukuk Fakültesi
- Prof. Dr. Ali EKİN, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Hukuk Fakültesi
- Prof. Dr. Ali YEŞİLIRMAK, İbni Haldun Üniversitesi Hukuk Fakültesi
- Prof. Dr. Altın SHEGANI, Tiran Üniversitesi Hukuk Fakültesi
- Prof. Dr. Aydın GÜLAN, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi
- Prof. Dr. H. Martin ROESTAMY, Djuanda Üniversitesi Hukuk Enstitüsü
- Prof. Dr. Hakan ÇEBİ, Kocaeli Üniversitesi Hukuk Fakültesi
- Prof. Dr. Hasan Cumhur ÖZAKMAN, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Hukuk Fakültesi
- Prof. Dr. İbrahim ERMENEK, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi
- Prof. Dr. Juraj JANKUV, Pavol Jozef Šafárik Üniversitesi Hukuk Fakültesi
- Prof. Dr. Kseniia SMYRNOVA, Kiev Ulusal Taras Shevchenko Üniversitesi Hukuk Fakültesi
- Prof. Dr. Martina JÁNOŠÍKOVÁ, Pavol Jozef Šafárik Üniversitesi Hukuk Fakültesi
- Prof. Dr. Murat DOĞAN, Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi
- Prof. Dr. Müslüm AKINCI, Kocaeli Üniversitesi Hukuk Fakültesi
- Prof. Dr. Naim DEMİREL, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Hukuk Fakültesi
- Prof. Dr. Nejat ADAY, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Hukuk Fakültesi
- Prof. Dr. Nuray EKŞİ, Marmara Üniversitesi, Hukuk Fakültesi Emekli Öğretim Üyesi
- Prof. Dr. Şafak NARBAY, Sakarya Üniversitesi Hukuk Fakültesi
- Doç. Dr. Abdullah ÖMERCİOĞLU, Kırıkkale Üniversitesi Hukuk Fakültesi
- Doç. Dr. Altan RENÇBER, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi
- Doç. Dr. Armela KROMIÇI, Tiran Üniversitesi Hukuk Fakültesi
- Doç. Dr. Aydın Alber YÜCE, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi
- Doç. Dr. Ayşe LEDÜN AKDENİZ, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi
- Doç. Dr. Barış DEMİRSATAN, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi
- Doç. Dr. Bülent ALGAN, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi
- Doç. Dr. Cannur ERCAN ÇATAKLI, Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi
- Doç. Dr. Efe Can YILDIRIR, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi
- Doç. Dr. Emre KIYAK, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Hukuk Fakültesi
- Doç. Dr. Ender GÜLVER, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi
- Doç. Dr. Ersida TELITI, Tiran Üniversitesi Hukuk Fakültesi
- Doç. Dr. Hakan KOLÇAK, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Hukuk Fakültesi
- Doç. Dr. Iv ROKAJ, Tiran Üniversitesi Hukuk Fakültesi
- Doç. Dr. İdil TUNCER KAZANCI, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi
- Doç. Dr. İsmail ATAMULU, Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi
- Doç. Dr. Levent BİÇER, Kocaeli Üniversitesi Hukuk Fakültesi
- Doç. Dr. Mehpare ÇAPTUĞ DİLEK, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Doç. Dr. Milan SUDZINA, Pavol Jozef Šafárik Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Doç. Dr. Osman DURAN, Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Doç. Dr. Petrina BROKA, Tiran Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Doç. Dr. Rezarta DEMNERI, Tiran Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Doç. Dr. Salimya GANIYEVA, Atatürk Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Doç. Dr. Soner DEMİRTAŞ, Trabzon Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Doç. Dr. Şule ŞAHİN CEYLAN, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Doç. Dr. Yasemin TAŞDEMİR, Sakarya Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Doç. Dr. Yıldız ABİK, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Dr. Öğr. Üyesi Abdülkadir SAKA, Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Dr. Öğr. Üyesi Ali Haydar BÖLÜKBAŞI, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Dr. Öğr. Üyesi Ayşegül EKİN, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Dr. Öğr. Üyesi Batuhan USTABULUT, Yalova Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Dr. Öğr. Üyesi Burcu İRGE ERDOĞAN, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Dr. Öğr. Üyesi Cemile TURGUT, Kocaeli Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Dr. Öğr. Üyesi Dilşah Büşra KARTAL, Kocaeli Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Dr. Öğr. Üyesi Dorina SAJA, Tiran Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Dr. Öğr. Üyesi Duygu KOÇAK DİKER, Kocaeli Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Dr. Öğr. Üyesi Funda KAYA BOZOK, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Dr. Öğr. Üyesi Gizem ÇOŞGUN YILDIRIM, Sakarya Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Dr. Öğr. Üyesi Kâmil DURMUŞ, Atatürk Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Dr. Öğr. Üyesi Kemal ERDOĞAN, Sakarya Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Dr. Öğr. Üyesi Mahmut CEYLAN, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Dr. Öğr. Üyesi Mesut KÖKSOY, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Dr. Öğr. Üyesi Mihri Sinem BAYRAM DUMLUDAĞ, Atatürk Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Dr. Öğr. Üyesi Muzaffer EROĞLU, Boğaziçi Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Dr. Öğr. Üyesi Mürvet Ece BÜYÜKÇALIK, Kocaeli Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Dr. Öğr. Üyesi Necati Şükrü BAYRAMOĞLU,
Ondokuz Mayıs Üniversitesi Ali Fuad Başgil Hukuk Fakültesi
Dr. Öğr. Üyesi Nihan DEĞİRMENCİOĞLU AYDIN, Sakarya Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Dr. Öğr. Üyesi Rıdvan DEĞİRMENCİ,
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Hukuk Fakültesi
Dr. Öğr. Üyesi Salim ORHAN, Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Dr. Öğr. Üyesi Selcen Nur KIŞLA, Kırıkkale Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Dr. Öğr. Üyesi Serkan KAYA, Boğaziçi Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Dr. Öğr. Üyesi Sevda BORA ÇINAR, Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Dr. Öğr. Üyesi Seyfullah KARA, Giresun Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
Dr. Öğr. Üyesi Sibel CAN, Kırıkkale Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Dr. Öğr. Üyesi Süleyman Emre ÖZDEMİR, Trabzon Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Dr. Öğr. Üyesi Yasemin AŞLAR ÜÇYILDIZ, Çankırı Karatekin Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Scientific Board

- Professor Dr. Abdurrahman SAVAŞ, Istanbul University Faculty of Law
- Professor Dr. Aleksandar B. IVANOVIC, University of Novi Pazar Faculty of Law
- Professor Dr. Ali EKİN, Recep Tayyip Erdogan University Faculty of Law
- Professor Dr. Ali YEŞİLIRMAK, İbni Haldun University Faculty of Law
- Professor Dr. Altin SHEGANİ, University of Tirana Faculty of Law
- Professor Dr. Aydın GÜLAN, Istanbul University Faculty of Law
- Professor Dr. H. Martin ROESTAMY, University of Djuanda Postgraduate School of Law
- Professor Dr. Hakan ÇEBİ, Kocaeli University Faculty of Law
- Professor Dr. Hasan Cumhur ÖZAKMAN, Fatih Sultan Mehmet Vakıf University Faculty of Law
- Professor Dr. İbrahim ERMENEK, Ankara University Faculty of Law
- Professor Dr. Juraj JANKUV, Pavol Jozef Šafárik University in Košice Faculty of Law
- Professor Dr. Kseniia SMYRNOVA, Taras Shevchenko National University of Kyiv Faculty of Law
- Professor Dr. Martina JÁNOŠÍKOVÁ, Pavol Jozef Šafárik University in Košice Faculty of Law
- Professor Dr. Murat DOĞAN, Erciyes University Faculty of Law
- Professor Dr. Müslüm AKINCI, Kocaeli University Faculty of Law
- Professor Dr. Naim DEMİREL, Recep Tayyip Erdogan University Faculty of Law
- Professor Dr. Nejat ADAY, Fatih Sultan Mehmet Vakıf University Faculty of Law
- Professor Dr. Nuray EKŞİ, Marmara University, Faculty of Law Retired Faculty Member
- Professor Dr. Şafak NARBAY, Sakarya University Faculty of Law
- Associate Professor Dr. Abdullah ÖMERCİOĞLU, Kırıkkale University Faculty of Law
- Associate Professor Dr. Altan RENÇBER, Istanbul University Faculty of Law
- Associate Professor Dr. Armela KROMIÇI, University of Tirana Faculty of Law
- Associate Professor Dr. Aydın Alber YÜCE, Eskisehir Osmangazi University Faculty of Law
- Associate Professor Dr. Ayşe LEDÜN AKDENİZ, Istanbul University Faculty of Law
- Associate Professor Dr. Barış DEMİRSATAN, Istanbul University Faculty of Law
- Associate Professor Dr. Bülent ALGAN, Ankara University Faculty of Law
- Associate Professor Dr. Cannur ERCAN ÇATAKLI, Suleyman Demirel University Faculty of Law
- Associate Professor Dr. Efe Can YILDIRIR, Istanbul University Faculty of Law
- Associate Professor Dr. Emre KIYAK, Recep Tayyip Erdogan University Faculty of Law
- Associate Professor Dr. Ender GÜLVER, Istanbul University Faculty of Law
- Associate Professor Dr. Ersida TELITI, University of Tirana Faculty of Law
- Associate Professor Dr. Hakan KOLÇAK, Recep Tayyip Erdogan University Faculty of Law
- Associate Professor Dr. Iv ROKAJ, University of Tirana Faculty of Law
- Associate Professor Dr. İdil TUNCER KAZANCI, Eskisehir Osmangazi University Faculty of Law
- Associate Professor Dr. İsmail ATAMULU, Erciyes University Faculty of Law
- Associate Professor Dr. Levent BİÇER, Kocaeli University Faculty of Law
- Associate Professor Dr. Mehpare ÇAPTUĞ DİLEK, Dokuz Eylül University Faculty of Law
- Associate Professor Dr. Milan SUDZINA, Pavol Jozef Šafárik University in Košice Faculty of Law
- Associate Professor Dr. Osman DURAN, Erciyes University Faculty of Law

Associate Professor Dr. Petrina BROKA, University of Tirana Faculty of Law
Associate Professor Dr. Rezarta DEMNERI, University of Tirana Faculty of Law
Associate Professor Dr. Salimya GANIYEVA, Atatürk University Faculty of Law
Associate Professor Dr. Soner DEMİRTAŞ, Trabzon University Faculty of Law
Associate Professor Dr. Şule ŞAHİN CEYLAN, Marmara University Faculty of Law
Associate Professor Dr. Yasemin TAŞDEMİR, Sakarya University Faculty of Law
Associate Professor Dr. Yıldız ABİK, Ankara University Faculty of Law
Assistant Professor Dr. Abdülkadir SAKA, Erciyes University Faculty of Law
Assistant Professor Dr. Ali Haydar BÖLÜKBAŞI, Recep Tayyip Erdogan University Faculty of Law
Assistant Professor Dr. Ayşegül EKİN, Recep Tayyip Erdogan University Faculty of Law
Assistant Professor Dr. Batuhan USTABULUT, Yalova University Faculty of Law
Assistant Professor Dr. Burcu İRGE ERDOĞAN, Eskisehir Osmangazi University Faculty of Law
Assistant Professor Dr. Cemile TURGUT, Kocaeli University Faculty of Law
Assistant Professor Dr. Dilşah Büşra KARTAL, Kocaeli University Faculty of Law
Assistant Professor Dr. Dorina SAJA, University of Tirana Faculty of Law
Assistant Professor Dr. Duygu KOÇAK DİKER, Kocaeli University Faculty of Law
Assistant Professor Dr. Funda KAYA BOZOK, Bolu Abant İzzet Baysal University Faculty of Law
Assistant Professor Dr. Gizem ÇOŞĞUN YILDIRIM, Sakarya University Faculty of Law
Assistant Professor Dr. Kamil DURMUŞ, Ataturk University Faculty of Law
Assistant Professor Dr. Kemal ERDOĞAN, Sakarya University Faculty of Law
Assistant Professor Dr. Mahmut CEYLAN, Recep Tayyip Erdogan University Faculty of Law
Assistant Professor Dr. Mesut KÖKSOY, Recep Tayyip Erdogan University Faculty of Law
Assistant Professor Dr. Mihri Sinem BAYRAM DUMLUDAĞ, Ataturk University Faculty of Law
Assistant Professor Dr. Muzaffer EROĞLU, Bogazici University Faculty of Law
Assistant Professor Dr. Mürvet Ece BÜYÜKÇALIK, Kocaeli University Faculty of Law
Assistant Professor Dr. Necati Şükrü BAYRAMOĞLU,
Ondokuz Mayıs University Ali Fuad Başgil Faculty of Law
Assistant Professor Dr. Nihan DEĞİRMENCİOĞLU AYDIN, Sakarya University Faculty of Law
Assistant Professor Dr. Rıdvan DEĞİRMENCİ, Ankara Hacı Bayram Veli University Faculty of Law
Assistant Professor Dr. Salim ORHAN, Dicle University Faculty of Law
Assistant Professor Dr. Selcen Nur KIŞLA, Kırıkkale University Faculty of Law
Assistant Professor Dr. Serkan KAYA, Bogazici University Faculty of Law
Assistant Professor Dr. Sevda BORA ÇINAR, Akdeniz University Faculty of Law
Assistant Professor Dr. Seyfullah KARA, Giresun University Faculty of Theology
Assistant Professor Dr. Sibel CAN, Kırıkkale University Faculty of Law
Assistant Professor Dr. Süleyman Emre ÖZDEMİR, Trabzon University Faculty of Law
Assistant Professor Dr. Yasemin AŞLAR ÜÇYILDIZ, Cankiri Karatekin University Faculty of Law

Program Programme

10:00 – 12:00

Açılış Konuşmaları

Opening Speeches

Prof. Dr. Yusuf YILMAZ

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Rektörü

Rector of Recep Tayyip Erdoğan University

Prof. Dr. Naim DEMİREL

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dekanı

Recep Tayyip Erdoğan University Dean of the Faculty of Law

Davetli Konuşmacılar

Invited Speakers

“Agrarian Democracy: The Rise of Foreign Investment in Indonesia’s
New Economic Era through Asta Cita”

Prof. Dr. H. Martin Roestamy, University of Djuanda

“Principle of Sustainable Development as a
Principle of International Environmental Law”

Prof. Dr. Juraj JANKUV, Pavol Jozef Šafárik University in Košice

RTEÜ Kongre ve Kültür Merkezi Büyük Salon

Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku 25 Eylül 2025

Saat	Ünvan / Ad-Soyad	Kurum	Bildiri Başlığı
Oturum Başkanı: Dr. Öğr. Üyesi Nurten ÖZTÜRK			
13:00 – 13:15	Dr. Öğr. Üyesi Nurten ÖZTÜRK	Erzincan Binalı Yıldırım Üniversitesi, Hukuk Fakültesi	Ceza Hukukunda Basit Yargılama Usulü: Adil Yargılanma Hakkı Açısından Değerlendirme
13:15 – 13:30	Dr. Öğr. Üyesi Neslihan CAN YAVUZ	Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Hukuk Fakültesi	Türk Ceza Hukuku'nda Çevrenin Korunmasına Dair Düzenlemelerin Avrupa Birliği Çevre Suçları Direktifi ile Uyumu
13:30 – 13:45	Arş. Gör. Sevimnur ÜÇÜNCÜ KASIMOĞLU	Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Hukuk Fakültesi	Halkı Yanıltıcı Bilgiyi Alenen Yayma Suçunun (TCK m. 217/A) Yargısal Yorumu
13:45 – 14:00	Arş. Gör. Nisa Yaren OKUMUŞ	Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Hukuk Fakültesi	Kolluk Görevlilerinin Yaka Kamerası Uygulamasının Hukuki Niteliği ve Ceza Muhakemesinde Delil Olarak Kullanılması
14:00 – 14:30	Tartışma ve Değerlendirmeler		

RTEÜ Kongre ve Kültür Merkezi Büyük Salon

Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi/İslam Hukuku 25 Eylül 2025

Saat	Ünvan / Ad-Soyad	Kurum	Bildiri Başlığı
Oturum Başkanı: Dr. Öğr. Üyesi Fatih GÜNEŞ			
14:30– 14:45	Dr. Öğr. Üyesi Fatih GÜNEŞ	Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Hukuk Fakültesi	Subject or Object: An Ethical Inquiry into the Legal Status of Autonomous Systems
14:45– 15:00	Arş. Gör. Dr. Yasir TÜRKYILMAZ	Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Hukuk Fakültesi	دورُ الخياراتِ الأكاديمية في تحديد أهلية الأداء والمسؤولية الجنائية وفقًا للشرعية الإسلامية
15:00 – 15:15	Arş. Gör. Pirali Çağrı ŞENSOY	Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Hukuk Fakültesi	Yapay Zekâ ve Muhtemel Epistemolojik Kriz: Postmodern Dönemde Hukukî-Felsefî Bir Değerlendirme
15:15–15:45	Tartışma ve Değerlendirmeler		

RTEÜ Kongre ve Kültür Merkezi, Cep Salon-A

Medeni Hukuk 25 Eylül 2025

Saat	Ünvan / Ad-Soyad	Kurum	Bildiri Başlığı
Oturum Başkanı: Prof. Dr. Hasan Cumhur ÖZAKMAN			
13:00 – 13:15	Dr. Öğr. Üyesi Oğuz USTA	Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Hukuk Fakültesi	Kira Geliri Taahhütlü İnşaat (Rezidans) Sözleşmesi
13:15 – 13:30	Arş. Gör. Dr. Büşra Gül KARACA	Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Hukuk Fakültesi	Yapay Zekâ Tarafından Meydana Getirilen Fikri Ürünlerde Eser Sahipliği Sorunu
13:30 – 13:45	Arş. Gör. Duygu DİNCIOĞLU	İzmir Bakırçay Üniversitesi, Hukuk Fakültesi	Nükleer Enerji Faaliyetlerinden Doğan Zararların Tazmininde Bazı Uluslararası Sözleşmeler ve Türk Hukuku Perspektifinden Özel Sorumluluk Rejimleri
13:45 – 14:15	Tartışma ve Değerlendirmeler		

RTEÜ Kongre ve Kültür Merkezi, Cep Salon-A

İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku 25 Eylül 2025

Saat	Ünvan / Ad-Soyad	Kurum	Bildiri Başlığı
Oturum Başkanı: Doç. Dr. Hatice Duygu ÖZER			
14:30 – 14:45	Doç. Dr. Hatice Duygu ÖZER	Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Hukuk Fakültesi	İş İlişkisinde Yapay Zekâ Kullanımında İşveren Bakımından Artılar/Eksiler
14:45 – 15:00	Dr. Öğr. Üyesi Özgür BAŞYİĞİT	Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Hukuk Fakültesi	İşsizlikle Mücadele Anlamında Yapay Zekâ ve Dijital Teknolojilerin Sunduğu Fırsat ve Olanaklar
15:00 – 15:15	Arş. Gör. Şeymanur Simge KAS UYUMAZ	Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Hukuk Fakültesi	Sendika Üyeliği Bakımından Toplu İş Hukukunda Dijitalleşme
15:15 – 15:45	Tartışma ve Değerlendirmeler		

RTEÜ Kongre ve Kùltür Merkezi Bùyük Salon

Medeni Usul Hukuku/İř ve Sosyal Güvenlik Hukuku 26 Eylül 2025

Saat	Ùnvan / Ad-Soyad	Kurum	Bildiri Başlığı
Oturum Başkanı: Prof. Dr. Nejat ADAY			
10:00 – 10:15	Dr. Öğr. Üyesi Eren YILDIZ	Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Hukuk Fakùltesi	İşverenin İşçilere Sağlanan Kurumsal E-Postalar Üzerinde Denetim Yetkisinin Kapsamı ve Sınırları
10:15 – 10:30	Arş. Gör. Dr. Ahmet ŞENSÖZ	Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Hukuk Fakùltesi	Özel Hukuk Davalarında Yapay Zekâ Kullanımının Hukukî Dinlenilme Hakkı Açısından İncelenmesi
10:30 – 10:45	Av. Mehmet Can DALARDIÇ	Serbest Avukat	Tahkim Yargılamalarında Yapay Zekâ: İnovasyon ile Yasal ve Etik Yùkùmlùlùklerin Dengelenmesi
10:45 – 11:15	Tartışma ve Değerlendirmeler		

RTEÜ Kongre ve Kültür Merkezi Büyük Salon

İdare Hukuku/Milletlerarası Özel Hukuk 26 Eylül 2025

Saat	Ünvan / Ad-Soyad	Kurum	Bildiri Başlığı
Oturum Başkanı: Prof. Dr. Aydın GÜLAN			
14:30 – 14:45	Dr. Öğr. Üyesi Büşra AKDOĞAN	Trabzon Üniversitesi, Hukuk Fakültesi	Danıştayın Güncel İçtihatları Işığında Kamu Görevlilerinin Sosyal Medya Kullanımı ve Disiplin Hukuku
14:45 – 15:00	Arş. Gör. Hasret AK ÇELİK	Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Hukuk Fakültesi	Yapay Zekâ, Otonom Sistemler ve Hukuki Sorumluluk: Yeni Bir Kişilik Tanımı Mümkün mü?
15:00 – 15:15	Arş. Gör. Özlem KARAL ŞANLI	Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Hukuk Fakültesi	Yapay Zekâ ile Oluşturulan Verilerin İdari Yargıda Delil Olarak Kullanılabilirliği
15:15 – 15:30	Arş. Gör. Fuat EVSEN	Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü	Sınır Dışı Etme İşlemi ve Yargısal Denetimi
15:30 – 16:00	Tartışma ve Değerlendirmeler		

RTEÜ Kongre ve Kültür Merkezi, Cep Salon-A

Ticaret Hukuku 26 Eylül 2025

Saat	Ünvan / Ad-Soyad	Kurum	Bildiri Başlığı
Oturum Başkanı: Doç. Dr. Murat Can PEHLİVANOĞLU			
14:30 – 14:45	Doç. Dr. Murat Can PEHLİVANOĞLU	İstanbul Kent Üniversitesi, Meslek Yüksekokulu	Paravan Şirketin Ekonomik, Toplumsal ve Hukuki Yönü
14:45 – 15:00	Dr. Öğr. Üyesi Emel TEKTEN	Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Hukuk Fakültesi	Yapay Zekâ Destekli Buluşların Patent Hukuku Kapsamında Buluş Sahipliğinin Hukukî Değerlendirilmesi
15:00 – 15:15	Öğr. Gör. Dr. Gülşah İSLAMOĞLU	Avrasya Üniversitesi, Meslek Yüksekokulu	Sermaye Piyasası Hukukunda Yanıltıcı Yapay Zekâ Beyanları
15:15 – 15:45	Tartışma ve Değerlendirmeler		

Çevrim İçi Salon (1)

Anayasa Hukuku (1) 25 Eylül 2025

Saat	Ünvan / Ad-Soyad	Kurum	Bildiri Başlığı
Oturum Başkanı: Doç. Dr. Hakan KOLÇAK			
13:00 – 13:15	Dr. Öğr. Üyesi Didem ERDOĞAN	Süleyman Demirel Üniversitesi, Hukuk Fakültesi	Dijital Çağda Mahremiyet Hakkı: Anayasal Koruma ve Devlet Müdahalesinin Sınırları
13:15 – 13:30	Dr. Öğr. Üyesi Elif ÖZPOLAT	Atatürk Üniversitesi, Hukuk Fakültesi	Doğanın Korunmasının Hukuki Bir Aracı Olarak Çevresel Kişilik
13:30 – 13:45	Arş. Gör. Gökçe Nur DEMİR	İstanbul Üniversitesi, Hukuk Fakültesi	Siyasi Partilerin Hukuki Varlığının Sona Ermesi: Belirsizlikler ve Öneriler
13:45 – 14:15	Tartışma ve Değerlendirmeler		

<https://events.teams.microsoft.com/event/906dc390-ab5c-46bc-b985-2ae8d8d1d3@cc10cfd8-ec44-42c1-a4b0-9df4399bf03e>

Çevrim İçi Salon (2)

Anayasa Hukuku (2) 25 Eylül 2025

Saat	Ünvan / Ad-Soyad	Kurum	Bildiri Başlığı
Oturum Başkanı: Doç. Dr. Hakan KOLÇAK			
14:30 – 14:45	Dr. Öğr. Üyesi Zülfıye YILMAZ YAMAÇ	Bilkent Üniversitesi, Hukuk Fakültesi	Bireysel ve Kolektif Bir İnsan Hakkı Olarak Ruh Sağlığı Hakkı
14:45 – 15:00	Arş. Gör. Doçukan ÖZTÜRK	Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Hukuk Fakültesi	Adil Yargılanma Hakkının Tarihçesi
15:00 – 15:15	Arş. Gör. Atıl Buğra KARADAŞ	Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Hukuk Fakültesi	Milletvekili ve Cumhurbaşkanlığı Seçim Günlerinin Kanunla Belirlenmesinin Anayasa'ya Uygunluğu Sorunu
15:15 – 15:45	Tartışma ve Değerlendirmeler		

<https://events.teams.microsoft.com/event/92d713c0-ee47-4142-bd19-f5022bd15e53@cc10cfdb-ec44-42c1-a4b0-9df4399bf03e>

Çevrim İçi Salon (3)

Mali Hukuk 25 Eylül 2025

Saat	Ünvan / Ad-Soyad	Kurum	Bildiri Başlığı
Oturum Başkanı: Dr. Öğr. Üyesi Mevlüt UZUNÖNER			
13:15 – 13:30	Dr. Öğr. Üyesi Mevlüt UZUNÖNER	Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Hukuk Fakültesi	Risk Analizi ve Yoklama Sonucunda Mükellefiyet Kaydının Re'sen Terkini İşleminin Masumiyet Karinesi Açısından Değerlendirilmesi
13:30 – 13:45	Arş. Gör. Dr. Gülseren AYDIN	İstanbul Beykent Üniversitesi, Hukuk Fakültesi	Sürdürülebilir Kalkınma ve Sosyal Hakların Hizmetinde Bir Araç: Vergi Mekanizması
13:45 – 14:00	Arş. Gör. Enes İNCEL	Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Hukuk Fakültesi	Emlak Vergisinde Sürdürülebilirlik Kriteri Olarak Enerji Kimlik Belgesinin Kullanımı
14:00 – 14:15	Arş. Gör. Sude SÖNMEZ	Süleyman Demirel Üniversitesi, Hukuk Fakültesi	Avrupa Birliği Çevre Politikası Kapsamında Vergilendirme
14:15 – 14:45	Tartışma ve Değerlendirmeler		

<https://events.teams.microsoft.com/event/66828710-18c4-4adc-afe2-f8853a54db0a@cc10cfdb-ec44-42c1-a4b0-9df4399bf03e>

Çevrim İçi Salon (4)

Genel Kamu Hukuku 25 Eylül 2025

Saat	Ünvan / Ad-Soyad	Kurum	Bildiri Başlığı
Oturum Başkanı: Doç. Dr. Bülent ALGAN			
14:30 – 14:45	Dr. Öğr. Üyesi Rıza ADIGÜZEL	Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Hukuk Fakültesi	Tabiatın İcadı ve İnsan Haklarının Dayanağı Olarak İnsan Tabiatı
14:45 – 15:00	Dr. Öğr. Üyesi Ensar BAKI	Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Hukuk Fakültesi	Dijitalleşme ve Yargı: Ulusal Yargı Ağı Projesi (Uyap) Çerçevesinde Temel Haklar ve Millî Güvenlik
15:00 – 15:15	Arş. Gör. Muhammet Sefa MUTLU	İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Hukuk Fakültesi	Dijital Çağda Egemenliğin Yeniden İnşası: Çin Halk Cumhuriyeti'nin Dijital Egemenlik Yaklaşımı
15:15 – 15:30	Arş. Gör. Esra TÜRKÖĞLU	Pamukkale Üniversitesi, Hukuk Fakültesi	Küresel Sağlık Hukukunun Yeni Aygıtı: DSÖ Pandemi Anlaşması
15:30 – 16:00	Tartışma ve Değerlendirmeler		

<https://events.teams.microsoft.com/event/4cba1010-1b4e-42b2-aca8-4d6a08682497@cc10cfd8-ec44-42c1-a4b0-9df4399bf03e>

Çevrim İçi Salon (5)

Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku 25 Eylül 2025

Saat	Ünvan / Ad-Soyad	Kurum	Bildiri Başlığı
Oturum Başkanı: Doç. Dr. Soner DEMİRTAŞ			
13:00 – 13:15	Arş. Gör. Dr. Veysel TOPUZ	İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Hukuk Fakültesi	Bilirkişilerin Ceza Hukuku Bağlamında Sorumluluğu
13:15 – 13:30	Arş. Gör. Ünal GENÇTÜRK	Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Hukuk Fakültesi	Sosyal Medya Üzerinden İşlenen Suçlarda Yer Bakımından Yetki
13:30 – 13:45	Kübra KOÇ	İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Yüksek Lisans Öğrencisi, 2. Dönem Hâkim ve Savcı Yardımcısı	Dini İnanç ve Duyguların İstismar Edilmesi Suretiyle Dolandırıcılık Suçu
13:45 – 14:15	Tartışma ve Değerlendirmeler		

<https://events.teams.microsoft.com/event/949176dd-9eca-4cf4-b464-798915728e9e@cc10cfdb-ec44-42c1-a4b0-9df4399bf03e>

Çevrim İçi Salon (6)

Milletlerarası Hukuk/İdare Hukuku 25 Eylül 2025

Saat	Ünvan / Ad-Soyad	Kurum	Bildiri Başlığı
Oturum Başkanı: Doç. Dr. Hatice Kübra ECEMİŞ YILMAZ			
14:30 – 14:45	Doç. Dr. Hatice Kübra ECEMİŞ YILMAZ	Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Hukuk Fakültesi	Yapay Zekâ Destekli Otonom Silah Sistemlerinin Uluslararası İnsancıl Hukuk Bağlamında Değerlendirilmesi
14:45 – 15:00	Arş. Gör. Dr. Rukiye KAHYA	Süleyman Demirel Üniversitesi, Hukuk Fakültesi	İdare Hukukunda Yeşil Yapay Zekâ İlişki: Dijital Dönüşüm Sürecinde Çevresel Sürdürülebilirliğin Güvencesi
15:00 – 15:15	Fuat BALABAN	Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Doktora Öğrencisi	Silah Olarak Tüketici Dronları: Uluslararası Hukuk Kapsamında Devlet Dışı Silahlı Grupların Sivil Teknolojiyi Devletlere Karşı Kullanması
15:15 – 15:45	Tartışma ve Değerlendirmeler		

<https://events.teams.microsoft.com/event/b8591e28-f5ea-4e8c-868c-0597b998b0d7@cc10cfd-b-ec44-42c1-a4b0-9df4399bf03e>

Çevrim İçi Salon (7)

Medeni Hukuk (1) 25 Eylül 2025

Saat	Ünvan / Ad-Soyad	Kurum	Bildiri Başlığı
Oturum Başkanı: Prof. Dr. Murat DOĞAN			
14:30 – 14:45	Doç. Dr. Mehmet Emin ÖZGÜL	Pamukkale Üniversitesi, Hukuk Fakültesi	Nesnelerin İnternetinin Tıbbi Kullanım Alanları (Internet of Medical Things) ve Kişisel Verilerin Korunması
14:45 – 15:00	Doç. Dr. Nurten İNCE AKMAN	Marmara Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi	Yapay Zekâlı Tıbbi Cihazların Yol Açtığı Zararlardan Doğan Yasal Sorumluluk
15:00 – 15:15	Öğr. Gör. Dr. Hilal DAVER	Kocaeli Üniversitesi, Hereke Ö. İ. Uzunyol MYO	Yapay Zekânın Miras Hukukuna Olası Etkileri Üzerine Bir Değerlendirme
15:15 – 15:30	Arş. Gör. Hatice Nur AKTAŞ İNCEL	Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Hukuk Fakültesi	Greenwashing Uygulamalarının Tüketici Hukuku Açısından Değerlendirilmesi
15:30 – 16:00	Tartışma ve Değerlendirmeler		

<https://events.teams.microsoft.com/event/c206b965-d409-4f8b-9eff-53540990b862@cc10cfdb-ec44-42c1-a4b0-9df4399bf03e>

Çevrim İçi Salon (8)

Medeni Hukuk (2)

26 Eylül 2025

Saat	Ünvan / Ad-Soyad	Kurum	Bildiri Başlığı
Oturum Başkanı: Doç. Dr. Mehmet ALTUNKAYA			
10:00 – 10:15	Doç. Dr. Mehmet ALTUNKAYA/ Arş. Gör. Edanur ÇOMAKLI	Akdeniz Üniversitesi, Hukuk Fakültesi / Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Hukuk Fakültesi	Yol Tarif Eden Uygulamaların Yanlış Yönlendirmesinden Kaynaklanan Hukuki Sorumluluk
10:15 – 10:30	Dr. Öğr. Üyesi Pınar AKTAŞ AVCI	Atatürk Üniversitesi, Hukuk Fakültesi	Tapu Sicilinde Yer Alan Gerçek Kişi Kayıtlarının Aleniyet İlkesi ve Kişisel Veriler Işığında Değerlendirilmesi
10:30 – 10:45	Arş. Gör. Dr. Burak KARA	Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Hukuk Fakültesi	Organ ve Doku Naklinde Yapay Zekânın Kullanım Alanı ve Sunduğu Avantajlar
10:45 – 11:00	Av. Hilal KILINÇER	KTO Karatay Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Öğrencisi	Yapay Zekâ Kaynaklı Zararların Tazmininde Hukuki Sorunlar ve Çözüm Arayışları
11:00 – 11:30	Tartışma ve Değerlendirmeler		

<https://events.teams.microsoft.com/event/6a040af5-870c-40ab-8eca-88292fca6195@cc10cfd8-ec44-42c1-a4b0-9df4399bf03e>

Çevrim İçi Salon(9)

Medeni Hukuk (3)

26 Eylül 2025

Saat	Ünvan / Ad-Soyad	Kurum	Bildiri Başlığı
Oturum Başkanı: Doç. Dr. Remzi DEMİR			
14:30 – 14:45	Doç. Dr. Remzi DEMİR	Ankara Bölge Adliye Mahkemesi Üyesi	Aşın Yararlanmanın, Bir Hakkın ya da Kanun'dan Doğan Bir Yetkinin Kullanılacağı Korkutmasıyla Sözleşme Yapılmasından Benzerlik ve Farklılıkların Borçlar Hukuku İlkeleri Işığında Değerlendirilmesi
14:45 – 15:00	Dr. Öğr. Üyesi Eda ERDEM	İstanbul Beykent Üniversitesi, Hukuk Fakültesi	İfaya Eklenen Ceza Koşulu ve Aşkın Zarar Farkı Üzerine Bir Değerlendirme
15:00 – 15:15	Dr. Öğr. Üyesi Betül BALCI	Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Hukuk Fakültesi	Anayasa Mahkemesi'nin TMK m. 291/İ Hükümündeki İptal Kararı ve 7531/11 Sayılı Kanun Değişikliğinden Sonra Soybağının Reddi Davasında Baba Olduğunu İddia Eden Kişinin Yeri
15:15 – 15:30	Arş. Gör. Dr. Eylül Can KÖSE	İstanbul Beykent Üniversitesi, Hukuk Fakültesi	İşlenmeyen Tarım Arazilerinin Kiraya Verilmesine İlişkin Düzenlemelerin Arazi Bankacılığı Sistemi Bağlamında İncelenmesi
15:30 – 16:00	Tartışma ve Değerlendirmeler		

<https://events.teams.microsoft.com/event/f835e644-7121-4897-8c62-9f78af3e08c8@cc10cfdb-ec44-42c1-a4b0-9df4399bf03e>

Çevrim İçi Salon(10)

Medeni Hukuk/Bilişim Hukuku 26 Eylül 2025

Saat	Ünvan / Ad-Soyad	Kurum	Bildiri Başlığı
Oturum Başkanı: Doç. Dr. Nazlı Hilal ÇELİK			
10:00 – 10:15	Doç. Dr. Nazlı Hilal ÇELİK	Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Hukuk Fakültesi	El Yazılı Vasiyetname: Uygulamada Karşılaşılan Sorunlar ve Yapay Zekânın Etkisi
10:15 – 10:30	Dr. Öğr. Üyesi Deniz Onur ARAS	İzmir Katip Çelebi Üniversitesi, Hukuk Fakültesi	Yapay Zekâyâ Yönelik Hukuki Düzenleme Yaklaşımları: Japonya Örneği Üzerinden Bir Değerlendirme
10:30 – 10:45	Arş. Gör. Melih ARSLAN	Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Hukuk Fakültesi	Kişisel Verilerin Unsurları Çerçevesinde Nesnelerin İnterneti Aracılığıyla Toplanan Verilerin Değerlendirilmesi ve Nitelendirilmesi
10:45 – 11:00	Arş. Gör. Hasan Ali GÜÇLÜ	Ufuk Üniversitesi, Hukuk Fakültesi	Elektronik Tapu Sicili Sistemi ve Blockchain Altyapılı Tapu Sicili Sistemi
11:00 – 11:30	Tartışma ve Değerlendirmeler		

<https://events.teams.microsoft.com/event/b2641518-cb44-4d10-b326-bd5b90935f22@cc10cfd8-ec44-42c1-a4b0-9df4399bf03e>

Çevrim İçi Salon (11)

Medeni Usul Hukuku/İslam Hukuku 26 Eylül 2025

Saat	Ünvan / Ad-Soyad	Kurum	Bildiri Başlığı
Oturum Başkanı: Prof. Dr. İbrahim ERMENEK			
14:30 – 14:45	Dr. Öğr. Üyesi Cengiz Serhat KONURALP	İstanbul Üniversitesi, Hukuk Fakültesi	Genel Haciz Yoluyla Takipte Yetkili İcra Dairesinin Tespitine ve Yetki İtirazına İlişkin Tartışmalı Meseleler
14:45 – 15:00	Dr. Öğr. Üyesi Burçin YAZICI	Atatürk Üniversitesi, Hukuk Fakültesi	Tahkimde Yapay Zekâ Kullanımına Yönelik Rehber İlkeler
15:00 – 15:15	Dr. Öğr. Üyesi Recep BAĞBANCİ	Atatürk Üniversitesi, Hukuk Fakültesi	Elektronik ve Dijital Delillerin İslam Hukuku Açısından Değerlendirilmesi
15:15 – 15:30	Büşra Abide TİRYAKİ ÇAVUŞOĞLU	Galatasaray Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Öğrencisi	Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda Yer Alan Hukuka Aykırı Delil Yasağı Esnetilebilir mi? Karşılaştırmalı Hukuk Perspektifinden Bir Değerlendirme
15:30 – 16:00	Tartışma ve Değerlendirmeler		

<https://events.teams.microsoft.com/event/4823c290-3808-455d-a88e-5ecedbe27bd1@cc10cfdb-ec44-42c1-a4b0-9df4399bf03e>

Çevrim İçi Salon(12)

İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku 26 Eylül 2025

Saat	Ünvan / Ad-Soyad	Kurum	Bildiri Başlığı
Oturum Başkanı: Prof. Dr. Ali EKİN			
10:00 – 10:15	Dr. Öğr. Üyesi Olcay IŞIK	Anadolu Üniversitesi, Hukuk Fakültesi	Kamu Görevlisi Statüsündeki Hekimlerin G(ö)rev Bırakma Eylemleri Üzerine Hukuki Bir Değerlendirme
10:15 – 10:30	Dr. Öğr. Üyesi Nazlı ELBİR	Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Hukuk Fakültesi	Türk İş Hukukunda Psikolojik Taciz (Mobbing)'e İlişkin Güncel Sorunlar ve Gelişmeler
10:30 – 10:45	Arş. Gör. Aslı ÇALIŞKAN YILDIRIM	İstanbul Üniversitesi, Hukuk Fakültesi	Sürdürülebilirlik Kavramının İş Hukukuna Olası Etkileri
10:45 – 11:15	Tartışma ve Değerlendirmeler		

<https://events.teams.microsoft.com/event/620b5de7-bael-4ff7-a6c8-437d860f98ea@ccl0cfdb-ec44-42c1-a4b0-9df4399bf03e>

Çevrim İçi Salon (13)

Milletlerarası Özel Hukuk 26 Eylül 2025

Saat	Ünvan / Ad-Soyad	Kurum	Bildiri Başlığı
Oturum Başkanı: Prof. Dr. Nuray EKŞİ			
14:30 – 14:45	Dr. Öğr. Üyesi Deniz ERGENE /Dr. Öğr. Üyesi D. Derya GÜVENİR	İzmir Demokrasi Üniversitesi, Hukuk Fakültesi/İzmir Demokrasi Üniversitesi, Hukuk Fakültesi	Kurumsal Sürdürülebilirlik Durum Tespiti (CSDDD) Direktifi Uyarınca Şirketlerin Hukuki Sorumluluğu: Sorumluluk Hukuku ve Milletlerarası Özel Hukuk Bağlamında Bir Değerlendirme
14:45 – 15:00	Dr. Öğr. Üyesi Esra YILDIZ ÜSTÜN	Atatürk Üniversitesi, Hukuk Fakültesi	Dijital Çağda Vatandaşlık Kavramının Dönüşümü: Estonya e-Residency Örneği
15:00 – 15:15	Arş. Gör. Büşra ÖÇAL	Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Hukuk Fakültesi	Yapay Zekânın İltica Prosedüründe Kullanılmasının Hukuki Açıdan Değerlendirilmesi
15:15 – 15:45	Tartışma ve Değerlendirmeler		

<https://events.teams.microsoft.com/event/9ac7c902-2bec-49cb-8c0e-14c1cf751a0e@cc10cfdb-ec44-42c1-a4b0-9df4399bf03e>

Çevrim İçi Salon (14)

Ticaret Hukuku (1) 26 Eylül 2025

Saat	Ünvan / Ad-Soyad	Kurum	Bildiri Başlığı
Oturum Başkanı: Dr. Öğr. Üyesi Duygu DEMİREL ÖZDEMİR			
10:00 – 10:15	Dr. Öğr. Üyesi Duygu DEMİREL ÖZDEMİR	Kocaeli Üniversitesi, Hukuk Fakültesi	Omnibus Gölgesinde AB Kurumsal Sürdürülebilirlik Regülasyonlarının Şirketler Hukukuna Etkileri
10:15 – 10:30	Arş. Gör. Dr. Habibe DİNÇ DOĞAN	Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Hukuk Fakültesi	Anonim Şirketlerin Ana Sözleşmelerinde Yönetim Kuruluna İlişkin Kurumsal Sürdürülebilirlik Kayıtlarına Yer Verilmesi
10:30 – 10:45	Arş. Gör. Mustafa İsmail ÇALIŞ	İzmir Bakırçay Üniversitesi, Hukuk Fakültesi	Kurumsal Sürdürülebilirlik Hedeflerine Ulaşmada Anonim Şirket Sadakat Paylarının Rolü
10:45 – 11:15	Tartışma ve Değerlendirmeler		

<https://events.teams.microsoft.com/event/7a456eaa-5aab-4cf7-8c2d-371158b18f43@cc10cfdb-ec44-42c1-a4b0-9df4399bf03e>

Çevrim İçi Salon (15)

Ticaret Hukuku (2)

26 Eylül 2025

Saat	Ünvan / Ad-Soyad	Kurum	Bildiri Başlığı
Oturum Başkanı: Doç. Dr. Aydın Alber YÜCE			
14:30 – 14:45	Dr. Öğr. Üyesi Hilal YENER KULBAY	Trabzon Üniversitesi, Hukuk Fakültesi	Ticaret Sicilinin Açıklığı İlkesi Çerçevesinde Kişisel Verilerin Korunması
14:45 – 15:00	Dr. Öğr. Üyesi Buket ÇATAKOĞLU AYDIN	Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	Halka Açık Anonim Şirket Yönetim Kurullarındaki Kadın Kotasına İlişkin Kurumsal Yönetim Prensipleri
15:00 – 15:15	Öğr. Gör. Hamit ÇAVUŞ	Karabük Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	Anonim Şirkette Özel İbra
15:15 – 15:45	Tartışma ve Değerlendirmeler		

<https://events.teams.microsoft.com/event/7028000e-0b75-4113-ac32-0b126b840ca2@cc10cfdb-ec44-42c1-a4b0-9df4399bf03e>

İÇİNDEKİLER

Kurullar	6
Bilim Kurulu	7
Program.....	11
ANAYASA HUKUKU	40
<i>Dr. Öğr. Üyesi Didem ERDOĞAN</i>	
Dijital Çağda Mahremiyet Hakkı: Anayasal Koruma ve Devlet Müdahalesinin Sınırları.....	41
<i>Dr. Öğr. Üyesi Elif ÖZPOLAT</i>	
Doğanın Korunmasının Hukuki Bir Aracı Olarak Çevresel Kişilik	43
<i>Arş. Gör. Gökçe Nur DEMİR</i>	
Siyasi Partilerin Hukuki Varlığının Sona Ermesi: Belirsizlikler ve Öneriler.....	46
<i>Dr. Öğr. Üyesi Zülfiye YILMAZ YAMAÇ</i>	
Bireysel ve Kolektif Bir İnsan Hakkı Olarak Ruh Sağlığı Hakkı.....	48
<i>Arş. Gör. Doğan ÖZTÜRK</i>	
Adil Yargılanma Hakkının Tarihçesi.....	50
<i>Arş. Gör. Atıl Buğra KARADAŞ</i>	
Milletvekili ve Cumhurbaşkanlığı Seçim Günlerinin Kanunla Belirlenmesinin Anayasa'ya Uygunluğu Sorunu	52
CEZA VE CEZA MUHALEMESİ HUKUKU.....	54
<i>Dr. Öğr. Üyesi Nurten ÖZTÜRK</i>	
Ceza Hukukunda Basit Yargılama Usulü: Adil Yargılanma Hakkı Açısından Değerlendirme.....	55
<i>Dr. Öğr. Üyesi Neslihan CAN YAVUZ</i>	
Türk Ceza Hukuku'nda Çevrenin Korunmasına Dair Düzenlemelerin Avrupa Birliği Çevre Suçları Direktifi ile Uyumu.....	57
<i>Arş. Gör. Sevimmur ÜÇÜNCÜ KASIMOĞLU</i>	
Halkı Yanıltıcı Bilgiyi Alenen Yayma Suçunun (TCK m. 217/A) Yargısal Yorumu	59
<i>Arş. Gör. Nisa Yaren OKUMUŞ</i>	
Kolluk Görevlilerinin Yaka Kamerası Uygulamasının Hukuki Niteliği ve Ceza Muhakemesinde Delil Olarak Kullanılması	61
<i>Arş. Gör. Dr. Veysel TOPUZ</i>	
Bilirkişilerin Ceza Hukuku Bağlamında Sorumluluğu.....	63
<i>Arş. Gör. Ünal GENÇTÜRK</i>	
Sosyal Medya Üzerinden İşlenen Suçlarda Yer Bakımından Yetki	65
<i>Kübra KOÇ</i>	
Dini İnanç ve Duyguların İstismar Edilmesi Suretiyle Dolandırıcılık Suçu.....	67

İDARE HUKUKU..... 69

Dr. Öğr. Üyesi Büşra AKDOĞAN

Danıştayın Güncel İçtihatları Işığında Kamu Görevlilerinin Sosyal Medya Kullanımı ve Disiplin Hukuku..... 70

Arş. Gör. Özlem KARAL ŞANLI

Yapay Zekâ ile Oluşturulan Verilerin İdari Yargıda Delil Olarak Kullanılabilirliği..... 73

Arş. Gör. Fuat EVSEN

Sınır Dışı Etme İşlemi ve Yargısal Denetimi..... 75

Arş. Gör. Dr. Rukiye KAHYA

İdare Hukukunda Yeşil Yapay Zekâ İlkesi Dijital Dönüşüm Sürecinde Çevresel Sürdürülebilirliğin Güvencesi..... 77

MALİ HUKUK..... 79

Dr. Öğr. Üyesi Mevlüt UZUNÖNER

Risk Analizi ve Yoklama Sonucunda Mükellefiyet Kaydının Re'sen Terkini İşleminin Masumiyet Karinesi Açısından Değerlendirilmesi 80

Arş. Gör. Dr. Gülseren AYDIN

Sürdürülebilir Kalkınma ve Sosyal Hakların Hizmetinde Bir Araç: Vergi Mekanizması 82

Arş. Gör. Enes İNCEL

Emlak Vergisinde Sürdürülebilirlik Kriteri Olarak Enerji Kimlik Belgesinin Kullanımı 85

Arş. Gör. Sude SÖNMEZ

Avrupa Birliği Çevre Politikası Kapsamında Vergilendirme 87

GENEL KAMU HUKUKU 89

Dr. Öğr. Üyesi Rıza ADIGÜZEL

Tabiatın İcadı ve İnsan Haklarının Dayanağı Olarak İnsan Tabiatı 90

Dr. Öğr. Üyesi Ensar BAKİ

Dijitalleşme ve Yargı: Ulusal Yargı Ağı Projesi (UYAP) Çerçevesinde Temel Haklar ve Milli Güvenlik..... 92

Arş. Gör. Muhammet Sefa MUTLU

Dijital Çağda Egemenliğin Yeniden İnşası: Çin Halk Cumhuriyeti'nin Dijital Egemenlik Yaklaşımı.... 94

Arş. Gör. Esra TÜRKOĞLU

Küresel Sağlık Hukukunun Yeni Aygıtı: Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) Pandemi Anlaşması..... 97

HUKUK FELSEFESİ VE SOSYOLOJİSİ..... 100

Dr. Öğr. Üyesi Fatih GÜNEŞ

Subject or Object: An Ethical Inquiry into the Legal Status of Autonomous Systems..... 101

Arş. Gör. Pirali Çağrı ŞENSOY

Yapay Zekâ ve Muhtemel Epistemolojik Kriz: Postmodern Dönemde

Hukukî-Felsefî Bir Değerlendirme 102

MİLLETLERARASI HUKUK..... 105

Doç. Dr. Hatice Kübra ECEMİŞ YILMAZ

Yapay Zekâ Destekli Otonom Silah Sistemlerinin Uluslararası İnsancıl Hukuk Bağlamında Değerlendirilmesi..... 106

Fuat BALABAN

Silah Olarak Tüketici Dronları: Uluslararası Hukuk Kapsamında Devlet Dışı Silahlı Grupların Sivil Teknolojiyi Devletlere Karşı Kullanması 108

MEDENİ HUKUK..... 110

Dr. Öğr. Üyesi Oğuz USTA

Kira Geliri Taahhütlü İnşaat (Rezidans) Sözleşmesi 111

Arş. Gör. Dr. Büşra Gül KARACA 113

Yapay Zekâ Tarafından Meydana Getirilen Fikri Ürünlerde Eser Sahipliği Sorunu 113

Arş. Gör. Duygu DİNCİOĞLU

Nükleer Enerji Faaliyetlerinden Doğan Zararların Tazmininde Bazı Uluslararası Sözleşmeler ve Türk Hukuku Perspektifinden Özel Sorumluluk Rejimleri 115

Doç. Dr. Mehmet Emin ÖZGÜL..... 118

Nesnelerin İnternetinin Tıbbi Kullanım Alanları (*Internet of Medical Things*) ve Kişisel Verilerin Korunması..... 118

Doç. Dr. Nurten İNCE AKMAN

Yapay Zekâlı Tıbbi Cihazların Yol Açtığı Zararlardan Doğan Yasal Sorumluluk 121

Öğr. Gör. Dr. Hilal DAVER

Yapay Zekânın Miras Hukukuna Olası Etkileri Üzerine Bir Değerlendirme 123

Arş. Gör. Hatice Nur AKTAŞ İNCEL

Greenwashing Uygulamalarının Tüketici Hukuku Açısından Değerlendirilmesi 125

Doç. Dr. Mehmet ALTUNKAYA / Arş. Gör. Edanur ÇOMAKLI

Yol Tarif Eden Uygulamaların Yanlış Yönlendirmesinden Kaynaklanan Hukuki Sorumluluk..... 127

Dr. Öğr. Üyesi Pınar AKTAŞ AVCI

Tapu Sicilinde Yer Alan Gerçek Kişi Kayıtlarının Aleniyet İlkesi ve Kişisel Veriler Işığında Değerlendirilmesi..... 130

Arş. Gör. Dr. Burak KARA

Organ ve Doku Naklinde Yapay Zekânın Kullanım Alanı ve Sunduğu Avantajlar 132

Av. Hilal KILINÇER

Yapay Zekâ Kaynaklı Zararların Tazmininde Hukuki Sorunlar ve Çözüm Arayışları 134

Doç. Dr. Remzi DEMİR

Aşırı Yararlanmanın, Bir Hakkın ya da Kanun'dan Doğan Bir Yetkinin Kullanılacağı Korkutmasıyla Sözleşme Yapılmasından Benzerlik ve Farklılıklarının Borçlar Hukuku İlkeleri Işığında Değerlendirilmesi..... 136

Dr. Öğr. Üyesi Eda ERDEM

İfaya Eklenen Ceza Koşulu ve Aşkın Zarar Farkı Üzerine Bir Değerlendirme..... 138

Dr. Öğr. Üyesi Betül BALCI

Anayasa Mahkemesi'nin TMK m. 291/1 Hükmündeki İptal Kararı ve 7531/11 Sayılı Kanun Değişikliğinden Sonra Soybağının Reddi Davasında Baba Olduğunu İddia Eden Kişinin Yeri..... 140

Arş. Gör. Dr. Eylül Can KÖSE

İşlenmeyen Tarım Arazilerinin Kiraya Verilmesine İlişkin Düzenlemelerin Arazi Bankacılığı Sistemi Bağlamında İncelenmesi..... 142

Doç. Dr. Nazlı Hilal ÇELİK

El Yazılı Vasiyetname: Uygulamada Karşılaşılan Sorunlar ve Yapay Zekânın Etkisi..... 145

Arş. Gör. Melih ARSLAN

Kişisel Verilerin Unsurları Çerçevesinde Nesnelerin İnterneti Aracılığıyla Toplanan Verilerin Değerlendirilmesi ve Nitelendirilmesi..... 147

Arş. Gör. Hasan Ali GÜÇLÜ

Elektronik Tapu Sicili Sistemi ve Blockchain Altyapılı Tapu Sicili Sistemi..... 149

TİCARET HUKUKU 152

Doç. Dr. Murat Can PEHLİVANOĞLU

Paravan Şirketin Ekonomik, Toplumsal ve Hukuki Yönü 153

Dr. Öğr. Üyesi Emel TEKTEN

Yapay Zekâ Destekli Buluşların Patent Hukuku Kapsamında Buluş Sahipliğinin Hukuken Değerlendirilmesi..... 155

Öğr. Gör. Dr. Gülşah İSLAMOĞLU

Sermaye Piyasası Hukukunda Yanıltıcı Yapay Zekâ Beyanları..... 157

Dr. Öğr. Üyesi Duygu DEMİREL ÖZDEMİR

Omnibus Gölgesinde AB Kurumsal Sürdürülebilirlik Regülasyonlarının Şirketler Hukukuna Etkileri . 159

Arş. Gör. Dr. Habibe DİNÇ DOĞAN

Anonim Şirketlerin Ana Sözleşmelerinde Yönetim Kuruluna İlişkin Kurumsal Sürdürülebilirlik Kayıtlarına Yer Verilmesi..... 161

Arş. Gör. Mustafa İsmail ÇALIŞ

Kurumsal Sürdürülebilirlik Hedeflerine Ulaşmada Anonim Şirket Sadakat Paylarının Rolü 164

Dr. Öğr. Üyesi Hilal YENER KULBAY

Ticaret Sicilinin Açıklığı İlkeleri Çerçevesinde Kişisel Verilerin Korunması..... 167

Dr. Öğr. Üyesi Buket ÇATAKOĞLU AYDIN

Halka Açık Anonim Şirket Yönetim Kurullarındaki Kadın Kotasına İlişkin Kurumsal Yönetim Prensipleri 169

Öğr. Gör. Hamit ÇAVUŞ

Anonim Şirkette Özel İbra..... 171

İŞ VE SOSYAL GÜVENLİK HUKUKU

Doç. Dr. Hatice Duygu ÖZER

İş İlişkisinde Yapay Zekâ Kullanımında İşveren Bakımından Artılar/Eksiler..... 174

Dr. Öğr. Üyesi Özgür BAŞYİĞİT

İşsizlikle Mücadele Anlamında Yapay Zekâ ve Dijital Teknolojilerin Sunduğu Fırsat ve Olanaklar 176

Arş. Gör. Şeymanur Simge KAS UYUMAZ

Sendika Üyeliği Bakımından Toplu İş Hukukunda Dijitalleşme..... 179

Dr. Öğr. Üyesi Eren YILDIZ

İşverenin İşçilere Sağlanan Kurumsal E-Postalar Üzerinde Denetim Yetkisinin Kapsamı ve Sınırları .. 182

Dr. Öğr. Üyesi Olcay IŞIK

Kamu Görevlisi Statüsündeki Hekimlerin G(ö)rev Bırakma Eylemleri Üzerine Hukuki Bir Değerlendirme..... 184

Dr. Öğr. Üyesi Nazlı ELBİR

Türk İş Hukukunda “Psikolojik Taciz (Mobbing)”e İlişkin Güncel Sorunlar ve Gelişmeler..... 187

Arş. Gör. Aslı ÇALIŞKAN YILDIRIM

Sürdürülebilirlik Kavramının İş Hukukuna Olası Etkileri..... 190

MEDENİ USUL HUKUKU

Arş. Gör. Dr. Ahmet ŞENSÖZ

Özel Hukuk Davalarında Yapay Zekâ Kullanımının Hukukî Dinlenilme Hakkı Açısından İncelenmesi 193

Av. Mehmet Can DALARDIÇ

Tahkim Yargılamalarında Yapay Zekâ: İnovasyon ile Yasal ve Etik Yükümlülüklerin Dengelenmesi ... 195

Dr. Öğr. Üyesi Cengiz Serhat KONURALP

Genel Haciz Yoluyla Takipte Yetkili İcra Dairesinin Tespitine ve Yetki İtirazına İlişkin Tartışmalı Meseleler..... 197

Dr. Öğr. Üyesi Burçin YAZICI

Tahkimde Yapay Zekâ Kullanımına Yönelik Rehber İlkeler..... 200

Büşra Abide TİRYAKİ ÇAVUŞOĞLU

Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nda Yer Alan Hukuka Aykırı Delil Yasağı Esnetilebilir mi? Karşılaştırmalı Hukuk Perspektifinden Bir Değerlendirme 202

MİLLETLERARASI ÖZEL HUKUK..... 204

Arş. Gör. Hasret AK ÇELİK

Yapay Zekâ, Otonom Sistemler ve Hukuki Sorumluluk: Yeni Bir Kişilik Tanımı Mümkün mü?..... 205

Dr. Öğr. Üyesi Deniz ERGENE / Dr. Öğr. Üyesi D. Derya GÜVENİR

Kurumsal Sürdürülebilirlik Durum Tespiti (CSDDD) Direktifi Uyarınca Şirketlerin Hukukî Sorumluluğu: Sorumluluk Hukuku ve Milletlerarası Özel Hukuk Bağlamında Bir Değerlendirme..... 207

Dr. Öğr. Üyesi Esra YILDIZ ÜSTÜN

Dijital Çağda Vatandaşlık Kavramının Dönüşümü: Estonya e-Residency Örneği 209

Arş. Gör. Büşra ÖÇAL

Yapay Zekânın İltica Prosedüründe Kullanılmasının Hukuki Açısından Değerlendirilmesi 211

İSLAM HUKUKU / HUKUK TARİHİ..... 213

Arş. Gör. Dr. Yasır TÜRKYILMAZ

ادْوُرُ اِخْتِبَارَاتِ الدُّكَاةِ فِي تَحْدِيدِ اَهْلِيَّةِ الْاَدَاءِ وَالْمَسْئُوْلِيَّةِ الْجَنَائِبِيَّةِ وَفَقَا لِلشَّرِيْعَةِ الْاِسْلَامِيَّةِ 214

Dr. Öğr. Üyesi Recep BAĞBANCI

Elektronik ve Dijital Delillerin İslam Hukuku Açısından Değerlendirilmesi..... 215

BİLİŞİM HUKUKU..... 217

Dr. Öğr. Üyesi Deniz Onur ARAS

Yapay Zekâyâ Yönelik Hukuki Düzenleme Yaklaşımları: Japonya Örneği Üzerinden

Bir Değerlendirme 218

ANAYASA HUKUKU

Dijital Çağda Mahremiyet Hakkı: Anayasal Koruma ve Devlet Müdahalesinin Sınırları

Dr. Öğr. Üyesi Didem ERDOĞAN
Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Özet

Dijitalleşme, bireylerin özel hayat alanlarının sınırlarını bulanıklaştırmakta; kişisel verilerin toplanması, işlenmesi ve aktarılması süreçlerini karmaşıklaştırarak mahremiyet hakkını çok katmanlı bir yapıya dönüştürmektedir. Bu dönüşüm, mahremiyetin yalnızca özel hayatın gizliliğiyle sınırlı olmadığını; bireyin dijital ortamda kimliğini inşa etme, kişisel verileri üzerinde kontrol kurma ve çevrim içi özgürlüklerini kullanabilme yetisini de kapsadığını göstermektedir. Bu nedenle bildiri, dijital mahremiyet hakkının anayasal düzlemde nasıl tanımlanması ve korunması gerektiği sorusu etrafında şekillenmektedir. Bildiride savunulan temel görüş, dijital mahremiyetin mevcut anayasal haklar çerçevesinde yeterince korunmadığı ve bu nedenle bağımsız bir anayasal hak olarak tanımlanmasının gerekliliğidir. Zira bireyin dijital varoluşunun korunması, yalnızca özel hayatın gizliliği ile sınırlı kalmayan, bilişim teknolojilerinin doğasıyla bağlantılı yeni anayasal yaklaşımları gerekli kılmaktadır.

Türkiye’de 2010 yılında Anayasa’nın 20. maddesine eklenen kişisel verilerin korunmasına ilişkin düzenleme, dijital mahremiyetin anayasal zemin kazanması açısından olumlu bir adımdır. Ancak normatif düzeyde sağlanan bu güvence uygulamada yeterince etkin değildir. Kişisel verilerin açık rızaya dayalı işlenmesi ilkesinin şekli bir uygulamaya dönüşmesi, veri işleme süreçlerinde şeffaflık ve hesap verebilirlik eksiklikleri ile birleştiğinde bireyin dijital ortamdaki mahremiyetinin korunması ciddi biçimde zayıflamaktadır. Bu noktada yalnızca anayasal normların varlığı değil, bu normların uygulama ve denetim mekanizmalarıyla desteklenmesi gerektiği vurgulanmaktadır.

Bildiride ayrıca Türkiye’deki anayasal koruma karşılaştırmalı hukuk perspektifiyle Almanya ve Fransa örnekleri üzerinden incelenmektedir. Almanya’da Federal Anayasa Mahkemesi tarafından geliştirilen “informatik özbelirlenim hakkı” dijital mahremiyetin anayasal düzeyde güçlendirilmiş bir biçimdir. Fransa’da ise 2016 Dijital Cumhuriyet Yasası ve Anayasa Konseyi kararlarıyla bireyin dijital kimliğinin korunmasına yönelik açık ilkelere belirlenmiştir. Her iki ülkede dijital mahremiyet hakkı aktif, genişletici ve birey merkezli yorumlanırken, Türkiye’de yasal çerçeve (örneğin KVKK) sınırlı kalmakta, yargı denetimi istikrarlı ve birey lehine içtihatlar geliştirmekte yetersiz kalmakta, idari denetim mekanizmaları ise bağımsızlık ve etkililik açısından geliştirilme ihtiyacı taşımaktadır.

Dijital çağda devletin mahremiyet hakkına müdahalesi, kamu güvenliği ve dijitalleşme gibi gerekçelerle meşrulaştırılsa da bu müdahalelerin anayasal ilkelerle sınırlandırılması gerekmektedir. AIHM ve Anayasa Mahkemesi kararları, bu tür müdahalelerin keyfi olmaması, yargısal denetime tabi tutulması ve asgari düzeyde gerçekleşmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Tüm bunlardan hareketle Türkiye’de dijital mahremiyetin anayasal bir hak olarak açıkça tanımlanması, denetim mekanizmalarının güçlendirilmesi ve etkili yargı yollarının sağlanması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Dijital mahremiyet, kişisel verilerin korunması, özel hayatın gizliliği, devlet müdahalesi, ölçülülük ilkesi.

The Right to Privacy in the Digital Age: Constitutional Protection and Limits of State Intervention

Abstract

Digitalization is blurring the boundaries of individuals' private lives, complicating the processes of collecting, processing, and transferring personal data, and transforming the right to privacy into a multi-layered structure. This transformation shows that privacy is not limited to the confidentiality of private life; it also encompasses the individual's ability to construct their identity in the digital environment, exercise control over their personal data, and exercise their online freedoms. Therefore, the declaration is shaped around the question of how the right to digital privacy should be defined and protected at the constitutional level. The fundamental view defended in the declaration is that digital privacy is not sufficiently protected within the framework of existing constitutional rights and therefore needs to be defined as an independent constitutional right. This is because the protection of an individual's digital existence requires new constitutional approaches that are not limited to the privacy of private life but are connected to the nature of information technologies.

The provision on the protection of personal data added to Article 20 of the Constitution in 2010 in Turkey is a positive step in terms of establishing a constitutional basis for digital privacy. However, this guarantee provided at the normative level is not sufficiently effective in practice. The formal application of the principle of processing personal data based on explicit consent, combined with a lack of transparency and accountability in data processing, seriously undermines the protection of individuals' privacy in the digital environment. At this point, it is emphasized that it is not only the existence of constitutional norms that is important, but also the need to support these norms with implementation and monitoring mechanisms.

The paper also examines constitutional protection in Turkey from a comparative law perspective, using Germany and France as examples. In Germany, the "right to informational self-determination" developed by the Federal Constitutional Court is a constitutionally strengthened form of digital privacy. In France, the 2016 Digital Republic Act and Constitutional Council decisions have established clear principles for the protection of an individual's digital identity. While the right to digital privacy is interpreted in an active, expansive, and individual-centered manner in both countries, the legal framework in Turkey (e.g., KVKK) remains limited, judicial oversight is insufficient in developing stable and individual-friendly precedents, and administrative oversight mechanisms require improvement in terms of independence and effectiveness.

In the digital age, state interference with the right to privacy may be justified on grounds such as public safety and digitization, but such interference must be limited by constitutional principles. The decisions of the European Court of Human Rights and the Constitutional Court stipulate that such interventions must not be arbitrary, must be subject to judicial review, and must be kept to a minimum. Based on all of this, it is recommended that digital privacy be clearly defined as a constitutional right in Turkey, that oversight mechanisms be strengthened, and that effective judicial remedies be provided.

Keywords: Digital privacy, protection of personal data, privacy of private life, state intervention, principle of proportionality.

Doğanın Korunmasının Hukuki Bir Aracı Olarak Çevresel Kişilik

Dr. Öğr. Üyesi Elif ÖZPOLAT
Atatürk Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Özet

Etkilerini her geçen gün daha fazla hissettiğimiz küresel ısınma ve ekolojik tahribatların yol açtığı çevresel sorunlar, gezegendeki yaşamı tehdit eden önemli bir kriz haline gelmiştir. Bu krizin yol açtığı endişeler, hukuku da dönüştürmüştür; çevresel sorunlarla mücadelede devletleri bir takım hukuki tedbirler almaya itmiştir. Bunların içinde anayasalara çevrenin korunmasına ilişkin hak ve yükümlülükler eklenmesi yaygın bir uygulama halini almıştır. Araştırmalara göre dünya anayasalarının dörtte üçünden fazlası, çevrenin korunmasına ilişkin hükümler içerir. Öte yandan çevresel anayasacılık olarak da nitelendirilen bu olgu, Batı’da yeni değildir.

Çoğunlukla anayasalarda yer verilen çevreci hükümler, birey odaklı liberal anayasacılık esasına göre şekillendirilmiştir. Böylelikle çevre hakkı, insanın sağlıklı bir çevrede yaşama hakkı olarak anayasalarda içerik kazanmıştır. Çevrenin korunmasını insanın refahı için önemseyen, *anthropocentrism* (insan merkezilik) olarak da nitelendirilen bu yaklaşım, 1982 Anayasası’nın çevre hakkını düzenleyen 56/1. maddesinde de karşımıza çıkmaktadır: ‘*Herkes sağlıklı ve dengeli çevrede yaşama hakkına sahiptir.*’

Doğal kaynaklar, devletlerin ekonomik kalkınma çabaları uğruna hoyratça kullanılmasından ötürü, günümüzde tükenme noktasına gelmiştir. Çevresel kirliliğin de etkisiyle bugün dünyada milyarlarca insan temiz havaya, suya ve sağlıklı gıdaya erişimde güçlük çekmektedir. Çevresel sorunlar, yalnızca bugünün değil, gelecek nesillerin yaşamını da tehlikeye atmaktadır. Özellikle çevreci hareketlerin dikkat çektiği bu soruna karşı, doğal kaynakların korunması ile ekonomik büyüme arasında denge kurulması gerekliliğini içeren sürdürülebilir kalkınma ilkesi, yirminci yüzyılın son çeyreğinde ulusal hukukta kendine yer bulmuş; günümüzde çevre politikalarına yön veren en önemli kavramlarından birini oluşturmuştur.

1970’li yıllardan itibaren çevre hakkına ilişkin düzenlemeler, anayasalarda giderek kendine yer bulmasına karşın, çevrenin korunması konusunda arzu edilen etkiyi yaratamamıştır. Çevrenin, insan refahının gerektirdiği ölçüde korunmasını öngören insan merkezli yaklaşım, süregelen çevresel sorunların giderilmesinde yetersiz kalmış; çevre sorunlarının çok yönlü ve karmaşık niteliği, sağlıklı bir çevreye sahip olma hakkı ile hedeflenen korumanın sağlanamamasına yol açmıştır. Bu durum, doğal kaynakların muhafazasını da olumsuz etkilemiştir.

Son on yılda ise pek çok ülkede, çevrenin canlı-cansız bütün unsurlarıyla birlikte, insandan ayrı bir içsel değer taşıdığı gerekçesiyle hukuken tanınıp korunduğu bir yaklaşım geliştirilmiştir. Sırf kendi varlığından ötürü saygı duyulması gereken ve hak öznesi kabul edilen “Doğa (Ana)” (yerli dilde Pachamama); *var olma, gelişme ve doğal olarak yaşam döngüsünü devam ettirme hakkı* olan hukuki bir şahıs olarak öne çıkmaktadır. Bu konuda ilki, 2008 tarihli Ekvador Anayasası oluşturmaktadır. Bolivya’da ise 2010 tarihli yasa değişikliğiyle, Doğa Ana; kolektif kamu yararı olarak resmen tanınmıştır. Yeni Zelanda, Avusturalya gibi bazı ülkelerde ise çevrenin bütünü yerine nehir, göl, dağ, orman gibi belirli doğal varlıklara kişilik tanınmıştır. Doğal varlıklara hak özneliği tanınması, Hindistan, Kolombiya gibi ülkelerde ise yargı içtihatlarıyla mümkün olmuştur. Ülkelerdeki uygulamalar çeşitlilik göstermesine karşın, çevreye tüzel kişilik tanınmasıyla temel olarak amaçlanan, doğal kaynakların aşırı kullanımına, kirliliğe ve diğer çevresel bozulmalara karşı etkin hukuki koruma sağlamaktır. Kişi ve toplulukların, doğa adına mahkemelerde hak talebinde bulunmasıyla mağdur statüsünden kaynaklanan sorunlar da aşılmış olmaktadır. Bu davalardan

kazanılan tazminatlar ise mülk sahibine verilmemekte, hakkı ihlal edilen doğal varlığın zararlarının giderilmesinde kullanılmaktadır.

Doğal varlıkların bu şekilde hak öznesi olarak tanınmasıyla, çevrenin korunması konusunda ahlaki duyarlılığın gelişmesine, doğal varlıkların gelecek nesiller açısından sürdürülebilirliğine katkı sağlanması hedeflenmektedir. Bu doğrultuda çalışmada da çevresel tüzel kişiliğin doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımına teorik ve pratik katkıları ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Çevresel anayasacılık, antroposantrizm, sürdürülebilirlik, çevrenin hakkı, çevresel kişilik.

Environmental Legal Personality as a Legal Tool for Protecting Nature

Abstract

The environmental problems caused by global warming and ecological destruction, whose effects we feel more and more every day, have become a major crisis threatening life on the planet. The concerns raised by this crisis have also transformed the law, prompting states to take a number of legal measures to combat environmental problems. Among these, the addition of rights and obligations relating to environmental protection to constitutions has become common practice. According to research, more than three-quarters of the world's constitutions contain provisions relating to environmental protection. On the other hand, this phenomenon, also referred to as environmental constitutionalism, is not new in the West.

Environmental provisions, which are mostly included in constitutions, have been shaped according to the principle of individual-oriented liberal constitutionalism. Thus, the right to the environment has been enshrined in constitutions as the right of individuals to live in a healthy environment. This approach, which emphasizes the importance of protecting the environment for human well-being and is also referred to as anthropocentrism, is also reflected in Article 56/1 of the 1982 Constitution, which regulates environmental rights: “*Everyone has the right to live in a healthy and balanced environment.*”

Natural resources have been depleted to the point of exhaustion due to their reckless use in the pursuit of economic development by governments. Compounded by environmental pollution, billions of people around the world today struggle to access clean air, water, and healthy food. Environmental problems threaten not only today's lives but also the lives of future generations. In response to this issue, which has been highlighted by environmental movements, the principle of sustainable development—which emphasizes the need to strike a balance between the protection of natural resources and economic growth—found its place in national law in the last quarter of the 20th century and has become one of the most important concepts guiding environmental policies today.

Although regulations concerning environmental rights have gradually found their place in constitutions since the 1970s, they have failed to have the desired effect on environmental protection. The human-centered approach, which envisions the protection of the environment to the extent required for human well-being, has proven inadequate in addressing ongoing environmental problems; the multifaceted and complex nature of environmental problems has prevented the protection sought through the right to a healthy environment from being achieved. This situation has also had a negative impact on the conservation of natural resources.

Over the past decade, many countries have developed an approach whereby the environment, including all its living and non-living elements, is legally recognized and protected on the grounds that it has intrinsic value separate from humans. “Nature (Mother) (Pachamama in local language), which deserves respect simply for its existence and is recognized as the subject of the right, is emerging as a legal entity with the right to exist, develop, and naturally continue its life cycle. The first such example is the 2008 Constitution of Ecuador. In Bolivia, a 2010 amendment to the law officially recognized nature as a collective public good. In some countries, such as New Zealand and Australia, legal personality has been granted not to the environment as a whole but to specific natural features such as rivers, lakes, mountains, and forests. Recognition of legal personality for natural resources has been made possible through judicial precedents in countries such as India and Colombia. Although practices vary from country to country, the fundamental aim of granting legal personality to the environment is to provide effective legal protection against the overexploitation of natural resources, pollution, and other forms of environmental degradation. Many individuals, foundations, associations, organizations, and similar groups dedicated to environmental protection have overcome the problems arising from their victim status by filing claims in court on behalf of nature as legal representatives or guardians. Problems arising from victim status are also overcome when individuals and communities claim rights in courts on behalf of nature. The compensation awarded in these cases is not given to the property owner, but is used to repair the damage caused to the natural asset whose rights have been violated. By recognizing natural assets as rights holders in this way, the aim is to contribute to the development of moral sensitivity towards environmental protection and the sustainability of natural assets for future generations. Thus, this study will examine the theoretical and practical contributions of environmental legal personality to the sustainable use of natural resources.

Keywords: Environmental constitutionalism, anthropocentrism, sustainability, environmental rights, environmental legal personality.

Siyasi Partilerin Hukuki Varlığının Sona Ermesi: Belirsizlikler ve Öneriler

Arş. Gör. Gökçe Nur DEMİR
İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Özet

Bir siyasi partinin hukuki varlığının sona ermesi çeşitli şekillerde gerçekleşebilir. Dağılma durumunun tespiti, başka bir siyasi partiyle birleşme, büyük kongrenin kapanma kararı alması ve Anayasa Mahkemesi'nin kapatma kararı vermesi bu hallerdir. Bu bildiride kapatma davası dışında kalan haller incelenerek yasal düzenlemeler ile uygulamadaki belirsiz hususlara değinilecek, ardından 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'ndaki (SPK) ilgili düzenlemelerin yeniden ne şekilde yazılabileceğine dair öneride bulunulacaktır.

Öncelikle bir siyasi partinin kanunda düzenlenen bazı sebeplerin gerçekleşmesi sonucu “faaliyet göstermekte yetersiz olduğunun veya faaliyette bulunmasına gerek olmadığı saptanması” anlamına gelen dağılma durumunun tespiti (kendiliğinden dağılmış sayılma/ infisah) hali incelenecektir. Dağılma durumunun tespitine ilişkin olarak SPK'da bir düzenleme bulunmadığından, derneklerin kendiliğinden sona erme sebeplerini hüküm altına alan 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu (TMK) 87. maddede sayılan haller, siyasi partilerin hukuki niteliğine uygun düştüğü ölçüde uygulanacaktır. Bu halde siyasi partinin malları hakkında SPK 110. maddenin uygulanması gerektiği ise Anayasa Mahkemesince kabul edilmektedir.

Siyasi partinin bir diğer siyasi partiye katılması veya iki siyasi partinin yeni bir siyasi parti çatısı altında birleşmesi halini kapsayan birleşme (iltihak) müessesesinin örnekleri tarihimizde mevcuttur. Ancak birleşme neticesinde uygulanacak mal rejimi SPK 110. madde ile düzenlense de birleşmenin nasıl gerçekleştirileceği hususunda SPK, TMK veya Dernekler Kanunu'nda düzenleme bulunmamaktadır. SPK 110. maddede yer alan “ilgili partinin de kabul etmesi” şartı, birleşme kararı alınması halinde de geçerli midir? Siyasi parti bir diğer siyasi parti ile birleşme kararı aldığı anda, bu kararın sonuç doğurabilmesi için kabul kararı alınması gerekecek midir? Yoksa ilk birleşme kararı alındığı anda siyasi partinin tüzel kişiliği sona mı ermiş olacaktır? Söz konusu soruların cevabını net olarak vermek zordur.

Siyasi partinin yetkili organınca bir kapanma kararı alınması (fesih) halinde ise esas tartışılmalı mesele kararın alındığı zamana dairdir. Bunun sebebi siyasi parti hakkında bir kapatma davası açıldıktan sonra partinin yetkili organlarınca kapanmaya karar verilmesi durumunda ne şekilde hareket edileceğini düzenleyen SPK 108. maddenin Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmiş olmasıdır. İptal kararı ile böyle bir ihtimalde Anayasa Mahkemesi'nin düşme kararı vermek veya kapanma kararı alınmasını hakkın kötüye kullanımı niteliğinde göreyerek davaya devam etmek seçeneklerinden hangisini tercih edeceği belirsiz hale gelmiştir. Söz konusu belirsizliğin giderilmesinde Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin iptal edilen SPK 108. madde ile benzer yahut farklı bir düzenleme yapması da mümkündür.

Bildiride son olarak, siyasi partilerin hukuki varlığının kapatma davası dışında sona erebileceği halleri düzenleyen hükümlerin ne şekilde yazılabileceğine dair taslak kanun metni sunulacaktır. Bu taslak hazırlanırken başta Bulgaristan, Portekiz ve İspanya'da siyasi partilere ilişkin düzenlemeler olmak üzere karşılaştırmalı hukuk verilerinden yararlanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Siyasi parti, kapanma, dağılma durumunun tespiti, birleşme, 108. Madde.

Termination of the Legal Existence of Political Parties: Ambiguities and Proposals

Abstract

The legal existence of a political party may terminate in various ways. These include the detection of the dissolution status, merger with another political party, a decision on self-dissolution by the party's general assembly, and dissolution by judgment of the Constitutional Court. This paper examines the scenarios other than closure cases, addressing the legal provisions and ambiguities in practice. It then offers proposals for the redrafting of the relevant provisions of the Political Parties Law No. 2820.

Firstly, the detection of the dissolution status of a political party, which means that a political party is found to be "detection that it is insufficient to carry out activities or that there is no need to carry out activities", will be analyzed. Since there is no provision in the SPK regarding the detection of the dissolution status, the cases listed in Article 87 of the Turkish Civil Code (TMK) No. 4721, which governs the grounds for the termination of associations, will be applied to the extent that they are consistent with the legal nature of political parties. In this case, the application of Article 110 of the SPK regarding the assets of the political party is accepted by the Constitutional Court.

Throughout our history, there have been examples of mergers involving one political party joining another or two uniting under the name of a new party. However, although Article 110 of the SPK regulates the property regime resulting from a merger, the SPK, TMK, and the Law on Associations do not provide any provisions regarding how a merger is to be carried out. Does the condition of "the relevant party's consent" stipulated in Article 110 of the SPK apply even if a merger decision is made? When a political party decides to merge with another, is a consent decision required for it to take effect? Or will the legal personality of the political party cease to exist when the initial merger decision is made? It is difficult to provide clear answers to these questions.

The main issue with the political party's governing body deciding to self-dissolution is the timing of the decision. This is because the Constitutional Court overturned Article 108 of the SPK, which regulates how to proceed if the governing body decides to self-dissolution after a closure case the political party has been filed. Due to this annulment, it is unclear what option the Constitutional Court will choose in such a scenario, whether to dismiss the case or continue it by deeming the decision to self-dissolution the party an abuse of rights. To resolve this uncertainty, the Turkish Grand National Assembly may enact a regulation similar to or different from the annulled Article 108 of the SPK.

Finally, a draft statute is presented proposing how legal provisions regulating scenarios other than closure case leading to the termination of political parties' legal existence can be redrafted. This draft was prepared using comparative legal data, primarily regulations relating to political parties in Bulgaria, Portugal, and Spain.

Keywords: Political party, self-dissolution, detection of dissolution status, merger, article 108.

Bireysel ve Kolektif Bir İnsan Hakkı Olarak Ruh Sağlığı Hakkı

Dr. Öğr. Üyesi Zülfiye YILMAZ YAMAÇ
Bilkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Özet

İkinci Dünya Savaşı sonrasında yeniden şekillendirilen uluslararası insan hakları hukukunun temel kavramı insan onuruna saygıdır. İnsan onurundan kaynağını alan ve bu dönemden itibaren kabul edilen insan hakları belgelerinde yerini alan haklardan biri ise ruh sağlığının (“mental health”) ya da ruhsal iyi olma halinin (“mental well-being”) korunması ve gerçekleştirilmesidir. Öte yandan ruhsal sağlık ya da iyi olma hali; öncelikle fiziksel sağlık karşısında ve ardından diğer haklar karşısında geri planda kalmış ve insan hakları hukuku literatüründe yeteri kadar incelenmemiştir. Bununla birlikte ruh sağlığı hakkı; modern hukukun onur sahibi, rasyonel ve özerk bireyinin kendi hayatı ve geleceği üzerinde karar alması ve tasarrufla bulunabilmesi yanında toplumsal yaşama katılabilmesi için bir ön koşul olarak tanımlanabilecektir. Zira ruh sağlığı, fiil ehliyetinin yaslandığı ayırt etme gücünün varlığı ya da yokluğu ile doğrudan ilişkilidir.

Ruh sağlığının ayrı bir hak olarak tanınması, teorik bir tartışmanın ötesinde pratik sorunlara kurumsal yanıtlar verebilmek için de gereklidir. Dünya Sağlık Örgütü'nün 2019 verilerine göre, dünyada her sekiz kişiden biri ruhsal bozukluk (“mental disorder”) sorunu ile yaşamaktadır. COVID-19 pandemisi döneminde anksiyete ve depresyon gibi bozuklukların oranı bir yıl içinde %26 ile %28 oranında artmıştır. Ruhsal bozukluk; kişilerin duygusal, düşünsel ve davranışsal kapasitelerini kullanmaları yanında toplumsal yaşama ve çalışma yaşamına katılmaları önünde ciddi bir engel teşkil eden sağlık sorunu olarak tanımlanmaktadır. Türkiye zemininde yapılan çalışmalar da sorunun önemini ortaya koymaktadır. 1996’da yapılan ilk araştırmanın ardından 2023’te Sağlık Bakanlığı ve Hacettepe Üniversitesi iş birliği ile Türkiye Ruh Sağlığı Profili-2 araştırması gerçekleştirilmiştir. 12 ekonomik bölgede (NUTS-1) ruhsal hastalıkların hayat boyu yaygınlığı %26,1’dir. Verilere göre; hayat boyu psikiyatrik bozukluk tanısı (DSM-5) kapsamında depresyon, yaygın anksiyete, obsesif kompulsif bozukluk, dikkat eksikliği sırasıyla en yaygın sorunlardır. Diğer yaş grupları karşısında 18-29 yaş grubu, majör depresyonda kadınlar erkeklere oranla, şehirde yaşayanlar diğer idari ölçekte olanlara göre daha fazla ruhsal bozukluk tanısı almaktadır; ancak yardıma ihtiyacı olduğu bildirilenlerin en çok yarısı bir tedaviye başvurmaktadır.

Bu çalışma kapsamında öncelikle ruh sağlığı hakkının hukuki dayanakları, uluslararası insan hakları belgeleri ışığında ortaya konulacaktır. Bu minvalde Birleşmiş Milletler (“BM”) İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, ruhsal sağlık hakkını düzenleyen 1966 tarihli BM Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi ile BM Kadınlara Karşı Her Türü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (1979), BM Çocuk Hakları Sözleşmesi (1989), BM Engelli Haklarına İlişkin Sözleşme (2006) ile bunların denetim mekanizmalarının ruhsal sağlık hakkına yaklaşımları incelenecektir. İlgili sözleşmeler sisteminde ruh sağlığı hakkı, bağımsız bir hak olarak tanımlanabildiği gibi sağlık hakkı, yaşam hakkı, işkence ve kötü muamelenin önlenmesi, özel yaşam hakkı, çalışma koşulları ve iş güvenliği, çevre hakkı ile iklim krizinin etkilerine karşı korunma hakkı ile bağ kuran bir çerçevede ele alınabilmektedir. İkinci olarak ruhsal sağlık hakkına yer veren anayasalarda konuyu düzenleme eğilimleri sınıflandırılacaktır. Çalışma; anayasal dayanakları ışığında, Türk Hukukunda bireysel ve kolektif bir temel hak olarak ruh sağlığı hakkının tanınmasının imkânı tartışması ile sonuçlandırılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Ruh sağlığı hakkı, insan onuru, insan hakları, anayasa, toplum.

The Right to Mental Health as an Individual and a Collective Human Right

Abstract

Human dignity constitutes the fundamental principle of international human rights law, which underwent a substantial restructuring in the aftermath of the Second World War. The protection of mental health is considered a right derived from human dignity and is included in a range of human rights documents. The concept of mental health or mental well-being has been mostly overlooked in comparison to physical health and has not been thoroughly analysed in the human rights law literature. However, the right to mental health is a prerequisite for the modern human subject who is deemed to be autonomous, rational and dignified in order to make sound decisions. This is due to the inextricable linkage between mental health and mental capacity, the foundation of legal capacity.

As demonstrated by data provided by the World Health Organisation, one out of every eight people in the world lived with a mental disorder in 2019. During the COVID-19 pandemic, there was a 26% to 28% increase in the rate of disorders. The situation in Türkiye is not better than the global trends in mental health deterioration. In 2023, the Ministry of Health and Hacettepe University conducted a survey entitled “Türkiye’s Mental Health Profile-2”. Accordingly, the lifetime prevalence of mental disorders is 26.1%. Within the scope of the Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (DSM-5), depression, generalised anxiety, obsessive-compulsive and attention deficit disorders are the most common problems, respectively. A higher proportion of individuals within the 18-29 age group, women, and those residing in urban areas are more likely to receive a diagnosis in comparison to other demographic groups. It is a matter of concern that merely half of those who are advised to seek help actually apply for treatment.

In the context of this study, the primary aim is to establish the legal foundations of the right to mental health in the context of international human rights law. In this respect, the Universal Declaration of Human Rights, the UN Covenant on Economic, Social and Cultural Rights of 1966, the UN Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women (1979), the UN Convention on the Rights of the Child (1989) and the UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities (2006) will be examined. The regulatory and adjudicative tendency is that the mental health is either regarded as an independent right, or alternatively, it is considered within a broader framework encompassing the rights including the right to health, the right to life, the prevention of torture and ill-treatment, the right to private life, working conditions and the right to environment. Subsequently, the regulatory tendencies in constitutions will be reviewed. The study will be concluded with a brainstorming on the possibility and legal implications of recognising the right to mental health as an individual and collective fundamental right in Turkish law in the light of its constitutional foundations.

Keywords: Right to mental health, human dignity, human rights, constitution, society.

Adil Yargılanma Hakkının Tarihçesi

Arş. Gör. Dođukan ÖZTÜRK
Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Özet

Adil yargılanma hakkı, uluslararası ve ulusal hukuki metinlerde güvence altına alınmış temel bir insan hakkı olup, hukukun üstünlüğünün en önemli unsurlarından biridir. Tarihsel süreçte bu hakkın temelleri, 1215 tarihli Magna Carta, 1628 tarihli İngiliz Haklar Bildirgesi ve 1789 tarihli İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirgesi gibi belgelerde atılmıştır. Modern dönemde ise 1948 tarihli İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi ile 1953 tarihli Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) bu hakkın ana dayanak metinleri haline gelmiştir. Türk hukuk tarihinde adil yargılanma hakkı, İslamiyet öncesi dönemlerden Osmanlı Devleti'ne kadar farklı norm ve teamüllerle korunmuştur. Osmanlı Devleti'nde bağımsız ve tarafsız mahkemelerde hak arama, yargılamaların aleni yapılması, makul sürede yargılanma ve savunma hakkı gibi birçok ilke uygulanmıştır. Türkiye Cumhuriyeti'nin anayasaları da bu hakkın gelişiminde önemli rol oynamıştır. 1924 Anayasası'nda hâkimlerin bağımsızlığı, aleni yargılama ve savunma hakkı gibi unsurlar güvence altına alınmıştır. Daha kapsamlı bir yaklaşım sergileyen 1961 Anayasası, adil yargılanma hakkına ilişkin birçok temel ilkeyi güvence altına almıştır. 1961 Anayasası'nın en önemli yeniliği ise Anayasa Mahkemesi'nin (AYM) kurulması olmuştur. AYM'nin faaliyete geçmesi ve kanunların anayasaya uygunluğunu denetleme görevi sayesinde adil yargılanma hakkı dahil olmak üzere temel hak ve özgürlüklerin korunmasında hayati bir adım atılmıştır. Ayrıca, daha sonra AYM uhdesine dahil edilen bireysel başvuru usulü çerçevesinde, başta adil yargılanma hakkı olmak üzere birçok temel hak ve özgürlüğe ilişkin çok sayıda önemli karara varılmıştır. Dolayısıyla AYM'nin karar ve içtihatları, Türkiye'de adil yargılanma hakkının uygulanmasında kritik bir konuma sahiptir. 1982 Anayasası, başlangıçta adil yargılanma hakkı ifadesini doğrudan içermese de, 2001 yılında yapılan değişiklikle Anayasa'nın 36. maddesine bu ibare eklenmiştir. Bu değişiklik, Türkiye'nin taraf olduğu AİHS'ye uyum sağlama amacı taşımıştır. AİHS'yi yorumlayan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), "yaşayan belge" doktrini uyarınca adil yargılanma hakkını genişleterek; mahkemeye erişim, adli yardım, silahların çeşitliği, masumiyet karinesi, aleni yargılama ve makul sürede yargılanma gibi birçok usul standardını bu hak kapsamında koruma altına almıştır. AİHM içtihatları, Türkiye'de adil yargılanma hakkının uygulanması üzerinde belirgin bir etkiye sahiptir. Zira AYM, kararlarında AİHM kararlarını referans alarak bu hakkın kapsamını belirlemektedir. Bu çalışmada adil yargılanma hakkının Türkiye Cumhuriyeti'ndeki uygulanma kapsamı, usulü ve içeriğine dair kronolojik gelişim, tarihi yöntem kullanılarak Türk hukuk tarihi, Türkiye Cumhuriyeti anayasaları, Anayasa Mahkemesi'nin örnek norm denetimi ve bireysel başvuru kararları ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin emsal kararları çerçevesinde incelenecektir. Bu çalışmayla, Türkiye Cumhuriyeti'nde adil yargılanma hakkının muhtevası münhasıran tarihsel gelişim ve yargısal yorum ekseninde ele alınarak literatüre bu konuda kronolojik bir katkı sağlanması amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Adil yargılanma hakkı, T.C. Anayasası, AYM, AİHM, tarihçe.

History of the Right to a Fair Trial

Abstract

The right to a fair trial is a fundamental human right guaranteed by international and national legal documents and is one of the most important elements of the rule of law. Historically, the foundations of this right were laid in documents such as Magna Carta of 1215, English Bill of Rights of 1628, and Declaration of the Rights of Man and of the Citizen of 1789. In modern period, the Universal Declaration of Human Rights of 1948 and the European Convention on Human Rights (ECHR) of 1953 have become the main texts for this right. In Turkish legal history, the right to a fair trial has been protected by different norms and customs from preIslamic periods to the Ottoman Empire. In the Ottoman Empire, principles such as access to independent and impartial courts, public trials within a reasonable time, and the right to defense were implemented. The constitutions of Republic of Türkiye have also played an important role in the development of this right. The 1924 Constitution guaranteed the independence of judges, public trials, and the right to defense. The 1961 Constitution, adopting a broader approach, guaranteed many fundamental principles related to the right to a fair trial. The most important innovation of the 1961 Constitution was the establishment of Turkish Constitutional Court (AYM). Enabling AYM to begin its activities and its duty to review the constitutionality of laws was vital in protecting fundamental rights and freedoms, including the right to a fair trial. Furthermore, within the framework of the individual application procedure incorporated into AYM's jurisdiction, numerous important decisions have been delivered in this respect. Consequently, AYM's decisions and precedents is critical in the implementation of the right to a fair trial in Türkiye. While the 1982 Constitution did not initially include the phrase "right to a fair trial" it was added to Article 36 of the Constitution in 2001. This amendment was intended to bring Türkiye into compliance with the ECHR. The European Court of Human Rights (ECtHR), which interprets ECHR, has expanded the right to a fair trial in accordance with the "living instrument" doctrine, protecting many procedural standards such as access to court, legal aid, equality of arms, presumption of innocence, public trial, and trial within a reasonable time. ECtHR case law is significant on the application of the right to a fair trial in Türkiye. This is because AYM refers to ECtHR decisions in its own decisions to determine the scope of this right. This study will examine the chronological development, procedure, and scope of the right to a fair trial in the Republic of Türkiye using historical methodology, within the framework of Turkish legal history, the constitutions of the Republic of Türkiye, AYM's exemplary review of norms and individual application decisions, and the ECHR's landmark decisions. This study aims to contribute to the literature on this subject by examining the content of the right to a fair trial in the Republic of Türkiye. exclusively in terms of its historical development and judicial interpretation.

Keywords: Right to a fair trial, Constitution of the Republic of Türkiye, Turkish Constitutional Court, European Court of Human Rights, history.

Milletvekili ve Cumhurbaşkanlığı Seçim Günlerinin Kanunla Belirlenmesinin Anayasa'ya Uygunluğu Sorunu

Arş. Gör. Atıl Buğra KARADAŞ
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Özet

1982 Anayasası'nın 77'nci maddesinin birinci fıkrasına göre Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) ve Cumhurbaşkanlığı seçimleri, *beş yılda bir aynı günde* yapılır. 2017 Değişikliği ile Türk anayasal sistemine giren bu hüküm, bir *sabit dönemli seçim* öngörmektedir. Karşılaştırmalı anayasa hukukunda da rastlanılan sabit dönemli seçimler, kural olarak tarihi değiştirilemeyen seçimleri ifade etmektedir. Sabit dönemli seçimlerin tarihi ancak ilgili ülkenin anayasasında öngörülen kurallara uygun bir biçimde erkene çekilebilir veya ertelenebilir. Türkiye'de seçimlerin ertelenmesi, Anayasa'nın 78'inci maddesinin birinci fıkrasına göre ancak savaş halinde ve bir yıl için mümkündür. Seçimlerin erkene çekilmesine ise Anayasa'nın 116'ncı maddesine göre Cumhurbaşkanı veya TBMM üye tamsayısının beşte üçü tarafından karar verilebilir. Dolayısıyla Türk hukukunda kaide, Cumhurbaşkanlığı ve TBMM seçimlerinin beş yılda bir ve aynı gün yapılmasıyken istisna, Anayasa'nın 78'inci maddesinin birinci fıkrası ve 116'ncı maddesidir. Hukukta istisnaların dar yoruma tabi tutulacağı da dikkate alındığında, 19 Ocak 2012 tarih ve 6271 sayılı Cumhurbaşkanlığı Seçim Kanunu'nun (CSK) 3'üncü maddesinin 3'üncü fıkrasının anayasallığı tartışılmalı hale gelir. İlgili hükme göre *Cumhurbaşkanı ve TBMM'nin görev sürelerinin dolmasından önceki son pazar günü*, oy verme günüdür. Benzer nitelikteki başka bir hüküm de 10 Haziran 1983 tarih ve 2839 sayılı Milletvekili Seçim Kanunu'nun 6'ncı maddesinin ikinci fıkrasında yer almaktadır. Halbuki Anayasa'nın 77'nci maddesinin birinci fıkrası, seçimlerin herhangi bir gün istisnası belirtmeden *beş yılda bir* yapılacağını hükme bağlamaktaydı. TBMM'nin seçimleri erkene alması ise, ancak Anayasa'nın 116'ncı maddesinde öngörülen usullere göre mümkündür. Bu da ancak üye tamsayısının beşte üç çoğunluğuyla olacaktır. 2017 Değişikliği öncesinde TBMM seçimlerinin yine TBMM tarafından yenilenebilmesi için Anayasa tarafından karar yetersayısına ilişkin herhangi bir *özel* şart öngörülmemektedir. Halbuki günümüzde bu kaide geçerli değildir. TBMM seçimlerinin tarihinin yine TBMM tarafından herhangi bir özel şart olmaksızın belirlenebileceğine yönelik kaidenin geçerliliğini yitirdiği dikkate alındığında kanunların yeni anayasal paradigmayla uyumlu şekilde hazırlanması, uygun olmayanların değiştirilmesi veya ilga edilmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Bu çerçevede alelade bir kanunla seçimlerin bir gün daha geriye çekilmesi, Anayasa'ya aykırıdır. Burada kanun ancak seçimlerin tam beş yıl sonra yapılacağını teyit eden ve buna uygun hükümler öngörebilir.

Anahtar Kelimeler: Seçim, seçim günü, seçimlerin yenilemesi, sabit dönemli seçim, karar yetersayısı.

The Question of Constitutionality of Determination of the Parliamentary and Presidential Election Days by Statutes

Abstract

Elections for the Grand National Assembly of Türkiye and the Presidency are held on the same day every five years according to the first paragraph of Article 77 of the Constitution of 1982. This provision, which became a part of the Turkish Constitution with the 2017 amendment, provides for fixed-term elections. Fixed-term elections, which are also found in various constitutional systems, generally refer to elections dates of which cannot be changed unless it is provided for. As such, the date of fixed-term elections may only be moved to an earlier date or be postponed in accordance with the rules in the constitution of the relevant state. In Türkiye, elections may be postponed only in the event of war for a period of one year, as stipulated by the first paragraph of Article 78 of the Constitution. On the other hand, elections may only be renewed by a decision of the President or by a three-fifths majority of the Grand National Assembly, in accordance with Article 116 of the Constitution. Therefore, in Turkish law, the rule is that presidential and Grand National Assembly elections are held every five years on the same day, while the exceptions are the first paragraph of Article 78 and Article 116 of the Constitution. Considering that exceptions are subject to narrow interpretation in law, the constitutionality of the third paragraph of Article 3 of the Presidential Election Law No. 6271 dated 19 January 2012, which provides that the last Sunday before the expiry of the terms of office of the President and the Grand National Assembly of Türkiye is the election day, becomes questionable. Another similar provision is also found in the second paragraph of Article 6 of the Election Law of Members of Parliament No. 2839 dated 10 June 1983. However, the first paragraph of Article 77 of the Constitution stipulates that elections would be held every five years without specifying any exceptions. The Grand National Assembly of Türkiye may only move the elections to an earlier date in accordance with the procedure set out in Article 116 of the Constitution. This can only be done with a three-fifths majority of the total number of its members. Before the 2017 amendment, the Constitution did not impose any special conditions regarding the majority required for the Grand National Assembly to renew its own elections. However, this rule is no longer in force today. Considering that the rule which allowed the Grand National Assembly of Türkiye to determine the date of its own elections without any special conditions is no longer valid, it is necessary to prepare laws in line with this new constitutional paradigm and amend or repeal those that are incompatible. In this context, moving the date of the elections to an earlier date by even one day with an ordinary law conflicts with the Constitution, since the law can only confirm that elections will be held exactly five years later and provide rules in accordance with this.

Keywords: Election, election day, renewal of elections, fixed-term elections, majority for decisions.

CEZA VE CEZA MUHAKEMESİ HUKUKU

Ceza Hukukunda Basit Yargılama Usulü: Adil Yargılanma Hakkı Açısından Değerlendirme

Dr. Öğr. Üyesi Nurten ÖZTÜRK
Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Özet

Basit yargılama usulü, ceza muhakemesinde, yargılamaların süratle sonuçlandırılması ve yargı mercilerinin iş yükünün azaltılması hedefi doğrultusunda geliştirilen alternatif usullerden biridir. Söz konusu usul, Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 251. maddesinde 2019 yılında 7188 sayılı Kanun ile yapılan değişiklikle yürürlüğe giren düzenlemeyle hukuk sistemimize kazandırılmıştır. Bu usul, belirli nitelikteki suçlarda, kamu davasının açılmasının ardından mahkemece yapılacak ön değerlendirme sonucunda duruşma yapılmaksızın yazılı savunma ve delil sunma esasına dayalı olarak hüküm kurulmasına imkân tanımaktadır.

Basit yargılama usulünün temel hedefi, usul ekonomisini ve yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmasını sağlamaktır. Söz konusu amaçlara ulaşmak üzere kullanılan alternatif usulün sanığın adil yargılanma hakkına ilişkin güvenceleri nasıl etkilediğinin de ayrıca değerlendirilmesi gerekmektedir. Nitekim söz konusu usul uygulanması açısından getirilen şartlar dikkate alındığında, özellikle duruşmada hazır bulunma hakkı, müdafiden yararlanma hakkı, delillere erişim ve delil sunma imkânı, kararın gerekçeli olması ve hukuki dinlenilme hakkı gibi ceza muhakemesi hukukunun ve insan haklarının temel ilkeleri bakımından bazı tartışmaları beraberinde getirmektedir. Bununla birlikte usulün uygulanma esaslarını oluşturan yazılı savunma yapması için süre verilmesi, hükme itiraz edebilme imkânı ve usule özgü indirim gibi uygulamalar, belirli güvencelerin korunduğu yönünde savları da beraberinde getirmektedir.

Bu çalışma kapsamında, basit yargılama usulü hem normatif yapısı hem de uygulamada ortaya çıkan sonuçlar çerçevesinde değerlendirilecektir. Türkiye'deki uygulama örnekleri, Yargıtay kararları ve istatistiksel veriler dikkate alınarak, bu usulün yargı pratiğindeki yeri ortaya konulacaktır. Ayrıca belirtmek gerekir ki, basit yargılama usulüne ilişkin bazı hususların Anayasa'ya aykırı olduğundan bahisle Anayasa Mahkemesi'ne de iptal başvurularında bulunulmuştur. Anayasa Mahkemesi'nin son kararı 2024 tarihli olup hükmün uygulamadaki durumu ve kaldırılmasıyla yaşananlar ele alınacaktır. Bu kapsamda hüküm yürürlüğe girdikten sonra hükümde değişikliğe de gidilmiştir. Bu değişiklikler de ele alınacaktır. Ayrıca, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatları ışığında adil yargılanma hakkının kapsamı belirlenecek ve söz konusu usulün bu standartlara ne ölçüde uygunluk gösterdiği incelenecektir. Özellikle AIHM'in yoklukta yargılama ve sanığın bizzat dinlenilmeden mahkûm edilmesiyle ilgili kararları, basit yargılama usulüne dair hukuki değerlendirmeye önemli katkılar sunmaktadır.

Sonuç olarak bu çalışmayla basit yargılama usulünün ceza muhakemesindeki yerini ve işlevini, insan hakları odaklı bir perspektiften ele almayı; bu yargılama biçiminin, adil yargılanma hakkının özüne zarar vermeksizin nasıl daha etkili ve hak temelli bir şekilde uygulanabileceğine ilişkin öneriler geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Bu bağlamda, özellikle usule ilişkin güvencelerin güçlendirilmesi, sanığın aydınlatılmış onamının aranması ve gerekirse müdafii yardımının zorunlu kılınması gibi hususlar üzerinde durulacaktır. Sempozyum kapsamında yapılacak sunumda, teorik değerlendirmelerin yanı sıra uygulamaya dair somut örnekler de paylaşılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Basit yargılama usulü, adil yargılanma hakkı, makul süre, delil, usul ekonomisi.

Simplified (Trial) Procedure in Criminal Law: An Evaluation from the Perspective of the Right to a Fair Trial

Abstract

One of the alternative procedures developed to ensure the expeditious resolution of criminal proceedings and to reduce the workload of judicial authorities is the simplified (trial) procedure, which was incorporated into the Turkish legal system through an amendment introduced by Law No. 7188 in 2019 under Article 251 of the Code of Criminal Procedure. This procedure allows the court to reach a verdict without holding a hearing, based solely on written submissions and evidence, following a preliminary evaluation after the initiation of public prosecution, provided that the offence falls within the scope of the designated criteria.

The primary aim of the simplified trial procedure is to promote procedural economy and to ensure that trials are concluded within a reasonable time. However, it is essential to assess how this method, which prioritizes efficiency, affects the procedural safeguards associated with the right to a fair trial. In particular, certain fundamental principles of criminal procedure law and human rights, such as the right to be present at one's trial, the right to legal assistance, access to and presentation of evidence, the requirement for reasoned judgments, and the right to be heard, give rise to various legal debates in the context of this procedure.

Nonetheless, procedural guarantees such as granting the accused a specific period to submit a written defense, the right to object to the judgment, and sentence reduction specific to this procedure are often cited as elements that preserve certain safeguards of the right to a fair trial.

Within the scope of this study, the simplified (trial) procedure will be evaluated both in terms of its normative structure and the practical outcomes observed in its implementation. By examining real-life applications in Türkiye, decisions of the Court of Cassation, and statistical data, the current role of this procedure in judicial practice will be revealed. It should also be noted that several applications for annulment have been submitted to the Constitutional Court, alleging that certain aspects of the simplified (trial) procedure are unconstitutional. The most recent decision of the Constitutional Court, dated 2024, will be addressed, particularly in terms of its practical implications and the consequences following the annulment of certain provisions. Amendments made after the initial implementation of the provision will also be taken into consideration.

In addition, in light of the case law of the European Court of Human Rights (ECtHR), the scope of the right to a fair trial will be defined, and the degree to which the simplified (trial) procedure aligns with these standards will be critically assessed. The ECtHR's judgments regarding trials in absentia and convictions rendered without personally hearing the accused are particularly significant and offer important legal insights for evaluating this procedure.

In conclusion, this presentation aims to examine the role and function of the simplified (trial) procedure in criminal justice from a human rights-oriented perspective. It seeks to develop proposals on how this procedural model can be implemented more effectively and in a rights-based manner, without undermining the essence of the right to a fair trial. In this regard, particular emphasis will be placed on strengthening procedural safeguards, requiring the accused's informed consent, and, where necessary, making legal counsel mandatory. In addition to theoretical analysis, the presentation will also include concrete examples from legal practice.

Keywords: Simplified (trial) procedure, right to a fair trial, reasonable time, evidence, procedural economy.

Türk Ceza Hukuku'nda Çevrenin Korunmasına Dair Düzenlemelerin Avrupa Birliği Çevre Suçları Direktifi ile Uyumlu

Dr. Öğr. Üyesi Neslihan CAN YAVUZ
Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Özet

Günümüzde küresel ısınma, iklim değişikliği, su kaynaklarının azalması ve çevre kirliliği insanlığın küresel olarak karşı karşıya kaldığı bir tehdit haline gelmiştir. Bu tehdide karşı ekokırım gibi birtakım suç tipleri ihdas edilmeye başlanmıştır. Bir yandan çevre suçlarının çoğu zaman sınır aşan ve örgütlü suç karakterini haiz olması diğer yandan çevrenin korunmasının cezai yaptırımlarla desteklenmesinin uzun vadede çevresel sürdürülebilirlik için bir gereklilik olması devletleri çevre kirliliğine karşı ceza hukuku araçlarına başvurmaya sevk etmiştir. Avrupa Birliği (AB) de önce Avrupa Parlamentosu ve Konseyi'nin 2008/99 sayılı ve 19 Kasım 2008 tarihli Ceza Hukuku Yoluyla Çevrenin Korunması Hakkında Direktifi ve ardından onu ilga eden 2024/1203 sayılı ve 11 Nisan 2024 tarihli Ceza Hukuku Yoluyla Çevrenin Korunması Hakkında Direktifi (Çevre Suçları Direktifi) ile çevre suçları konusunda ceza hukuku sorumluluğuna ilişkin üye devletler için bir çerçeve çizmeyi hedeflemiştir. Çevre Suçları Direktifi; kimyasal ve florlu sera gazlarına dair AB mevzuatın ihlali gibi suç tipleri, neticesi sebebiyle ağırlaşmış haller, kademeli ceza sistemi, nispi para cezaları gibi pek çok yenilik ihdas etmiştir. Türk Ceza Hukuku'nda ise çevre suçları ilk kez "Çevreye Karşı Suçlar" adı altında 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu (TCK) m. 181-184 arasında düzenlenmiştir. Ancak bu düzenlemelerin tüzel kişilerin cezai sorumluluğuna başvurulamaması gibi bazı yönleriyle AB'nin 2008 tarihli Direktifi ile dahi tam bir uyum sağlayamadığı görülmektedir. Oysa Türk Hukuku'nda da çevrenin korunmasının Anayasa m. 56 uyarınca bir sosyal hak olarak tanınması ve TCK'da bir amaç olarak zikredilmesi çevrenin korunması konusundaki daha ileri düzenlemelerin Türk Hukuku'na kazandırılması için bir dayanak teşkil etmektedir. Bu çalışmada öncelikle çevreye karşı hangi fiillerin suç haline getirildiği izah edilecek, Çevre Suçları Direktifi ve getirdiği yenilikler tanıtılacaktır. Ardından Türk Ceza Hukuku'nun Direktif ile bağdaşmayan yönleri ve varsa eksiklikler tespit edilmeye çalışılarak çözüm önerilerinde bulunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Çevre suçları, ekokırım, Çevre Suçları Direktifi, sürdürülebilirlik, çevrenin kirlenmesi.

An Assessment of the Compatibility of Environmental Protection Provisions in Turkish Criminal Law with the EU Environmental Crime Directive

Abstract

Nowadays global warming, climate change, scarcity of water sources and environmental pollution pose a global risk to the humanity. In response to this threat, specific types of crimes such as ecocide have been begun to incorporated into national legal systems. Both the transnational and organized nature of these crimes and the necessity on supporting environmental protection with criminal law sanctions for the sake of long-term sustainability have urged the states to resort criminal law tools to combat this pollution. The European Union (EU), at this juncture, first adopted annulled Directive 2008/99/EC of the European Parliament and of the Council of 19 November 2008 on the protection of the environment through criminal law, subsequently replaced it with the Directive 2024/1203 of the European Parliament and of the Council of 11 April 2024 on the protection of the environment through criminal law (Environmental Crime Directive) to establish a legal framework regarding criminal liability for environmental crimes within member states. Environmental Crime Directive introduces several novelties such as breaches of EU laws on chemicals, fluorinated greenhouse gases, aggravation of penalties in cases of serious harm, harsher penalties and fines for legal persons calculated based on turnover. In Turkish Criminal Law, environmental crimes were prescribed for the first time under the title of “Crimes Against Environment in articles 181-184 of Turkish Criminal Code (TCC) numbered 5237. However, it appears that these provisions, due in part to the absence of corporate criminal liability, do not fully align even with the standards set by the 2008 version of the EU Directive. Nevertheless, Turkish law provides a normative basis for more advanced regulations, as the protection of the environment is recognized as a social right under article 56 of the Constitution, and is also stated as an objective in the TCC. This study will first explain the rationale behind criminalizing acts against the environment. It will then present the Environmental Crime Directive and its novelties, and finally identify the areas where Turkish Criminal Law diverges from the Directive and, where applicable, propose possible solutions.

Keywords: Environmental crimes, ecocide, Environmental Crime Directive, sustainability, environmental pollution.

Halkı Yanıltıcı Bilgiyi Alenen Yayma Suçunun (TCK m. 217/A) Yargısal Yorumu

Arş. Gör. Sevimmur ÜÇÜNCÜ KASIMOĞLU
Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Özet

13.10.2022 tarih 7418 sayılı Kanunla Türk Ceza Kanununun (TCK) 217/A maddesi olarak ihdas edilen “halkı yanıltıcı bilgiyi alenen yayma (dezenformasyon)” suçu, ifade özgürlüğünü kısıtlaması, belirlilik ilkesi, ceza hukukunun son çare olması ilkesi ile gereklilik ve ölçülülük ilkeleri bakımından çeşitli tartışmaları beraberinde getirmiştir. Demokratik tartışma alanının ve ifade özgürlüğünün korkutucu şekilde daraldığına, eleştirel medyanın baskılandığına ve uluslararası yükümlülüklerin yerine getirilmediğine ilişkin Avrupa Birliği müktesebatına rağmen, ‘somut, belirli ve öngörülebilir tek unsuru hapis cezasının sınırı olan’ dezenformasyon düzenlemesi, Anayasa Mahkemesince de iptal edilmemiştir. Dolayısıyla madde metnindeki “halk arasında endişe, korku veya panik yaratmak” saikinin, “gerçeğe aykırı bilgi” kavramının ve “kamu barışını bozmaya elverişlilik” somut tehlikesinin içeriğini belirlemek yargı mercilerine kalmıştır.

Bu nedenle artık hükmün yaklaşık üç yıllık uygulama sürecinde verilen Bölge Adliye Mahkemesi ve Yargıtay kararları incelenecektir. Ulaşılan kararlarda genel olarak “halk arasında endişe, korku ve panik yaratmak saikinin varlığına ilişkin” delil bulunamadığından beraat kararı verildiği gözlemlenmektedir. Ancak asıl önemli nokta “şiddet ve şiddet kışkırtıcılığı içermeyen tüm söylem ve içeriklerin ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilmesine” yönelik AİHM kararları dikkate alınarak ifade özgürlüğünün geniş yorumlanmasıdır. Ayrıca paylaşımın gerçeğe aykırı olduğu kabul edilse bile belirsiz sayıda kişiden oluşan bir kitleyi harekete geçirecek ve bu kitlede korku, panik, endişe yaratacak nitelikte bir bilgi olmadığı açıkça anlaşıldığından failde bu kastın varlığını araştırma aşamasına bile geçilmemelidir. Aksi düşünüldüğünde kamu görevlilerinin suç iddiasını içeren her olayda TCK m. 217/A’ya hükmedilecektir.

İfade ve basın özgürlüğü kapsamındaki söylemlerine rağmen tutuklananlar, ifade özgürlüğü ihlalinin tespitine rağmen yerine getirilmeyen kararlar, belirlilik ilkesinden uzak kanun hükmü göz önünde bulundurulduğunda yargı mercilerinin özgürlükler lehine ve “şüpheden sanık yararlanır” ilkesi kapsamındaki yorumları ümit vericidir. Ancak ehvenişerin kabul edilmesi yerine gerekliliği ve ölçülülüğü oldukça tartışmalı olan ve ifade özgürlüğünü önemli şekilde kısıtlayan dezenformasyon düzenlemesinin bir an evvel yürürlükten kaldırılması gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Dezenformasyon, halkı yanıltıcı bilgiyi alenen yayma, gerçeğe aykırı bilgi, ifade özgürlüğü, belirlilik.

Judicial Interpretation of the Crime of Publicly Disseminating Misleading Information (TPC Article 217/A)

Abstract

The crime of “publicly disseminating misleading information (disinformation)”, which was introduced as Article 217/A of the Turkish Penal Code (TPC) by Law No. 7418 dated 13.10.2022, has brought about various debates in terms of its restriction on freedom of expression, the principle of certainty, the principle of last resort of criminal law, and the principles of necessity and proportionality. Despite the European Union acquis on the frightening narrowing of the space for democratic debate and freedom of expression, the suppression of critical media and the failure to fulfill international obligations, the disinformation provision, whose only ‘concrete, specific and foreseeable element is the limit of the prison sentence’, has not been annulled by the Constitutional Court. Therefore, it is up to the judicial authorities to determine the content of the motive of “creating anxiety, fear or panic among the public”, the concept of “false information” and the concrete danger of “disrupting public peace”.

For this reason, the decisions of the Regional Court of Justice and the Court of Cassation rendered during the nearly three-year implementation period of the provision will now be analyzed. In the decisions reached, it is generally observed that acquittal decisions were issued due to the lack of evidence “regarding the existence of a motive to cause anxiety, fear and panic among the public”. However, the most important point is the broad interpretation of freedom of expression by taking into account the ECtHR decisions that “all discourse and content that does not include violence and incitement to violence should be considered within the scope of freedom of expression”. In addition, even if it is accepted that the post is untrue, when it is clearly understood that it is not information that will mobilize a mass of an indefinite number of people and create fear, panic and anxiety in this mass, the stage of investigating the existence of this intention in the perpetrator should not even be started. Otherwise, Article 217/A of the TPC will be applied in every case involving the allegation of a crime by public officials.

Considering the arrests of those who were arrested despite their statements within the scope of freedom of expression and freedom of the press, the decisions that were not carried out despite the determination of the violation of freedom of expression, and the legal provision that is far from the principle of certainty, the comments of the judicial authorities in favor of freedoms and within the scope of the principle of “the accused benefits from the doubt” are promising. However, instead of accepting the lesser of two evils, the disinformation regulation, the necessity and proportionality of which is highly controversial and significantly restricts freedom of expression, should be repealed as soon as possible.

Keywords: Disinformation, public dissemination of misleading information, untruthful information, freedom of expression, certainty.

Kolluk Görevlilerinin Yaka Kamerası Uygulamasının Hukuki Niteliği ve Ceza Muhakemesinde Delil Olarak Kullanılması

Arş. Gör. Nisa Yaren OKUMUŞ
Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Özet

Teknolojinin gelişimiyle ceza muhakemesi süreçlerinde çeşitli araç ve yöntemlerin kullanımı artmıştır. SEGBİS uygulaması, maddi ve zamansal kısıtları azaltmakla birlikte savunma hakkı ve sanığın duruşmada hazır bulunma hakkı açısından eleştirilere konu olmaktadır. Teknik araçlarla izleme koruma tedbiri çatısı altında görüntüleme bilişim sistemlerine (yerleşmiş adıyla MOBESE) erişim sağlamak suretiyle delil elde edilmesi, maddi gerçeğin ortaya çıkarılmasında önemli bir rol oynamaktadır ancak kişisel verilerin korunması ve özel hayatın gizliliği haklarına müdahale niteliği taşıması bakımından Anayasa'nın 13. maddesi uyarınca kanuni dayanağa ihtiyaç duymaktadır.

Kolluk görevlilerinin yaka kamerası uygulaması, bir önleyici kolluk faaliyeti olarak Türkiye'de ilk olarak 2014 yılında Trafik Şube polis memurları üzerinden uygulamaya konmuştur ve her sene yaka kamerası kullanan polis memuru sayısı arttırılmaktadır. Kolluk görevlilerinin yaka kamerası uygulamasıyla hem suç şüphesi ortaya çıkmadan önce idari kolluk faaliyeti yürütülmesi esnasında, hem de suç şüphesinin araştırıldığı adli kolluk faaliyeti esnasında karşılaşılabilen ve bu uygulamanın hukuki açıdan incelenmesi, bilhassa vatandaşla temas halinde bulunan kolluk görevlilerin eylemlerinde hesap verebilirlik, şeffaflık ve delil elde etme açısından önem taşımaktadır. Bununla beraber önleyici kolluk faaliyeti çerçevesinde elde edilen bulguların suç soruşturması ya da kovuşturmasına konu edilebilmesi hâlihazırda tartışmalı bir konu olduğu gibi, yaka kamerası uygulamasına yönelik mevzuatta açık ve ulaşılabilir bir düzenleme bulunmamaktadır. Uygulamanın İçişleri Bakanlığı ve Emniyet Genel Müdürlüğü düzeyinde hazırlanan genelgelerle yürütüldüğü anlaşılmaktadır. Bu durum, temel hak ve özgürlüklerin özüne dokunan bir uygulama olmasının yanı sıra, hak arama hürriyeti ve hukuki belirlilik açısından da sakınca doğurmaktadır. Zira bireylerin görüntülerinin hangi koşullarda kaydedileceği, bu kayıtların kim tarafından ne kadar süreyle ve ne amaçla saklanacağı, ceza muhakemesi sürecinde hangi şartlarla delil olarak kullanılacağı gibi pek çok kritik konu kanuni düzenlemeden yoksundur. Oysa MOBESE gibi kolluk görevlilerinin yaka kamerası uygulaması da kişisel verilerin korunması ve özel hayatın gizliliği haklarının sınırlandırılmasına etki edebilecek yapıyla kanuni düzenleme gerektirmektedir.

Bu çalışmada kolluk görevlilerinin yaka kamerası uygulamasının ve yaka kamerasından elde edilen görüntülerin hukuki niteliği ele alınacak; bu görüntülerin ceza muhakemesinde delil rejimi açısından konumu irdelenecektir. Görüntülerin elde edilme sürecinde kanuna aykırılık bulunup bulunmadığı, yasal bir dayanak bulunmaksızın elde edilen görüntülerin hukuka uygun kabul edilip edilemeyeceği ortaya konmaya çalışılacaktır. Çalışmanın ikinci bölümünde ise yaka kamerası uygulamasına dair karşılaştırmalı hukuk incelemesine yer verilecektir: ABD'de eyalet bazında farklı düzenlemeler çerçevesinde gelişmiş uygulama pratiğinde hangi hallerde kayıt alınabileceği, saklama süresi ve kamu erişimi gibi konuların nasıl düzenlendiğine değinilecek; Almanya'daki düzenlemelerin her bir eyaletin polis yasası çerçevesinde kişisel verilerin korunması kanunlarıyla ortaya konan sıkı ilişkisi incelenecektir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin de benzer denetim araçlarının keyfiliğe açık kullanımına karşı geliştirdiği içtihatlar dikkate alındığında, Türkiye'de bu alana ilişkin ayrıntılı, açık ve erişilebilir bir kanuni düzenleme yapılması halinde dikkat edilmesi gereken hususlara yönelik bir çerçeve çizilmeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Yaka kamerası, kolluk, hukuka aykırı delil, kanunilik, özel hayatın gizliliği.

The Legal Nature of the Use of Body Cameras by Law Enforcement Officers and Their Use as Evidence in Criminal Proceedings

Abstract

With technological advancements, the use of various tools and methods in criminal proceedings has increased. SEGBİS (sound and video information system), application, while reducing material and time constraints, has been subject to criticism in terms of the right to defense and the right to be present at the hearing. Within the scope of the protective measure that is surveillance with technical means, obtaining evidence by accessing surveillance systems (commonly known as MOBESE) plays an important role in uncovering the material truth. However, due to its potential to interfere with the protection of personal data and the right to respect for private and family life, it requires a legal basis in accordance with Article 13 of the Constitution.

The body camera application for law enforcement officers was first implemented in Turkey in 2014 as a preventive law enforcement measure by traffic police officers, and the number of police officers using body cameras has been increasing every year. The body camera application for law enforcement officers can be encountered both during administrative law enforcement activities carried out before a suspicion of crime arises and during judicial law enforcement activities in which a suspicion of crime is investigated. The legal examination of this application is particularly important in terms of accountability, transparency, and evidence gathering in the actions of law enforcement officers who come into contact with citizens. However, the use of findings obtained in the context of preventive law enforcement activities in criminal investigations or prosecutions is already a controversial issue and there is no clear and accessible regulation in the legislation regarding the body camera application. It appears that the application is being implemented through circulars prepared at the level of the Ministry of Interior and the General Directorate of Security. This situation not only constitutes an application that touches on the essence of fundamental rights and freedoms but also raises concerns regarding the right to legal remedies and legal certainty.

This study will examine the legal nature of the body camera application used by law enforcement officers and the footages obtained from body cameras; the status of these images in terms of the evidence regime in criminal proceedings will be examined. The study will seek to determine whether there is any violation of the law in the process of obtaining the footage and whether footage obtained without a legal basis can be considered lawful. The second part of the study will include a comparative legal analysis of body camera applications: In the United States, where there are different regulations at state level, the study will examine the circumstances under which recordings can be made, the storage period, and public access. In Germany, the study will examine the close relationship between the regulations and the personal data protection laws within the framework of each state's police law. Considering the precedents developed by the European Court of Human Rights against the arbitrary use of similar surveillance tools, an attempt will be made to outline the issues that should be taken into account in Turkish law if a detailed, clear, and accessible legal regulation is to be established in this area.

Keywords: Dody camera, law enforcement officer, illegally obtained evidence, legality, the right to respect for private and family life.

Bilirkişilerin Ceza Hukuku Bağlamında Sorumluluğu

Arş. Gör. Dr. Veysel TOPUZ
İstanbul Medeniyet Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Özet

Bilirkişi çözümü özel uzmanlık, teknik ya da mesleki bilgi gerektiren durumlarda, görüş ve kanaatini yazılı veya sözlü şekilde bildirmek üzere başvurulmuş gerçek kişi ya da özel hukuk tüzel kişisini ifade eder.

Bilirkişilik, köklü geçmişi olan ve uzun yıllardır uygulanan geleneksel bir kurumdur. Tarih boyunca uyuşmazlıkların çözümünde, özel ve teknik bilgiye sahip kişilerden faydalanılmıştır. Bilirkişiler tarafından hazırlanan raporlar, mahkemelerin kararlarında önemli bir etkiye sahiptir. Bu nedenle bilirkişilik görevini üstlenen kişilerin tarafsız ve objektif olması, bilimsel ve teknik kurallar çerçevesinde, somut kanıtlara dayalı raporlar hazırlayarak ilgili merciye sunması, adil yargılamanın sağlanması bakımından büyük önem taşımaktadır.

Bilirkişilik alanındaki reform ihtiyacına cevap vermeyi hedefleyen ve bilirkişilik kurumunu tüm yönleriyle düzenleyen 03/11/2016 tarih ve 6754 sayılı Bilirkişilik Kanunu ile, ülkemizde bu alanda ilk kez müstakil bir Kanuni düzenleme yapılmıştır. Bu Kanun ile bilirkişilerin nitelikleri, eğitimi, seçimi ve denetimine ilişkin usul ve esasların belirlenmesi ile bilirkişilik için etkin ve verimli bir kurumsal yapı oluşturulması amaçlanmaktadır.

Bilirkişi incelemesinin esas amacı, hâkim ya da Cumhuriyet savcısına sahip olmadığı özel veya teknik bilgiyi sağlamak, bir başka ifadeyle onları hukuki bilgi ve konular dışında kalan alanlarda aydınlatmaktır. Bu doğrultuda, bilirkişi incelemesi; bir delile ulaşma ve elde edilen bu delilden uzmanlık bilgisi aracılığıyla somut olay hakkında sonuç çıkarma yöntemidir. Oy ve görüşüne başvurulmuş bilirkişi, açıklamaları ve sunmuş olduğu rapor aracılığıyla mahkeme kararının ortaya çıkmasına doğrudan etki edebilecektir.

Bilirkişinin hazırlamış olduğu bilirkişi raporu takdirinde bir delil mahiyetinde olsa bile, hâkim somut uyuşmazlıktaki gerekçeli kararında bilirkişi raporunu özellikle tartışmalı, raporda sunulan görüşün aksi yönünde karar vereceği bir ihtimalde bu hususu özellikle gerekçelendirmelidir. İstinaf veya temyiz incelemesine konu olmuş birçok kararda, bilirkişi incelemesine gidildiği halde herhangi bir gerekçe sunmadan raporun aksi yönünde karar verilmesi veya bu raporun hiç tartışmaya açılmaması veya tarafların rapora esaslı bir itirazı olduğu halde bu itirazların dikkate alınmadan karar verilmesi hallerinin adil yargılanma hakkı (silahların eşitliği/çelişmeli yargılanma) bağlamında bozma sebebi yapıldığı görülmektedir.

Ceza muhakemesinde bilirkişi raporlarının bu denli önemli olmasının bir sonucu olarak bilirkişilerin söz konusu yükümlülüklerini yerine getirmemesi halinde bu eylemlerin hukuki ve/veya cezai yaptırımlarla karşılaşması söz konusu olabilecektir. Bilirkişilerin gerçeğe aykırı bilirkişilik yapması ve/veya sahte bir rapor hazırlaması halinde hangi suç ya da suçlardan sorumlu olabilecekleri tartışmaya muhtaç konulardandır. Özellikle başta TCK m. 276'da düzenlenen gerçeğe aykırı bilirkişilik suçu olmak üzere, resmî belgede sahtecilik (m. 204) ve görevi kötüye kullanma suçları (m. 257) görevinin gereklerine aykırı hareket eden bilirkişiler hakkında söz konusu olabilecek ceza sorumluluğunun dayanağını oluşturan suç tipleridir. Bu suçlar arasındaki içtima ilişkisinin nasıl çözüme kavuşturulacağı da önemli bir diğer konudur. Bilhassa Yargıtay'ın "gerçeğe aykırı bilirkişilik yapma suçu" bakımından ortaya koyduğu içtihatların özellikle değerlendirilmesi gerekmektedir.

Biz de çalışmamızda görevinin gereklerine aykırı hareket eden bilirkişilerin ceza hukuku sorumluluğunu, bu suçlardan hangi hallerde sorumlu olunacağını ve nihayet sorumlu olunması ihtimalinde bu suçlar arasındaki içtima meselesinin nasıl çözüme kavuşturulacağı meselesini değerlendireceğiz.

Anahtar Kelimeler: Bilirkişilik, ceza sorumluluğu, takdiri delil, belgede sahtecilik, gerçeğe aykırı bilirkişilik yapma.

Liability of Experts in the Context of Criminal Law

Abstract

Expert witness services refer to a natural person or private law entity who is consulted to express their opinions and views, either verbally or in writing, in situations requiring specialized expertise, technical, or professional knowledge. Expert witness services are a traditional institution with a deep-rooted history and have been practiced for many years. Throughout history, individuals with specialized and technical knowledge have been utilized in dispute resolution. Reports prepared by experts have a significant impact on court decisions.

The Expert Witness Law No. 6754, dated November 3, 2016, aimed to address the need for reform in the field of expert witnesses and regulate all aspects of the expert witness institution. This law aims to establish an effective and efficient institutional structure for expert witnesses by establishing the procedures and principles regarding the qualifications, training, selection, and supervision of experts.

The primary purpose of expert witness examination is to provide judges or public prosecutors with specialized or technical knowledge they lack; in other words, to enlighten them on areas beyond legal knowledge and issues. In this context, expert witness examination is a method of accessing evidence and drawing conclusions about a specific case using this evidence and expert knowledge. The expert whose opinion is sought can directly influence the court's decision through their explanations and the report they submit.

Even if an expert report prepared by an expert witness constitutes discretionary evidence, the judge must specifically discuss the expert report in their reasoned decision in the specific case, and if they are likely to rule contrary to the opinion presented in the report, they must provide specific justifications for this. In many decisions subject to appeal or cassation, cases where an expert witness is examined but the report is contradicted without providing any justification, the report is not discussed at all, or the parties have substantial objections to the report but the decision is rendered without considering these objections are grounds for reversal within the context of the right to a fair trial (equality of arms/adversarial trial).

As a result of the significant importance of expert reports in criminal proceedings, failure of experts to fulfill their obligations may result in legal and/or criminal penalties. The crime(s) for which experts may be held liable if they provide false expert testimony and/or prepare a false report is a matter of debate. The crime of providing false expert testimony, regulated in Article 276 of the Turkish Penal Code, along with forgery of official documents (Article 204), and abuse of office (Article 257), are the types of crimes that form the basis for criminal liability for experts who act contrary to the requirements of their duties. How the convergence between these crimes will be resolved is another important issue. The precedents established by the Court of Cassation regarding the "crime of providing false expert testimony" should be specifically evaluated.

Keywords: Expert witness, criminal liability, discretionary evidence, document forgery, false expert witness testimony.

Sosyal Medya Üzerinden İşlenen Suçlarda Yer Bakımından Yetki

Arş. Gör. Ünal GENÇTÜRK
Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Özet

Teknolojinin gelişmesiyle birlikte pek çok suç bilişim sistemleri üzerinden işlenmeye başlamıştır. Özellikle sosyal medya araçlarının yaygınlaşması kişilerin bazı suçları işlemelerini kolaylaştırmıştır. Zira sosyal medya, geleneksel medyaya nazaran daha rahat ulaşılabilen ve kullanıcının kendini anonimleştirmesinin daha kolay olduğu bir ortam sağlamaktadır. Bugün Facebook, Instagram, X, Youtube gibi sosyal medya araçları üzerinden pek çok suç işlenmektedir. Sosyal medya üzerinden yaygın olarak işlenen suçlara örnek olarak cinsel taciz (TCK m. 105), tehdit (TCK m. 106), ısrarlı takip (TCK m. 123/A), hakaret (TCK m. 125), halkı yanıltıcı bilgiyi alenen yayma (TCK m. 217/A) ve Cumhurbaşkanına hakaret (TCK m. 299) suçları verilebilir.

Sosyal medya üzerinden işlenen suçlarda soruşturma ve kovuşturmanın yapılması bakımından hangi yer Cumhuriyet savcısının ve ceza mahkemesinin yetkili olduğunun belirlenmesi konusunda çeşitli sorunlar ortaya çıkabilmektedir. Ceza mahkemelerinin ve bu bağlamda Cumhuriyet savcılıklarının yer bakımından yetkisine ilişkin kurallara CMK m. 12 ve devamı maddelerinde yer verilmiştir. Yer bakımından yetki konusunda ceza muhakemesindeki temel ilkeye göre, yargılama yetkisi, suçun işlendiği yer mahkemesine aittir. Bu kapsamda kural olarak suç oluşturan fiilin gerçekleştirildiği yer mahkemesi yer bakımından yetkili olacaktır. Ana yetki kuralı bu olmakla birlikte CMK'da bazı özel yetki kurallarına da yer verilmiştir. Bu yetki kuralları özellikle sosyal medya üzerinden işlenen suçlar bakımından önem arz etmektedir.

CMK m. 12/3'te; "Suç, ülkede yayımlanan bir basılı eserle işlenmişse yetki, eserin yayım merkezi olan yer mahkemesine aittir." hükmüne yer verilmiştir. Yine CMK m. 12/5'te, suçun görsel ve işitsel yayın aracılığıyla işlenmesi durumunda maddenin üçüncü fıkrası hükmünün uygulanacağı belirtilmiştir. Bu noktada sosyal medya araçları da görsel ve işitsel yayın kapsamında değerlendirilmelidir. Ancak burada sosyal medya üzerinden işlenen suçlarda yayın merkezinin tespiti sorunlu gözükmektedir. Zira basılı bir eserde yayım merkezini tespit etmek kolayken, sosyal medyada işlenen suçlarda yayın merkezini tespit etmek kolay değildir. Yine aynı hükme göre görsel ve işitsel yayının mağdurun yerleşim yerinde veya oturduğu yerde işitilmiş veya görülmüş olması halinde o yer mahkemesinin de yetkilidir.

CMK m.12/6'ya göre, bilişim sistemlerinin araç olarak kullanılması suretiyle işlenen suçlarda mağdurun yerleşim yeri mahkemesi de yetkili olacaktır. Bu hükümden ifade edilen "bilişim sistemlerinin araç olarak kullanılması" ifadesinin sosyal medya araçlarını da kapsadığını kabul etmek gerekecektir. Bu hükme göre birden fazla mahkeme yetkili olabilecektir. Örneğin "bilişim sistemlerini (...) kullanarak temas kurmaya çalışmak" ısrarlı takip suçunu oluşturan hareketlerden biri olarak düzenlenmiştir (TCK m.123/A). Bu kapsamda failin bir sosyal medya aracı üzerinden ısrarlı takip suçunu işlemesi halinde CMK m. 12/6 gereğince hem suçun işlendiği yer mahkemesi hem de mağdurun yerleşim yeri mahkemesi yetkili olacaktır. Bu bağlamda sosyal medya üzerinden işlenen suçlarda yer bakımından yetki kurallarını incelemeyi amaçlayan bu çalışma, belirtilen kurallara ilişkin sorunlu hususları ortaya koymayı hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal medya, yer bakımında yetki, suçun işlendiği yer, bilişim sistemi, geleneksel medya.

Rationale Loci for Crimes Committed via Social Media

Abstract

With the development of technology, many crimes have begun to be committed through information systems. In particular, the widespread use of social media tools has made it easier for individuals to commit certain crimes. This is because social media provides an environment that is more easily accessible than traditional media and where users can more easily remain anonymous. Today, many crimes are committed through social media tools such as Facebook, Instagram, Twitter, and YouTube. Examples of crimes commonly committed through social media include sexual harassment (TPC Art. 105), threat (TPC Art. 106), and insult (TPC Art. 125).

Various issues may arise regarding the determination of which public prosecutor and criminal court have jurisdiction over the investigation and prosecution of crimes committed through social media. At this point, the rules regarding which criminal court has jurisdiction to try a crime are referred to as the rules of venue. The rules regarding the venue of criminal courts and, in this context, public prosecutors' offices are set out in Articles 12 and following of the Turkish Code of Criminal Procedure (TCCP). According to the fundamental principle of criminal procedure regarding venue, the authority to hear a case belongs to the court where the crime was committed. In this context, as a general rule, the court where the criminal act was committed will have venue. While this is the primary rule of venue, the TCCP also contains certain special rules of venue.

According to Article 12/3 of the TCCP, if the offence is committed through a printed matter published in the homeland, the competent court is the court of the place where the matter was published. Also, Article 12/5 of the TCCP states that the provisions of the third paragraph of the article shall apply in cases where the crime is committed through visual and audio broadcasts. At this point, social media tools should also be considered within the scope of visual and audio broadcasts. However, determining the center of publication in crimes committed via social media appears problematic. Again, according to the same provision, if the visual and audio broadcast is heard or seen at the victim's place of residence or domicile, the court of that place shall also have jurisdiction.

According to Article 12/6 of the TCCP, in crimes committed by using information systems as a tool, the court of the victim's place of residence also has jurisdiction. It must be accepted that the phrase 'by using information systems as a tool' in this provision also covers social media tools. According to this provision, more than one court may have jurisdiction. This study, which aims to examine the rules of venue based on location in crimes committed through social media, seeks to identify problematic issues related to the specified rules.

Keywords: Social media, venue, place of offence, information system, traditional media.

Dini İnanç ve Duyguların İstismar Edilmesi Suretiyle Dolandırıcılık Suçu

Kübra KOÇ

İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Yüksek Lisans Öğrencisi,
2. Dönem Hâkim ve Savcı Yardımcısı

Özet

Bu tebliğin konusu, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun (TCK) 158. maddesinin 1. fıkrasının (a) bendinde düzenlenen, dini inanç ve duyguların istismarı suretiyle dolandırıcılık suçunun incelenmesidir. Söz konusu hüküm, dolandırıcılık suçunun icra safhasında mağdurun dini inanç ve duygularının haksız bir menfaat elde etme amacıyla kötüye kullanılmasını, suç nitelikli hale getiren bir unsur olarak düzenlemektedir. Bu düzenleme, 765 sayılı mülga TCK'da yer almamakla birlikte, modern ceza hukukumuzda bireylerin dini değerlerine duyulan saygının bir yansıması olarak ilk kez 5237 sayılı Kanun ile ihdas edilmiştir.

Suçun oluşabilmesi için temel şart, mağdurun dini inanç ve duygularının aldatma aracı olarak kullanılması ve bu yolla haksız bir menfaatin sağlanmasıdır. Failin eylemi, mağdurun dine olan bağlılığından veya başkalarına yardım etme gibi manevi duygularından yararlanarak hileli davranışlar sergilemesi şeklinde tezahür eder. Bu kapsamda, istismar edilen dini inancın veya mezhebin ilahi bir din olup olmadığı ya da hangi dine ait olduğu önem arz etmemektedir. Yargıtay'ın yerleşik içtihadına göre, fitre, zekât veya hayır işleri (cami, cemevi, kilise yapımı gibi) bahanesiyle para toplanması gibi eylemler, bu nitelikli halin tipik örneklerini oluşturmaktadır.

Tebliğin odaklandığı bir diğer önemli husus ise, hileli eylemin dini ritüellerle bir karşılığının bulunup bulunmadığı meselesidir. Yargıtay'ın ilk dönem kararlarında bu bağın varlığı aranırken, Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun sonraki kararları, bu yaklaşımı daha genişleterek falcılık, büyücülük, medyumluk ve muska bozma gibi, dinî temeli bulunmayan ancak mağdurun dinî duygularını suistimal eden eylemleri de nitelikli hal kapsamında değerlendirmiştir. Bu içtihat değişikliği, kanun koyucunun amacının, dinî inancın formel bir ritüelde karşılığını aramak yerine, mağdurun manevi dünyasının korunması olduğunu vurgulamaktadır.

Bu çerçevede, tebliğ, ilk olarak dolandırıcılık ve hile kavramlarını genel hatlarıyla izah edecek, ardından söz konusu nitelikli halin unsurlarını suç irdeleme metoduyla inceleyecektir. Son olarak, Yargıtay'ın güncel içtihatları ve doktrindeki görüşler ışığında dini inanç ve duyguların istismarı suçu detaylı bir şekilde analiz edilecektir.

Anahtar Kelimeler: Muskacılık, din ve inanç, hile, istismar, büyücülük.

Offence of Fraud by Exploitation of Religious Beliefs and Feelings

Abstract

The subject of this communiqué is the examination of the crime of fraud by exploiting religious beliefs and sentiments, regulated in Article 158, Paragraph 1, Subparagraph (a) of the Turkish Penal Code No. 5237. This provision stipulates that the exploitation of the victim's religious beliefs and sentiments for the purpose of gaining an unjust advantage during the execution phase of the crime of fraud is a qualifying element of the crime. While this provision was not included in the repealed Turkish Penal Code No. 765, it was first introduced with Law No. 5237 as a reflection of the respect for individuals' religious values in our modern criminal law.

The fundamental condition for the crime to occur is the use of the victim's religious beliefs and sentiments as a means of deception and the achievement of an unjust advantage through this means. The perpetrator's actions manifest as fraudulent behavior by taking advantage of the victim's devotion to religion or spiritual feelings such as helping others. In this context, whether the exploited religious belief or sect is a divine religion or which religion it belongs to is irrelevant. According to the established jurisprudence of the Court of Cassation, actions such as collecting money under the pretext of alms, zakat, or charitable works (such as the construction of mosques, cemevis, and churches) constitute typical examples of this qualified form.

Another important issue focused on the Communiqué is whether the fraudulent act has a corresponding religious ritual. While the Court of Cassation's initial decisions required the existence of this connection, later decisions of the Court of Cassation's General Assembly of Criminal Chambers expanded this approach, considering acts such as fortune-telling, witchcraft, mediumship, and amulet-spoiling, which lack a religious basis but exploit the victim's religious feelings, as qualified forms. This change in jurisprudence emphasizes that the legislator's aim is to protect the victim's spiritual world, rather than seeking a formal ritual equivalent for religious belief.

Within this framework, the Communiqué will first explain the concepts of fraud and deception in general terms, and then examine the elements of this qualified form using the criminal analysis method. Finally, the crime of exploitation of religious beliefs and feelings will be analyzed in detail in the light of the current jurisprudence of the Supreme Court and the opinions in the doctrine.

Keywords: Amulettism, religion and belief, deception, abuse, witchcraft.

İDARE HUKUKU

Danıştayın Güncel İçtihatları Işığında Kamu Görevlilerinin Sosyal Medya Kullanımı ve Disiplin Hukuku

Dr. Öğr. Üyesi Büşra AKDOĞAN
Trabzon Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Özet

Sosyal medyanın toplumsal hayatın hemen her alanına nüfuz etmesiyle birlikte, kamu hizmeti anlayışında da önemli dönüşümler yaşanmaktadır. Bu dönüşüm, yalnızca kamu hizmetinin sunum biçimini değil, aynı zamanda kamu görevlilerinin görevlerini yerine getirirken sergiledikleri davranışların denetimini de etkilemektedir. Sosyal medya platformları, kullanım amaçları ve bağlamına göre hem özel iletişim aracı hem de kitle iletişim aracı işlevi görebilmektedir. Bu bağlamda kamu görevlilerinin gerçekleştirdikleri paylaşımlar, doğrudan görevle ilişkili olmasalar dahi, kamu görevlisi statüsünün gerektirdiği mesleki ve ahlaki yükümlülükler açısından değerlendirilmekte ve disiplin sorumluluğuna yol açabilmektedir.

657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu'nda yer alan bazı disiplin suçları, özellikle *devlet memuru vakarına yakışmayan tutum ve davranış* (m. 125/A-e), *hizmet dışında devlet memurunun güven ve irtibatını sarsacak nitelikte davranış* (m. 125/B-d), *memurluk sıfatı ile bağdaşmayacak derecede yüz kızartıcı ve utanç verici hareketlerde bulunmak* (m. 125/E-g) gibi fiiller, kamu görevlisinin görev alanı dışındaki sosyal medya paylaşımlarına da disiplin cezası uygulanmasına temel teşkil edebilmektedir. Bu durum, özellikle ifade özgürlüğü ve özel hayatın gizliliği gibi Anayasa'nın güvence altına aldığı kişi hak ve hürriyetleri ile çatışma potansiyeli taşımaktadır. Dolayısıyla, kamu görevlilerinin sosyal medya üzerinden gerçekleştirdikleri paylaşımların hangi sınırlar içinde disiplin yaptırımlarına konu olabileceği hem mevzuat hem de yargı içtihatları açısından önemli bir tartışmaya açılmaktadır.

Ayrıca, kamu hizmetinin doğası gereği bazı görev gruplarında (örneğin silahlı kuvvetler mensupları, öğretmenler, din görevlileri vb.) görevin niteliğine bağlı olarak sosyal medya paylaşımlarının değerlendirilmesinde farklı kriterler öne çıkmaktadır. Bu gruplara mensup kamu görevlilerinin görevlerinden kaynaklanan özel sorumlulukları, sosyal medya paylaşımlarının değerlendirilmesinde daha katı standartların uygulanmasına neden olabilmektedir.

Bu çalışma kapsamında, Danıştayın sosyal medya paylaşımları üzerine oluşturduğu güncel içtihatlar analiz edilerek, kamu görevlilerinin paylaşımlarının hangi koşullarda disiplin yaptırımlarına konu olduğu, idari yargı organlarının bu tür olaylarda uyguladığı değerlendirme kriterleri ve sosyal medya üzerinden işlenen fiillerin disiplin hukukunda yeni bir uygulama alanı oluşturup oluşturmadığı ele alınacaktır. Mevcut mevzuatta sosyal medya paylaşımlarına özel olarak atıfta bulunan bir düzenleme bulunmamakta; bu tür uyumsuzluklar, mevcut disiplin hükümlerinin yorumlanmasına dayanılarak karara bağlanmaktadır. Ancak yargı kararları incelendiğinde, bu konuda tutarlı ve istikrarlı bir içtihadın gelişmediği gözlemlenmektedir. Örneğin, bazı kararlarda kamu görevlisinin siyasi, ideolojik veya toplumsal hassasiyet taşıyan paylaşımları, başka bir koşul gözetilmeksizin doğrudan disiplin cezasına konu tutulurken, benzer içerikli diğer bazı kararlarda paylaşımın herkese açık olup olmadığı, mesai saatleri içinde yapılıp yapılmadığı, kamu görevlisinin etki alanının genişliği, ilgili sosyal medya hesabının gerçek sahibinin kim olduğunun somut delillerle tespiti, paylaşımın ifade özgürlüğü veya özel hayatın gizliliği gibi Anayasal hakların sınırlarını aşmadığı gibi nispeten daha dengeli ve bireysel haklara duyarlı değerlendirme kriterleri öne çıkmaktadır.

Bu bildiride yukarıda belirtilen meseleler Danıştay kararları üzerinden örneklerle irdelenerek kamu görevlilerinin sosyal medya kullanımına ilişkin disiplin sorumluluğunun, idare hukukunun temel ilke ve prensipleri ve Anayasa'nın kişi hak ve hürriyetleri ile ilgili düzenlemeleri ışığında nasıl bir denge kurulması gerektiği tartışılacaktır. Amaç, kamu görevlilerinin statüsünün gerektirdiği sorumluluklar ile kişi hak ve hürriyetlerinin korunması arasında adil ve tutarlı bir değerlendirme çerçevesinin oluşmasına katkı sağlamaktır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal medya, kamu görevlileri, disiplin hukuku, ifade özgürlüğü, özel hayatın korunması.

Social Media Use by Public Officials under Disciplinary Law: An Examination of the Council of State's Current Case Law

Abstract

In an era where social media has permeated nearly every aspect of social life, the very concept of public service is undergoing a profound transformation. This shift impacts not only how public services are delivered but also how the conduct of public employees is overseen. Social media platforms, depending on their context, can serve as both private communication tools and mass media outlets. Consequently, a public official's social media posts, even if unrelated to their duties, are now being evaluated based on the professional and ethical obligations of their status, which can lead to disciplinary action.

Certain disciplinary offenses outlined in Turkey's Civil Servants Law (Law No. 657) can be used as grounds for penalizing public employees for their social media activity outside of work. These include "conduct unbecoming of a civil servant's dignity," "behavior outside of service that undermines trust and rapport," and "engaging in disgraceful acts incompatible with civil servant status." This creates a potential conflict with constitutional rights like freedom of expression and the right to privacy, sparking a significant debate over the limits of disciplinary sanctions for public officials' social media use.

The nature of certain public service roles—such as those in the armed forces, teaching, or religious service—may lead to the application of stricter standards. The specific responsibilities of these positions can result in a more stringent evaluation of their social media posts.

This study analyzes recent precedents set by the Turkish Council of State concerning social media posts. It investigates the conditions under which public employees' posts are subject to disciplinary sanctions, the evaluation criteria used by administrative courts, and whether social media actions constitute a new area of disciplinary law. While current legislation doesn't specifically address social media, these disputes are resolved through the interpretation of existing disciplinary provisions. However, an analysis of court decisions reveals that a consistent judicial precedent has not yet been established.

Some decisions impose disciplinary penalties on public employees for politically or socially sensitive posts without considering other factors. Yet, other decisions on similar content use more nuanced criteria. They evaluate whether the post was public, made during working hours, the extent of the employee's influence, and whether the post overstepped the boundaries of constitutional rights.

This paper will use examples from Council of State decisions to discuss the crucial balance that must be struck between a public employee's disciplinary responsibilities regarding social media and the fundamental principles of administrative law and individual rights. The ultimate goal is to contribute to a fair and consistent framework that protects both the responsibilities of public officials and their personal rights and freedoms.

Keywords: Social media, public officials, disciplinary law, freedom of expression, protection of private life.

Yapay Zekâ ile Oluşturulan Verilerin İdari Yargıda Delil Olarak Kullanılabilirliği

Arş. Gör. Özlem KARAL ŞANLI
Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Özet

Veriler aracılığıyla insan benzeri kararlar alabilen, problemlere çözüm üretebilme kabiliyetine sahip olabilen yapay zekâ teknolojisi, günümüzde hayatın her alanında etkisini gösterdiği gibi hukuk alanında da kendine önemli bir yer edinmektedir. Yapay zekanın hukuk alanındaki etkileri, her yönüyle irdelenmekte ve halihazırda var olan ve oldukça yakın bir gelecekte de ortaya çıkacağı düşünülen sonuçları üzerine çalışmalar yapılmaktadır. İdare hukuku ve idari yargılama hukuku alanlarında da yapay zekâdan yararlanılmakta ve daha fazla ne yönde yararlanılabileceğine ilişkin öngörüler ve bunun sınırları gibi hususlar üzerinde de tartışılmaktadır.

İdari yargılamada yapay zekânın etki alanlarından biri de ispat ve delile ilişkindir. Bu kapsamda yapay zekâ tarafından oluşturulan içeriklerin idari yargıda delil ve ispat aracı olarak gündeme gelmesi üç şekilde mümkün olabilir:

1) Yapay zekâdan idarenin karar alma süreçlerinde, idarenin kamu hizmeti ve kolluk gibi faaliyet alanlarında yararlanması gündemdedir ve buna ilişkin bir hukuki rejim arayışının olduğu söylenebilir. Yapay zekâ araçlarından, bu minvalde yararlanmasıyla birlikte gündeme gelen ve üzerinde durulması gereken bir konu da yapay zekâdan edinilen veya yapay zekâ tarafından oluşturulan verilere dayanılarak tesis edilen idari işlem ve eylemlerin yargısal denetimidir. İdarenin bu şekildeki hukuki tasarruflarına karşı açılan iptal ve tam yargı davalarında idarenin, hukuka uygunluğunu da ortaya koymak için tesis ettiği işleminin dayanağını oluşturan bilgi ve belgeleri mahkemeye sunması gerekmektedir. Bu kapsamda yapay zekâ verilerini delil olarak sunması halinde bunların delil niteliğinin değerlendirilmesi gerekir.

2) İdari yargılama hukukunda re'sen araştırma ilkesi geçerli olduğundan mahkeme, uyuşmazlığın çözümünde tarafların sunduğu bilgi ve belgelerle bağlı olmayıp, onlarla yetinmeyip, davaya konu idari işlemin ya da eylemin hukuka uygunluğunu kendisi, herhangi bir talep olmaksızın kendiliğinden araştırabilir. Bu kapsamda mahkemenin de bilirkişi, uzman görüşü gibi ispat aracı olarak yapay zekâdan yararlanması söz konusu olabilir.

3) Son olarak yapay zekâ ile oluşturulan delil, davacı taraf tarafından, idari işlem veya eylemin hukuka aykırılığını ispatlamak amacıyla mahkemeye sunulabilir. Diğer hallerde de mümkün olmakla birlikte özellikle bu seçenekte, deepfake olarak da ifade edilen manipüle edilmiş sahte içeriklerin mahkemeye delil olarak sunulması da gündeme gelebilir.

Çalışmada idari yargıda mahkemelerin, önlerine gelen bu kapsamdaki delilleri hangi kriterler çerçevesinde değerlendirebileceği, delil serbestisi ilkesi de dikkate alınarak irdelenecektir. Söz konusu verilerin delil niteliği ele alınacak ve 1 Ağustos 2024 tarihinde yürürlüğe giren Avrupa Birliği Yapay Zekâ Yasasındaki düzenlemeler çerçevesinde de değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Yapay zekâ, yapay zekâ tarafından oluşturulmuş kanıt, ispat, delil, idari yargılama hukuku.

The Admissibility of Data Generated by Artificial Intelligence as Evidence in Administrative Jurisdiction

Abstract

Artificial intelligence technology, which can make human-like decisions through data and has the ability to generate solutions to problems, has established an important place for itself in the field of law, as it has in every area of life today. The effects of artificial intelligence in the field of law are being examined from all aspects, and research is being conducted on the results that currently exist and are expected to emerge in the near future. Artificial intelligence is also being utilised in the fields of administrative law and administrative jurisdiction, and discussions are ongoing regarding the potential for further utilisation and its limitations.

One area of influence of artificial intelligence in administrative jurisdiction is related to evidence and proof. In this context, data generated by artificial intelligence can be used as evidence and proof in administrative jurisdiction in three ways:

- 1) The use of artificial intelligence in the decision-making processes of the administration and in areas of activity such as public services and law enforcement is on the agenda, and it can be said that there is a need for a legal regime in this regard. Another issue that has come to the fore with the use of artificial intelligence tools and that needs to be addressed is the judicial review of administrative acts and actions based on data obtained from or generated by artificial intelligence. In annulment and full remedy actions brought against such legal decisions of the administration, the administration must submit to the court the information and documents forming the basis of its decision in order to demonstrate its legality. In this context, if artificial intelligence data as evidence is submitted, its evidentiary value must be assessed.
- 2) Since the principle of *ex officio* examination is valid in administrative litigation law, the court is not bound by the information and documents submitted by the parties in resolving the case, and may, without any request, examine the legality of the administrative act or action that is the subject of the case on its own initiative. In this context, the court may also use artificial intelligence as a means of proof, such as expert opinion or expert testimony.
- 3) Finally, evidence generated by artificial intelligence may be submitted to the court by the plaintiff to prove the illegality of the administrative act or action. While this is possible in other cases as well, in this option in particular, the submission of manipulated fake content, also known as deepfakes, as evidence to the court may also come into question.

In this study, the criteria that courts in administrative jurisdictions may use to evaluate such evidence will be examined, taking into account the principle of freedom of evidence. The evidentiary characteristics of the data in question will be discussed and evaluated in the context of the provisions of the European Union Artificial Intelligence Act, which entered into force on 1 August 2024.

Keywords: Artificial intelligence, AI-generated evidence, proof, evidence, administrative judicial law.

Sınır Dışı Etme İşlemi ve Yargısal Denetimi

Arş. Gör. Fuat EVSEN

Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Özet

Devletler -özellikle de idare- politikalarını oluştururken çeşitli araçlardan yararlanmaktadır. İnsan kaynağı, askeri ve ekonomik güç gibi araçların yanı sıra hukuk da bu süreçte kullanılan araçlardan biri olabilmektedir. Kabul etmek gerekir ki hukuk, siyasetten arı bir alan değildir. Yasama organının (TBMM) kanun koyucu sıfatını haiz olması ve siyasilerden oluşması, siyaset aygıtının hukukun teşekkülündeki kritik etkisini göstermesi bakımından dikkate değerdir. Ancak hukukun oluşumundaki siyaset etkisi, hukukun araçsallaşmasını gerektirmemektedir. Bu noktada ince bir sınır söz konusu olmaktadır: Hukukun hukuk kuralları içerisinde kalması ile siyaset için araçsallaştırılması arasındaki sınır.

Son yıllarda artan göç sonucu Türkiye, transit ülke konumundan hedef ülke konumuna gelmiştir. Bu noktada yabancılar ile idarenin karşı karşıya geldikleri ve idari yargıda sıklıkla uyuşmazlık konusu olan husus, sınır dışı etme işlemleridir. Başka bir deyişle; son yıllarda hukukun politika aracı olarak en çok kullanıldığı ve aynı zamanda tartışıldığı alanlarından biri, yabancıların sınır dışı edilmesidir. Bu bildiriye, 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nda Yabancılar başlıklı İkinci Kısım Dördüncü Bölümde düzenlenen "Sınır Dışı Etme" konusu incelenecektir. Bu yapılırken bir idari işlem olan ve yargısal denetimi idari yargıda yapılan sınır dışı etme işlemlerinin- *normalde ele alınması gerektiği halde çokça ilgilenilmeyen*- idare hukuku boyutuyla da ele alınması amaçlanmaktadır.

Bildiriye öncelikle sınır dışı etme işleminin ulusal ve uluslararası mevzuat ve literatürdeki tanımı/ düzenleniş şekli verilecektir. Daha sonra sınır dışı etme işleminin alınma usulleri, hangi yabancılar hakkında alınacağı ve hangi yabancıların sınır dışı etme işlemlerinden muaf olacağı belirtilecektir. Sonrasında sınır dışı etme işleminin icrası sırasında uygulanan terke davet, idari gözetim veya idari gözetime alternatif yükümlülüklerin usulleri anlatılacaktır. Bildirinin son kısmında bu işlemlere karşı yargısal başvuru yolları ile mahkeme kararlarına yansıyan boyutu ele alınacaktır. AİHM ve AYM'nin çalışma kapsamına giren kararlarına da değinilecektir. Ayrıca bu işlemlerinin egemenlik haklarıyla bağlantılı boyutuna değinilecektir. Bu kapsamda işlemlerin yargı kararlarında Hükümet Tasarrufu/ Yürütme İşlemleri şeklinde yansıdığı dönemden günümüze değin olan süreci de işlenecektir.

Sınır dışı etme işlemi, öncesi ve sonrasıyla bir işlemler bütünüdür. Özellikle bu işlemler bütününde önemli görülen işlemlere ilişkin bilgiler de paylaşılmaya çalışılacaktır. Bunun yanı sıra özel dava açma süresine ve usulüne sahip sınır dışı etme işlemlerinin yargısal denetimi, ilk derece mahkemelerinde kesin olarak karara bağlanmaktadır. Bu kararlar, yayımlanmamaktadır. Bildirinin özgün taraflarından biri de kullanılacak kararların birçoğunun yayımlanmamış kararlardan oluşmasıdır.

Bildirinin son kısmında ise sınır dışı etme işlemlerine ilişkin yaşanan sıkıntılar ile sınır dışı işlemlerinin bir politika aracı olarak kullanılması konusu ele anılmıştır. Sonuç olarak sınır dışı etme işlemlerinin bir hukuk süjesi olarak ele alınması fikri ile idarenin takdir yetkisini içeren bu işlemlerin hukuk sınırları içerisinde kalması gerektiği belirtilmiştir. Böylece, kamu düzeninin korunması bağlamında tesis edilen sınır dışı etme işlemlerinde kullanılan idarenin takdir yetkisinin sınırlarının belirlenmesi noktasında, mahkeme içtihatları yardımıyla, katkı sağlanması hedeflenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sınır dışı etme işlemi, idarenin takdir yetkisi, yabancılar, göç, siyaset.

Deportation Orders and Judicial Review

Abstract

States -especially the administration- utilize various tools in making their policies. In addition to tools such as human resources, military and economic power, law can also be one of the tools used in this process. It must be admitted that law is not independent from politics. The fact that the legislative assembly (“TBMM”) is the law-making and is composed of politicians is noteworthy in terms of demonstrating the critical influence of the political apparatus on the formation of law. However, the political influence in the making of law does not entail the instrumentalization of law. There is a fine line at this point: Between keeping the law within the rules of law and instrumentalizing it for politics.

Türkiye has become a destination country from its position as a transit country as a result of the increasing migration in recent years. At this point, the issue that confronts foreigners and the administration, and is frequently the subject of disputes in administrative proceedings, is deportation. In other words, deportation of foreigners is one of the areas in which law has been used as a policy tool and at the same time discussed the most in recent years. In this presentation, the subject of “Deportation” will be examined by administrative law dimension.

The presentation will focus on the definition/regulation of deportation orders in national and international legislation and literature. Then the procedures of deportation, which foreigners are subject to deportation orders and which foreigners are exempt from deportation orders will be specified. Also the procedures of invitation to leave, administrative detention and alternative to administrative detention will talk. At the end of presentation, the judicial remedies against deportation orders , as well as the dimensions reflected in court decisions, will explain. In addition, the dimension of these orders in relation to sovereignty rights will be mentioned.

Deportation orders involve a whole set of procedures before and after the deportation. In particular, we will try to share information on the transactions that are deemed important in this set of procedures. In addition, the judicial review of deportation orders, which have a special litigation period and procedure, is conclusively decided by the trial courts. These decisions are not published. One of the unique aspects of this paper is that most of the decisions to be used are unpublished.

In the last part of the presentation, the problems experienced in deportation orders and the use of deportation orders as a policy tool are discussed. As a result, it is stated that deportation orders should be considered as a subject of law and that these orders, which involve the discretionary power of the administration, should remain within the boundaries of the law. Thus, it is aimed to contribute to the determination of the limits of the discretionary power of the administration used in deportation orders in the context of the protection of public order, with the help of court case law.

Keywords: Deportation order, administrative discretion, foreigners, migration, politics.

İdare Hukukunda Yeşil Yapay Zekâ İlkesi: Dijital Dönüşüm Sürecinde Çevresel Sürdürülebilirliğin Güvencesi

Arş. Gör. Dr. Rukiye KAHYA
Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Özet

Yapay zekâ (YZ) sistemlerinin çevresel etkisi teknik temelli bir konu olmanın ötesinde hukuki ve kamusal bir mesele haline de gelmiştir. YZ sistemlerinin kamu hizmetlerinde kullanılmasının faydaları ve riskleri farklı üst başlıklarda tartışılmış olmakla birlikte çevresel yükünü önlemeye yönelik düzenlemelere ilişkin gereklilikler öncelikli olarak ele alınmamaktadır. Oysa dijital dönüşümün hız kazandığı günümüzde, yapay zekânın çevresel sürdürülebilirlik ekseninde değerlendirilmesi, kamu hukukunun ve özellikle idare hukukunun gündeminde daha fazla yer bulmalıdır.

Avrupa Birliği'nin 2024 yılında kabul ettiği Yapay Zekâ Yasası'nda (EU AI Act) YZ sistemlerinin sera gazı ayak izinin açıklanması, çevresel zararlara yol açabilecek YZ sistemlerinin sağlayıcılarının yetkili kurumlara bildirilmesi gibi şeffaflık mekanizmaları öngörülmekte, Dijital Yeşil Sertifika sistemine YZ sistemlerinin de entegre edilmesi önerilmekte, bu doğrultuda çevreye zarar verme potansiyeli olan sistemlerin önleyici olarak yasaklanabileceği bir çerçeve öngörülmektedir. Bu da demek oluyor ki çevreye zararlı YZ sistemlerine izin verilmemesi ve "Yeşil Yapay Zekâ" sistemlerinin benimsenmesi kamu yararı ilkesi çerçevesinde bir zorunluluk olarak ele alınmalıdır. Zira dijital dönüşüm bir zorunluluk olmakla birlikte iklim değişikliğinin azaltılması da aynı ölçüde zorunluluk arz etmektedir.

Bu bağlamda idarenin planlama faaliyetleri, çevresel sürdürülebilirlik bakımından artan bir rol oynamaktadır. Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi Başkanlığı ile Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı iş birliğinde ve ilgili tüm paydaşların etkin katılımıyla hazırlanan ve yapay zekâ alanında ilk ulusal strateji belgesi olan "Ulusal Yapay Zekâ Stratejisi 2021-2025" eylem planında çevresel sürdürülebilirlik ifadesi doğrudan geçmemektedir. Ancak YZ ilkeleri sıralanırken ölçülülük ilkesi bağlamında YZ sistemlerinin insan, çevre veya biyolojik ekosisteme zarar verme ihtimaline karşı yeterli risk analizi yapılması ve zararın önlenmesi için gerekli önlemlerin alınması zorunluluğu yer almaktadır.

Çalışmada idarenin sorumluluğu çevresel sürdürülebilirliği öncelikle tartışılmakta, idarenin yapay zekâ sistemlerini yalnızca verimlilik ve etkinlik açısından değil, ekolojik ayak izi ve karbon salınımı gibi çevresel kriterler doğrultusunda da değerlendirmesi gerektiği savunulmakta, bu bağlamda yeşil yapay zekânın anayasal çevre hakkı ve sürdürülebilir kalkınma ilkesiyle ilişkilendirilerek idare hukukunda benimsenmesi ve yeşil yapay zekâ ilkesinin idare hukukunda sistematik olarak yer bulması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yeşil yapay zekâ, dijital dönüşüm, sürdürülebilirlik, kamu yararı, idarenin sorumluluğu.

The Principle of Green Artificial Intelligence in Administrative Law: A Guarantee for Environmental Sustainability in the Digital Transformation Process

Abstract

The environmental impact of artificial intelligence (AI) systems has evolved beyond a purely technical matter to become a legal and public issue. While the benefits and risks of using AI systems in public services have been discussed under various headings, the regulatory requirements aimed at preventing their environmental burden have not been sufficiently prioritized. In today's rapidly advancing digital transformation, evaluating AI through the lens of environmental sustainability should occupy a more prominent place on the agenda of public law, particularly administrative law.

The European Union's Artificial Intelligence Act, adopted in 2024, introduces transparency mechanisms such as mandatory disclosure of greenhouse gas emissions of AI systems and notification of environmentally harmful systems to competent authorities. The integration of AI systems into the Digital Green Certificate framework is also proposed, which could lead to a regulatory environment where systems with high environmental impact are preemptively banned. This implies that refusing permission for environmentally harmful AI systems and promoting "Green Artificial Intelligence" must be treated as a necessity under the principle of public interest. While digital transformation is indeed an imperative, so too is the mitigation of climate change.

In this context, administrative planning activities are playing an increasingly significant role in promoting environmental sustainability. In Turkey's first national strategy document on AI, The National Artificial Intelligence Strategy 2021–2025, prepared by the Presidential Digital Transformation Office and the Ministry of Industry and Technology in cooperation with relevant stakeholders, the term "environmental sustainability" is not explicitly mentioned. However, within the listed principles of AI, the principle of proportionality is interpreted to require sufficient risk analysis for potential harm to humans, the environment, or the biological ecosystem, and mandates necessary measures to prevent such harm.

This study discusses the responsibilities of public administration from an environmental sustainability perspective. It argues that public authorities should evaluate AI systems not only in terms of efficiency and effectiveness but also based on environmental criteria such as ecological footprint and carbon emissions. In this regard, it is proposed that the principle of green artificial intelligence be adopted within administrative law, and systematically incorporated in alignment with the constitutional right to a healthy environment and the principle of sustainable development.

Keywords: Green artificial intelligence, digital transformation, sustainability, public interest, administrative responsibility.

MALİ HUKUK

Risk Analizi ve Yoklama Sonucunda Mükellefiyet Kaydının Re'sen Terkini İşleminin Masumiyet Karinesi Açısından Değerlendirilmesi

Dr. Öğr. Üyesi Mevlüt UZUNÖNER
Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Özet

Teknolojinin hızlı ilerleyişinin bir sonucu olarak dijitalleşme süreci ve bu sürecin temel getirilerinden biri olan yapay zekâ kullanımı gerek devletler gerekse bireyler açısından iş ve işlemlerin yürütülmesi noktasında ticari hayatın vazgeçilmez bir unsuru haline gelmiştir. Bu sürece diğer kamu kurum ve kuruluşları gibi vergi idaresi de hızlı bir biçimde uyum sağlamıştır. Özellikle kayıt dışı ekonominin ortaya çıkardığı olumsuz sonuçlarla mücadele, etkin bir vergi denetimi, vergi kayıp ve kaçığının engellenmesi, vergilendirme sürecinin hukuka uygun ve hızlı bir biçimde gerçekleştirilmesi gibi amaçlarla vergi denetimlerinde yapay zekâdan faydalanmaktadır. Bu husus Türk vergi idaresinin yayınladığı birçok rapor ve planda dile getirilmektedir. Örneğin, Vergi Denetim Kurulu Başkanlığı'nın yayınladığı 2024 yılı faaliyet raporunda, Vergi Denetim Kurulu Başkanlığı Risk Analiz Sistemi aracılığıyla ihbarlar, bazı raporlar, projeler, eylem planları, kamu kurumlarından gelen yazılar ve hatta medya takip çalışmalarından elde edilen verilerin analiz edilmesi sonucunda mükelleflerin incelemeye sevk edildiği açıkça vurgulanmaktadır. Dolayısıyla yapay zekâ kullanılarak gerçekleştirilen risk analiz çalışmaları vergi denetim süreci açısından bir başlangıç noktası teşkil ettiği ortadadır. Bu durumun bir diğer örneğini Vergi Usul Kanunu'nun 160/A maddesi hükmü oluşturmaktadır. Hüküm doğrultusunda, risk analizine bağlı olarak yapılan yoklama sonucunda mükellefiyet kaydı re'sen terkin edilebilmektedir.

Çalışmada öncelikle Vergi Denetim Kurulu Başkanlığı ve Risk Analizi Genel Müdürlüğü tarafından yayınlanan güncel faaliyet raporlarından hareketle vergi idaresinin kullandığı yapay zekâ sistemleri hakkında bilgi verilecektir. Sonrasında ise Vergi Usul Kanunu'nun 160/A maddesinin uygulama süreci açıklanacaktır. Nihayet, anılan hüküm kapsamında gerçekleştirilen re'sen terkin işleminin masumiyet karinesi karşısındaki konumu ele alınacaktır. Masumiyet karinesi, adil yargılanma hakkı çerçevesinde temini zorunlu ilkelerden biri olan ve Anayasa'nın 38. maddesinin 4. fıkrasında "Suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar, kimse suçlu sayılamaz." şeklinde düzenlenmiştir. Vergi Usul Kanunu'nun 160/A maddesinin 2. fıkrasında ise mükellefiyet kaydının yeniden tesisi mükellefiyet kaydının re'sen terkin edildiğine dair tebliğin yapılmasından itibaren Vergi Usul Kanunu'nun 153/A maddesinin 1. fıkrasında yer alan asgari teminat tutarından az olmamak üzere, sahte belge düzenleme riskinin yüksek olduğu dönemlerde düzenlenen belgelerde yer alan toplam tutarın %10'u tutarında aynı maddede belirtilen türde teminat verilmesi ve tüm vergi borçlarının ödenmesi şartına bağlanmıştır. Bu hususlar göz önünde bulundurulduğunda, suç işlediği hükmen sabit olmayan bir mükellefin, Vergi Usul Kanunu'nun 359. maddesinde belirtilen sahte belge düzenleme suçunu işlemiş gibi değerlendirilmesinin, masumiyet karinesinin ihlali anlamına gelebileceği vurgulanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yapay zekâ, vergi denetimi, masumiyet karinesi, re'sen terkin, yoklama.

Evaluation of the Ex Officio Termination of Taxpayer Registration Based on Risk Analysis and Audit Results in Terms of the Presumption of Innocence

Abstract

As a result of rapid technological advances, the digitalization process and the use of artificial intelligence, which are fundamental outcomes of this process, have become an indispensable part of life for both governments and individuals in terms of conducting business transactions. Like other public institutions and organizations, the tax administration has also quickly adapted to this process. Artificial intelligence is used in tax audits for purposes such as combating the negative consequences of the informal economy, effective tax control, preventing tax losses and evasion, and ensuring that the taxation process is carried out lawfully and expeditiously. This issue is mentioned in many reports and plans published by the Turkish tax administration. For example, the 2024 activity report published by the Tax Audit Board clearly emphasizes that taxpayers are referred for investigation as a result of analyzing data obtained from reports, projects, action plans, letters from public institutions, and media monitoring activities through the Tax Audit Board's Risk Analysis System. Therefore, it is clear that risk analysis studies conducted using artificial intelligence constitute a starting point for the tax audit process. Another example of this situation is provided by the provision of Article 160/A of the Tax Procedure Law. In accordance with this provision, tax registration may be canceled ex officio as a result of an inspection conducted based on risk analysis.

The study will first provide information on the artificial intelligence systems used by the tax administration, based on the latest activity reports published by the Tax Audit Board and the General Directorate of Risk Analysis. Subsequently, the implementation process of Article 160/A of the Tax Procedure Law will be explained. Finally, the position of the ex officio cancellation procedure carried out within the scope of the aforementioned provision about the presumption of innocence will be discussed. The presumption of innocence is one of the principles that must be ensured within the framework of the right to a fair trial and is regulated in the fourth paragraph of Article 38 of the Constitution as follows: "No one shall be considered guilty until their guilt is established by a final judgment." Under Article 160/A, Paragraph 2 of the Tax Procedure Law, the re-establishment of tax registration is subject to the following conditions: the payment of all tax debts. Considering these points, it is emphasized that treating a taxpayer whose guilt has not been established as if they had committed the crime of using forged documents as specified in Article 359 of the Tax Procedure Law could constitute a violation of the presumption of innocence.

Keywords: Artificial intelligence, tax audit, presumption of innocence, ex officio cancellation, inspection.

Sürdürülebilir Kalkınma ve Sosyal Hakların Hizmetinde Bir Araç: Vergi Mekanizması

Arş. Gör. Dr. Gülseren AYDIN
İstanbul Beykent Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Özet

Sürdürülebilirlik kavramı, çevresel ve toplumsal krizlerin odağında yer alan çok boyutlu bir kavram olarak, küresel hukuk ve ekonomi literatüründe daha fazla önem kazanmaktadır. Modern devletler, yalnızca ekonomik büyümeyi gerçekleştirmeyi değil; çevresel koruma, sosyal adalet ve toplumsal refahı esas alan kalkınma stratejileri de geliştirmekle yükümlüdür. Söz konusu yaklaşım, “Birleşmiş Milletler’in 2030 Gündemi” doğrultusunda belirlenen “17 Sürdürülebilir Kalkınma Amacı (SKA)” ile somutlaşmıştır. Bu amaçlar, çağdaş kamu politikalarına yön veren bütüncül kalkınma vizyonu sunmakta olup, etkin ve ölçülebilir araçlar yoluyla hayata geçirilebilir. Tam da bu noktada, vergilendirme sistemleri, sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmada en önemli politika araçlarından biri olarak öne çıkmaktadır.

Vergiler, kamu harcamalarını finanse etmenin yanında aynı zamanda gelir dağılımını düzenleyerek sosyal eşitsizlikleri azaltan ve temel haklara erişimi kolaylaştıran sosyal politika araçlarıdır. Ancak vergi politikalarının sürdürülebilir kalkınmadaki stratejik rolü çoğu zaman göz ardı edilmektedir. Oysa vergilendirme hem SKA finansmanında hem de anayasal düzeyde güvence altına alınmış sosyal hakların korunmasında kritik bir öneme sahiptir. Eğitim, sağlık, sosyal güvenlik gibi temel hakların etkin biçimde hayata geçirilmesi, sürdürülebilir ve adil bir vergi sistemi ile doğrudan ilişkilidir.

Vergilendirmenin üç temel işlevi — bütçesel, yeniden dağıtımcı ve düzenleyici — anayasal sosyal haklar ile doğrudan bağlantılıdır. Bütçesel işlev, devletin anayasal sosyal hakları yerine getirebilmesi için gerekli mali kaynağın sağlanmasını ifade etmektedir. Anayasa’nın 2. ve 5. maddelerinde yer alan sosyal devlet ilkesi uyarınca, insan onuruna yaraşır yaşam koşullarının sağlanması, etkin ve sürdürülebilir bir vergi sistemiyle mümkündür.

Yeniden dağıtımcı işlev, gelir ve servet eşitsizliklerinin azaltılmasını hedeflemektedir. Artan oranlı gelir vergisi gibi araçlar, yüksek gelir gruplarından daha fazla vergi alınarak düşük gelir gruplarının sosyal haklara erişiminin desteklenmesini sağlamaktadır. Bu yönüyle, söz konusu işlev hem SKA 1 (Yoksulluğa Son) hem SKA 10 (Eşitsizliklerin Azaltılması) hedeflerine hem de anayasal eşitlik ve sosyal adalet ilkelerine katkı sunmaktadır.

Vergilendirmenin ekstrasfiskal amaçlarının temelini oluşturan düzenleyici işlev ise toplumda arzu edilen sosyal ve çevresel davranışların teşvik edilmesini sağlamaktadır. Karbon, çevre, tütün ve şeker vergileri; çevre ve sağlık haklarının güçlendirilmesine katkıda bulunurken, SKA 3 (Sağlıklı Bireyler) ve SKA 13 (İklim Eylemi) gibi hedeflerin gerçekleştirilmesine de hizmet etmektedir.

Bu çerçevede, vergi politikalarının yalnızca mali kaynak yaratma aracı olarak değil, sürdürülebilir kalkınma hedeflerini gerçekleştirmeye hizmet eden stratejik bir unsur olarak tasarlanması gerekmektedir. Sürdürülebilir kalkınma ruhunu, merkezine alan bütüncül bir vergi sistemi, hem ilgili amaçlara yönelik uluslararası taahhütlerin yerine getirilmesini kolaylaştırır hem de anayasal güvence altındaki sosyal hakların korunması ve geliştirilmesi için gerekli mali ve kurumsal altyapıyı sağlar. Dolayısıyla vergilerin ekstrasfiskal amaçları sürdürülebilir kalkınmayı desteklemekte etkin bir şekilde kullanılabilir.

Zira sosyal devlet anlayışı, bireylerin eğitim, sağlık, sosyal güvenlik ve barınma gibi temel haklara erişimini güvence altına almayı hedeflemektedir. Bu hakların yalnızca anayasal düzeyde tanınması yeterli olmayıp, uygulamada da hayata geçirilebilmesi için güçlü, adil ve sürdürülebilir bir vergi sistemi gerekmektedir. Bu çalışmada sürdürülebilir kalkınmayı ve sosyal hakları değerlendiren ve esas alan vergi sistemlerinin nasıl olduğu ve nasıl olması gerektiği üzerine analiz yapılmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Sürdürülebilir kalkınma, vergilendirme, sosyal haklar, vergi politikaları, anayasal sosyal devlet.

A Tool in the Service of Sustainable Development and Social Rights: Tax Mechanism

Abstract

The concept of sustainability, a multidimensional concept at the heart of environmental and social crises, is gaining increasing prominence in global law and economics literature. Modern states are obligated not only to achieve economic growth but also to develop development strategies based on environmental protection, social justice, and social well-being. This approach is embodied in the “17 Sustainable Development Goals (SDGs)” determined in line with the “2030 Agenda of the United Nations.” These goals offer a holistic development vision that guides contemporary public policies and can be implemented through effective and measurable tools. It is precisely at this point that taxation systems stand out as one of the most important policy tools for achieving sustainable development goals.

Taxes are social policy tools that not only finance public expenditures but also regulate income distribution, reducing social inequalities and facilitating access to fundamental rights. However, the strategic role of tax policies in sustainable development is often overlooked. Yet, taxation is critical both in financing SDGs and in protecting constitutionally guaranteed social rights. The effective implementation of fundamental rights such as education, healthcare, and social security is directly related to a sustainable and fair tax system.

The three fundamental functions of taxation—budgetary, redistributive, and regulatory—are directly linked to constitutional social rights. The budgetary function refers to the provision of the necessary financial resources for the state to fulfill constitutional social rights. In accordance with the principle of the social state enshrined in Articles 2 and 5 of the Constitution, ensuring decent living conditions is possible through an effective and sustainable tax system.

The redistributive function aims to reduce income and wealth inequalities. Instruments such as progressive income taxes allow lower-income groups to access social rights by imposing higher taxes on higher-income groups. In this respect, this function contributes to both SDG 1 (No Poverty) and SDG 10 (Reduced Inequalities), as well as the constitutional principles of equality and social justice.

The regulatory function, which underlies the extra-fiscal purposes of taxation, ensures that desirable social and environmental behaviors are encouraged in society. Carbon, environmental, tobacco, and sugar taxes contribute to strengthening environmental and health rights, while also serving the achievement of targets such as SDG 3 (Healthy Individuals) and SDG 13 (Climate Action).

In this context, tax policies should be designed not only as a means of generating financial resources, but also as a strategic element serving to achieve sustainable development goals. A holistic tax system centered on the spirit of sustainable development not only facilitates the fulfillment of international commitments

for these objectives but also provides the necessary financial and institutional infrastructure to protect and develop constitutionally guaranteed social rights. Therefore, the extra-fiscal purposes of taxes can be effectively used to support sustainable development. The social state approach aims to ensure individuals' access to fundamental rights such as education, healthcare, social security, and housing. Simply recognizing these rights at the constitutional level is not sufficient; a strong, fair, and sustainable tax system is required for their implementation in practice. This study will analyze how tax systems that evaluate and prioritize sustainable development and social rights are, and should be.

Keywords: Sustainable development, taxation, social rights, fiscal policy, social state.

Emlak Vergisinde Sürdürülebilirlik Kriteri Olarak Enerji Kimlik Belgesinin Kullanımı

Arş. Gör. Enes İNCEL

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Özet

Vergi sisteminin temel işlevlerinden biri kamu giderlerinin finansmanı için gerekli olan geliri temin etmek olsa da vergilemenin mali olmayan amaçları da günümüzde giderek daha fazla önem kazanmaktadır. Bu mali olmayan amaçlardan biri de çevre politikalarının vergiler yoluyla desteklenmesidir. Çevre politikaları bakımından vergiler, çevreye zararlı faaliyetleri caydırma veya çevre dostu tercihleri teşvik etme amacını taşımaktadır. Vergiler bakımından teşvik ya da yaptırımlar yoluyla daha sürdürülebilir bir yapılaşma biçiminin, daha düşük karbon salımının veya enerji verimliliğinin desteklenmesi mümkündür. Bu çerçevede, özellikle binalar üzerinden alınan emlak vergileri bakımından çevresel etkileri gözetilen bir vergilendirme yaklaşımı benimsenmesi mümkündür. Bir enerji verimliliği göstergesi olan Enerji Kimlik Belgesi verilerinin emlak vergisinde matrahın belirlenmesi aşamasında dikkate alınması, çevre dostu politikaların vergisel araçlarla desteklenmesine yönelik somut bir öneri niteliği taşımaktadır.

5627 sayılı “Enerji Verimliliği Kanunu” ve “Binalarda Enerji Performansı Yönetmeliği” ile getirilen Enerji Kimlik Belgesi uygulaması, binaların enerji performansını belgeleyen ve sınıflandıran teknik bir düzenlemedir. Enerji Kimlik Belgesi; yapının yalıtım durumu, yıllık enerji tüketimi, ısıtma ve soğutma sistemlerinin verimliliği ve CO₂ salım değerleri esas alınarak A’dan G’ye kadar bir enerji sınıfı belirlenmesini sağlar. Yeni yapılan binalar için ruhsat ve kullanım izni sürecinde zorunlu olan bu belge, mevcut binalar bakımından ise satış ve kiralama işlemleri sırasında ibraz edilmesi gereken bir unsurdur. Enerji Kimlik Belgesi’nin mevcut uygulaması yalnızca yapı ruhsatı ve gayrimenkul alım/satım sürecinde teknik bir koşul olmakta; buna karşın hiçbir vergi boyutu içermemektedir. Oysa enerji sınıfı düşük binaların, çevreye daha fazla zarar vermelerine ve yüksek enerji tüketimine yol açmalarına rağmen, enerji açısından verimli binalarla aynı miktarda emlak vergisine tabi tutulmaları, hem çevresel etki hem de vergi eşitliği ve adaleti açısından dikkate alınması gereken önemli bir durumdur. Enerji verimliliğinin sürdürülebilir şehirleşme ve iklim değişikliğiyle mücadele kapsamında giderek daha fazla öneme sahip olduğu düşünüldüğünde emlak vergisinde bina vergileri bakımından matrahın belirlenmesinde enerji kimlik belgesi verilerinin dikkate alınması, çevresel ve mali açıdan daha adil bir sistemin kurulmasına katkı sağlayacaktır.

Çalışmada Enerji Kimlik Belgesi’nin işlevi ve 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanunu’nda bina vergisinin matrahının belirlenmesinde Enerji Kimlik Belgesi’nin bir kriter olarak kullanılmasının sürdürülebilir kalkınma hedefleri doğrultusunda sağlayabileceği faydalar üzerinde durulacaktır. Bu hususta, söz konusu düzenlemenin başlıca etki ve sonuçlarından biri bireylerin satın alma davranışlarını yönlendirmek ve daha bilinçli tercihler yapmalarını sağlamak olacaktır. Ayrıca, düşük enerji sınıfına sahip binaların çevreye daha fazla zarar verdikleri ve yüksek enerji tüketimine yol açtıkları hususunda bireysel ve toplumsal farkındalık oluşturulmasına katkıda bulunulacaktır. Bunun yanı sıra, Enerji Kimlik Belgesi’nin bir kriter olarak kullanılmasıyla, yalnızca binanın fiziki yapı özellikleri esas alınarak matrahı belirlenen mevcut emlak vergisi daha anlamlı ve çevresel hedeflerle uyumlu hale getirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Enerji kimlik belgesi, emlak vergisi, çevre, sürdürülebilirlik, enerji verimliliği.

Utilizing the Energy Performance Certificate as a Sustainability Criterion in Property Taxation

Abstract

While one of the primary functions of a tax system is to generate the revenue necessary to finance public expenditures, non-fiscal objectives of taxation are gaining increasing importance in contemporary legal and policy frameworks. Among these non-fiscal objectives is the support of environmental policies through tax instruments. In the context of environmental policy, taxes serve the purpose of deterring environmentally harmful activities and encouraging environmentally friendly practices. Through incentives or sanctions in taxation, it is possible to promote more sustainable urban development, reduce carbon emissions, and enhance energy efficiency. Accordingly, in the realm of property taxes—particularly those levied on buildings—a taxation approach that incorporates environmental impacts can be adopted.

Considering data from the Energy Performance Certificate (EPC)—a key indicator of energy efficiency—in the assessment of the tax base in property taxation represents a concrete proposal for supporting environmentally oriented policies through fiscal means. Introduced by Law No. 5627 on Energy Efficiency and the Regulation on the Energy Performance of Buildings, the EPC is a technical document that certifies and classifies the energy performance of buildings. Based on factors such as insulation quality, annual energy consumption, the efficiency of heating and cooling systems, and CO₂ emissions, the EPC assigns buildings an energy class ranging from A to G. While obtaining an EPC is mandatory for new constructions during the permitting and occupancy processes, it is also required for existing buildings during sale or rental transactions.

Currently, the EPC functions solely as a technical requirement within building permits and real estate transactions and carries no tax implications. However, the fact that buildings with poor energy performance are subject to the same property tax as energy-efficient ones—despite their higher energy consumption and greater environmental impact—raises significant concerns in terms of environmental consequences, tax equity, and fairness. Given the growing significance of energy efficiency in the context of sustainable urbanization and climate change mitigation, incorporating EPC data into the determination of the tax base for building-related property taxes would contribute to the establishment of a more equitable and environmentally sensitive taxation system.

The study will focus on the function of the Energy Performance Certificate (EPC) and the potential benefits of using it as a criterion in determining the tax base for building taxation under the Property Tax Law No. 1319, in line with the objectives of sustainable development. In this regard, one of the primary effects and outcomes of such a regulation would be to influence individuals' purchasing behavior and encourage them to make more informed choices. Moreover, it would contribute to raising both individual and societal awareness of the fact that buildings with lower energy classes cause greater environmental harm and lead to higher energy consumption. In addition, by incorporating the EPC as a criterion, the existing property tax—currently assessed solely on the basis of the physical characteristics of the building—would gain greater significance and become more compatible with environmental objectives.

Keywords: Energy performance certificate, property tax, environment, sustainability, energy efficiency.

Avrupa Birliği Çevre Politikası Kapsamında Vergilendirme

Arş. Gör. Sude SÖNMEZ
Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Özet

Çevre; tüm canlı varlıkları, cansız varlıkları ve bunların birbiriyle olan etkileşimleri ile fiziksel, kimyasal, biyolojik ve toplumsal faktörleri kapsamaktadır. Dengenin bozulması ise çevre sorunlarına yol açmaktadır. Çevre sorunlarının merkezinde, insanın sanayileşme, nüfus artışı ve teknolojik gelişmeler gibi temel faktörlerle doğa üzerinde gerçekleştirdiği aşırı müdahaleler yer almaktadır. Çevre sorunlarının gündeme gelmeye başlanması 20. yüzyılın ikinci yarısına rastlamakta; aynı şekilde çevre ile ekonomi arasındaki ilişkinin net bir şekilde ortaya konulması da yine bu dönemde gerçekleşmektedir. Bu kapsamda çevrenin mali politikalarla ilişkilendirilmesi sonucunda çevre vergileri ortaya çıkmıştır.

Tüm dünya da olduğu gibi Avrupa Birliği'nde de yaşanan çevre sorunlarına karşı duyarsız kalınmamış ve ekonomi ile çevre arasındaki bağlantı sürdürülmüştür. Avrupa Birliği'nde uygulanan çevre vergileri, çevre politikalarının hayata geçirilebilmesi için kullanılan önemli bir mali araç olarak karşımıza çıkmaktadır. Aynı zamanda çevre vergileri; çevre üzerinde olumsuz etkilere sahip mal ve hizmetlerin maliyetlerini artırmakta, daha iyi bir çevre yaratmak amacıyla insan davranışlarının ve tüketim kalıplarının değiştirilmesinde önemli bir teşvik işlevi görmektedir. 2002 yılında yürürlüğe giren Avrupa Birliği 6. Çevresel Eylem Planı'nda ve Lizbon Stratejisi'nde, sürdürülebilir ekonomik büyüme ve yenilikçi bir ekonomi yaratmanın temelinde çevre vergilerinin önemli bir yere sahip olduğu özellikle vurgulanmaktadır.

Avrupa Birliği çevre politikaları kapsamında benimsenmiş olan ilkeler, Avrupa Birliği'nin Çalışma Usulüne İlişkin Antlaşma'nın 191. maddesinin 2. fıkrasında Birliğin ortak çevre politikasının dayandığı temel ilkeler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bununla birlikte, Avrupa Birliği çevre politikasına esas oluşturan ilkeler yalnızca bunlarla sınırlı olmayıp, ayrıca entegrasyon ilkesinin de Birliğin çevre politikasına temel oluşturduğunu belirtmek gerekmektedir.

Bu çalışma kapsamında Avrupa Birliği çevre vergileri ilke ve politikaları incelenmektedir. Öncelikle çevre politikalarının gelişimi ele alınmış, ardından ilkelere yer verilmiştir. Söz konusu ilkeler genel ve soyut nitelikteki düzenlemeler olduğundan üye ülkelerde doğrudan geçerlilikleri bulunmamaktadır. Bu nedenle ilkeler, Birlik organlarının ikincil hukuk niteliğindeki tasarrufları veya Birliğin yargı organlarının vereceği kararlar ile somutlaşarak üye ülkelerde geçerli hâle gelmektedir. Bu bağlamda ilkeler incelenirken, Birliğe üye ülkelerde uygulanan çevre vergilerinden örneklerle de yer verilerek söz konusu vergilerin ilkeler ile bağlantısına ilişkin değerlendirmelerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Çevre, çevre kirliliği, çevre vergileri, Avrupa Birliği, çevre politikaları.

Taxation Within the Scope of the European Union Environmental Policy

Abstract

The environment encompasses all living and non-living entities, their mutual interactions, and the physical, chemical, biological, and social factors surrounding them. The disruption of this balance leads to environmental problems. At the core of these problems lie excessive human interventions in nature, driven by industrialization, population growth, and technological developments. The emergence of environmental issues as a matter of international concern, as well as the recognition of the relationship between the environment and the economy, dates back to the second half of the 20th century. In this context, the association of environmental matters with fiscal policies gave rise to environmental taxes.

The European Union has also not remained indifferent to global environmental problems and has maintained the link between the economy and the environment. Environmental taxes implemented within the EU constitute a significant fiscal tool for the realization of environmental policies. These taxes not only increase the costs of goods and services that negatively impact the environment but also serve as an important incentive to promote behavioral changes and alter consumption patterns with the aim of fostering a better environment. The Sixth Environmental Action Programme of the European Union, which entered into force in 2002, as well as the Lisbon Strategy, emphasize that environmental taxes play a crucial role in achieving sustainable economic growth and building an innovative economy.

The principles underlying EU environmental policies are laid down in Article 191(2) of the Treaty on the Functioning of the European Union (TFEU) as the foundation of the Union's common environmental policy. However, these principles are not limited to those provisions; the principle of integration also constitutes a fundamental element of EU environmental policy.

Within the scope of this study, the environmental taxes, principles, and policies of the European Union are examined. First, the development of environmental policies is addressed, followed by an analysis of the relevant principles. Since these principles are of a general and abstract nature, they do not have direct applicability within the member states. Therefore, they become effective through the secondary legislation adopted by the Union's institutions or the decisions rendered by its judicial bodies. In this context, while examining the principles, examples of environmental taxes implemented in the member states are also provided, and evaluations are made regarding the relationship between these taxes and the principles.

Keywords: Environment, environmental pollution, environmental taxation, European Union, environmental policies.

GENEL KAMU HUKUKU

Tabiatın İcadı ve İnsan Haklarının Dayanağı Olarak İnsan Tabiatı

Dr. Öğr. Üyesi Rıza ADIGÜZEL
Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Özet

Tabiat, sosyal ve hukuki bir referans kaynağı olarak, ilk kez Antik Yunan'da kullanılmıştır. Bu aynı zamanda tabii hukukçu söylemin doğduğu andır. Bununla birlikte tabiatın bu bağlamda kullanımı tabiatın nesnel bir şekilde keşfedildiği anlamına gelmemektedir. Tabiat, hukuki bir referans olarak sunulduğu ve gerçek tabiatın ayrıldığı ölçüde bir icat eyleminin konusunu oluşturur. Antikiteden günümüze tabii hukukçu düşüncedeki çeşitliliğin nedeni budur. Tabiat kavramı, genel geçer bir tanımı yapılamadığı ölçüde, farklı zaman ve mekanlarda çok farklı içeriklerle donatılmış ve dışsal bir standart olarak meşruluk kaynağına dönüşmüştür. Tabiatın sosyal, hukuki ve bir o kadar da spekülatif bu kullanımına ilk başvurular ise sofistler olmuştur. Sofistlere göre gelenek ve otoriteyi temsil eden ve hali hazırda var olan insan yapımı hukuk (nomos) tabii değildir ve yerini bireysel özgürlüğü ve göreceliği salık veren tabii hukuka (physikos nomos) bırakmalıdır. Platon ise aynı tabiat kavramını geleneksel otoritenin meşrulaştırılması için kullanmış ve tabiata bambaşka bir normatif içerik yüklemiştir. Platon'dan sonra tabiatla hukuk arasında farklı ilişkiler kurularak birbirinden çok farklı tabii hukuk anlayışları ortaya atılmıştır. Orta Çağ'da ise tabiat Tanrı'nın bir yaratısı olarak kabul edilmiş ve tabii hukuk tanrısal hukuka dönüşmüştür. Görüldüğü gibi tabiat, çağrıştırdığı anlamların ötesinde, içi boş bir belirleyendir ve farklı normatif içerikler yüklenerek çok farklı düşüncelerin meşruluk standardı olarak kullanılabilir. Klasik tabii hukukçu düşüncenin aksine modern tabii hukukçular aşkın ve dışsal olan Tanrı ve tabiat kavramları yerine insan tabiatı kavramını merkeze almışlar ve bu kavramı insan haklarının dayanağı olarak kullanmışlardır. Başta Locke olmak üzere bu düşünürler, insanların ortak bir tabiata sahip olduklarını ileri sürmüşler ve bu nedenle tüm insanların tabii olarak sahip oldukları birtakım evrensel haklarının olduğunu kabul etmişlerdir. Bu haklar tabii oldukları ölçüde doğuştan kazanılan, dokunulmaz ve vazgeçilmez haklardır. Bununla birlikte evrensel olduğu iddia edilen insan tabiatının ne olduğu konusunda modern düşünürler arasında bile bir konsensus yoktur. Modernitenin gelişim süreci bize göstermiştir ki, klasik tabii hukuktaki tabiat kavramına benzer bir şekilde, insan tabiatı kavramı da bir keşif ya da açığa çıkarma eylemi olmaktan öte bir icat ya da yaratıdır. Her şeyden önce ortak insan tabiatını ortaya çıkartmak için başvuru tabiat halinin kendisi bir varsayımdır ve bir varsayım olduğu ölçüde kuramcının kuramcıya çok farklı tabiat hali betimlemeleri yapılmıştır. Bu farklı tabiat hali betimlemeleri aynı zamanda tabiat halinden toplum haline taşınacak tabii hakların neler olduğu sorusuna da farklı cevaplar verilmesine neden olmuştur. Dahası, Hobbes'ta görüldüğü gibi, evrensel insan tabiatı varsayımına insan haklarını yok etmek için de başvurulabilir. Bu çalışmada, modernitenin başlarında bazı düşünürler tarafından insan haklarının dayanağı olarak ortaya atılan insan tabiatı söyleminin gerçek insan tabiatı ile bir ilişkisinin olmadığı ve bu söylemin belirli bir düşünceyi meşrulaştırmak için yaratılan dışsal ve aşkın bir hukuki standart olmaktan öteye gidemediği tartışılacaktır. Antikitede tabiat kavramına hangi amaçla başvurulduysa modernitede de insan tabiatı kavramı aynı amaçla kullanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Tabiatın icadı, tabii hukuk, modernite, insan hakları, insan tabiatı.

The Invention of Nature and Human Nature as the Basis of Human Rights

Abstract

Nature was first used as a social and legal reference source in Ancient Greece. This also marks the birth of natural law discourse. However, the use of nature in this context does not mean that nature was discovered objectively. To the extent that nature is presented as a legal reference and separated from real nature, it becomes the subject of an act of invention. This is the reason for the diversity in natural law thinking from antiquity to the present day. Since the concept of nature cannot be defined in a universal way, it has been endowed with very different meanings in different times and places, and has become a source of legitimacy as an external standard. The first to resort to this social, legal, and equally speculative use of nature were the Sophists. According to the Sophists, positive law (*nomos*), which represents tradition and authority and already exists, is not natural and should be replaced by natural law (*physikos nomos*), which is based on individual freedom and relativity. Plato, on the other hand, used the same concept of nature to legitimize traditional authority and imbued nature with a completely different normative content. After Plato, different relationships were established between nature and law, giving rise to very different understandings of natural law. In the Middle Ages, nature was accepted as God's creation, and natural law became divine law. As can be seen, nature is an empty determinant beyond the meanings it evokes and can be used as a standard of legitimacy for very different ideas by being imbued with different normative contents. In contrast to classical natural law thought, modern natural law theorists have focused on the concept of human nature rather than the transcendent and external concepts of God and nature, and have used this concept as the basis for human rights. These thinkers, especially Locke, argued that humans share a common nature and therefore accepted that all humans possess certain universal rights inherently. To the extent that these rights are natural, they are inherent, inviolable, and inalienable. However, there is no consensus even among modern thinkers about what human nature, which is claimed to be universal. The development process of modernity has shown us that, similar to the concept of nature in classical natural law, the concept of human nature is more than an act of discovery or exposition; it is an invention or creation. First of all, the state of nature itself, which is used to reveal common human nature, is an assumption, and to the extent that it is an assumption, very different descriptions of the state of nature have been made by different theorists. These different descriptions of the state of nature have also led to different answers to the question of what natural rights will be transferred from the state of nature to the political society. Furthermore, as seen in Hobbes, the assumption of universal human nature can also be used to eliminate human rights. In this study, it will be argued that the argument of human nature, which was accepted by some thinkers in early modernity as the basis of human rights, has no connection with real human nature and that this argument cannot go beyond being an external and transcendent legal standard created to legitimize a certain idea. Just as the concept of nature was used in antiquity, the concept of human nature has been used for the same purpose in modernity.

Keywords: Invention of nature, natural law, modernity, human rights, human nature.

Dijitalleşme ve Yargı: Ulusal Yargı Ağı Projesi (UYAP) Çerçevesinde Temel Haklar ve Milli Güvenlik

Dr. Öğr. Üyesi Ensar BAKI

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Özet

Bilgi ve iletişim teknolojilerinin hızla gelişimi; gündelik yaşamı, sosyal ve kültürel hayatı etkilediği gibi yasama, yürütme ve yargı alanında da dönüşümler sağlamaktadır. Yargı alanında dijitalleşmenin Türkiye'deki uygulaması; Ulusal Yargı Ağı Projesi (UYAP) ile gerçekleştirilmiştir. 2000 yılında iki aşamalı bir proje olarak öngörülen UYAP'ın ilk aşaması olan UYAP I projesi ile Adalet Bakanlığının merkez birimlerinin otomasyonu tamamlanmıştır. 2005 yılında ise UYAP II projesi ile adli yargı ve idari yargı birimlerinin, adli tıpların, ceza tevkif evlerinin otomasyonu tamamlanmıştır. 1982 Anayasasının 141. maddesinin son fıkrası uyarınca; “Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir.” bununla birlikte; adaletin gecikmeden sağlanması maksadına yönelik olan “makul sürede yargılanma hakkı”, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 6. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkının önemli bir parçasıdır. Bu çerçevede UYAP; işlevsel bir role sahiptir. UYAP, fiziksel iş akışlarını güvenli dijital süreçlere dönüştürerek bürokratik ataleti ve maliyetleri azaltır. Avukatların e-imza ile dava açabilmeleri, vatandaşların yargısal süreçlerine ve duruşma tarihlerine çevrimiçi olarak erişebilmeleri, UYAP ile mümkün kılınmıştır.

Öte yandan UYAP'ın devletin diğer bilişim sistemlerine entegre edilmesiyle birlikte yargı faaliyetinin daha hızlı, etkin ve verimli biçimde işlemesi sağlanmaya çalışılmaktadır. Bu bağlamda; Adli Sicil Bilgi Sistemi'nden sabıka kayıtları, MERNİS'ten nüfus kayıtları ve Adres Kayıt Sistemi'nden adres kayıtları, POLNET'ten ehliyet kayıtları, Merkez Bankasından döviz kurları, TAKBİS'ten tapu ve kadastro kayıtları, yargı birimlerince otomatik olarak anında alınabilmektedir. Çevrimiçi yazışmalar posta masraflarını ortadan kaldırmakta, önceki zamanlarda günlerce süren işlemlerin anlık olarak gerçekleşmesi mümkün olmaktadır. Yargısal faaliyetlerin tamamını kapsayan UYAP'ın kendisine entegre edilen sistemlerle ilişkisi de dikkate alındığında; UYAP; hem özel hayatın gizliliği hakkı kapsamında hem de milli güvenlik konusunda büyük önem taşımaktadır. Öte yandan UYAP'tan ve diğer e-devlet uygulamalarından azami verim elde edilmesi; bilişim teknolojilerini etkin kullanabilen bireylerle mümkündür. Bu bakımdan dijital okur yazarlığın artırılması ve yaş, cinsiyet gibi faktörlere bağlı olarak oluşan dijital eşitsizliğin azaltılması gerekmektedir.

Çalışmamız kapsamında, UYAP; özel hayatın gizliliği hakkı, adil yargılanma hakkı ve milli güvenlik ile ilişkisi çerçevesinde incelenecek, dijital eşitsizlik kavramının UYAP sistemi üzerinde doğurduğu etkiler analiz edilecek ve UYAP'ın etkin ve verimli kullanılmasına yönelik çözüm önerileri sunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Dijitalleşme, e-devlet, adil yargılanma hakkı, özel hayatın gizliliği hakkı, UYAP.

Digitalization and Justice: Fundamental Rights and National Security within the Framework of the National Judicial Network Project (UYAP)

Abstract

The rapid development of information and communication technologies is transforming not only daily life and social and cultural life, but also the legislative, executive, and judicial branches. The implementation of digitalization in the judiciary in Turkey has been realized through the National Judicial Network Project (UYAP). The first phase of UYAP, known as UYAP I, was completed in 2000, automating the central units of the Ministry of Justice. In 2005, the automation of judicial and administrative courts, forensic medicine units, and detention centers was completed with the UYAP II project. In accordance with the last paragraph of Article 141 of the 1982 Constitution, “It is the duty of the judiciary to conclude cases with the least possible expense and as quickly as possible.” However, the “right to a trial within a reasonable time,” which aims to ensure justice without delay, is an important part of the right to a fair trial as stipulated in Article 6 of the European Convention on Human Rights. In this context, UYAP plays a functional role. UYAP reduces bureaucratic inertia and costs by transforming physical workflows into secure digital processes. UYAP makes it possible for lawyers to file lawsuits with e-signatures and for citizens to access judicial processes and trial dates online.

On the other hand, with the integration of UYAP into other state information systems, efforts are being made to ensure that judicial activities are carried out more quickly, effectively, and efficiently. In this context, criminal records from the Judicial Record Information System, population records from MERNIS, address records from the Address Registration System, driver’s license records from POLNET, exchange rates from the Central Bank, and land registry and cadastral records from TAKBİS can be automatically retrieved by judicial units in real time. Online correspondence eliminates postal costs and enables processes that previously took days to be completed instantly. Considering the relationship between UYAP, which covers all judicial activities, and the systems integrated into it, UYAP is of great importance both in terms of the right to privacy and national security. On the other hand, maximizing the efficiency of UYAP and other e-government applications is only possible with individuals who can effectively use information technologies. In this regard, it is necessary to increase digital literacy and reduce digital inequality based on factors such as age and gender.

Within the scope of our study, UYAP will be examined in the context of its relationship with the right to privacy, the right to a fair trial, and national security. The effects of digital inequality on the UYAP system will be analyzed, and solutions for the effective and efficient use of UYAP will be proposed.

Keywords: Digitalization, e-government, right to a fair trial, right to privacy, UYAP.

Dijital Çağda Egemenliğin Yeniden İnşası: Çin Halk Cumhuriyeti'nin Dijital Egemenlik Yaklaşımı

Arş. Gör. Muhammet Sefa MUTLU
İstanbul Medeniyet Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Özet

Yaygınlaşan dijital teknolojiler ve dijital alanın sınır tanımaz doğası karşısında, devletin ülkesi üzerindeki mutlak hâkimiyeti, bilgi ve iletişim akışını kontrol etme kapasitesi ve otoritesi giderek daha fazla sorgulanmaktadır. Siber güvenlik tehditlerinden veri egemenliğine, dijital platformların küresel ölçekteki yükselişinden bireylerin dijital kimlikler üzerinden gözetlenmesine kadar pek çok gelişme, çağdaş devlet aygıtının bununla nasıl mücadele ettiği ve dijital düzlemde egemenliğini nasıl sürdürdüğü sorusunu gündeme getirmiştir. Bu bildiri, dijitalleşmede başat bir aktör olan Çin Halk Cumhuriyeti'nin dijital egemenlik yaklaşımını ampirik inceleme ile açığa kavuşturmakta ve bunun temel hak ve hürriyetler üzerindeki etkilerini normatif açıdan analiz etmektedir.

Ampirik düzlemde, Çin'in dijital egemenlik yaklaşımını tespit edebilmek için ulusal hukuki çerçeve, teknik denetim araçları ve veri yönetim politikaları incelenmiştir. Çin'in dijital egemenlik yaklaşımını ulusal güvenlik odaklı yönetim anlayışının şekillendirmekte. 2017 Siber Güvenlik Yasası, 2021 Kişisel Bilgilerin Korunması Yasası ve 2021 Veri Güvenliği Yasası ile içerik ve gözetim mekanizmaları kanuni düzenlemeye kavuşturulmuş; çekirdek ulusal veri vb. kavramlar düzenlenmiş; veri yerelleştirme gibi yükümlülükler öngörülmüştür. Finansal teknolojileri dijital egemenlik inşasının bileşeni olarak gören Çin, veriyi bir üretim faktörü olarak tanımlamıştır. Denetime elverişsizliği nedeniyle kripto sektörünü yasaklayan ilk büyük ekonomi olmuştur. Stratejik özerklik hedefi doğrultusunda, kamu kurumlarında yerli yazılım ve donanım kullanmayı zorunlu kılmış; küresel teknoloji platformlarına karşı Weibo vb. yerli alternatifler geliştirilmiştir. Sosyal Kredi Sistemi ve Büyük Güvenlik Duvarı gibi büyük veri temelli gözetim araçlarının Çin'in dijital alandaki denetimini artırdığı gözlemlenmiştir. Öte yandan, 2012 Budapeşte Siber Uzay Konferansı ve 2015 Wuzhen Bildirisi gibi uluslararası düzeydeki organizasyonlarda Çin, dijital altyapı ve içerik üzerindeki devletlerin dijital egemenlik hakkını vurgulamıştır. Çok paydaşlı internet yönetimi anlayışına karşı egemenlerin eşitliği ilkesi temelinde devlet temelli internet yönetimi modelini öne çıkarmıştır.

Normatif düzlemde, Çin'in dijital egemenlik yaklaşımının şekillendirdiği denetim ve gözetim uygulamaları birey özgürlüğü ve temel hak ve hürriyetler açısından derin problemler barındırmakta; ifade özgürlüğü, anonimlik, unutulma hakkı ve özel hayatın gizliliğine yönelik hakkın özüne dokunan müdahaleler içermektedir. BM insan hakları metinlerine uyumsuz biçimde gizliliğin temel bir hak olarak düzenlenmemesi; çevrimiçi sansürleme; devletin veri işleminin sınırlandırılmaması; denetlenebilir, hesap verebilir ve hak temelli olmayan otoriter bir gözetim rejimi sunmaktadır. Sansür görevinin özel sektöre ve bireylere aktarılması hem kullanıcılar arasında gözetimi teşvik etmekte hem de dijital alanda oto-sansür kültürüne ve yüksek teknoloji bir panoptikona neden olmakta; dijital totalitarizm riski barındırmaktadır.

Sonuç olarak, ülkesel egemenliği esas alan klasik Vestfalyan egemenlik anlayışı, Çin Halk Cumhuriyeti'nin dijital egemenlik yaklaşımının tam merkezindedir. Çin'in dijital egemenlik yaklaşımı, bir yandan ulusal egemenlik ve iç işlerine müdahale etmeme ilkelerini merkeze alarak siber uzayda her devletin kendi dijital alanını kontrol etme hakkını vurgulamakta diğer yandan dijital alanda "sınırlarını" çizerek içeride kapalı

bir dijital ekosistem inşa etmeye çalışmaktadır. Devletin dijital alandaki etkinliğini artırma çabası, yalnızca kontrol ve güvenlik merkezli değil; aynı zamanda özgürlük, katılım ve meşruiyet eksenli bir çerçevede ele alınmalıdır. Bu nedenle bildiri, dijitalleşmenin, sadece egemenliğin yeniden tesis edilmesi için bir araç değil; aynı zamanda özgürlük-güvenlik dengesi bağlamında yeniden düşünülmesi gereken bir yönetim paradigması sunduğunu savunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Dijital egemenlik, dijital otoriterlik, içerik moderasyonu, gözetim mekanizmaları, Çin'in enformasyon yönetimi.

Reconstructing Sovereignty in the Digital Age: The People's Republic of China's Approach to Digital Sovereignty

Abstract

In the face of proliferating digital technologies and the borderless nature of cyberspace, the state's absolute authority over its territory, its capacity to control information and communication flows, and its sovereignty are increasingly questioned. From cybersecurity threats to data sovereignty, from the global rise of digital platforms to the surveillance of individuals through digital identities, numerous developments raise the question of how the modern state apparatus confronts these challenges and sustains its sovereignty in the digital realm. This paper empirically examines the People's Republic of China's approach to digital sovereignty, one of the most prominent actors in digitalization, and normatively analyzes its implications for fundamental rights and freedoms.

At the empirical level, the national legal framework, technical control mechanisms, and data governance policies have been scrutinized to identify China's approach to digital sovereignty. This approach is primarily shaped by a national security-oriented governance model. The 2017 Cybersecurity Law, the 2021 Personal Information Protection Law, and the 2021 Data Security Law codify content control and surveillance mechanisms, define concepts such as "core national data," and introduce obligations such as data localization. Viewing financial technologies as a component of digital sovereignty, China has defined data as a factor of production. It has become the first major economy to ban the crypto sector due to its resistance to state control. In line with its strategic autonomy objective, the state has mandated the use of domestic software and hardware in public institutions and fostered domestic alternatives such as Weibo in response to global technology platforms. Surveillance infrastructures based on big data, i.e. the Social Credit System and the Great Firewall have significantly enhanced China's regulatory capacity in the digital sphere. At the international level, through initiatives such as the 2012 Budapest Cyberspace Conference and the 2015 Wuzhen Declaration, China has emphasized states' rights to exercise digital sovereignty over infrastructure and content. Rejecting the multi-stakeholder model of internet governance, it has instead advanced a state-centric governance model based on the principle of sovereign equality.

At the normative level, the monitoring and surveillance practices shaped by China's digital sovereignty approach pose profound challenges for individual liberty and fundamental rights. They entail intrusions into the essence of freedom of expression, anonymity, the right to be forgotten, and the right to privacy. Inconsistent with UN human rights instruments, privacy is not safeguarded as a fundamental right; online censorship is pervasive; state data processing lacks clear limitations; and the governance model presents an authoritarian surveillance regime that is neither accountable nor rights-based. The delegation of censorship

responsibilities to private actors and individuals fosters surveillance among users, cultivating a culture of self-censorship and creating a high-tech panopticon with risks of digital totalitarianism.

In conclusion, the classical Westphalian conception of sovereignty, grounded in territorial authority, lies at the very center of China's digital sovereignty approach. While highlighting the principles of national sovereignty and non-interference to assert each state's right to control its own digital domain, China simultaneously draws "boundaries" in cyberspace to build a closed domestic digital ecosystem. The state's endeavor to enhance its authority in the digital sphere must therefore be evaluated not only in terms of control and security but also within a framework attentive to freedom, participation, and legitimacy. Accordingly, this paper argues that digitalization should be understood not merely as a tool for re-establishing sovereignty but as a governance paradigm that must be reconsidered in light of the freedom–security balance.

Keywords: Digital sovereignty, digital authoritarianism, content moderation, surveillance mechanisms, China's information governance.

Küresel Sağlık Hukukunun Yeni Aygıtı: Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) Pandemi Anlaşması

Arş. Gör. Esra TÜRKOĞLU
Pamukkale Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Özet

COVID-19 17 Kasım 2019 tarihinde Çin'in Vuhan kentinde çeşitli hastalarda belirli bir neden olmaksızın gelişen, tedaviye cevap vermeyen bir enfeksiyon olarak görülmeye başlamıştır. 2020 Ocak itibarıyla yayılmaya başlamış; hastalık dünya genelinde birçok devlette görülmeye başlamıştır.11 Mart 2020'nde Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) Covid-19'u "uluslararası öneme sahip halk sağlığı acil durumu" yani pandemi ilan etmiştir. Covid-19 pandemisi herkes güvende olmadan kimsenin güvende olamayacağını öğretmiştir. Başka pandemi ve küresel sağlık acil durumlarının yaşanması ihtimali hiçbir devlet ya da çok taraflı kuruluşun bu tehditleri tek başına göğüsleyemeyeceğini ve Covid-19'a verilen ulusal ve küresel yanıtların eşitsiz ve yetersiz olması gerekçesiyle pandemilere hazırlıklı olunabilmesi için bir uluslararası anlaşmanın hazırlanması gerektiğini ortaya çıkarmıştır. DSÖ Pandemi Anlaşması bu gerekçelerle formüle edilmiştir. Ekim 2021'de Sağlık Acil Durumlarına Yönelik DSÖ Hazırlığının ve Müdahalesinin Güçlendirilmesine İlişkin Çalışma Grubu (WGPR) "sıfır taslak" (zero draft) belgesini yayımlamıştır. Önerilen anlaşma hükümleri üzerinde müzakereler Mayıs 2024'de başlamıştır. Anlaşmanın nihai hâli 78. Dünya Sağlık Asamblesi'ne (DSA) sunulmuş; 20 Mayıs 2025'te DSA tarafından kabul edilmiştir.

78. DSA, pandemilere karşı adil ve güvenli küresel yanıtlar sağlama amacıyla Anlaşma'yı kabul etmiştir. Pandemi Anlaşması'nın amacı pandemileri önleme, hazırlık ve müdahaleye yönelik küresel sağlık yönetişimini güçlendirmektir. Anlaşma 'da pandemilere karşı ulusal, bölgesel ve küresel düzeyde kapasite ve dayanıklılığı güçlendirmek amacıyla tüm devlet organlarıyla toplumu kapsayan bir yaklaşım teşvik edilmekte; aşı, tedavi ve tanı araçlarına adil ve zamanında erişim gibi çeşitli alanlarda uluslararası koordinasyonu geliştirmeye yönelik ilke ve araçlar ortaya koymaktadır.

Pandemi Anlaşması'nda Tek Sağlık Yaklaşımı temel alınmıştır. Ayrıca Anlaşma'nın 3.maddesinde devletlerin egemenlik hakkı, insan onuru, insan hakları ve temel özgürlüklere tam saygı, uluslararası insancıl hukuka tam saygı, eşitlik, bilim ve kanıt temelli yaklaşım ve dayanışma ilkelerinin temel alınacağı düzenlenmiştir. Pandemi Anlaşması'nda devletlerin ulusal hukukları ve uluslararası hukuk kapsamındaki yükümlülükleri doğrultusunda sağlık önlemlerini uygulama haklarını saygıyla tanıyarak pandemiye ilişkin sağlık ürün ve hizmetlerine adil erişimin geliştirilmesi için kararlı eylemlerin gerektiği belirlenmiştir. Bu eylemler için uluslararası insancıl hukuk ve uluslararası insan hakları hukuku çerçevesinde hızlı ve kesintisiz insani yardım erişiminin önemi kabul edilmektedir. Anlaşma'nın 14.paragrafına göre devletler kaynakları üzerinde ve ulusal erişim ve fayda paylaşımı mevzuatı dahil yasa koyma ve uygulama konularında egemendir. Devletler halklarının sağlık ve esenliğinden birinci derecede sorumlu oldukları ve pandemi önleme, hazırlık ve müdahalesinin güçlendirilmesinde temel bir rol üstlenirler. Ayrıca pandemilere yanıt verebilmek, evrensel sağlık kapsayıcılığının gerçekleştirilmesini geliştirmek ve pandemilerin mevcut sağlık hizmetleri ve sağlık ürünlerine erişimdeki eşitsizlikleri derinleştirme riskini azaltmak için yeterli sayıda, eğitilmiş, yetkin ve korunan sağlık ve bakım çalışanlarına sahip, dirençli sağlık sistemleri inşa etme ve güçlendirmenin gerektiği belirlenmiştir. Bu doğrultuda çok sektörlü iş birlikleri aracılığıyla siyasi taahhüt, kaynak tahsisi ve eylemin sağlanması gereklidir. Anlaşma; uyarı sistemleri, veri paylaşımı ve araştırmayla aşılabilir, ilaçlar, tanı araçları ve kişisel koruyucu ekipman gibi tıbbi önlemlerinin yerel ve küresel ölçekte üretimi ve dağıtımına ilişkin uluslararası iş birliğinin ve dayanışmanın geliştirilmesini içerir.

DSÖ pandemi önleme, hazırlık ve müdahale de dâhil olmak üzere küresel sağlıkta yönlendirme ve eşgüdüm sağlayıcı otorite olarak düzenlenmiştir. Pandemi Anlaşması Uluslararası Sağlık Tüzüğü'yle (UST) uyumlu şekilde UST'nin tamamlayıcısı olarak uygulanacaktır.

Anahtar Kelimeler: Covid-19, tek sağlık, iş birliği, dayanışma, küresel sağlık.

A New Instrument of Global Health Law: The World Health Organization Pandemic Agreement

Abstract

COVID-19 was first identified on November 17, 2019, in Wuhan, China, as an infection of unknown origin that did not respond to treatment. By January 2020, the disease had begun to spread, and cases were soon reported worldwide. On March 11, 2020, the World Health Organization (WHO) declared COVID-19 a “public health emergency of international concern,” that is, a pandemic. The crisis demonstrated that no one is safe until everyone is safe. It also revealed that neither individual states nor multilateral institutions can independently confront future pandemics or global health emergencies. The inequalities and inadequacies in national and international responses to COVID-19 highlighted the necessity of drafting an international treaty to ensure preparedness for such crises. The WHO Pandemic Agreement was formulated for this purpose.

In October 2021, the WHO Working Group on Strengthening Preparedness and Response to Health Emergencies (WGPR) released the “zero draft” of the treaty. Negotiations began in May 2024, and the final version was presented to the 78th World Health Assembly (WHA), which adopted it on May 20, 2025. The 78th WHA endorsed the Agreement with the objective of ensuring equitable and effective global responses to pandemics. Its primary aim is to reinforce global health governance in the areas of prevention, preparedness, and response. The Agreement promotes a whole-of-government and whole-of-society approach to strengthen resilience at national, regional, and global levels. It establishes principles and mechanisms to ensure timely and equitable access to vaccines, treatments, and diagnostic tools.

The Agreement is grounded in the One Health Approach. Article 3 emphasizes respect for state sovereignty, human dignity, human rights, and fundamental freedoms, as well as adherence to international humanitarian law, equality, science- and evidence-based decision-making, and solidarity. It recognizes the right of states to implement health measures in accordance with their national and international legal obligations, while also underlining the necessity of decisive actions to guarantee equitable access to pandemic-related health products and services. It affirms the importance of rapid and unhindered humanitarian access under international humanitarian and human rights law.

According to paragraph 14, states retain sovereignty over their resources and legislative authority, including access and benefit-sharing regimes. They hold primary responsibility for the health and well-being of their populations and play a central role in strengthening pandemic prevention, preparedness, and response. The Agreement also stresses the need to build resilient health systems, supported by an adequately trained, competent, and protected health and care workforce. Such measures are essential not only for effective pandemic response but also for advancing universal health coverage and mitigating the risk that pandemics exacerbate existing inequalities in access to health services and medical products. To this end, political commitment, resource allocation, and multisectoral cooperation are indispensable.

Furthermore, the Agreement promotes international collaboration and solidarity in early warning systems, data sharing, research, and the production and distribution of medical countermeasures—including vaccines, medicines, diagnostics, and personal protective equipment—at both local and global levels. The WHO is designated as the directing and coordinating authority in global health, particularly in pandemic prevention, preparedness, and response. The Pandemic Agreement is to be implemented in harmony with the International Health Regulations (IHR) as a complementary instrument.

Keywords: Covid-19, one health, cooperation, solidarity, global health.

HUKUK FELSEFESİ VE SOSYOLOJİSİ

Subject or Object: An Ethical Inquiry into the Legal Status of Autonomous Systems

Dr. Öğr. Üyesi Fatih GÜNEŞ
Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Abstract

As artificial intelligence-powered autonomous systems become more integrated into areas such as defense, transportation, home services, and industry, legal and ethical questions regarding their status have become increasingly urgent. The ability of these systems to operate independently of direct human input challenges traditional legal categories. Are they merely complex tools subject to existing property law, or does their autonomy necessitate a reevaluation of legal classifications?

Recent events have intensified the debate over the legal status of autonomous systems. The European Parliament's 2017 proposal for "electronic personality" and Saudi Arabia's granting of citizenship to robot Sophia have led to the following questions being asked more forcefully: Can autonomous systems hold rights and responsibilities? Should they have legal personality? And what are the ethical arguments that support the answers to these questions?

This article argues that the legal status of autonomous systems cannot be determined solely through dogmatic legal analysis. Instead, a normative framework incorporating ethical philosophy is essential. This study examines whether attributing legal personality to autonomous systems is ethically justified by applying two leading ethical theories (utilitarianism and Kantian deontology).

From a utilitarian perspective, which prioritizes the greatest happiness for the greatest number, the central criterion is the benefit provided to society. If granting certain legal statuses to autonomous systems leads to greater efficiency, security, or accountability, thereby increasing overall welfare, it may be ethically defensible. This analysis views potential legal personhood to maximize social benefit.

In contrast, Kantian ethics offers a more restrictive view. Kantian moral agency is based on rational autonomy and moral responsibility—capacities that current autonomous systems lack. However, Kant distinguishes between moral agency and legal personhood. This distinction allows for the possibility that machines, even if they are not moral agents, may still be recognized as legal agents in a limited, functional sense. The article examines this nuanced area of Kant's philosophy to assess whether an artificial agent can be legally recognized without moral personality.

The central thesis of this article is that autonomous systems should not be viewed as ordinary objects in terms of legal status, and that at least a limited form of functional legal personality, especially when evaluated through a utilitarian lens, can be both ethically justifiable and practically beneficial. Rather than treating machines with humans entirely, this article proposes a tiered legal personality model that allows for differentiated levels of legal agency based on functional capacities and social impact, considering the concept of electronic personality.

In conclusion, this article argues that current legal debates regarding autonomous systems should be expanded through a normative-ethical lens. Ethical theories not only enrich legal reasoning but also help clarify concepts such as responsibility, personality, and agency in the age of artificial intelligence. The aim is to contribute to a conscious and ethically grounded legal framework that can accommodate the increasing role of autonomous systems in human society.

Keywords: Autonomous systems, ethics and artificial intelligence, legal status, legal personality, legal agency.

Yapay Zekâ ve Muhtemel Epistemolojik Kriz: Postmodern Dönemde Hukukî-Felsefî Bir Değerlendirme

Arş. Gör. Pıralı Çağrı ŞENSOY
Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Özet

İçinde bulunduğumuz çağ “postmodern dönem” olarak nitelendirilmektedir ve en belirgin özelliği hakikatin ortadan kalkmasıdır. Bu çağda evrensel ve mutlak hakikat yerini göreliliğe, deneyime ve kurguya bırakmıştır. Böylece söylem, hakikatin önüne geçerek “post-truth” [hakikat sonrası] bir gerçeklik anlayışı ortaya çıkmıştır. Bu gerçeklik anlayışının doğruluk kriteri ise hakikate uygunluk değil iknadır.

Çağımız aynı zamanda bir teknoloji çağıdır. Son bir asırda bilgisayar teknolojisi ortaya çıkmış ve çok hızlı bir ilerleme kaydetmiştir. Bugün yapay zekâ teknolojisinin gelişmesiyle bilgisayarlar yalnızca veri işlemekle yetinmeyip aynı zamanda bilgi üretiminin aracı ve hatta öznesi hâline gelmiştir. Bu gelişim bazı sorun ve tehlikeleri de beraberinde getirmiştir.

Yapay zekâ, insan gibi bir hakikat bilgisine ve kaygısına sahip değildir. Onun için bilgiyi üretirken öncelikli amaç muhatabının beklentisini karşılamaktır. Bu sebeple kimi zaman muhatabını tatmin etmek amacıyla gerçek dışı bilgiler üretmektedir, kimi zamansa bazı kullanıcılar bu araçlara kasten manipülasyon amaçlı içerikler üretmektedir. Sözelimi gerçek olmayan bir makale veya içtihadın yapay zekâ tarafından uydurulması, bir siyasetçinin çok gerçekçi sahte videolarının üretilmesi ya da yapay zekâdan bilim dışı bir komplo teorisini destekleyici manipülatif makaleler üretmesinin istenmesi bu neviden gerçek dışı bilgi üretiminin örnekleridir.

Yapay zekânın getirdiği epistemolojik tehlike postmodern ve post-truth epistemolojik krizle birlikte düşünülmelidir. Bu kriz, bilgi felsefesinin iki uç yöne savrulmasına sebep olabilir: Bunlardan bir tanesi rölativist tehlikedir. Bu bağlamda “rölativist tehlike”, postmodernizme teslim olmayı, bilginin ölçütü olarak hakikati terk etmeyi ve doğruluğu tamamıyla söyleme dayandırma tehlikesini ifade etmektedir. İkinci ihtimalse septik tehlikedir. “Septik tehlike” ise tüm bilgi araçlarına karşı güçlü bir şüphenin hâkimiyetini, neticesinde doğru bilginin de yanlış bilgiyle birlikte gözden düşmesini ve mutlak bilgi imkânının kaybetmesidir. Her iki ihtimalde de insanlık için bir epistemolojik kriz kaçınılmazdır.

Bu bağlamda sorulması gereken ilk soru hukukun doğru bilgiyi korumak gibi etik bir vazifesi olup olmadığıdır. Bir yandan her türlü bilginin ifade hürriyeti kapsamında korunması gerektiği söylenebilir. Ancak bu, manipülatif bilginin ifade hürriyeti zırhına kavuşması tehlikesini beraberinde getirir. Diğer taraftan demokratik hakların etkin şekilde kullanılabilmesi için doğru bilginin korunması ve manipülasyonun engellenmesi gerektiği söylenebilir, fakat bu durumda da bir doğru bilgi kabulü gerekir ve bu belirli bir epistemolojik yaklaşımın hukuk marifetiyle dayatılması riskini taşır.

Muhtemel kriz yalnızca teorik düzlemde değil, hukuk pratiği için de önemli bir sorun yaratmaktadır: Muhakemenin amacı somut gerçekliğe uygun doğru bir karar vermek olduğu hâlde dikkat çektiğimiz epistemik kriz senaryolarında muhakemenin sağlıklı işleyişi de ciddi sorunlarla karşılaşabilir: Rölativist tehlike senaryosunda karar gerçekliğe değil iknaya ve söylem üstünlüğüne dayanır. Bu, argümantasyon araçlarına sahip olan süjelerin epistemik iktidar kurma tehlikesini ortaya çıkarır. Septik tehlike senaryosunda ise hüküm vermek için yeterli delilin mevcudiyetinden sürekli bir şüphe söz konusu olur. Bu da hükmün bir türlü kurulamaması tehlikesini beraberinde getirir.

Bu bildiriye yapay zekâ gelişmelerinin epistemoloji alanında doğurduğu kriz hukuk felsefesi perspektifinden ele alınacak ve krizin muhtemel tehlikeleri değerlendirilecektir. Öncelikle yapay zekânın bilgi üretimindeki rolüyle bu bağlamda ortaya çıkan epistemolojik sorunlar incelenecek, ardından bu sorunların post-truth gerçeklik anlayışıyla kesişim noktaları ortaya konulacaktır. Bu çerçevede rölativist ve septik tehlike senaryoları tartışılarak hukuk pratiğine yansımaları değerlendirilecektir. Nihayet felsefe tarihinde benzer bir kriz dönemi olarak sofizm ile günümüz epistemik durumu arasındaki ilişki kurulacak ve Sokratik yöntemin çözüm potansiyeli tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Yapay zekâ, postmodernizm, post-truth, epistemolojik kriz, hukuk felsefesi.

Artificial Intelligence and the Possible Epistemological Crisis: A Legal-Philosophical Assessment in the Postmodern Era

Abstract

The age we live in is referred to as the ‘postmodern era’, and its most distinctive feature is that truth has vanished. In this era, universal and absolute truth has been replaced by relativity, experience and fiction. Thus, discourse has come to precede truth, giving rise to a reality conception known as “post-truth”. The criterion of truth in this conception is not correspondence to reality but persuasion.

Our age is also a technological age. In the past century, computer technology has emerged and advanced rapidly. Today, with the development of artificial intelligence technology, computers not only process data but also have become both a tool and even a subject of knowledge production. This development has brought along certain problems and dangers.

Artificial intelligence does not possess knowledge of or concern for truth in the way that humans do. Its primary goal in producing knowledge is to meet the expectations of its interlocutor. For this reason, it sometimes generates false information to satisfy the user; at other times, some users deliberately have these tools generate manipulative content. For instance, fabricating a non-existent article or court decision through artificial intelligence, producing highly realistic fake videos of a politician, or generating manipulative articles in support of a pseudo-scientific conspiracy theory via artificial intelligence are examples of such false information production.

The epistemological danger brought by artificial intelligence must be considered together with the epistemological crises of postmodernism and post-truth. This crisis may cause the philosophy of knowledge to drift into two extreme directions: One of them is the relativist danger. By “relativist danger”, we mean the risk of surrendering to postmodernism, abandoning truth as the criterion of knowledge and basing accuracy entirely on discourse. The second possibility is the skeptical danger. By “skeptical danger”, we refer to the dominance of strong doubt towards all instruments of knowledge, resulting in the discrediting of true knowledge alongside falsehood and the loss of the possibility of absolute knowledge. In both cases, an epistemological crisis for humanity is inevitable.

In this context, the first question to be asked is whether law has an ethical duty to protect true knowledge. On the one hand, it may be claimed that all kinds of knowledge must be protected under the freedom of expression. However, this entails the danger of manipulative information being shielded by the armor of freedom of expression. On the other hand, it may be argued that in order for democratic rights to be effectively exercised, true information must be protected and manipulation prevented. Yet in this case,

the acceptance of a notion of “true knowledge” becomes necessary, and this carries the risk of imposing a particular epistemological approach through law.

The potential crisis creates a significant problem not only on a theoretical level but also for legal practice: Although the purpose of adjudication is to render a decision that conforms to concrete reality, in the epistemic crisis scenarios we highlight, the sound functioning of adjudication may also face serious challenges: In the relativist danger scenario, the decision is based not on reality, but on persuasion and discursive superiority. This reveals the danger of epistemic domination by subjects who possess argumentative tools. In the skeptical danger scenario, there is a persistent doubt about the sufficiency of evidence for rendering judgment. This leads to the risk of a decision never being reached.

In this paper, the crisis brought about by the developments in artificial intelligence within the field of epistemology will be examined from the perspective of legal philosophy, and the potential dangers of this crisis will be evaluated. First, the role of artificial intelligence in the production of knowledge and the epistemological problems arising in this context will be analyzed; then, the intersections of these problems with the post-truth understanding of reality will be demonstrated. Within this framework, the scenarios of relativist and skeptical dangers will be discussed, and their implications for legal practice will be evaluated. Finally, a connection will be established between the present epistemic situation and sophism as a comparable period of crisis in the history of philosophy, and the potential of the Socratic method as a solution will be considered.

Keywords: Artificial intelligence, postmodernism, post-truth, epistemological crisis, legal philosophy.

MİLLETLERARASI HUKUK

Yapay Zekâ Destekli Otonom Silah Sistemlerinin Uluslararası İnsancıl Hukuk Bağlamında Değerlendirilmesi

Doç. Dr. Hatice Kübra ECEMİŞ YILMAZ

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Özet

Yapay zekâ (Artificial Intelligence- AI) tabanlı otonom silah sistemlerinin (Autonomous Weapon Systems - AWS) silahlı çatışmalarda kullanımı, uluslararası insancıl hukukun (International Humanitarian Law - IHL) temel ilkeleri olan ayırım, orantılılık, askeri zorunluluk ve sürekli dikkat yükümlülüğü çerçevesinde çok boyutlu hukuki sorunları gündeme getirmektedir. Bu sistemlerin savaş hukukuna entegrasyonu, yalnızca teknik değil, aynı zamanda derin etik ve hukuki ikilemleri de beraberinde getirmektedir. Bu çalışmada, AWS'lerin mutlak şekilde yasaklanması gerektiği yönündeki yaklaşımların ötesine geçilerek, mevcut uluslararası hukuk normları çerçevesinde söz konusu sistemlerin nasıl hukuki denetime tabi tutulabileceği ve insan onurunu zedelemeksizin nasıl regüle edilebileceği incelenmektedir.

Cenevre Sözleşmeleri Ek Protokol I'in 36. maddesi uyarınca devletler, geliştirdikleri veya kullanmayı planladıkları yeni silahların uluslararası hukukla uyumluluğunu önceden değerlendirmekle yükümlüdür. AWS'ler, makine öğrenimi kapasiteleri sayesinde dinamik karar alma süreçlerine sahip olduklarından, öngörülemez davranışlar sergileyebilir ve bu yönleriyle klasik silahlardan ayrılır. Bu durum, saldırı emrinin verilmesiyle fiil arasındaki nedensellik bağının bulanıklaşmasına neden olmakta, failin belirlenmesini ve hukuki sorumluluğun tespitini karmaşıktır. Özellikle uluslararası ceza hukuku çerçevesinde bireysel sorumluluğun tesisi, bu sistemlerin insanî denetimden ne derece bağımsız olduğu sorusuna doğrudan bağlı hale gelmektedir.

IHL'nin temel ilkeleri olan ayırım ve orantılılık, AWS'lerin algoritmalarına entegre edilebilecek normatif çerçeveler sunmaktadır. Örneğin Ek Protokol I'in 48. ve 57. maddeleri, yalnızca askeri hedeflere yöneltilmiş saldırılara izin verirken, sivil kayıpların en aza indirilmesini zorunlu kılmaktadır. Bu bağlamda AWS'lerin savaş hukukuna uygun hareket edebilmesi için gerçek zamanlı çevresel analiz, hedef doğrulama, sivil-asker ayırımı ve etki tahmini gibi işlevleri yerine getirebilecek seviyede programlanmaları gerekmektedir. Bu ise yalnızca teknik değil, aynı zamanda hukuki denetim mekanizmalarının ve etik kodların sistematik entegrasyonunu da zorunlu kılar.

Çalışma, ayrıca, insanî denetimin (meaningful human control) hukuki bir norm olarak gelişip gelişmediği, bu denetimin hangi aşamada zorunlu olması gerektiği ve sorumluluğun insan-araç zincirinde nasıl dağıtılacağı sorularına da yanıt aramaktadır. Bu çerçevede, AWS kullanımı öncesinde hem teknik hem de hukuki anlamda risk değerlendirme prosedürlerinin geliştirilmesi, bu sistemlerin hukuka aykırı eylemler gerçekleştirmemesi için şarttır.

Sonuç olarak, AWS'lerin mutlak olarak yasaklanması yerine, mevcut IHL ilkeleri çerçevesinde anlamlı insanî denetim mekanizmaları, önleyici hukukî inceleme yükümlülükleri ve uluslararası iş birliği çerçevesinde normatif bir denetim rejimi oluşturulması önerilmektedir. Böylece teknoloji ile insan hakları arasındaki denge korunabilir; savaşın insanileştirilmesi yönündeki evrensel çabalar, teknolojinin getirdiği imkânlarla uyumlu hale getirilebilir.

Anahtar Kelimeler: Yapay zekâ, otonom silah sistemleri, uluslararası insancıl hukuk, önleyici yükümlülük, orantılılık ilkesi.

The Legal Assessment of AI-Based Autonomous Weapon Systems under International Humanitarian Law

Abstract

The emergence of artificial intelligence (AI)-based Autonomous Weapon Systems (AWS) in the conduct of hostilities represents a paradigm shift with profound legal and ethical implications under International Humanitarian Law (IHL). Unlike conventional weapons, AWS are capable of making real-time decisions based on machine learning algorithms, which significantly complicates the application of traditional legal principles such as individual responsibility, foreseeability, and causal attribution in the context of armed conflict. This paper critically examines whether AWS can be lawfully integrated into warfare while maintaining compliance with the core principles of IHL, particularly distinction, proportionality, and the duty of constant care.

According to Article 36 of Additional Protocol I to the Geneva Conventions, States are required to conduct a legal review of any new weapon to assess its compliance with international law. Given the inherent unpredictability and autonomous decision-making capabilities of AWS, such legal reviews must not only assess technical specifications but also anticipate the system's ability to respect IHL norms in dynamic combat environments. The lack of human involvement in real-time targeting decisions raises fundamental concerns about legal responsibility and accountability, especially when civilians are unintentionally harmed.

The paper explores the integration of normative legal frameworks - such as the obligation to distinguish between combatants and civilians (Article 48) and the requirement to take feasible precautions in attack (Article 57)-into the design architecture of AWS. It argues that effective compliance necessitates the embedding of ethical and legal constraints within the systems themselves. Moreover, the development of a global consensus around the concept of "meaningful human control" remains critical to preserving human oversight in decisions involving life and death.

Beyond technical regulation, this research emphasizes the need for a multilayered governance approach involving pre-deployment legal assessments, operational safeguards, real-time oversight protocols, and post-incident accountability mechanisms. International cooperation and transparent review mechanisms will be essential in standardizing the legal framework for AWS deployment and ensuring consistency with IHL across jurisdictions.

In conclusion, while a total ban on AWS may appear normatively attractive, it is neither pragmatically feasible nor legally necessary. Instead, the creation of a robust, precautionary, and ethically grounded legal regime - rooted in existing IHL principles and supported by international institutions - offers a viable pathway to align technological innovation with humanitarian imperatives.

Keywords: Artificial intelligence, autonomous weapons, international humanitarian law, precautionary obligations, principle of proportionality.

Silah Olarak Tüketici Dronları: Uluslararası Hukuk Kapsamında Devlet Dışı Silahlı Grupların Sivil Teknolojiyi Devletlere Karşı Kullanması

Fuat BALABAN

Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Doktora Öğrencisi

Özet

Günlük hayatta yaşanan teknolojik gelişmelere paralel olarak günümüz silahlı çatışmalarında her geçen gün yeni aletler, yöntemler ve metotlar kullanılmaktadır. Dron olarak bildiğimiz İnsansız Hava Araçları (İHA) bunun en yaygın örneklerinden biridir. Tüketici sınıfı dronların hızla yayılması, modern silahlı çatışmaların doğasını kökten değiştirmiş; devlet dışı silahlı grupların, devletlere karşı kullanmak üzere uygun fiyatlı ve ticari olarak temin edilebilen bu teknolojiyi edinip silahlandırmalarına olanak tanımıştır.

Bu çalışma, bu gelişmelerin uluslararası hukuk, özellikle Uluslararası İnsancıl Hukuk (UİH) kapsamındaki hukuki sonuçlarını incelemektedir. Devletler, dron kullanımını giderek daha fazla hukuki ve etik denetime tabi tutarken, terör örgütleri gibi devlet dışı organize gruplar, ticari dronları silahlandırarak devletlere yönelik saldırılarda kullanmak suretiyle düzenleyici ve hukuki boşluklardan yararlanmaktadır. Devlet dışı aktörlerin gözetleme, hedef olarak saldırı ve patlayıcı taşıma amacıyla tüketici dronlarını uyarlamaları; ayırım, orantılılık ve isnadiyet ilkeleri açısından yeni zorluklar ortaya çıkarmaktadır. Ordu envanterlerinde bulunan askeri İHA'lardan farklı olarak tamamen sivil kullanım için üretilmiş bu dronları silaha dönüştürmenin hiç bir sınırı yoktur. Devlet dışı silahlı gruplar; orantısız zararlara, sivil zayıflara veya gereksiz acılara yol açabilecek bu yeni tür silahlara kolayca erişme imkanına sahiptirler.

Çalışmada; Ukrayna, Suriye, Irak ve PKK'nın Türkiye'ye yönelik dron operasyonları gibi yakın dönem çatışmaları incelenmekte ve mevcut hukuki normların bu kullanımları düzenlemedeki yeterliliği değerlendirilmektedir. Ayrıca hesap verebilirlik, devletlerin çift kullanımlı nesnelere kötüye kullanımını önleme yükümlülükleri ve yeni uluslararası düzenlemelere veya yol gösterici rehberlere duyulan ihtiyaç da ele alınmaktadır. Bu bildiri, UİH'nin temel bir çerçeve sağlamakla birlikte, devlet dışı aktörlerin tüketici dronlarıyla yürüttüğü silahlı çatışmaların kendine özgü özelliklerinin önemli düzenleyici boşluklar yarattığını savunmaktadır. Bu boşluklar; silahlı kuvvetler açısından devletlerin hukuka uygunluk çabası göstermesiyle bir ölçüde tolere edilebilse de, terör örgütleri tarafından aktif olarak istismar edilmektedir. Herhangi bir hukuki boşluğa mahal vermeden uluslararası hukukun bütün sujelerinin riayet edeceği mevzuat düzenlemeleri yapılmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Tüketici dronları, devlet dışı silahlı gruplar, uluslararası insancıl hukuk, hedef olarak öldürme, çift kullanımlı nesnelere.

Consumer Drones as Weapons: Legal Challenges of Non-State Armed Groups Using Civilian Technology Against States Under International Law

Abstract

In parallel with the technological developments experienced in daily life, new tools, methods, and techniques are being used more and more frequently in today's armed conflicts. Unmanned Aerial Vehicles (UAV), commonly known as drones, are one of the most widespread examples of this. The rapid proliferation of consumer-grade drones has transformed the landscape of contemporary armed conflict, enabling non-state armed groups to acquire and weaponize affordable, commercially available technology for use against state actors.

This paper examines the legal implications of such developments under international law, with a particular focus on International Humanitarian Law (IHL). While states are increasingly subjecting their use of drones to legal and ethical scrutiny, non-state organized groups such as terrorist organizations have exploited regulatory and legal gaps by arming commercial drones for attacks against states. The adaptation of consumer drones for surveillance, targeted attacks, and delivery of explosives by non-state actors presents novel challenges for the principles of distinction, proportionality, and attribution. Unlike military UAVs found in army inventories, these drones, which are manufactured entirely for civilian use, can be converted into weapons without any limitations. Non-state armed groups have easy access to this new type of weapon, which can cause disproportionate harm, civilian casualties, or unnecessary suffering.

The study analyzes recent conflicts—including Ukraine, Syria, Iraq, and the PKK's drone operations against Turkey—and assesses the adequacy of existing legal norms in regulating their use. It further explores issues of accountability, the obligations of states to prevent the diversion of dual-use objects, and the potential need for new international instruments or interpretive guidance. The paper argues that while IHL provides a foundational framework, the unique characteristics of consumer drone warfare by non-state actors expose significant regulatory gaps. Although such gaps may, to some extent, be tolerated in view of states' endeavors to ensure the conformity of their armed forces with the law, they are systematically exploited by terrorist organizations. Hence, it is imperative to establish regulatory instruments binding upon all subjects of international law, thereby eliminating any possibility of legal loopholes.

Keywords: Consumer drones, non-state armed groups, international humanitarian law, targeted killing, dual use objects.

MEDENİ HUKUK

Kira Geliri Taahhütlü İnşaat (Rezidans) Sözleşmesi

Dr. Öğr. Üyesi Oğuz USTA

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Özet

Bu bildirinin amacı, kira geliri taahhütlü inşaat (rezidans) sözleşmesinin tanımını, unsurlarını ve benzer sözleşmelerle farklarını incelemektir. “Uygulamada sıklıkla karşılaşılan kira geliri taahhütlü inşaat sözleşmesi, kira geliri taahhütlü inşaat sözleşmesi, müteahhidin meydana getirdiği bağımsız bölümleri alıcıya satması ve bu bağımsız bölümleri üçüncü kişilere kiralaması esasına dayanmaktadır. Bu esastan yola çıkarak kira geliri taahhütlü inşaat sözleşmesi, müteahhidin inşa ettiği bağımsız bölümleri tapuda alıcıya devretmeyi, üçüncü kişilere kiralamayı, kira gelirini toplamayı ve elde edilen geliri paylaşmayı borçlandığı veya kiraya veremediği takdirde de elde edilmesi muhtemel kira bedelini ödemeyi taahhüt ettiği, alıcının ise bağımsız bölümlerin bedelini müteahhide ödemeyi taahhüt ettiği bir sözleşme olarak tanımlanabilir. Kira geliri taahhütlü inşaat sözleşmesi, isimsiz bir sözleşme olup kombine sözleşmeler içerisinde değerlendirilebilir. Kombine sözleşmelerde, taraflardan biri çeşitli sözleşmelere ait birden çok edimi üstlenirken diğer taraf ise genellikle para ödeme biçiminde tek bir edimi üstlenmektedir. Kira geliri taahhütlü inşaat sözleşmesinde müteahhit, sözleşmede kararlaştırılan bağımsız bölümleri inşa ederek alıcıya teslim etmekle yükümlüdür. Bu yönüyle müteahhidin borcu, taşınmaz satış sözleşmesindeki satıcının taşınmazı devir borcundan farklı değildir. Bağımsız bölümlerin alıcıya devredilmesinin yanı sıra bu sözleşmenin bir diğer unsuru ise müteahhidin bağımsız bölümleri kiraya vermesi, kira gelirlerini toplaması ve paylaşmasıdır. Bu unsur, kira geliri taahhütlü inşaat sözleşmesini benzer diğer sözleşmelerden ayıran ve bu sözleşmeye karakteristik özelliğini veren en önemli özelliğidir. Kira geliri taahhütlü inşaat sözleşmesinde alıcı, müteahhide bağımsız bölümlerin bedelini ödemekle yükümlüdür. Alıcının bu yükümlülüğü müteahhidin devir borcunun karşılığını oluşturmaktadır. Bu sözleşmede alıcının asıl amacı, bedelini ödediği bağımsız bölümü kendisinin kullanması değildir. Alıcının asıl amacı, bağımsız bölümlerin kiraya verilmesiyle elde edilecek gelirden faydalanmaktır. Kira geliri taahhütlü inşaat sözleşmesinde alıcı, bir kira geliri elde etmek amacıyla bağımsız bölüm satın almakta ve kiracı bulma, kira bedelini toplama zahmetinden de kurtulmaktadır. Elbette alıcı, müteahhitte yapmış olduğu sözleşmenin sonunda, istediği gibi tasarrufta bulunabileceği (örneğin kendisinin oturabileceği) bir taşınmazı da elde etmektedir. Kira geliri taahhütlü inşaat sözleşmesi, yalın (basit) anlamıyla kira geliri taahhütlü inşaat sözleşmesi ve asgari kira geliri taahhüdü içeren inşaat sözleşmesi olarak sınıflandırılabilir. Yalın ya da basit anlamıyla kira geliri taahhütlü inşaat sözleşmesinde müteahhidin yükümlülüğü, elde edilen kira geliri hangi miktarda olursa olsun bu geliri alıcı ile paylaşmaktan ibarettir. Asgari kira geliri taahhütlü inşaat sözleşmesinde ise müteahhit, taahhüt edilenden az kira geliri elde edilmesini halinde alıcının eksik kira gelirini tamamlamakla yükümlüdür. Kira geliri taahhütlü inşaat sözleşmesinin bağımsız bölümlerin yeni malikine karşı da ileri sürülebilmesi amacıyla, müteahhit lehine kira şerhi (TBK m. 312 kapsamında) ya da yine müteahhit lehine intifa hakkı verilebilmektedir.

Anahtar Kelimeler: İnşaat sözleşmesi, kira geliri taahhütlü inşaat sözleşmesi, rezidans sözleşmesi, yalın (basit) kira geliri taahhütlü inşaat sözleşmesi, asgari kira geliri taahhütlü inşaat sözleşmesi.

Rental Income Commitment Construction (Residential) Contract

Abstract

The purpose of this paper is to examine the definition of a rental income commitment construction (residential) contract, its elements, and its differences from similar contracts. The most common and basic form of rental income commitment construction contract encountered in practice is based on the contractor selling the independent units it has created to the buyer and leasing these independent units to third parties. Based on this principle, a construction contract with guaranteed rental income can be defined as a contract whereby the contractor undertakes to transfer the independent units it has built to the buyer, lease them to third parties, collect the rental income and share the income obtained, while the buyer undertakes to pay the contractor the price of the independent units. A rental income commitment construction (residential) contract is an unnamed contract and can be considered a combined contract. In combined contracts, one of the parties undertakes multiple obligations under various contracts and the other party to the contract generally undertakes a single obligation in the form of a monetary payment. In a construction contract with a rental income commitment, the contractor is obliged to construct the independent sections agreed upon in the contract and deliver them to the buyer. In this respect, the contractor's obligation is no different from the seller's obligation to transfer the immovable property in the immovable property sale agreement. In addition to the transfer of independent units to the buyer, another element of this contract is that the contractor leases the independent units, collects the rental income and shares it. This element is the most important feature that distinguishes the rental income-guaranteed construction contract from other similar contracts and gives this contract its characteristic feature. In a construction contract with a rental income commitment, the buyer is obliged to pay the contractor for the independent units. The buyer's obligation constitutes the consideration for the contractor's obligation to transfer ownership. In this contract, the buyer's primary purpose is not to use the independent unit for which they have paid. The buyer's primary purpose is to benefit from the income generated by renting out the independent units. In a construction contract with guaranteed rental income, the buyer purchases an independent unit for the purpose of obtaining rental income and is relieved of the hassle of finding tenants and collecting rent. Of course, at the end of the contract with the contractor, the buyer also obtains a property that they can use as they wish (for example, they can live in it themselves). This contract can be classified as a simple rental income commitment construction contract and a construction contract with a minimum rental income guarantee. In simple rental income commitment construction contract is to share the rental income with the buyer, regardless of the amount of income generated. In a construction contract with a minimum rental income commitment, the contractor is obliged to make up the shortfall in rental income if the buyer receives less than the committed amount. A annotation (Turkish Code of Obligations art. 312) or usufruct right may be established in order to enforce this agreement against new owners.

Keywords: Construction contract, rental income commitment construction contract, residential contract, simple rental income commitment construction contract, construction contract with minimum rental income commitment.

Yapay Zekâ Tarafından Meydana Getirilen Fikri Ürünlerde Eser Sahipliği Sorunu

Arş. Gör. Dr. Büşra Gül KARACA
Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Özet

Günümüzde yapay zekâ sistemleri resimden müziğe, senaryodan şiiere kadar çok çeşitli türde fikri ürün üretebilmektedir. ChatGPT, DeepSeek, Dall-E, Midjourney ve Stable Diffusion gibi programlar ile oluşturulan edebî, görsel ve işitsel ürünlerin sayısı her geçen gün artmaktadır. Bu durum, yapay zekâ tarafından meydana getirilen fikri ürünlerin hukuki niteliğinin sorgulanmasına yol açmaktadır. Özellikle bu ürünlerin eser olarak kabul edilip edilmeyeceği ve eser olarak kabul edilmeleri halinde eser sahipliğinin kime ait olacağı meselesi, en güncel ve tartışmalı hukuki konulardan birini oluşturmaktadır. Zira mevcut hukuki düzenlemeler, esasen gerçek kişiler tarafından meydana getirilen fikri ürünleri koruma odaklı bir yaklaşım sergilemektedir. Bu bağlamda yapay zekâ teknolojilerindeki gelişmeler, fikir ve sanat eserleri hukukunun en temel kavramları olan “eser” ve “eser sahibi” kavramlarının yeniden ele alınmasını gerektirmektedir.

Türk hukukunda, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu m. 1/B-b uyarınca eser sahibi, “*eseri meydana getiren kişiyi*” ifade etmektedir. Söz konusu hükümde daha önce kişi kelimesinin önünde yer alan “gerçek” ibaresi, 2004 yılında madde metninden çıkarılmıştır (3.3.2004 tarihli ve 5101 sayılı Kanun m. 28). Ancak bu ibare metinden çıkarılmış olsa da gerek Yargıtay kararları gerekse doktrindeki baskın görüş, bu değişikliğin eser sahibinin gerçek kişi olması gerektiği yönündeki kabulü ortadan kaldırmadığı konusunda hemfikirdir. Öte yandan bir fikri ürünün eser sayılabilmesi için, kanunda sayılan eser kategorilerinden birine dahil olması, fikri bir çabanın ürünü olması ve sahibinin hususiyetini taşıması gerekmektedir. Hususiyet unsurunun ise yalnızca gerçek kişiler tarafından sağlanabileceği yönünde yaygın bir kanaat bulunmaktadır. Bu sebeple Türk hukukunda yapay zekânın eser sahibi sıfatını taşıması, mevcut hukuki düzenlemeler karşısında mümkün görünmemektedir.

Çoğu hukuk sistemi, Türk hukukunda olduğu gibi yalnızca gerçek kişilerin eser sahibi olabileceğini kabul etmektedir. Bununla birlikte gerek Türk hukukunda gerekse karşılaştırmalı hukukta yapay zeka tarafından üretilen fikri ürünlerde eser ve hak sahipliğinin nasıl düzenlenmesi gerektiği hususunda farklı görüşler bulunmaktadır. Bu görüşler arasında; söz konusu ürünler üzerinde kamunun hak sahibi olması, gerekli ayarlamaları yapan kişinin eser sahibi sayılması, yapay zeka sistemini geliştiren kişilerin hak sahibi kabul edilmesi, yapay zekanın kendisinin eser sahibi sayılması gibi farklı yaklaşımlar yer almaktadır. Bu çalışma kapsamında anılan görüşler ışığında yapay zeka tarafından meydana getirilen fikri ürünlerde eser sahipliği sorunu, Türk hukuku ve karşılaştırmalı hukuk bağlamında ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Yapay zeka, eser, eser sahipliği, fikri ürün, hususiyet.

Authorship Issues in Works Generated by Artificial Intelligence

Abstract

Currently, artificial intelligence systems are capable of generating a diverse range of intellectual creations, encompassing paintings, music, screenplays, and poetry. The number of literary, visual, and auditory works generated by programs such as ChatGPT, DeepSeek, Dall·E, Midjourney and Stable Diffusion has been steadily increasing. This situation raises questions about the legal nature of intellectual creations generated by artificial intelligence. In particular, whether these creations can be considered ‘works’ and, if so, who should be recognized as the author, are among the most current and controversial legal issues. For the current legal regulations essentially adopt an approach focused on protecting intellectual creations produced by natural persons. In this context, developments in artificial intelligence technologies necessitate a reassessment of the concepts of ‘work’ and ‘author,’ which are fundamental concepts in copyright law.

In Turkish law, pursuant to Article 1/B-b of Law No. 5846 on Intellectual and Artistic Works, the author is defined as ‘the person who creates the work.’ The word ‘natural,’ which previously preceded ‘person’ in the provision, was removed from the text in 2004 (Law No. 5101 dated 3 March 2004, Article 28). However, despite this amendment, both the rulings of the Court of Cassation and the prevailing opinion in legal scholarship agree that the removal of this term did not eliminate the requirement that the author must be a natural person. On the other hand, for an intellectual creations to be considered a work, it must fall under one of the legally defined categories of works, be the result of intellectual effort and bear the distinctiveness of its creator. There is a widely accepted view that the element of distinctiveness can only be fulfilled by natural persons. Therefore, under current legal regulations, it appears that artificial intelligence cannot be regarded as an author within the framework of Turkish law

Most legal systems, as in Turkish law, recognize only natural persons as authors. However, both in Turkish law and in comparative law, there are differing opinions regarding how authorship and ownership rights should be regulated for intellectual creations generated by artificial intelligence. Among these opinions are various approaches, such as granting ownership rights to the public, recognizing the person who makes the necessary adjustments as the author, considering the developers of the AI system as rights holders, or even acknowledging the AI itself as the author. Within the scope of this study, the issue of authorship in intellectual creations generated by artificial intelligence will be examined in light of these views, in the context of both Turkish and comparative law.

Keywords: Artificial intelligence, work, authorship, intellectual creations, orijinality.

Nükleer Enerji Faaliyetlerinden Doğan Zararların Tazmininde Bazı Uluslararası Sözleşmeler ve Türk Hukuku Perspektifinden Özel Sorumluluk Rejimleri

Arş. Gör. Duygu DİNCİOĞLU
İzmir Bakırçay Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Özet

Nükleer enerji, yüksek verimliliği ve düşük karbon emisyonu nedeniyle enerji politikalarında önemli bir yer edinmekte, nükleer faaliyetlerin doğasında barındırdığı riskler ise bu alan için özel bir sorumluluk rejiminin geliştirilmesini zorunlu kılmaktadır. Nükleer kazalar, sadece ülke sınırlarını aşan çevresel ve ekonomik zararlar doğurmakla kalmamakta, aynı zamanda klasik sorumluluk ilkeleriyle tazmin edilemeyecek boyutlara ulaşabilmektedir. Bu sebeple uluslararası hukukta, Paris Sözleşmesi ve Viyana Sözleşmesi gibi özel sorumluluk rejimleri oluşturulmuştur.

1960 tarihli Paris Sözleşmesi, Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD) bünyesinde hazırlanmış olup genelde Batı Avrupa ülkelerince benimsenmektedir. Paris Sözleşmesi, nükleer zararlardan doğan sorumluluğu özel olarak işletmeciyeye yöneltmektedir. Bu durum, “münhasır sorumluluk” (channeling of liability) ilkesi olarak adlandırılmaktadır. Sözleşmeye göre işletmeci, kusuru olmasa dahi zarardan sorumlu tutulur; bu da “kusursuz sorumluluk” (strict liability) anlayışının benimsendiğini göstermektedir.

1963 tarihli Viyana Sözleşmesi ise Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı (IAEA) öncülüğünde hazırlanmıştır. Bu sözleşme daha çok Doğu Avrupa, Asya ve Latin Amerika ülkeleri tarafından benimsenmiştir. Viyana Sözleşmesi’nde de tıpkı Paris Sözleşmesi’nde olduğu gibi yalnızca nükleer tesisin işletmecisi sorumlu tutulmakta kusursuz sorumluluk ilkesi esas alınmaktadır. Viyana Sözleşmesi, Paris Sözleşmesi’ne kıyasla daha geniş coğrafi kapsama ulaşmayı hedeflemiş ve az gelişmiş ülkelerin ekonomik durumunu gözetenek bazı hükümlerde esneklik tanımıştır.

Paris ve Viyana Sözleşmeleri arasındaki uyumsuzlukları gidermek amacıyla ise 1988 tarihli Ortak Protokol kabul edilmiş, böylece taraf ülkelerin hangisinin sorumluluk rejiminin uygulanacağı netleştirilmiş ve iki rejimin birbirine karşılıklı olarak tanınması sağlanmıştır.

Türkiye’de nükleer enerji alanındaki somut adımlar, 2010 yılında Rusya Federasyonu ile imzalanan Hükümetler arası Anlaşma çerçevesinde başlatılan Akkuyu Nükleer Güç Santrali (NGS) projesi ile atılmıştır. Bunu takiben, 2013 yılında Japonya ile Sinop NGS projesine yönelik bir girişimde bulunulmuştur. Öte yandan, Trakya bölgesinde üçüncü bir nükleer santral inşasına yönelik hazırlık çalışmaları hâlihazırda devam etmektedir. Türkiye, Paris Sözleşmesi ile buna ek 1964 ve 1982 tarihli protokollere ve Ortak Protokole taraftır.

Türk Hukuku’nda Nükleer enerji faaliyetlerinden doğan zararlar bakımından benimsenen hukuki sorumluluk 2022 yılında yürürlüğe giren 7381 sayılı Nükleer Düzenleme Kanunu, nükleer kazalardan doğan zararlara ilişkin münhasır ve kusursuz sorumluluk ilkesini, sorumluluk limitlerini, zorunlu sigorta yükümlülüğünü, zamanaşımı sürelerini ve yetkili mahkemeleri ayrıntılı biçimde düzenlemektedir. Bununla birlikte, Anayasa’nın 90. maddesi gereğince usulüne uygun olarak yürürlüğe konulan milletlerarası antlaşmalar kanun hükmünde olduğundan, Türkiye’nin tarafı olduğu 1960 tarihli Paris Sözleşmesi ve ek protokoller de nükleer sorumluluk hukukunun temel kaynaklarından biridir. Öte yandan, 7381 sayılı Kanun ve Paris Sözleşmesi’nde hüküm bulunmayan hâllerde, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu’nun 71. maddesinde öngörülen tehlike sorumluluğu hükümleri tamamlayıcı nitelikte devreye girmektedir.

Anahtar Kelimeler: Nükleer enerji, Paris Sözleşmesi, Viyana Sözleşmesi, 7381 sayılı Nükleer Düzenleme Kanunu, tehlike sorumluluğu.

Special Liability Regimes in the Compensation of Damages Arising from Nuclear Energy Activities: Some International Agreements and the Perspective of Turkish Law

Abstract

Nuclear energy has gained an important place in energy policies due to its high efficiency and low carbon emissions, while the risks inherent in nuclear activities necessitate the development of a special liability regime for this field. Nuclear accidents not only cause environmental and economic damage that transcends national borders, but can also reach dimensions that cannot be compensated by classical liability principles. For this reason, special liability regimes such as the Paris Convention and the Vienna Convention have been established in international law.

The 1960 Paris Convention was prepared within the Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) and is generally adopted by Western European countries. The Paris Convention specifically directs liability for nuclear damage to the operator. This is referred to as the 'exclusive liability' (channeling of liability) principle.

According to the agreement, the operator is held liable for damage even if there is no fault on their part, which demonstrates the adoption of the concept of 'strict liability.' The 1963 Vienna Convention was prepared under the auspices of the International Atomic Energy Agency (IAEA). This agreement has been adopted mainly by Eastern European, Asian, and Latin American countries.

Like the Paris Convention, the Vienna Convention holds only the operator of the nuclear facility liable and adopts the principle of strict liability. The Vienna Convention aims to achieve a broader geographical scope than the Paris Convention and provides flexibility in certain provisions to take into account the economic situation of less developed countries.

To resolve the inconsistencies between the Paris and Vienna Conventions, the Joint Protocol of 1988 was adopted, thereby clarifying which country's liability regime would apply and ensuring mutual recognition between the two regimes.

Concrete steps in the field of nuclear energy in Turkey were taken with the Akkuyu Nuclear Power Plant (NPP) project, which was launched within the framework of the Intergovernmental Agreement signed with the Russian Federation in 2010. Following this, an initiative was launched in 2013 with Japan for the Sinop NPP project. Meanwhile, preparatory work for the construction of a third nuclear power plant in the Thrace region is currently ongoing. Turkey is a party to the Paris Agreement, along with the additional protocols dated 1964 and 1982, and the Joint Protocol.

Under Turkish law, the legal liability for damages arising from nuclear energy activities is governed by Law No. 7381 on Nuclear Regulation, which entered into force in 2022. This law establishes the principle of exclusive and strict liability for damages resulting from nuclear accidents, sets liability limits, mandates compulsory insurance, statute of limitations, and competent courts in detail. However, in accordance with

---

Article 90 of the Constitution, international agreements that have been duly enacted have the force of law, and therefore the 1960 Paris Convention and its additional protocols, to which Turkey is a party, are also fundamental sources of nuclear liability law. On the other hand, in cases where the Law No. 7381 and the Paris Convention do not provide for such matters, the provisions on liability for risk under Article 71 of the Turkish Code of Obligations No. 6098 apply as supplementary provisions.

Keywords: Nuclear energy, Paris Convention, Vienna Convention, Nuclear Regulation Law No. 7381, liability for risk.

Nesnelerin İnternetinin Tıbbi Kullanım Alanları (*Internet of Medical Things*) ve Kişisel Verilerin Korunması

Doç. Dr. Mehmet Emin ÖZGÜL
Pamukkale Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Özet

Sağlık sektöründe teknolojik gelişmelerin yakından takip edildiği ve yapay zeka tabanlı sistemlerin kullanımının hızla yaygınlaştığı günümüzde, kullanımı giderek artan teknolojilerden biri de Nesnelerin İnterneti (IoT-*Internet of Things*) dir. Akıllı evler ve şehirlerden, otonom araçlardan, giyilebilir cihazlardan ve endüstriyel üretim ve otomasyondaki kullanımından dolayı yakından tanıdığımız bu teknoloji, giyilebilir tıbbi cihazlar ve diğer tıbbi ürünler yoluyla sağlık sektöründe köklü değişim ve dönüşümlere yol açmıştır. Bilgisayarlar dışında birçok farklı cihazın internete bağlı ve gerektiğinde birbiriyle bağlantılı çalışmasını sağlayan bu teknolojinin altyapısında, internet başta olmak üzere, kızıl ötesi ışınlar, radyo dalgaları, kameralar, sensörler ve bulut bilişim sistemleri gibi araçlar yer almaktadır. Nesnelerin İnterneti sayesinde çevrimiçi birçok cihaz ya da nesne, birbirlerine, merkezi sistemlere veya dijital hastanelere bağlanabilmekte, bu şekilde otomatik ve hızlı bir veri alışverişi gerçekleştirmekte, hızlı karar alınarak zamanında tıbbi müdahalede bulunulabilmektedir.

Nesnelerin İnterneti teknolojisinin bir alt kümesi olan ve teşhis, tedavi gibi tıbbi müdahalelerde ya da koruyucu hekimlik hizmetlerinde kullanılabilen “Tıbbi Nesnelerin İnterneti” [*Internet of Medical Things* (IoMT)] teknolojisi, güvenlik, gizlilik ve kişisel verilerin korunması ile ilgili bazı sorunları beraberinde getirmektedir. Tıbbi Nesnelerin İnternetine bağlı cihazlar, insan müdahalesi olmaksızın veri alışverişinde bulunabildikleri, ölçüm yapıp sonuçlarını paylaşabildikleri ve tepki verip inisiyatif kullanabildikleri için sürekli ve yüksek hacimli bir veri trafiği oluşturmaktadırlar. Giyilebilir teknolojiler, sensörler ve tıbbi implantlar, bireyleri, verilerin hem kullanıcısı hem de kaynağı haline getirmekte, ayrıca “Büyük Veri (*Big Data*)” için kaynak oluşturma ve Büyük Veri’den beslenme özelliğine de sahip olmaktadır. Elde edilip işlenen kişisel veri miktarında ve çeşitliliğindeki sürekli artış, kişisel sağlık verilerinin ve diğer özel nitelikte kişisel verilerin sürekli olarak işlenmesi ve Büyük Veri kaynağı olarak kullanılması kişisel verilerin korunması bakımından birçok hukuki tartışmaya kaynaklık etmektedir. Öte yandan Nesnelerin İnterneti çerçevesinde birbirine bağlı olan ve makine öğrenimi, derin öğrenme gibi yapay zeka yöntemlerini ve yapay zeka algoritmalarını kullanan cihazlar, kullanıcıyı yapay zekanın şeffaflık sorunlarıyla da karşı karşıya getirmektedir. Özel nitelikteki veya diğer kişisel verileri otomatik sistemlerde işlenen ilgili kişiyi, yapay zeka sisteminin ve algoritmalarının işleyişi konusunda bilgilendirmek ve bununla bağlantılı olarak gerçek anlamda açık rızasını almakta yaşanan güçlükler, ilgili kişinin kişisel verilerinin işlenmesiyle ilgili haklarını elde edebilmesi ve veri sorumlusunun da yükümlülüklerini tam olarak yerine getirmesi bakımından bazı sorunlar doğurmaktadır. Gerçek anlamda aydınlatma yapmakta ve açık rıza almakta yaşanan güçlükler yanında sürekli kişisel sağlık verisi toplamanın doğurduğu riskler, uygulamada veri minimizasyonunu sağlama bakımından yaşanan sorunlar, profillemeye riskleri, cihazların siber saldırılara açık olması ve 6698 sayılı Kişisel Verileri Koruma Kanunu (KVKK) ve Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü (GDPR) bağlamında kişisel veri işlenmesine ilişkin ilkelere ve şartlara uygunluğun sağlanmasında yaşanan diğer güçlükler, konuyla ilgili ne kadar çok sorunla karşı karşıya olduğumuzu gözler önüne sermektedir.

Bu çerçevede çalışmamızda öncelikle Tıbbi Nesnelerin İnterneti kavramı ve kullanım alanları açıklığa kavuşturulmakta, ardından ulusal mevzuatımız ve Avrupa Birliği mevzuatı bağlamında tıbbi nesnelerin internetine yönelik sorunlar ve bu sorunlarla ilgili olarak mevzuattaki eksiklikler belirlenmektedir. Bu konudaki çözüm önerileri ve alınması gereken teknik ve hukuki tedbirler ile çalışma sona ermektedir.

Anahtar Kelimeler: Nesnelerin interneti, giyilebilir tıbbi teknolojiler, kişisel sağlık verileri, veri minimizasyonu, aydınlatma ve açık rıza.

Medical Applications of the Internet of Things (Internet of Medical Things) and the Protection of Personal Data

Abstract

In today's world, where technological developments in the healthcare sector are closely monitored and the use of artificial intelligence-based systems is rapidly expanding, one of the technologies whose use is increasingly spreading is the Internet of Things (IoT). This technology, which we are familiar with through its applications in smart homes and cities, autonomous vehicles, wearable devices, has led to profound changes in the healthcare sector through wearable medical devices and other medical products. The infrastructure of this technology, which enables many different devices other than computers to be connected to the internet and to operate in an interconnected manner when necessary, includes elements such as the internet, infrared rays, radio waves, cameras, sensors, and cloud computing systems. Thanks to the Internet of Things, many online devices or objects can connect to each other, to central systems, or to digital hospitals, thereby enabling automatic and rapid data exchange, quick decision-making, and timely medical intervention.

A subset of IoT, the Internet of Medical Things (IoMT), which can be used in medical interventions such as diagnosis and treatment as well as in preventive healthcare services, brings with it certain problems related to security, privacy, and the protection of personal data. Devices connected to the Internet of Things generate continuous and high-volume data traffic, as they are capable of exchanging data, performing measurements and sharing results, and even responding and taking initiative without human intervention. Wearable technologies, sensors, and medical implants turn individuals into both users and sources of data, while at the same time creating resources for "Big Data" and feeding on it. Devices interconnected within the framework of the Internet of Things and utilizing artificial intelligence methods such as machine learning, deep learning, and other artificial intelligence algorithms also expose users to the transparency problems of artificial intelligence. The difficulties in informing data subjects whose sensitive or other personal data is processed in automated systems about the functioning of artificial intelligence systems and algorithms, and in obtaining their genuine consent in this regard, create challenges both for data subjects in exercising their rights over their personal data and for data controllers in fully fulfilling their obligations. In addition risks stemming from the continuous collection of personal health data, challenges in ensuring data minimization in practice, profiling risks, the vulnerability of devices to cyberattacks, and other difficulties in ensuring compliance with the principles and conditions for personal data processing under the Personal Data Protection Law No. 6698 and the European Union's General Data Protection Regulation, reveal the multitude of problems we face in this field.

In this context, our study first clarifies the concept of the “Internet of Medical Things” and its fields of application, then identifies the problems related to the Internet of Medical Things within the framework of our national legislation and European Union legislation, as well as the gaps in legislation regarding these issues. The study concludes with proposed solutions and the technical and legal measures that should be taken in this regard.

Keywords: Internet of things, wearable medical technologies, personal health data, data minimization, information and informed consent.

Yapay Zekâlı Tıbbi Cihazların Yol Açtığı Zararlardan Doğan Yasal Sorumluluk

Doç. Dr. Nurten İNCE AKMAN
Marmara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi

Özet

Yapay zekâ (YZ) tabanlı tıbbi cihazların teşhis ve tedavi yöntemlerinde kullanılması, insan sağlığı ve yaşamında çığır açan gelişmelere yol açmaktadır. Radyoterapi planlamasından elektrokardiyogram yorumlamaya kadar birçok alanda sağlık profesyonellerine destek olan bu sistemler, hem saf yazılım uygulamaları hem de donanım ve yazılımı birleştiren ürünler olarak karşımıza çıkmaktadır. Örneğin, diyabet hastaları için gözyaşı üzerinden kan şekeri seviyesini ölçebilen akıllı kontakt lensler veya hastaların semptomlarını girerek teşhis önerileri alabildiği uygulamalar bu yeniliklerin bir parçasıdır. Bu tür sağlık platformlarının, sağlık hizmetlerinin kişiselleştirilmesine önemli katkılar sağladığı kabul edilmektedir. Ancak, tıbbi teknolojilerdeki bu hızlı gelişim ve yaygın kullanım, hizmet sunumunda önemli bir dönüşüme yol açarken, tıbbi cihazların kullanımının artmasıyla birlikte potansiyel risklerin de artması kaçınılmaz bir gerçektir. Bu cihazların üretim ve imalat süreçlerindeki olası hatalar, kullanıcılar veya üçüncü kişiler için ciddi sağlık riskleri oluşturabilir. Bu potansiyel riskler göz önüne alındığında, meydana gelen zararlardan kimin, hangi hukuki temele dayanarak sorumlu tutulacağına belirlenmesi önemli bir hukuki mesele olarak ortaya çıkmaktadır. Bu kapsamda, tıbbi cihazların artan kullanımı ve barındırabileceği potansiyel riskler, tıbbi teknoloji alanında ürün sorumluluğu hukukunun önemini daha da artırmıştır. Bu nedenle, hasta güvenliğinin sağlanması ve sağlık sektörünün gelişimi açısından, tıbbi cihaz üreticilerinin, ürün sorumluluğunun kapsamlı bir şekilde incelenmesi kritik bir önem taşımaktadır. Bu çalışmanın amacı, yapay zeka tabanlı tıbbi cihazlardan kaynaklanan zararlardan üreticilerin sorumlu olup olmadığını, hem Avrupa Birliği Ürün Direktifi hem de ulusal hukukumuzdaki 7233 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu (ÜGTDK) çerçevesinde incelenmektir. Bu doğrultuda, yapay zekâ tabanlı bir tıbbi cihazın yazılımının hukukten bir “ürün” olarak kabul edilip edilemeyeceği, klasik ürünlerdeki “ayıplı ürün” tanımının yapay zekâ tabanlı cihazlara nasıl uygulanacağı ve bu bağlamda makul güvenlik beklentisinin nasıl belirleneceği gibi konular ele alınacaktır. Ayrıca, sürekli öğrenen yapay zekâ algoritmalarına sahip cihazlarda, zararlı cihazın hatası arasındaki illiyet bağının nasıl kurulacağı ve bu cihazlarla yapılan teşhis ve tedavi süreçlerine sağlık personelinin eylemlerinin müdahil olması durumunda illiyet bağının kesilip kesilmeyeceği gibi birçok husus detaylı olarak incelenecektir. Mevcut yasal düzenlemelerin statik ürünler için tasarlanmış olmasından hareketle, dinamik ve değişebilir yapay zekâ sistemleri için ne kadar uygun olduğu tartışılacak ve çözüm önerileri sunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Tıbbi cihazlar, yapay zekâ, kusursuz sorumluluk, ürün sorumluluğu, illiyet bağı.

Liability for Damages Caused by Artificial Intelligence-Based Medical Devices

Abstract

The use of artificial intelligence-based medical devices in medical diagnosis and treatment methods is leading to groundbreaking advances in human health and life. In addition, artificial intelligence systems are supporting healthcare professionals in many areas, from radiotherapy planning to electrocardiogram interpretation. In addition to pure software applications, there are also products that combine hardware and software. For example, a contact lens has been developed that can measure blood sugar levels every second through tears for diabetics. Some AI-based medical devices can be used by patients without the assistance of a healthcare professional. For example, applications that allow patients to enter their symptoms and receive diagnostic suggestions, as well as tips on whether a doctor's visit is necessary and how urgent it is, are extremely common today. Such healthcare platforms combine medical information with artificial intelligence systems. It is widely accepted that such applications make a significant contribution to the personalization of healthcare. For example, patients can screen themselves for skin cancer using a free app on their smartphones, or test their coughs for diseases using their smartphone's microphone; the software makes a preliminary assessment based on the sound of the cough. The rapid development and widespread use of medical technologies are leading to a significant transformation in the delivery of healthcare services. In light of these developments, it is an inevitable reality that the increase in the use of medical devices also brings with it an increase in potential risks. Possible errors in the production and manufacturing processes of these medical devices can pose serious health risks to users or third parties. Considering the potential risks of these devices, determining who is liable for any resulting damages and on what legal grounds is an important legal issue that needs to be addressed.

The increasing use of medical devices and the potential risks they may pose have led to product liability law becoming even more important in the field of medical technology. Therefore, a comprehensive examination of the product liability of medical device manufacturers is of critical importance both for ensuring patient safety and for the development of the healthcare sector. The purpose of this study is to examine whether manufacturers are liable for damages caused by artificial intelligence-based medical devices within the framework of both the European Union Product Directive and our national law, the Product Safety and Technical Regulations Law No. 7233 (ÜGTDK). In this context, the issue of whether the software of an artificial intelligence-based medical device can be considered a product in legal terms, how the definition of a defect in classical products applies to artificial intelligence-based devices, and how reasonable expectations of safety can be determined in this context. Many issues will be addressed and examined in detail, such as how to establish the causal link between the damage and the error caused by the device in devices with continuously learning artificial intelligence algorithms, and whether the causal link is broken when the actions of healthcare personnel intervene during diagnosis and treatment with these devices. The extent to which existing legal regulations designed for static products are suitable for dynamic and changeable artificial intelligence systems will be discussed, and solutions will be proposed.

Keywords: Medical devices, artificial intelligence (AI), strict liability, product liability, causation.

Yapay Zekânın Miras Hukukuna Olası Etkileri Üzerine Bir Değerlendirme

Öğr. Gör. Dr. Hilal DAVER

Kocaeli Üniversitesi, Hereke Ö. İ. Uzunyol MYO

Özet

Yapay zekâ teknolojileri günümüzde eğitimden tıba, güvenlik sistemlerinden finansa kadar pek çok alanda kullanılmaktadır. Bu teknolojik dönüşümün, miras hukuku alanında da yadsınamaz etkiler doğurmaya başladığı açıktır. Uygulamada mirasbırakanın son arzularını sesli ve/veya görüntülü şekilde kaydetmesiyle oluşan dijital vasiyetnamelere sıkça rastlanmaktadır. Türk miras hukukunda şekli anlamda ölüme bağlı tasarrufların tabi olduğu “numerus clausus” prensibi karşısında dijital vasiyetnamelerin geçerliliği dahi tartışmalıyken yapay zekâ sistemleri, öneri sunma veya metin oluşturma fonksiyonları ile mirasbırakanın hazırladığı vasiyetnamelerde, karar verme sürecine doğrudan etki edebilmektedir. Algoritmik yönlendirme riski, ölüme bağlı işlemin geçerlilik açısından dikkatle değerlendirilmesini gerektirmektedir.

Öte yandan bazı yapay zekâ sistemleri, karar alma, varlık yönetimi ve yaratıcı üretim gibi insanlara özgü faaliyetleri yerine getirebilir hâle gelmiştir. Bu gelişme, klasik hukuk sistemlerinde tanımlı olan “mirasçılık ehliyeti” kavramını yeniden değerlendirmeyi de gerekli kılmaktadır. Zira mevcut hukuk düzeninde yalnızca gerçek ve tüzel kişiler mirasçı olabilirken yapay zekânın bu statülerden herhangi birine sahip olmaması, ölüm sonrası yapay zekâya değer aktarımı taleplerini hukuken karşılıksız bırakmaktadır. Dolayısıyla yapay zekânın mirasçılık ehliyeti bağlamında mevcut hukuki engelleri ve olası değişiklikleri de irdelemek gerekmektedir. Avrupa Parlamentosu Hukuk İşleri Komisyonunca 2017’de yayımlanan Robotik Tavsiye Raporu’nda, otonom özelliğe sahip yapay zekâ sistemlerine elektronik kişilik tanınabileceği belirtilmiştir. Bu bağlamda, öğrenebilen ve karar alabilen yapay zekâlı varlıkların hukuki sonuç doğuran fiilleriyle hak sahibi olabilme, borç altına girebilme ya da sorumlu tutulabilmeleri açısından tüzel kişilere benzer bir statü tanınması mümkün kılınabilecektir.

Yapay zekâ miras hukukunda devrim niteliğinde bir dönüşüm yaratma potansiyeline sahiptir; ancak bu dönüşüm çeşitli soru ve sorunları da beraberinde getirmektedir. Bu çerçevede çalışmamız karşılaştırmalı hukuktaki düzenlemelerden de yararlanarak şu sorulara yanıt bulma amacını taşımaktadır:

1. Dijitalleşen hukuk düzenlerinde algoritmik yönlendirme, mirasbırakanın irade serbestisini nasıl etkileyebilir? Yapay zekâ tarafından yönlendirilerek oluşturulan bir vasiyetnamenin irade sakatlığı nedeniyle iptali mümkün müdür?
2. Gelecekte yapay zekâ ile hazırlanan vasiyetnamelerin geçerlilik koşulları nasıl belirlenmelidir?
3. Türk Medeni Kanunu’nda mirasçılık ehliyeti nasıl tanımlanır ve yapay zekâ bu tanım kapsamına girebilir mi? Tüzel kişiliğin tanımı, yapay zekâ sistemlerine genişletilebilir mi?
4. “Elektronik kişilik” statüsünün tanınması hâlinde, yapay zeka sistemlerine vasiyet yoluyla mal bırakmak mümkün olabilir mi? Yapay zeka sistemlerinin temsilcileri aracılığıyla dolaylı mirasçılık mümkün mü?

Anahtar Kelimeler: Yapay zekâ, mirasbırakanın irade serbestisi, iptal edilebilirlik, elektronik kişilik, algoritmik yönlendirme.

An Assessment of the Potential Impacts of Artificial Intelligence on Inheritance Law

Abstract

Artificial intelligence (AI) technologies are currently being used in a wide range of fields, from education to medicine, and from security systems to finance. This technological transformation has also begun to have undeniable effects on the field of inheritance law. In practice, digital wills created through the audio and/or visual recording of the testator’s last wishes are becoming increasingly common. While the validity of such digital wills is still debatable under Turkish inheritance law—particularly in light of the “numerus clausus” principle governing testamentary dispositions—a more complex issue has emerged: AI systems, through their suggestion or text generation functions, can directly influence the decision-making process in wills prepared by testators. This raises several issues directly related to the principle of testamentary freedom.

On the other hand, some artificial intelligence systems have become capable of performing activities traditionally associated with humans, such as decision-making, asset management, and creative production. This development necessitates a reconsideration of the concept of “capacity to inherit,” as defined in classical legal systems. Currently, only natural and legal persons can be heirs under existing legal frameworks. However, since artificial intelligence does not possess either of these legal statuses, any request for the transfer of value to an AI after death remains legally unrecognized. Therefore, it is essential to examine the current legal obstacles and potential reforms concerning the capacity of artificial intelligence to inherit. In this context, in the Robotics Recommendation Report published by the European Parliament Legal Affairs Committee in 2017, it was stated that autonomous artificial intelligence systems could be granted electronic personality. Accordingly, a status similar to that of legal persons could be conferred upon AI entities capable of learning and making decisions, enabling them to hold rights, incur obligations, or be held liable through their legally consequential acts.

This study, which explores the potential impacts of AI on inheritance law, aims to address the following questions by also referring to comparative legal regulations:

1. How might algorithmic influence affect the testator’s freedom of will in increasingly digitized legal systems? Is it possible to annul a will created under the influence of AI on the grounds of vitiated consent?
2. How should the validity requirements of wills prepared with the assistance of AI be determined in the future?
3. How is inheritance capacity defined in the Turkish Civil Code, and can AI fall within this definition? Is it possible to extend the legal definition of a legal entity to include AI systems?
4. If “electronic personhood” were to be recognized, would it then be possible to bequeath assets to AI systems? Could indirect inheritance via AI representatives be made possible?

Keywords: Artificial intelligence, the testator’s freedom of will, annulability, electronic personhood, algorithmic influence.

Greenwashing Uygulamalarının Tüketici Hukuku Açısından Değerlendirilmesi

Arş. Gör. Hatice Nur AKTAŞ İNCEL
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Özet

Son yıllarda çevre bilincinin artmasıyla birlikte, tüketicilerin çevre dostu ürünlere olan ilgisi de önemli ölçüde yükselmiştir. Bu eğilim, işletmeleri sürdürülebilirlik kavramını pazarlama stratejilerine dâhil etmeye teşvik etmiştir. Ancak bu eğilimin yüzeysel ve aldatıcı biçimleri, yani “greenwashing” (yeşil aklama), hem çevresel duyarlılığı istismar etmekte hem de tüketicilerin yanlış yönlendirilmesine neden olmaktadır.

Bu çalışma, greenwashing uygulamalarının tüketici hukuku çerçevesinde nasıl ele alınabileceğini; özellikle “ayıplı ifa”, “haksız ticari uygulama” ve “tüketicinin korunması hakkı” gibi kavramlar etrafında incelemeyi hedeflemektedir. Greenwashing, ürün, hizmet veya şirketlerin gerçekte olduğundan daha çevreci gösterilmesi yoluyla yapılan yanıltıcı tanıtımları ifade etmektedir. Bu tarz yaklaşımlar, tüketici tercihlerini doğrudan etkilemekle kalmaz, aynı zamanda ekonomik ve etik güven ilişkisini de zedeleyerek tüketici haklarını tehdit eder. Bu sebeple, greenwashing faaliyetlerinin bazı hukuki müeyyidelerle desteklenmesi gerekmektedir.

Türkiye’de 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun kapsamında; tüketicilerin doğru bilgilendirilmesi, ayıplı ürün ve hizmetlerden korunması ve yanıltıcı reklamlar karşısında önlemlerin alınması esastır. Bu bağlamda, greenwashingın “ayıplı ifa” kapsamında değerlendirilip değerlendirilemeyeceği hukukten tartışılmalıdır. Tüketici kararlarını manipüle eden, irade özgürlüğünü sınırlayan ve ekonomik davranışlarını etkileyen bu tür tanıtımlar, dürüstlük ilkesi ve ticaret ahlakı ile uyumsuzdur. Avrupa Birliği mevzuatında da bu konuda çeşitli düzenlemeler mevcuttur; özellikle 2005/29/EC sayılı Direktif kapsamında tüketici hakları korunmakta, 2024 yılı itibarıyla yayımlanan AB Komisyonu yönergelerinde çevresel iddialar için ispat yükümlülüğü işletmelere yüklenmiştir. Türkiye’de henüz bu düzeyde spesifik bir düzenleme bulunmasa da Reklam Kurulu kararları ve genel hukuk ilkeleri çerçevesinde değerlendirmeler yapılmaktadır. Greenwashing, tüketicinin bilgiye ulaşma hakkı ve ekonomik özgürlüğü üzerinde olumsuz etkiler doğurmaktadır; bu durum yalnızca bireysel değil, toplumsal güven düzeyini de sarsmaktadır. Bu nedenle, hukuk sisteminin bu yeni ve yanıltıcı ticari pratikler karşısında daha önleyici ve koruyucu bir tutum benimsemesi gereklidir.

Sonuç olarak, bu çalışmada greenwashing olgusunun tüketici hukukunda net bir şekilde tanımlanması, denetim araçlarının güçlendirilmesi ve çevreci söylemlere ilişkin ispat yükünün işletmelere bırakılması gerektiği vurgulanacaktır. Araştırma kapsamında hem Türk hukuku hem de Avrupa hukuku perspektifinden karşılaştırmalı önerilere yer verilecektir.

Anahtar Kelimeler: Greenwashing uygulamaları, tüketici hakları, ayıplı ifa, haksız ticari uygulamalar, sürdürülebilirlik.

Evaluation of Greenwashing Practices from the Perspective of Consumer Law

Abstract

In recent years, the rise in environmental awareness has significantly increased consumer interest in eco-friendly products. This trend has encouraged businesses to incorporate the concept of sustainability into their marketing strategies. However, superficial and deceptive forms of this trend—referred to as *greenwashing*—exploit environmental sensitivity and mislead consumers.

This study aims to examine how greenwashing practices can be addressed within the framework of consumer law, particularly through concepts such as *defective performance*, *unfair commercial practices*, and *the right to consumer protection*. Greenwashing refers to misleading promotions that portray products, services, or companies as more environmentally friendly than they actually are. These approaches not only directly influence consumer choices but also undermine economic and ethical trust, posing a threat to consumer rights. Therefore, greenwashing activities must be supported by legal sanctions.

In Turkey, Law No. 6502 on Consumer Protection emphasizes accurate consumer information, protection from defective goods and services, and measures against misleading advertisements. Within this context, it is legally debatable whether greenwashing can be evaluated as a form of defective performance. Promotional tactics that manipulate consumer decisions, restrict freedom of will, and influence economic behavior conflict with the principle of good faith and commercial ethics. The European Union has also introduced various regulations on this issue; notably, Directive 2005/29/EC protects consumer rights, and as of 2024, new guidelines from the European Commission impose a burden of proof on businesses regarding environmental claims. Although Türkiye does not yet have such specific regulations, evaluations are made based on decisions of the Advertising Board and general legal principles. Greenwashing negatively affects consumers' right to access information and economic freedom, and this impact extends beyond individuals to erode societal trust. Therefore, legal systems must adopt a more preventive and protective stance against these deceptive commercial practices.

In conclusion, this study will emphasize the need for a clear legal definition of greenwashing within consumer law, the strengthening of oversight mechanisms, and the imposition of the burden of proof on businesses regarding environmental claims. Comparative recommendations will be provided from both Turkish and European legal perspectives.

Keywords: Greenwashing practices, consumer rights, defective performance.

Yol Tarif Eden Uygulamaların Yanlış Yönlendirmesinden Kaynaklanan Hukuki Sorumluluk

Doç. Dr. Mehmet ALTUNKAYA / Arş. Gör. Edanur ÇOMAKLI
Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi / Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Özet

Yol tarif eden uygulamalar, ülkemizde özellikle son yıllarda sosyal, ekonomik ve hukuki alanlarda önemli bir rol üstlenmiştir. Teknolojinin gelişmesiyle birlikte ortaya çıkan bu ihtiyaç, kolaylıkla analiz edilip hesaplanabilen yol tarifi uygulamalarıyla karşılanmaktadır. Bu uygulamalar, farklı sektörlerde geniş bir kullanım alanı bulmakta ve zamandan tasarruf sağlayan güvenilir bir ulaşım ağı oluşturmayı amaçlamaktadır. Temel hedef, varış noktası için alternatifler arasından en uygun rotanın belirlenmesidir. Söz konusu uygulamaların sahibi olan şirketlerle kullanıcılar arasında dijital ortamda hizmet sözleşmeleri kurulmaktadır.

Yazılım şirketleri, bu sözleşmelerde genellikle sorumluluklarını sınırlamaya yönelik hükümler düzenlese de, bu hükümler her durumda hukuki sorumluluğu ortadan kaldırmamaktadır. Günümüzde birçok yol tarifi uygulaması, ücretli veya ücretsiz tek bir platform üzerinden birden çok hizmet sunmayı taahhüt etmektedir. Dolayısıyla bu uygulamalar yalnızca yön bulmayı sağlayan teknolojik ürünler değil, aynı zamanda sürekli bakım, kontrol ve iyileştirme gerektiren geniş kapsamlı hizmet sistemleridir. Bu nedenle yol tarifi uygulamalarının yanlış yönlendirmelerinden doğan hukuki sorumluluğun değerlendirilmesi, teknolojinin niteliği ve bu hizmetlerin kapsamı dikkate alınarak yapılmalıdır.

Günümüzde yol tarifine yardımcı olan (yaya, toplu taşıma veya özel araçla) çok sayıda uygulama bulunmaktadır. Google Maps, Apple Maps, Maps.me, Moovit, Here WeGo, Citymapper, Waze ve Komoot bunlardan bazılarıdır. Bu uygulamalar; trafik yoğunluğu, alternatif güzergâhlar, toplu taşıma hatları ve varış noktasındaki işletmelere ilişkin anlık bilgiler sunarak kullanıcıların ulaşımını kolaylaştırmaktadır. Bununla birlikte, zaman zaman bu uygulamaların yanlış yönlendirmeleri nedeniyle çeşitli aksaklıklar ortaya çıkabilmekte ve maddi ya da manevi zararlara yol açabilmektedir. Özellikle trafik durumu, yol çalışmaları, işletmelere ait bilgiler veya radar uyarıları konusundaki hatalı yönlendirmeler bu riskleri artırmaktadır.

Yol tarifi uygulamalarının geldiği nokta, onları yalnızca “en uygun rotayı sunan basit araçlar” olmaktan çıkarmış, dinamik ve sürekli güncellenmesi gereken kapsamlı bir hizmet sistemine dönüştürmüştür. Bu nedenle, uygulamaların sunduğu bilgilere güvenmek günümüzde makul bir beklenti olarak değerlendirilmektedir. Dolayısıyla yanlış yönlendirmelerden doğan sorumluluğun belirlenmesi, uygulamaların teknik işleyişi ve kullanıcı beklentileri çerçevesinde ayrı bir önem taşımaktadır.

Her ne kadar uygulamaların yalnızca “yönlendirici” olduğu ve nihai kararın kullanıcıya ait bulunduğu ileri sürülse de, bu yaklaşım her durumda kabul edilemez. Öte yandan, her hatalı yönlendirmede yazılım şirketlerini doğrudan sorumlu tutmak da hakkaniyete uygun değildir. Kusur oranına dayalı bir sorumluluk değerlendirmesi yapılmalı ve uygulamanın özerk karar alma kabiliyeti de dikkate alınmalıdır. Zira gelişen teknoloji, bu uygulamaların zaman zaman kendi başına karar verici konumda hareket edebileceğini göstermektedir. Bu durumda yazılım şirketinin sorumluluğu, özerk karar verme durumları açısından ayrıca değerlendirilmelidir.

Bu çalışma, yol tarifi uygulamalarının yanlış yönlendirmelerinden doğan hukuki sorumluluğun sınırlarını

tartışmakta ve uygulamada teorik temeli bulunmayan ara çözümler yerine, kullanıcıların sözleşmeden doğan hak ve yükümlülüklerini de göz önünde bulunduran sistematik bir değerlendirme sunmayı amaçlamaktadır. **Anahtar Kelimeler:** Yol tarifi uygulamaları, hukuki sorumluluk, dijital hizmet sözleşmeleri, yanlış yönlendirme, teknolojik gelişmeler.

Legal Liability Arising from Erroneous Guidance Provided by Route Guidance Applications

Abstract

In recent years, route guidance applications have assumed a crucial role in Turkey, particularly in the social, economic, and legal spheres. With technological advancements, the increasing demand for efficient navigation has been met through applications capable of rapid analysis and computation. These applications are widely used across various sectors and aim to establish a reliable transportation network that saves time. Their primary objective is to identify the most appropriate route among available alternatives. In this context, digital service contracts are concluded between the companies operating these applications and their users.

Although software companies frequently include provisions in these contracts to limit their liability, such clauses do not, in every instance, exempt them from legal responsibility. Today, many route guidance applications, whether paid or free of charge, provide multiple services through a single platform. Consequently, these applications are no longer merely technological tools for navigation but have evolved into comprehensive service systems requiring constant maintenance, monitoring, and improvement. Therefore, the assessment of legal liability arising from erroneous guidance must be undertaken with consideration of the technological nature of these tools and the scope of the services they provide.

Currently, numerous applications assist users in navigation, whether on foot, by public transportation, or by private vehicle. Google Maps, Apple Maps, Maps.me, Moovit, Here WeGo, Citymapper, Waze, and Komoot are among the most prominent examples. These applications offer real-time information regarding traffic conditions, alternative routes, public transportation lines, and businesses at the destination, thereby facilitating user mobility. However, erroneous guidance can occasionally cause significant disruptions, leading to material or non-material damages. In particular, inaccurate data on traffic congestion, roadworks, businesses, or speed camera alerts heightens these risks.

The evolution of route guidance applications has transformed them from “simple tools that merely provide the optimal route” into dynamic and continuously updated service systems. As a result, reliance on the information provided by these applications has become a reasonable expectation. Accordingly, determining liability for erroneous guidance has gained special significance and must be analyzed in light of both the technical operation of these applications and the legitimate expectations of their users.

While it is sometimes argued that such applications merely “guide” users and that the ultimate decision rests with them, this reasoning is not universally acceptable. Conversely, holding software companies strictly liable for every incorrect instruction would be equally unjust. Instead, liability should be assessed based on the degree of fault while also considering the autonomous decision-making capabilities of these applications. Technological developments show that, in certain instances, these applications may act in a quasi-autonomous capacity. In such cases, the liability of software companies should be separately examined with respect to these autonomous functions.

This study aims to explore the boundaries of legal liability for erroneous guidance provided by route guidance applications and to offer a systematic analysis that considers not only technological developments but also the contractual rights and obligations of users.

Keywords: Route guidance applications, legal liability, digital service contracts, erroneous guidance, technological developments.

Tapu Sicilinde Yer Alan Gerçek Kişi Kayıtlarının Aleniyet İlkesi ve Kişisel Veriler Işığında Değerlendirilmesi

Dr. Öğr. Üyesi Pınar AKTAŞ AVCI
Atatürk Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Özet

Eşya hukukuna hâkim ilkelerden biri olan aleniyet ilkesi, eşya üzerindeki aynı hakların herkesçe bilindir ve anlaşılır olmasını sağlayan ilkedir. Aleniyet, hukuk sistemimizde taşınırlarda zilyetlik, taşınmazlarda ise tapu sicili ile sağlanır. Tapu sicilinin düzgün tutulabilmesi için devletin bazı ilkelere uygun davranması gerekir. Bu ilkeler; aleniyet, tapu siciline güven, devletin kusursuz sorumluluğu, tescile bağlı doğma, tescilin sebebe bağlılığı ve aynı sistemdir.

Tapu sicili, taşınmazlar üzerindeki aynı hakların üçüncü kişilere karşı korunması amacıyla aleniyet ilkesine dayalı olarak düzenlenmiştir. Tapu siciline güven ilkesi, kişilerin sicilde yer alan kayıtlara dayanarak aynı hak kazanmaları hâlinde, kayıtların gerçeğe uygun olup olmamasına bakılmaksızın kazanımlarının korunmasını öngörür. Aksi hâlde, devletin tuttuğu resmî sicile güvenerek işlem yapan kişiler hukuken korunmaz ki bu durum hem hukuki güvenliği hem de devlete duyulan güveni zedeler. Aleniyet ve tapu siciline güven ilkesi birbirini tamamlamaktadır. Aleniyetin sağlanmadığı yerde tapu siciline güven de işlerlik kazanmaz. Tapu sicili fiili durumu doğru yansıtmalı, yanlış kayıt bulunması hâlinde ise bu kayda güvenen iyi niyetli üçüncü kişinin aynı hak kazanımı devletçe korunmalıdır. Bunun için kayıtlara ulaşılabilirliğin sağlanması, yani aleniyet zorunludur. TMK m. 1020 uyarınca tapu sicili alenidir ve ilgisini inanılır kılan herkes, tapu kütüğündeki ilgili sayfanın ve belgelerin tapu memuru önünde kendisine gösterilmesini veya örnek verilmesini isteyebilir. Düzenleme gereği hiç kimse tapu sicilindeki kaydı bilmediğini ileri süremez. Ancak hukukumuzda sınırlı aleniyet kabul edilmiştir. Buna göre tapu sicilindeki kayıtlar yalnızca ilgisini inanılır kılan kişilerle paylaşılabilir.

Dijitalleşme ile veri paylaşımı artmış, bu da kişisel verilerin korunması sorununu öne çıkarmıştır. Avrupa’da uzun süredir mevcut olan düzenlemeler, ülkemizdeki kanunlaştırma çalışmalarıyla hukuk sistemimizde de yer edinmiştir. Kişisel veri, “kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişiye dair her türlü bilgi” dir. Tapu sicilindeki malik adı, adresi ve taşınmaz bilgileri de bu kapsamda kişisel veri niteliğinde olduğundan 6698 sayılı KVKK kapsamında korunmalıdır. Ancak bu kayıtların kişisel veri olması, onların aleniyetini ortadan kaldırmaz.

Türkiye genelinde tapu kayıtlarının elektronik ortama aktarılması amacıyla kurulan TAKBİS sayesinde mahkemeler, savcılıklar, icra müdürlükleri, kamu kurumları ve avukatlar tapu kayıtlarına UYAP üzerinden kolaylıkla ulaşabilmektedir. Elektronik sisteme geçiş erişilebilirliği artırmış, fakat aynı zamanda kişisel verilerin kötüye kullanımı riskini de doğurmuştur. Reklam amaçlı paylaşım ya da sahte vekâletnamelerle yapılan dolandırıcılıklar, mutlak aleniyetin yaratabileceği tehlikelere işaret etmektedir. Bu nedenle sadece ilgisini inanılır kılan örneğin, taşınmazı satın almayı düşünen bir potansiyel alıcı, taşınmaz üzerinde ipotek kurmayı düşünen bir kredi veren veya mülkiyetin kime ait olduğunu merak eden bir komşu veya üçüncü bir kişiye bilgi verilmesi hukuka uygun veri paylaşımı bakımından önemlidir.

Sicile güven ilkesi gereğince üçüncü kişilerin sorumluluğu düşünüldüğünde kamuya açıklık zorunlu olsa da, uygulamada bu açıklığın kötüye kullanıldığı görülmektedir. Dolayısıyla bazı temel bilgilerin sınırsızca paylaşılması gerekirken, diğer verilerin kişisel veri niteliği dikkate alınarak korunması zorunludur ve

kişisel verinin niteliğine göre sınırlı bir aleniyet sistemi benimsenmelidir.

Anahtar Kelimeler: Taşınmaz, tapu sicili, aleniyet ilkesi, güven ilkesi, kişisel veri.

An Analysis of Real Person Entries in the Land Registry within the Framework of the Publicity Principle and Personal Data Protection

Abstract

The concept of publicity, a fundamental component of property law, ensures that rights in rem are known and comprehensible to the general public. Publicity is created by the land register for immovable property and by possession for movable property under Turkish law. The State must adhere to the following criteria in order to guarantee the register's credibility: publicity, dependence on the register, rigorous responsibility, the constitutive and causative character of registration, and the numerus clausus of rights in rem.

The land register protects immovable property rights against third-party claims since it is transparent. Reliance safeguards the acquisition of genuine rights based on recorded entries, regardless of how closely they match actual facts or the law. Without this protection, those who rely on a state-run official registry would lack legal security, which would undermine public administration trust as well as legal certainty. Reliance and publicity are interdependent; without publicity, reliance is ineffective. Even inaccurate entries may protect third parties acting in good faith, but the register should correctly reflect actual conditions. As such, accessibility is crucial. Any claims of ignorance of the records are precluded by Article 1020 of the Turkish Civil Code, which states that interested parties are allowed to see folios and related documents or get certified copies. Only those who can demonstrate a legitimate interest are granted access under Turkish legislation, which operates on the principle of restricted openness.

Achieving a balance between public exposure and personal data privacy is crucial as digitalization and data exchange increase. The definition of personal data is “any information pertaining to an identified or identifiable natural individual.” Therefore, under Law No. 6698 on the Protection of Personal Data (KVKK), registration information—such as owners' names, addresses, and property details—is categorized as personal data. Their status as personal data does not, however, lessen their public character. Courts, prosecutors, enforcement agencies, administrative organizations, and legal professionals may access information more easily thanks to the Land Registry and Cadastre Information System (TAKBİS) and the National Judiciary Informatics System (UYAP). However, issues like fraudulent transactions using fake powers of attorney and the use of data for marketing have been made worse by digitalization. These incidents highlight the dangers of unchecked transparency. Access should thus be limited to those who have a genuine interest, such as potential buyers, creditors hoping to get mortgages, or neighbors verifying ownership. This restriction ensures that data sharing takes place appropriately and legally.

Dependency requires a certain amount of transparency in order to distribute risk and accountability, but too much exposure leads to vulnerabilities. To ensure legal clarity, important material must be made publicly accessible; yet, sensitive information must be marked as private and properly protected. Transparency and data security are best balanced by using a publicity model that is suitable for the kind of data.

Keywords: Property, land registry, principle of publicity, principle of reliance, personal data.

Organ ve Doku Naklinde Yapay Zekânın Kullanım Alanı ve Sunduğu Avantajlar

Arş. Gör. Dr. Burak KARA
Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Özet

Organ ve doku nakli işlemleri tıp alanındaki bilimsel ve teknik gelişmelerin bir sonucu olarak bugün insan sağlığına hizmet etmektedir. Organ naklinin başarısı büyük ölçüde donör-alıcı eşleşmesinin hassasiyetine bağlıdır. Geleneksel yöntemler öncelikle kan grubu ve insan lökosit antijeni (HLA) eşleşmesi gibi temel uyumluluk ölçütlerine dayanır. Ancak bu yaklaşımlar genellikle mümkün olan en iyi sonuçları sağlamada yer alan karmaşıklıkları ele almada yetersiz kalmaktadır. Yapay Zeka (AI) ve Makine Öğreniminin (ML) organ nakli süreçlerine entegre edilmesi, transplantasyonlardaki geleneksel uygulamalardaki zorlukların aşılması ve nakil prosedürlerinin verimliliğinin ve etkinliğinin artırılması için umut verici bir yol sunmaktadır.

Yapay zeka ve makine öğreniminin donör-alıcı eşleştirmesindeki temel güçlü yanlarından biri, karmaşık, çok boyutlu verileri entegre etme ve analiz etme yeteneklerinde yatmaktadır. Modern yapay zeka sistemleri, kan grubu ve HLA eşleşmesi gibi geleneksel uyumluluk faktörlerinin yanı sıra çok sayıda başka değişkeni de içeren geniş veri kümelerini işleyebilmektedir. Bu değişkenler donör ve alıcının yaşı, tıbbi geçmişi, genetik profilleri, önceki nakil geçmişi, immünolojik göstergeleri ve hatta diyet ve fiziksel aktivite seviyeleri şeklinde örneklendirilebilir. Yapay zeka algoritmaları, bu kapsamlı veri kümesini analiz ederek, insan uzmanlar tarafından gözden kaçırılabilir nüanslı kalıpları ve korelasyonları belirleyebilir. Makine öğrenimi modelleri de geçmiş nakil verileri üzerinde eğitilerek, greftin hayatta kalma olasılığını, olası komplikasyonları ve uzun vadeli hasta sonuçlarını tahmin edebilir. Gerçek zamanlı eşleştirme algoritmalarına sahip olan yapay zeka destekli platformlar, aciliyet, uyumluluk puanları ve coğrafi yakınlık gibi lojistik faktörlere göre alıcıları dinamik olarak önceliklendirebilir. Bu dinamik yaklaşım, organın vücut dışında kaldığı süre olan soğuk iskemi süresini azaltmaya yardımcı olur.

Yapay zeka ve makine öğrenimini organ transplantasyon sürecinde kullanım örnekleri olarak şu uygulamalar zikredilebilir: Amerika Birleşik Devletleri'ndeki Birleşik Organ Paylaşımı Ağı (UNOS), yapay zeka algoritmalarını organ tahsis sistemlerine entegre etmeye başlamıştır. Bu algoritmalar, tıbbi aciliyet ve uyumluluğun kapsamlı bir değerlendirmesine göre hastalara öncelik verilmesine yardımcı olarak daha etkili ve eşit organ dağıtımına yol açmaktadır. Bir diğer önemli örnek ise Avrupa'daki böbrek nakli programlarında yapay zekânın kullanılmasıdır. Yapay zeka modelleri, donör böbrek uygunluğunu ve alıcı sonuçlarını tahmin etmek için geliştirilmiş olup, eşleştirmelerin hassasiyetini önemli ölçüde iyileştirmiştir.

Yapay zeka uygulamalarının yol açtığı zararlardan sorumluluk bahsi, tıp hukukunun istikrara kavuşmuş alanlarından biri değildir. Yapay zekânın bir kişi olarak mı yoksa bir eşya olarak mı görüleceği ya da Avrupa Parlamentosu'nun elektronik kişilik kavramının benimsenip benimsenmeyeceği, yapay zekânın verdiği zararlardan kimin/kimlerin ne ölçüde sorumlu olduğu konusunda tavır alınması gereken ön sorunlardır. De lege lata bağlamında, yapay zeka bir kişiliğe sahip olmadığından ondan kaynaklanan zararlardan da yapay zekânın sorumlu tutulması mümkün değildir. Sağlık alanında yapay zekaya dayalı teknolojileri geliştiren, üreten ve kullanan gerçek ve/veya tüzel kişiler sorumlu tutulacaktır ki bu sorumluluk öncelikle sözleşmeden kaynaklı sorumluluk çerçevesinde gündeme gelecektir.

Anahtar Kelimeler: Organ ve doku nakli, alıcı-donör uyumu, yapay zekâ ve makine öğrenimi, organ bekleme listesi, soğuk iskemi süresi, hekimin sorumluluğu.

The Application Area and Advantages of Artificial Intelligence in Organ and Tissue Transplantation

Abstract

Organ and tissue transplantation procedures are now serving human health as a result of scientific and technical developments in the field of medicine. The success of organ transplantation largely depends on the accuracy of donor-recipient matching. Traditional methods primarily rely on basic compatibility criteria such as blood type and human leukocyte antigen (HLA) matching. However, these approaches often fall short in addressing the complexities involved in achieving the best possible outcomes. The integration of Artificial Intelligence (AI) and Machine Learning (ML) into organ transplantation processes offers a promising path to overcoming the challenges of traditional transplantation practices and improving the efficiency and effectiveness of transplantation procedures.

One of the key strengths of artificial intelligence and machine learning in donor-recipient matching lies in their ability to integrate and analyze complex, multidimensional data. Modern artificial intelligence systems can process large datasets that include not only traditional compatibility factors such as blood type and HLA matching, but also numerous other variables. These variables can include the donor and recipient's age, medical history, genetic profiles, previous transplant history, immunological markers, and even diet and physical activity levels. AI algorithms can analyze this comprehensive dataset to identify subtle patterns and correlations that may be overlooked by human experts. Machine learning models can also be trained on historical transplant data to predict graft survival rates, potential complications, and long-term patient outcomes. AI-powered platforms with real-time matching algorithms can dynamically prioritize recipients based on logistical factors such as urgency, compatibility scores, and geographic proximity. This dynamic approach helps reduce the cold ischemia time, which is the time the organ spends outside the body.

The following applications can be cited as examples of the use of artificial intelligence and machine learning in the organ transplantation process: The United Network for Organ Sharing (UNOS) in the United States has begun integrating artificial intelligence algorithms into organ allocation systems. These algorithms help prioritize patients based on a comprehensive assessment of medical urgency and compatibility, leading to more effective and equitable organ distribution. Another important example is the use of artificial intelligence in kidney transplant programs in Europe. Artificial intelligence models have been developed to predict donor kidney suitability and recipient outcomes, and this development has significantly improved the accuracy of matches.

The issue of liability for damages caused by artificial intelligence applications is not one of the stable areas of medical law. Whether artificial intelligence should be considered a person or an object, or whether the European Parliament's concept of electronic personality should be adopted, are preliminary issues that need to be addressed in determining who is responsible for the harm caused by artificial intelligence and to what extent. In the context of "de lege lata" since artificial intelligence does not have a personality, it cannot be held liable for any harm it causes. Natural and/or legal persons who develop, produce, and use artificial intelligence-based technologies in the healthcare sector will be held liable, and this liability will primarily arise within the framework of contractual liability.

Keywords: Organ and tissue transplantation, recipient-donor compatibility, artificial intelligence and machine learning, organ waiting list, cold ischemia time, physician responsibility.

Yapay Zekâ Kaynaklı Zararların Tazmininde Hukuki Sorunlar ve Çözüm Arayışları

Av. Hilal KILINÇER

KTO Karatay Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yüksek Lisans Öğrencisi

Özet

Günümüz teknolojisi, insan yaşamının hemen her alanında etkin bir şekilde rol almaktadır. Teknoloji çağı adı verilen bu süreç, son yıllarda hızla gerçekleşen teknolojik gelişmelerle başlamış olup bilgisayarlar, internet, mobil cihazlar, dijital dönüşüm ve yapay zekâ gibi pek çok yenilikle kendini göstermiştir. Özellikle yapay zekâ teknolojileri, 1950'li yıllardan itibaren büyük bir hızla gelişim göstermiş ve günümüzde yaygın bir kullanım alanı bulmuştur. Ancak bu teknolojinin kullanımı bazı hukuki, sosyal, etik riskleri de beraberinde getirmiştir. Yapay zekâ teknolojilerinin bu denli yaygın kullanımının, üçüncü kişilere ve kullanıcılarına zarar verme potansiyeli olduğundan bu zararların tazmini hukuki açıdan detaylı bir değerlendirme gerektirmektedir. Yapay zekâ teknolojilerinin kullanımı sonucunda bir zararın meydana gelmesi durumunda hangi hukuk kurallarına dayanarak tazminat talep edileceği ve zararın kim tarafından karşılanacağı belirlenmesi gerekmektedir. Yapay zekâ, hukuki olarak bir tüzel veya gerçek kişi statüsüne haiz olmadığından, doğrudan sorumluluk süjesi olarak kabul edilmemektedir. Sözleşmesel sorumluluk ise yalnızca taraflar arasında geçerli olup, yapay zekâ kullanımı sonucu zarar gören üçüncü kişiler açısından akit dışı sorumluluk rejimleri gündeme gelmektedir. Kusursuz sorumluluk türlerinden özellikle "tehlike sorumluluğu" yapay zekâ uygulamaları açısından elverişli görünmektedir. Nitekim, 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un 11. maddesi ile 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 71. maddesi uyarınca, yapay zekâ sistemlerinden kaynaklanan zararlarda, üretici ve geliştiricilere karşı tazminat sorumluluğu kapsamında başvuruda bulunulabileceği doktrinde ve uygulamada kabul görmektedir. Yapay zekâların tamamen kendine özel ve öngörülemez durumlarından kaynaklanan uyuşmazlıkların çözümünde, dönemin koşullarına uygun olarak hazırlanmış mevcut düzenlemeler oldukça yetersiz kalmaktadır. Mevcut düzenlemeler, sınırlı konuları kapsamakta ve yapay zekânın neden olduğu zararlar noktasında genel bir çözüm sunmamaktadır. Yapay zekâ sistemlerinin gerçekleştirdiği eylemlerden doğan zararlar açısından hukuki sorumluluğun belirlenmesinde bu sistemlerin hukuki statülerinin ve yükümlülüklerinin belirlenmesi büyük önem arz etmektedir. Bu doğrultuda hukuki boşlukların giderilmesi amacıyla tüm görüşlerin yapay zekânın kendine özgü durumları çerçevesinde değerlendirilmesi ve teknolojik ilerlemelere uyum sağlayabilecek, inovasyona açık, genele hitap edebilecek düzenlemelerin yapılması zorunludur. Sonuç olarak, ülkemizde yapay zekâ varlıklarının sebep olduğu zararların tazminine ilişkin özel bir kanuni düzenleme bulunmamaktadır. Yapay zekânın kendine özgü yapısı dikkate alındığında, kusura dayanmayan sorumluluk ilkesine dayalı bir hukuki düzenlemenin yapılması ve bu düzenleme çerçevesinde doğacak zararların tazmin edilmesi uygun olacaktır. Bu bağlamda yalnızca yapay zekâ sistemlerinin üreticileri değil aynı zamanda kullanıcılar, satıcılar, geliştiriciler ve diğer ilgili taraflar da sorumluluk kapsamına alınmalıdır. Bu hukuki düzenleme, yapay zekâ sistemlerinin öngörülemez ve denetlenemeyen zararlarını göz önünde bulundurulmalı ve zararın meydana gelmesinde kusur aramaksızın geniş bir sorumluluk türü ortaya koymalıdır.

Anahtar Kelimeler: Yapay zekâ, tehlike sorumluluğu, kusursuz sorumluluk, üretici sorumluluğu, tazminat.

Legal Challenges and Seeking Solutions in the Compensation of Damages Caused by Artificial Intelligence

Abstract

Today's technology plays an active role in nearly every aspect of human life. This period, known as the age of technology, began with the rapid advancements in recent years and has manifested through innovations such as computers, the internet, mobile devices, digital transformation, and artificial intelligence. Especially artificial intelligence (AI) technologies have developed rapidly since the 1950s and have found widespread use today. However, the use of this technology has also brought with it certain legal, social, and ethical risks. Given the widespread use of AI technologies and their potential to cause harm to third parties and users, the legal evaluation of compensation for such damages requires detailed analysis. In cases where harm occurs as a result of the use of AI technologies, it must be determined under which legal provisions compensation can be claimed and by whom the damage will be compensated. Since AI does not have legal personality as a natural or legal person, it cannot be considered a direct subject of liability. In this context, contractual liability is only applicable between the parties, whereas non-contractual (tortious) liability regimes become relevant for third parties harmed by AI. Among the strict liability types, "liability based on danger" appears to be most appropriate for AI applications. Additionally, according to Article 11 of the Consumer Protection Law (TKHK) and Article 71 of the Turkish Code of Obligations (TBK), it is accepted that claims for compensation may be directed at producers and developers. Existing regulations, which were drafted under the conditions of earlier times, remain largely insufficient for resolving disputes arising from the unique and unpredictable behavior of AI systems. These regulations address only limited issues and fail to offer a general solution concerning AI-induced harm. Therefore, determining the legal status and obligations of AI systems is of critical importance in establishing liability. To address current legal gaps, it is imperative to evaluate all legal approaches in light of the unique characteristics of AI and to introduce adaptable, innovation-oriented, and comprehensive regulations aligned with technological advancements. In conclusion, there is currently no specific legislative framework in Turkey concerning compensation for damages caused by AI entities. Considering the distinctive nature of AI, it is appropriate to introduce a liability regime based on strict liability principles. Within this framework, not only producers of AI systems but also users, sellers, developers, and other related parties should be included within the scope of liability. This legal regulation should take into account the unforeseeable and uncontrollable harms caused by AI systems and establish a broad liability regime that does not require fault for the attribution of responsibility.

Keywords: Artificial intelligence, strict liability, no-fault liability, producer liability, compensation.

Aşırı Yararlanmanın, Bir Hakkın ya da Kanun'dan Doğan Bir Yetkinin Kullanılacağı Korkutmasıyla Sözleşme Yapılmasından Benzerlik ve Farklılıklarının Borçlar Hukuku İlkeleri Işığında Değerlendirilmesi

Doç. Dr. Remzi DEMİR
Ankara Bölge Adliye Mahkemesi Üyesi

Özet

Aşırı yararlanma müessesesi, Türk Borçlar Kanunu (TBK) m. 28'de düzenlenmiştir. Aşırı yararlanma, sözleşme taraflarından birinin, diğer tarafın içinde bulunduğu özel durumdan yararlanarak, edimler arasında kendi lehine ve diğer taraf aleyhine açık bir oransızlık oluşturmasıdır. Aşırı yararlanma, iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerde söz konusu olur. Edimlerin karşılıklı değişimi, bu tür sözleşmelerde mümkündür.

Benzerlik göstermelerine karşın, aşırı yararlanma ile öğretilde "*hukuksal tehdit*" olarak anılan TBK m. 38/2'de düzenlenen müessese arasında fark vardır. Hukuksal tehdit için, korkutanın bir hakkını ya da kanundan kaynaklanan bir yetkisini kullanacağını sözleşmenin karşı tarafına bildirmesi gerekir. Hak veya yetkinin sadece borçlar hukukundan kaynaklanması şart değildir. Mevzuattan kaynaklanan tüm hak ve yetkiler, hukuksal tehdit kapsamına girer. Korkutma aracı olan hak veya yasal yetkinin kullanılması durumunda, karşı tarafın zor duruma düşmesi gerekir. Korkutanın aşırı bir menfaat elde etmesi, edimler arasında açık bir oransızlık sonucunda oluşmalıdır. Alacaklının alacağından çok fazla değeri sahip olan otomobilin kendisine devredilmesi koşulunu ileri sürmesi halinde, aşırı menfaat elde etme unsuru gerçekleşecektir.

Aşırı yararlanma ile hukuksal tehdit durumlarında, sözleşmenin bir tarafı zor durumdadır. Bu zor durum sebebiyle edimler arasında meydana gelen açık oransızlık sebebiyle diğer taraf aşırı menfaat sağlamaktadır. Her iki durumda, sömüründe ve korkutanda aşırı yararlanma kastı mevcuttur. Bu benzerliklere karşın, her iki müessesede farklılıklar vardır. Aşırı yararlanmada, sözleşmenin diğer tarafı pasiftir. Sözleşmenin yapılması için, herhangi bir zorlaması ya da çabası bulunmamaktadır. Hukuksal tehditte ise, sözleşmenin tarafı diğer tarafı "*bir hakkın veya kanundan doğan bir yetkinin kullanılacağı korkutmasıyla*" sözleşme yapmaya zorlamaktadır.

Öğretilde, hukuksal tehdit müessesesinin aşırı yararlanmayı da barındırdığı gerekçesiyle korkutulanın aşırı yararlanmaya ya da korkutmaya dair hükümlere başvurabileceği ileri sürülmüştür. Kanaatimize göre, hukuksal tehdidin bulunduğu hallerde korkutulan aşırı yararlanma hükümlerine başvuramaz. Aşırı yararlanmada, sömürülenin zor durumda kalmasına sömüren sebebiyet vermemiştir. Hukuksal tehditte ise, korkutanın korkutulana yönelik "*bir hakkın veya kanundan doğan bir yetkinin kullanılacağı korkutması*" şeklinde aktif bir davranışı bulunmaktadır. Çalışmamızda, bilimsel görüşlere ve Yargıtay kararlarına (Yargıtay 1. HD, T. 10.03.2025, E. 2025/986, K. 1252; Yargıtay 1HD, T. 03.10.2018, E. 2018/2470, K. 2018/13056; Yargıtay 1HD, T. 26.11.2018, E. 2016/1941, K. 2018/149129) ayrıntılarıyla yer verilecektir.

Anahtar Kelimeler: Aşırı yararlanma, edim, açık oransızlık, korkutma, aşırı menfaat.

Evaluation of the Similarities and Differences of Unfair Advantage from Contracting a Contract Due to the Fear of Use of a Right or a Power Arising from the Law in the Light of the Law of Obligations

Abstract

Unfair advantage is regulated in Article 28 of the Turkish Code of Obligations. Unfair advantage is when one of the contracting parties takes advantage of the special situation of the other party and creates a clear imbalance between the obligations in its favor and against the other party. Unfair advantage occurs in contracts that impose obligations on both parties. Mutual exchange of obligations is possible in such contracts.

Despite their similarities, there is a difference between unfair advantage and the situation regulated in Article 38, paragraph 2 of the Turkish Code of Obligations, which is referred to as “legal threat” in the doctrine. For a legal threat, the intimidator must notify the other party of the contract that he/she will use a right or an authority originating from the law. It is not necessary for the right or authority to originate only from the law of obligations. All rights and authorities originating from the legislation fall within the scope of legal threat. In the event that a right or legal authority that is a means of intimidation is used, the other party must be put in a difficult situation. The intimidator’s gaining excessive benefit must occur as a result of a clear imbalance between the acts. If the creditor puts forward the condition that the car, which is worth more than the amount he/she will receive, be transferred to him/her, the element of gaining excessive benefit will occur.

In cases of unfair advantage and legal duress, one party to the contract is in a difficult situation. Due to the clear imbalance between the acts that occur due to this difficult situation, the other party gains excessive benefit. In both cases, there is an intention to unfair advantage in the exploiter and the intimidator. Despite these similarities, there are differences in both institutions. In unfair advantage, the other party to the contract is passive. There is no pressure or effort to make the contract. In legal duress, the party to the contract forces the other party to make the contract *“by fear caused by the declaration that a claim raising from a right or from law will be used.”*

In the doctrine, it has been argued that the intimidated party can resort to provisions on unfair advantage or intimidation on the grounds that the institution of legal duress also includes unfair advantage. In our opinion, in cases where there is a legal duress, the intimidated party cannot resort to provisions on unfair advantage. In unfair advantage, the exploiter has not caused the exploited party to be in a difficult situation. In legal duress, the intimidator has an active behavior towards the intimidated party in the form of *“by fear caused by the declaration that a claim raising from a right or from law will be used.”*. In our study, scientific opinions and Supreme Court decisions (Yargıtay 1. HD, T. 10.03.2025, E. 2025/986, K. 1252; Yargıtay 1HD, T. 03.10.2018, E. 2018/2470, K. 2018/13056; Yargıtay 1HD, T. 26.11.2018, E. 2016/1941, K. 2018/149129) will be included in detail.

Keywords: Unfair advantage, obligation, clear imbalance, duress, excessive benefit.

İfaya Eklenen Ceza Koşulu ve Aşkın Zarar Farkı Üzerine Bir Değerlendirme

Dr. Öğr. Üyesi Eda ERDEM
İstanbul Beykent Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Özet

Türk Borçlar Kanunu'nun 179 ve 182. maddeleri arasında ceza koşulu düzenlenmiş olmasına rağmen ceza koşulunun tanımına yer verilmemiştir. Türk hukukunda kazai ve ilmi içtihatlarda ceza koşulu, geçerli bir hukukî ilişkiye dayanan borcun hiç veya gereği gibi ifa edilmemesi veya belirtilen zamanda ya da yerde ifa edilmemesi hallerinde borçlunun alacaklıya ödemeyi üstlendiği malî değeri bulunan fer'i nitelikte bir edimdir. Ceza koşulu, bir tür geciktirici koşula bağlı "asıl borca dayanan fer'i nitelikli bir edim" borcudur ve asıl borca ilişkin ilâve bir anlaşma niteliğindedir. Ceza koşulu asıl borca aykırı davranış hâlinde doğar ve ifanın gerçekleştirilmesine hizmet eder. Borçlu sözleşmeye aykırı davrandığı takdirde, alacaklıya bu bedeli ödeme yükümlülüğü altına girer. İfaya eklenen ceza koşulu, Türk Borçlar Kanunu'nun 179. maddesinin ikinci fıkrasında düzenlenmiştir. Borçlu borcunu belirlenen yer ve zamanda ifa etmezse, alacaklı ifayı kabul etmiş ve ceza hakkından açıkça feragat etmemişse hem ifayı hem de ceza koşulunu talep edebilir. Bu bağlamda ceza koşulunun aşkın zararla karıştırılması mümkündür. Ancak ifaya eklenen ceza koşulu ile aşkın zarar tazminatı arasında farklar bulunmaktadır. Öncelikle, iki kavramın amaçları birbirinden farklıdır. İfaya eklenen ceza koşulunun amacı borcun kararlaştırıldığı şekilde ifasını sağlamaktır. Aşkın zararın tazmini ise temerrüt faiziyle karşılanamayan zararların giderilmesini amaçlamaktadır. Aşkın zarar sadece para borçlarında söz konusu olurken, ceza koşulunun verme, yapma, yapmama gibi her türlü edim borcu bakımından kararlaştırılabilmesi mümkündür. Ceza koşulu, tarafların karşılıklı iradesiyle sözleşmede belirlenir. Oysa aşkın zarar, sözleşmede kararlaştırılmamış olsa bile, şartları varsa talep edilebilir. Aşkın zararın tutarı, temerrüt faiziyle karşılanamayan zarar üzerinden belirlenir ve önceden tespiti mümkün değildir. Buna karşılık ceza koşulu maktu bir bedel olduğundan önceden belirlenebilir. Bu yönüyle ceza koşulu "maktu", aşkın zarar "nispi" karakter taşır. Ceza koşulu ile aşkın zarar arasındaki diğer bir fark talep edilebilme şartları bakımındandır. Türk Borçlar Kanunu'nun 180. maddesinin birinci fıkrası uyarınca ifaya eklenen ceza koşulunda alacaklının ifanın kararlaştırıldığı gibi yapılmaması nedeniyle bir zarara uğradığını ispat zorunluluğu yoktur. Öte yandan aşkın zararın talep edilebilmesi için alacaklının temerrüt faiziyle karşılanamayan bir zararının olması gerekmekte ve alacaklı tarafından bu zararın borçlunun temerrüdü sebebiyle gerçekleştiği ispat edilmelidir. Ayrıca borçlunun mütemerrit ve kusurlu olması gerekir. Bu noktada doktrindeki baskın görüş, ceza koşulunun talep edilebilmesi için de borçlunun kusurlu olması gerektiği yönündedir. Son olarak belirtmek gerekir ki, alacaklı ifaya eklenen ceza koşulundakinden daha fazla bir zarara uğramışsa, Türk Borçlar Kanunu'nun 180. maddesinin ikinci fıkrasına göre borçlunun temerrüde düşmekte kusurlu olduğunu ispat etmek kaydıyla ceza koşulunu aşan zararını tazminini talep edebilir. Ancak bu durumda, temerrüt faizi ve ifaya eklenen ceza koşulunun birbirlerine yakın amaçlara hizmet etmeleri sebebiyle, öngörülen ceza miktarı aşkın zarar tazminatından indirilmelidir. İşlemiş temerrüt faizi ve ifaya eklenen ceza koşulundan hangisi daha yüksekse aşkın zarar tazminatından o indirilmelidir.

Anahtar Kelimeler: Ceza koşulu, ifaya eklenen ceza koşulu, ifa, aşkın zarar, sözleşmeye aykırılık.

An Assessment of the Distinction Between a Penalty Clause and Excess Damages

Abstract

Although Articles 179–182 of The Turkish Code of Obligations regulate *penalty clauses*, the statute doesn't define the term. In Turkish legal and academic jurisprudence, a penalty clause is an ancillary pecuniary obligation that the debtor undertakes to pay to the creditor where the principal obligation arising from a valid legal relationship is not performed at all, is not duly performed, or is not performed at the agreed time or place. It is an additional agreement linked to the principal debt and takes effect under a suspensive condition triggered by breach of the principle obligation. The cumulative penalty clause (TCO Art. 179/2) entitles the creditor, if the debtor fails to perform at the agreed place or time and the creditor has accepted fulfillment without reservation and has not expressly waived the right to the penalty, to demand both fulfillment and the contractual penalty. Because of this dual claim, the remedy may be confused with indemnification of excess damages, yet the two institutions serve different purposes. The cumulative penalty clause seeks to secure duly fulfillment of the obligation. Indemnification of excess damages aim to compensate losses that cannot be covered by default interest. Excess damages arise only in monetary obligations, whereas a penalty clause may be stipulated for any duty to give, to do or to refrain from doing. A penalty clause is fixed in advance by the mutual assent of the parties; its amount is *lump-sum*. Excess damages do not require contractual stipulation; they may be claimed whenever the statutory conditions are met. Their amount is calculated *ex post* on the basis of the creditor's patrimonial loss that remains uncompensated by default interest and therefore cannot be determined in advance, hence their relative character. Under Article 180/1 TCO, in the penalty clause added to fulfillment, the creditor is not required to prove that they suffered a loss due to the fulfillment not being done as agreed; the parties are deemed to have assessed the possible loss beforehand. To recover excess damages, the creditor must prove (i) a loss not covered by default interest, (ii) that the loss was caused by the debtor's default, and (iii) the debtor's fault. The prevailing legal opinion likewise requires the debtor's fault for the enforcement of a penalty clause. If the creditor suffers damage exceeding the contractual penalty, Article 180/2 TCO allows him to claim the difference provided he proves the debtor's fault in falling into default. Because cumulative penalties and default interest pursue similar goals, the amount of the agreed penalty must be deducted from the excess-damage award; whichever of the accrued default interest or the penalty clause is higher should be set off. This analysis delineates the legal contours of the cumulative penalty clause and excess damages, clarifying their respective functions, prerequisites and interaction within Turkish contract law.

Keywords: Penalty clause, cumulative penalty clause, fulfillment, excess damages, breach of contract.

Anayasa Mahkemesi'nin TMK m. 291/I Hükmündeki İptal Kararı ve 7531/11 Sayılı Kanun Değişikliğinden Sonra Soybağının Reddi Davasında Baba Olduğunu İddia Eden Kişinin Yeri

Dr. Öğr. Üyesi Betül BALCI

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Özet

Soybağının reddi davası TMK m. 286 ve m. 291 hükümlerinde düzenlenmiş olup, bu davayı açma hakkı TMK m.286 hükmüne göre kural olarak koca ve çocuğa tanınmaktaydı. 07.11.2024 tarihli ve 7531/9 sayılı kanun değişikliği sonucunda TMK m. 286/I hükmünde değişiklik yapılarak soybağının reddi davasını koca ve çocuğun yanı sıra annenin de açabileceği düzenlenmiştir.

Baba olduğunu iddia eden kişinin soybağının reddi davasını açma hakkı ise “diğer ilgililerin dava hakkı” başlıklı m. 291/I hükmünde belirtilen şartların oluşması halinde tanınmaktadır. Buna göre, baba olduğunu iddia eden kişinin soybağının reddi davası açması ancak kocanın ölmesi veya gaipliğine karar verilmesi ya da sürekli olarak ayırt etme gücünü kaybetmesi gibi hallerde mümkün olmaktadır. Anayasa Mahkemesi 23/01/2024 tarihli kararında söz konusu hükümde yer alan “baba olduğunu iddia eden kişi” ibaresini hükümde yer alan kocanın dava süresinin geçmesinden önce ölmesi veya gaipliğine karar verilmesi, yahut sürekli olarak ayırt etme gücünü kaybetmesi durumlarının gerçekleşmemesi halinde baba olduğunu iddia eden kişinin soybağının reddi davası açmasına imkan tanımayacağı, ileri sürebileceği etkili bir başvuru yolunun bulunmadığı ve başvuru hakkının zedelendiği gerekçeleriyle iptal etmiş, söz konusu kararın 06.12.2024 tarihinde yürürlüğe gireceği kararlaştırılmıştır. Ancak 07.11.2024 tarihli ve 7531/11 sayılı kanun değişikliği sonucunda hükümde baba olduğunu iddia eden kişiye tekrar yer verilmiştir. Değişikliğin temelinde, baba olduğunu iddia eden kişiye herhangi bir ön şart aranmaksızın soybağının reddi davası açma hakkının verilmesinin devam eden evlilik birliğinin dışarıdan müdahaleye açık hale getirilerek, aile bireylerinin özel hayatlarına saygı gösterilmesi hakkını zedeleyeceği düşüncesi yatmaktadır. Dolayısıyla ailenin huzur ve refahının korunması amacıyla baba olduğunu iddia eden kişinin soybağının reddi davası açması belirli kurallara bağlanarak TMK m. 291/I hükmü yeniden düzenlenmiştir. Mevcut düzenlemeye göre baba olduğunu iddia eden kişinin soybağının reddi davasını açabilmesi için hükümdeki durumlardan birinin gerçekleşmesi aranmakta; aksi durumda söz konusu ön şartlar bulunmadan baba olduğunu iddia eden kişinin bu davayı açabilmesi mümkün olmayacaktır.

Çalışmamızda TMK m. 291 hükmü TMK m. 285 ve m. 286 hükümleriyle ilişkilendirilerek incelenecek, söz konusu 23.01.2024 tarihli Anayasa Mahkemesi kararı ile 7531/11 sayılı kanun değişikliği ve gerekçesi değerlendirilecektir. Hükümde yer alan, kişiye bağlı olmayan ön koşulların baba olduğunu iddia eden kişinin hak arama özgürlüğü ve biyolojik gerçeği öğrenme hakkına etkisi, öte yandan baba olduğunu iddia eden kişiye doğrudan soybağının reddi davası açabilme hakkının tanınmasının evlilik birliğinin korunması aile bireylerinin özel hayatlarına saygı gösterilmesi hakkı arasındaki menfaat çatışması değerlendirilerek olması gereken hukuk bakımından çözüm önerilerine yer verilecektir.

Anahtar Kelimeler: Soybağı, babalık karanesi, soybağının reddi davası, ailenin korunması, özel hayatın gizliliği.

The Constitutional Court's Decision to Repeal Article 291/I of the Turkish Civil Code and the Position of the Person Claiming to Be the Father in a Paternity Disputed Case Following the Amendment to Law No. 7531/11

Abstract

The action for denial of parentage is regulated by Articles 286 and 291 of the Turkish Civil Code. According to Article 286 of the Turkish Civil Code, the right to file an action for denial of parentage was generally granted to the husband and the child. As a result of the amendment to the law dated November 7, 2024, and numbered 7531/9, Article 286/I of the Turkish Civil Code was amended to allow the mother, in addition to the husband and child, to file a paternity denial case.

The right of a person claiming to be the father to file a paternity denial lawsuit is granted under the conditions specified in Article 291/I, titled "Right of other interested parties to file a lawsuit." Accordingly, a person claiming to be the father may file a paternity denial lawsuit only in cases where the husband has died, been declared missing, or permanently lost his capacity to discern. In its decision dated January 23, 2024, the Constitutional Court ruled that the phrase "person claiming to be the father" in the aforementioned provision does not allow the person claiming to be the father to file a paternity denial lawsuit if the husband dies or is declared missing before the expiration of the lawsuit period, or if he permanently loses his capacity to discern. The Court annulled the provision on the grounds that there was no effective remedy available and that the right to apply had been violated, and it was decided that the decision would enter into force on December 6, 2024. However, as a result of the amendment to the law dated November 7, 2024, and numbered 7531/11, the phrase "the person claiming to be the father" was reintroduced into the provision. The basis of the amendment is the belief that granting the person claiming to be the father the right to file a paternity denial lawsuit without any preconditions would expose the ongoing marital union to external interference and violate the right of family members to respect for their private lives. Therefore, in order to protect the peace and well-being of the family, the right of the person claiming to be the father to file a paternity denial lawsuit has been subject to certain rules, and Article 291/I of the Turkish Civil Code has been revised accordingly. Under the current regulation, in order for a person claiming to be the father to file a paternity denial lawsuit, one of the conditions specified in the provision must be met; otherwise, it will not be possible for the person claiming to be the father to file such a lawsuit without the aforementioned prerequisites.

In our study, Article 291 of the Turkish Civil Code will be examined in relation to Articles 285 and 286 of the Turkish Civil Code, and the Constitutional Court decision dated January 23, 2024, as well as Law No. 7531/11 and its justification will be evaluated. The impact of the non- personal prerequisites set forth in the provision on the claimant's right to seek justice and right to know the biological truth will be evaluated, as well as the conflict of interest between granting the claimant the right to file a direct paternity denial case and the right to respect for the private lives of family members within the protection of the marital union. Solutions will be proposed from a legal perspective.

Keywords: Family ties, presumption of paternity, action to deny family ties, protection of the family, privacy of private life.

İşlenmeyen Tarım Arazilerinin Kiraya Verilmesine İlişkin Düzenlemelerin Arazi Bankacılığı Sistemi Bağlamında İncelenmesi

Arş. Gör. Dr. Eylül Can KÖSE
İstanbul Beykent Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Özet

Türkiye’de tarım sektörü, öteden beri hem nüfusun önemli bir kesiminin geçim kaynağı hem de ülke ekonomisinin temel taşlarından biri olmuştur. Tarım faaliyetleri yalnızca insanlar için gıda tedarikinde değil, aynı zamanda sanayi sektörü için hammadde üretiminde de önemli bir rol oynamaktadır. Bu nedenle tarım sektörünün sürdürülebilir gelişimi ve tarımsal üretim kapasitesinin artırılması büyük önem arz etmektedir. Kanun koyucu, bu amaçların gerçekleştirilmesi için yakın geçmişte bir dizi yasal önlem almıştır. Bu kapsamda, 5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu’nda 15.5.2014 tarihinde yürürlüğe giren kapsamlı değişiklikler yapılmıştır. Anılan kanunun 8/K maddesi uyarınca, 22.08.2024 tarihli ve 32640 sayılı Resmî Gazete’de “İşlenmeyen Tarım Arazilerinin Tarımsal Amaçlı Kiraya Verilmesine İlişkin Yönetmelik” (Tarımsal Kira Yönetmeliği) yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Anılan yönetmelik, Hazinenin özel mülkiyetinde veya Devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunan tarım arazileri hariç olmak üzere, mülkiyeti gerçek veya tüzel kişilere ait olup belirli bir süredir atıl durumda bulunan tarım arazilerinin tespit edilerek, tarımsal üretim amaçlı olarak üçüncü kişilere kiralanmasını öngörmektedir. Bu yeni yasal sistem, çeşitli ülkelerde uygulanan “arazi bankacılığı” sistemlerini çağrıştırmaktadır.

İlk olarak 1800’lerin sonlarında Hollanda’da uygulanmaya başlayan arazi bankacılığının, bugün Fransa, İspanya, Belçika gibi diğer Avrupa ülkelerinin yanı sıra, Amerika Birleşik Devletleri, Çin ve Hindistan gibi çeşitli ülkelerde de uygulandığı görülmektedir. Arazi bankacılığı genel hatlarıyla, atıl durumdaki tarım arazilerinin yeniden üretime kazandırılması, tarım işletmelerinin ölçeklerinin büyütülmesi ve topraksız çiftçilere arazi sağlanması gibi amaçları hedefleyen bir sistemdir. Bu sistemde, atıl veya parçalı durumdaki tarım arazileri belirlendikten sonra, arazi fonları kullanılarak, arazi maliklerinin arazilerini gönüllü olarak satması yahut gerektiğinde kamulaştırma yoluyla bu arazilerin mülkiyeti elde edilmektedir. Fakat arazi bankacılığında amaç, arazileri kalıcı olarak elde tutmak değildir. Araziler geçici bir süre arazi bankasının portföyünde durmakta ve arazi bankası sistemi kurulurken belirlenen hedeflere göre, en uygun zaman ve koşullarda yeniden piyasaya sunulmaktadır. Bununla birlikte sistem genellikle, arazi bankası bünyesindeki araziler üzerinde iyileştirme, toplulaştırma ve kullanım planlaması çalışmaları yapılarak, daha verimli tarım alanları ortaya çıkarılması şeklinde çalışmaktadır. Bu araziler daha sonra, üretim yapmak isteyen çiftçilere, kooperatiflere veya genç girişimcilere uzun vadeli kiralanmakta yahut uygun koşullarda satılmaktadır. Ayrıca, altyapı projeleri için arazi takası sağlanarak kamulaştırma ihtiyacı da azaltılabilmektedir.

İlk bakışta, Tarımsal Kira Yönetmeliği hükümlerinin, arazi bankacılığı kavramıyla örtüşen yönlerinin bulunduğu görülse de, bu hükümler uluslararası uygulamalardaki klasik arazi bankacılığı sistemini tam anlamıyla karşılamamaktadır. En önemli farklılık, mülkiyet hakkına yapılan müdahalelerin kapsamıdır. Arazi bankacılığında arazilerin satın alınması veya kamulaştırılması, daha sonra üreticilere devredilmesi veya kiralanması söz konusu olabilmektedir. Oysa Tarımsal Kira Yönetmeliği’nde işlenmeyen tarım arazilerinin üçüncü kişilere yalnızca belirli süre için kiralanması söz konusudur; mülkiyetin devredilmesi mümkün değildir. Bir diğer farklılık ise sistemleri yürüten kurumlar bakımından ortaya çıkar. Arazi

bankacılığı sistemi bazı ülkelerde kamu kurumları tarafından, bazı ülkelerde ise kamu kurumlarının yetkilendirdiği ve kâr amacı gütmeyen özel kurumlar tarafından yürütülmektedir. Buna karşılık Türk hukukunda tarım arazilerinin kiralanmasına ilişkin iş ve işlemler yalnızca Tarım ve Orman Bakanlığı bünyesinde gerçekleştirilmektedir.

Bu çalışmada, Tarımsal Kira Yönetmeliği ile Türk hukukuna getirilen yeni yasal sistemin, farklı ülkelerde uygulanan arazi bankacılığı sistemi ile karşılaştırılması amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda, her iki sistemin güçlü ve zayıf yönleri tespit edilecek ve Türkiye’deki tarım arazilerinin en verimli şekilde kullanılması için öneriler sunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Arazi bankacılığı, sürdürülebilirlik, tarım arazileri, tarımsal kira, toprak hukuku.

An Analysis of the Regulations on the Leasing of Uncultivated Agricultural Lands Within the Framework of the Land Banking System

Abstract

In Türkiye, the agricultural sector has long served as both a primary source of livelihood for much of the population and a cornerstone of the national economy. Agriculture plays a key role not only in food supply but also in providing raw materials to industry. Thus, promoting sustainable agricultural development and increasing production capacity are vital. To this end, the legislator has recently introduced several legal reforms. As part of these efforts, substantial amendments were made to Law No. 5403 on Soil Conservation and Land Use, effective as of 15 May 2014. Based on Article 8/K of this law, the “Regulation on the Agricultural Leasing of Uncultivated Agricultural Lands” (hereinafter “the Regulation”) was published in the Official Gazette on 22 August 2024 and entered into force.

The Regulation provides for identifying privately owned uncultivated agricultural lands and leasing them for agricultural use. This legal mechanism bears resemblance to “land banking systems” used in various countries.

Land banking, first applied in the Netherlands in the late 19th century, is now found in countries such as France, Spain, Belgium, the United States, China, and India. It aims to bring idle agricultural lands back into production, enlarge the scale of agricultural holdings, and provide land access to landless farmers. Within this system, after identifying idle or fragmented agricultural lands, ownership is acquired either through voluntary sale by the landowners or, if necessary, through expropriation. However, the main purpose of land banking is not to retain these lands permanently. The lands are held temporarily in the portfolio of the land bank and are reintroduced into the market at the most appropriate time and under optimal conditions. Typically, the system operates by implementing improvement, consolidation, and land-use planning projects on the lands within the portfolio of the land bank, with the goal of transforming them into more productive agricultural areas. These lands are then leased on a long-term basis or sold under favorable conditions to farmers, cooperatives, or young entrepreneurs who intend to engage in agricultural production. In addition, land swaps can be facilitated for infrastructure projects, thereby reducing the need for expropriation.

At first glance, the Regulation appears to align with land banking principles. However, the Turkish model diverges significantly from classical land banking practices. The key difference lies in the scope of

property rights intervention. Land banking allows for full acquisition, followed by sale or lease. In contrast, the Regulation permits only temporary leasing of uncultivated lands, without transferring ownership. Institutional implementation also differs. While land banking may be conducted by public bodies or nonprofit entities authorized by the state, in Türkiye, all leasing operations under the Regulation are carried out solely by the Ministry of Agriculture and Forestry.

This study aims to compare the newly introduced legal framework under the Regulation with land banking systems implemented in other countries. In this context, the strengths and weaknesses of both systems will be identified, and recommendations will be proposed to promote the most efficient use of agricultural lands in Türkiye.

Keywords: Land banking, sustainability, agricultural lands, agricultural leasing, land law

El Yazılı Vasiyetname: Uygulamada Karşılaşılan Sorunlar ve Yapay Zekânın Etkisi

Doç. Dr. Nazlı Hilal ÇELİK

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Özet

Ölümlle beraber kişilik sona erer ve bu durum hukuki sonuçlar doğuran iradi işlemlerin ve malvarlıklarının devrini de beraberinde getirir. Kişi ölümüyle beraber malvarlığına ilişkin doğacak sonuçları belirlememe seçimini yapabilir. Bu durumda Türk Medeni Kanunu gereğince yasal mirasçılık ve buna bağlı malvarlığı devri söz konusu olacaktır. Ancak murisin ölümünden sonra geçerli olmak üzere malvarlığına yönelik hukuki iradesini açıklaması da mümkündür. İşte bu duruma ilişkin istisnai yöntemlerden biri vasiyetnamedir. Bu sayede kişi, ölümünden sonra malvarlığının paylaşımında kendi iradesini hukuki güvence altına alır.

Türk Medeni Kanunu'nda vasiyetnamenin geçerliliği sıkı şekil şartlarına bağlanmış ve resmi, yazılı ve sözlü olmak üzere üç farklı vasiyetname türü düzenlenmiştir. Resmi vasiyetname noterde yapılması, zahmetli ve masraflı olması, kişinin bir başkasına açıklama yapmasının gerekmesi gibi sebeplerde tercih edilmemektedir. Zira bazen kişi, ölümden sonraki arzularını hiç kimseye açıklamak istemeyebilir. Aynı kaygıları taşıyan kişi açısından sözlü vasiyetname de kullanışlı olmayacaktır.

El yazılı vasiyetname hazırlığının kolay olması, noter gibi resmi bir makama ihtiyaç bulunmaması ve ölüm gerçekleşmeden evvel içeriğinin kimse tarafından öğrenilmemesinin mümkün olması sebepleriyle uygulamada sıkça rastlanılan ancak sıkı şekil şartlarına tabi, denetiminin ve güvenliğinin zor olması sebepleriyle de geçerliliği sıkıntıya uğrayabilen bir vasiyetname türüdür.

El yazılı vasiyetname Türk Medeni Kanunu m. 538'de düzenlenmiştir. Hükme göre; tarih ve imza dahil olmak üzere vasiyetnamenin tamamının vasiyetçinin el yazısı ile yazılması gerekir. Bu şartlar el yazılı vasiyetnamenin asgari şartlarıdır ve söz konusu metnin bu şartları taşımaması geçersizlik sonucunu doğuracaktır. Bu şartlar gerçekleşirken değerlendirilmesi gereken çok fazla detay bulunmaktadır. İmzanın niteliği, geçerliliği, yeri, tarihin belirlenebilirliği, vasiyetnamenin birden fazla sayfa oluşu, vasiyetnamenin içeriğindeki çelişkili ifadeler, vasiyetnamenin içeriği hazırlanırken yapay zekadan faydalanılmasının kişinin iradesine etkisi bu konuların başında gelir. Yapay zekânın, el yazılı vasiyetnamede kullanımı elbette ancak iradenin oluşumuna etki edebilir. Bir başka deyişle, el yazılı vasiyetnameyi bırakacak kişi kendi arzularını yapay zeka ile paylaşır ve onun görüşlerini de alarak bir metin hazırlar. Burada yapay zeka vasiyetname metninin içeriğinde etkilidir.

Bu çalışmada, el yazılı vasiyetnamenin Türk Hukuku'na göre şekil şartları, bu şekil şartlarının duruma göre nasıl değerlendirilebileceği, şartlara uymamanın hukuki sonuçları ve uygulamada ortaya çıkabilecek sorunlar, vasiyetnamenin içeriği değerlendirildiğinde var olabilecek çelişkiler ve murisin iradesinin etkilenip etkilenmediği sorunları doktrin görüşleri ve yargı kararları ile değerlendirilecektir. Bu bağlamda, kişinin vasiyetname bırakma özgürlüğü, iradesini etkileyen faktörler ve şekle bağlılık arasındaki denge değerlendirilecek, eleştirel bir yaklaşımla varılan sonuçlar açıklanacaktır.

Anahtar Kelimeler: Vasiyetname, el yazılı vasiyetname, ölüme bağlı tasarruf, şekil şartları, miras hukuku.

Holographic Will: Challenges in Practice and the Influence of Artificial Intelligence

Abstract

With death, legal personality comes to an end, which also entails the transfer of assets and voluntary legal transactions that produce legal consequences. An individual may choose not to determine the consequences that will arise regarding their estate upon death. In that case, statutory inheritance and the related transfer of assets shall apply pursuant to the Turkish Civil Code. However, it is also possible for a person to declare their legal intent concerning their estate to be effective after their death. One of the exceptional methods for this is a will. Through this, the individual secures their own will legally in the distribution of the estate after death.

In the Turkish Civil Code, the validity of wills is subject to strict formal requirements, and three types of wills are regulated: formal, holographic, and oral. Formal wills, which must be made before a notary public, are often not preferred due to their burdensome and costly nature, and because the person must disclose their wishes to someone else. Indeed, some people may not wish to reveal their posthumous desires to anyone. For those with similar concerns, an oral will would also be impractical.

The holographic will is frequently encountered in practice due to its ease of preparation, the lack of necessity for an official authority such as a notary, and the possibility of keeping its contents confidential until death. However, it is also a type of will that, due to being subject to strict formal requirements and difficulties in verification and security, often faces problems regarding its validity.

The holographic will is regulated under Article 538 of the Turkish Civil Code. According to the provision, the entire will, including the date and signature, must be written in the testator's own handwriting. These are the minimum formal requirements of a holographic will, and the absence of these requirements will result in invalidity. While fulfilling these conditions, numerous details must be taken into account. The nature, validity, and placement of the signature; the determinability of the date; the existence of multiple pages; contradictory statements within the will; and the potential influence of artificial intelligence on the testator's intent during the drafting process are among the primary issues to be considered. The use of artificial intelligence in the context of a holographic will may affect only the formation of intent. In other words, the person making the will may share their wishes with an AI system and, by taking its suggestions, prepare a text. In such cases, artificial intelligence influences the content of the will.

In this study, the formal requirements of a holographic will under Turkish law, the manner in which these requirements may be evaluated depending on the circumstances, the legal consequences of non-compliance, as well as the potential problems that may arise in practice, will be examined. Furthermore, contradictions that may emerge within the content of the will and issues regarding whether the testator's intent has been influenced will be analyzed in light of doctrinal opinions and judicial decisions. In this context, the balance between the freedom of the individual to make a will, the factors affecting intent, and the adherence to formal requirements will be evaluated, and the conclusions reached will be presented with a critical approach.

Keywords: Will, holographic will, mortis causa disposition, formal requirements, inheritance law.

Kişisel Verilerin Unsurları Çerçevesinde Nesnelerin İnterneti Aracılığıyla Toplanan Verilerin Değerlendirilmesi ve Nitelendirilmesi

Arş. Gör. Melih ARSLAN

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Özet

Teknolojinin gelişmesi, internet kapasitesinde ve hızında çarpıcı bir artış meydana getirmiş bu da internet kullanımı geçmiş yıllar ile mukayese edilemeyecek düzeyde yaygınlaşmasına neden olmuştur. Hatta bu kullanım artık insanların interneti kullanımından, nesnelerin de interneti kullandığı bir duruma evrilmiştir. İnsanoğlunun durmaksızın devinen yapısı pek çok nesneyi internet ile birleştirmek suretiyle akıllandırarak bahse konu nesnenin “*her yerden, herkesle, her nesneyle ve her zaman bağlantı*” kurmasına imkân sağlamıştır. Bu çalışmada öncelikle kişisel verinin ne olduğundan bahsedilecektir. Akabinde nesnelerin internetinin tanımı, çalışma metodu, örnekleri ve elde edilen veriler üzerinde duracaktır. Çalışmamızın sonunda ise nesnelerin interneti marifetiyle elde edilen verileri niteleyecek ve değerlendirilecektir.

6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu’nda kişisel veri, “*kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgiyi*” ifade eder şeklinde tanımlanmıştır. Nesnelerin interneti marifetiyle elde edilen verilerin, kişisel veri olarak nitelendirilebilmesi için diğer unsurlara sahip olan bir bilginin, gerçek kişi ile ilişkili olması ve gerçek kişiyi belirli veya belirlenebilir kılması gerekir.

Bir bilginin ilgili kişi ile ilgisi doğrudan veya dolaylı olabilir. Bilginin, gerçek kişi ile ilgili olup olmadığının tespitinde bilgi ile ilgili kişi arasında içerik, amaç veya sonuç açılarından bağlantı aranması gerekir. Bu unsurlar birbirine alternatif olduğundan birinin bulunması yeterlidir. Mesela işverenin, işçinin aracına taktığı bir cihaz vasıtasıyla arabadan elde edilen veriler, işçiyeye ilişkin bilgi edinme amacıyla gerçekleştirildiğinden kişisel veri niteliğini kazanır.

Bir bilginin kişisel veri olarak nitelendirilebilmesi gerçek kişiyi belirli veya belirlenebilir kılmasına bağlıdır. Nesnelerin interneti vasıtasıyla elde edilen pek çok veri gerçek kişi belirli kılmasa da belirlenebilir kılar. Hatırlatıcı ilaç kutusu kullanan birinin, içtiği sabit ilaçlara ilişkin bilginin onu belirlenebilir kılması gibi. Nesnelerin interneti, tam manası ile tanımı yapılamayan internetle ilişkilendirilebilen her türlü nesneyi kapsamına alan bir kavramdır. Akıllandırılması mümkün her nesne, nesnelerin interneti kapsamına dahil olabilir. Akıllı saatlerden, ilaç içmeyi hatırlatan ilaç kutularına, akıllı evlerden ve akıllı arabalardan, akıllı buzdolaplarına kadar neredeyse her alanda kullanımı mümkündür. Bir buzdolabı internete erişebilir hale getirerek veri üretmeye başladığı anda nesnelerin interneti kapsamına dahil olmaktadır. Bu sayede gerçek kişinin yeme alışkanlıkları, vejetaryen olup olmadığı ya da helal gıdaya dikkat edip etmediği bilgilerine erişilebilir.

Nesnelerin interneti marifetiyle toplanan verilerin elde edilme amacı, ilgili kişinin belirlenebilmesidir. Bu sebeple de toplanan verilerin gerçek kişi ile ilişkili olduğu konusunda dimağlarda bir soru işareti yoktur. Sözelimi akıllı saatle elde edilen sağlık verileri ya da arabaların internetle bağ kurulması sonucu ortaya çıkan sürüş bilgileri, gerçek kişiler hakkında pek çok bilgi sağlar.

Nesnelerin interneti kapsamına dahil olan cihazlar marifetiyle ilgili kişilerin pek çok verisi elde edilir. Bu verilerin bir kısmı kendi başına anlamsız olsa da diğer veriler ile birleştirildiğinde anlamlı hale gelmektedir. Bir başka deyişle kimi durumda ilgili kişiyi belirli hale getirir de neredeyse her durumda ilgili kişiyi belirlenebilir kılmaktadır.

Gittikçe yaygınlaşan bir kullanım alanına kavuşan nesnelere interneti marifetiyle elde edilen verilerin kişisel veri olduğunu, şu an kişisel veri teşkil etmeyen verilerin de tekrar veya çapraz işleme gibi çeşitli yollarla kişisel veri niteliğine kavuşmasının mümkün olduğu kanaatine varılmıştır. Bu sebeple de nesnelere interneti marifetiyle elde edilen ham verilerin de kişisel veri gibi korunması gerektiği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Nesnelere interneti, kişisel veri, ilgili kişi, kişisel verilerin korunması.

An Assessment and Qualification of Data Collected via the Internet of Things within the Framework of the Elements of Personal Data

Abstract

The advancement of technology has led to a striking increase in internet capacity and speed, resulting in a level of use far beyond that of previous decades. This development has transformed the internet from a tool used exclusively by humans into a phenomenon in which objects themselves are also interconnected. The ever-changing nature of humankind has enabled numerous objects to become “smart,” allowing them to establish connections anytime, anywhere, with anyone and anything.

This study first outlines the concept of personal data, then examines the definition, functioning, and examples of the Internet of Things (IoT), together with the data it generates. Finally, it assesses whether such data should be classified as personal data under data protection law.

Law No. 6698 on the Protection of Personal Data (KVKK) defines personal data as “any information relating to an identified or identifiable natural person.” For IoT-derived data to fall within this definition, it must relate to a natural person and render that person either identified or identifiable.

The link between the data and the individual may be direct or indirect. Determining whether data concerns a person requires evaluating the connection in terms of content, purpose, or outcome; the presence of any one of these is sufficient. For example, data obtained from a device installed by an employer in an employee’s car constitutes personal data, as it serves the purpose of monitoring the employee.

Information qualifies as personal data when it identifies or makes an individual identifiable. While much IoT data may not directly identify a person, it frequently becomes identifying when combined with other datasets—for instance, the information produced by a reminder-enabled pillbox about the regular use of certain medication.

IoT is a broad concept encompassing virtually any object capable of connecting to the internet. Smartwatches, medical devices, smart homes and cars, as well as internet-enabled refrigerators all fall within its scope. Once a refrigerator begins transmitting data online, it may reveal dietary habits, vegetarian preferences, or adherence to religious dietary restrictions.

The purpose of data collection through IoT devices is often to identify or profile individuals, leaving little doubt that such data is linked to natural persons. Health data obtained from smartwatches or driving data collected from connected vehicles, for instance, provide significant insights into individuals. Even data that may appear meaningless in isolation often becomes revealing when cross-referenced or aggregated.

Consequently, IoT-generated data should be considered personal data. Moreover, information that does not currently qualify may acquire such a nature through repetition, aggregation, or cross-processing. Therefore, even raw data produced by IoT devices ought to be safeguarded under the same protections afforded to personal data.

Keywords: Internet of things, personal data, data subject, protection of personal data.

Elektronik Tapu Sicili Sistemi ve Blockchain Altyapılı Tapu Sicili Sistemi

Arş. Gör. Hasan Ali GÜÇLÜ
Ufuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Özet

Ülkelerde temel olarak kayıt sistemi, Torrens sistemi, tasdik sistemi ve tapu sicili sistemi olmak üzere dört temel tapu sistemi kullanılmaktadır. Türkiye’de, Alman ve İsviçre hukuk sistemlerinde olduğu gibi **tapu sicili sistemi** benimsenmiştir. Bu sistemin temelinde, devletin denetim ve sorumluluğunda yürütülen resmi bir tapu sicilinin bulunması yer alır. Bu sistemde, her taşınmaz için tapu sicilinde ayrı bir sayfa açılır.

Tapu sicili, taşınmazların fiili ve hukuki durumunu gösteren; tapu memurları tarafından tutulan çeşitli defter ve belgelerin tümünü ifade eder. Kısaca, tapu sicili taşınmazların kaydedildiği resmi bir defter olarak tanımlanabilir. Türk Medeni Hukuku, klasik tapu sicili sistemini esas almaktadır.

Bununla birlikte, ülkemizde elektronik tapu sistemine geçiş yönünde bazı adımlar atılmıştır. Bu durum, elektronik tapu sicili kavramının doğmasına neden olmuştur. Geçmişte fiziki ortamda tutulan tapu kayıtları, teknolojinin gelişmesiyle birlikte elektronik ortama aktarılmaya başlanmıştır. Türk hukukunda da teknolojiye uyum sağlamak amacıyla elektronik tapu sicili sistemine yönelik yasal ve teknik adımlar atılmıştır. Türk hukukunda, TST m.6 uyarınca yer alan; “Genel Müdürlük, gerekli gördüğü yerlerde sicillerin bir kısmını ya da tamamını karteks şeklinde veya bilgisayar ortamında tuturmaya yetkilidir.” hükmüne dayanılarak, Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü tarafından TAKBİS Projesi hayata geçirilmiştir. TAKBİS Projesi (Tapu ve Kadastro Bilgi Sistemi) kapsamında, tapu kütüğünde yer alan bilgilerin bilgisayar ortamına aktarılması amacıyla çalışmalar yapılmıştır. TAKBİS, bilgisayar destekli tapu sicili sistemi olarak tanımlanabilir.

Almanya ve İsviçre hukuk sistemlerinde ise elektronik tapu sicili uygulamasına daha erken dönemde geçilmiştir. İsviçre’de elektronik tapu siciline geçiş 1990’lı yılların sonlarında başlamış; 1996 yılında Lucerne Kantonu ilk dijital tapu sistemini kurmuştur. 2003 yılı itibarıyla, elektronik tapu sicilinin oluşturulmasına yönelik federal düzenlemeler yapılmaya başlanmış; 2019 yılında ise İsviçre Medeni Kanunu’nda yapılan değişikliklerle, elektronik tapu sicilinin resmi işlemlerde geçerli olması sağlanmıştır.

Almanya’da ise elektronik tapu sistemine geçiş 1990’lı yılların başına dayanmaktadır. 1993 yılında çıkarılan bir yasa ile tapu sicilinin dijitalleştirilmesinin önü açılmış; 2009 yılında yürürlüğe giren başka bir yasa ile tapu işlemlerinin elektronik ortamda yapılmasına imkân tanınmıştır.

Günümüzde tapu sicili alanında **blokzincir (blockchain)** teknolojisinin kullanımı yönünde adımlar atılmaktadır. Bazı ülkelerde blokzincir tabanlı tapu sicili uygulamaya geçirilmişken, bazı ülkelere ise bu yönde çalışmalar sürmektedir. **Gürcistan**, blokzincir tabanlı tapu sicilini kullanan ilk ülke olmuştur. Ancak, dünyada tapu işlemlerinde blokzincir teknolojisini tamamen entegre eden bir devlet henüz bulunmamaktadır.

Bu çalışma kapsamında elektronik tapu sicili ve son zamanlarda gündeme gelen blokzincir tabanlı tapu sicili hususunda açıklamalarda bulunulacaktır. Blokzincir tabanlı bir tapu sistemine geçiş için, mevcut tapu kayıtlarının doğruluğu çok büyük önem taşımaktadır. Blokzincir üzerindeki işlemler değiştirilemez olduğu için, tapu kayıtlarının gerçek hukuki durumu göstermesi gerekmektedir. Blokzincir tabanlı tapu sistemini kurmak için hukuki ve teknik altyapının oluşturulması gerekmektedir. Bu sistemde taşınmaz satış bedeli tamamen dijital olarak ödeneceği için muvazaalı olarak bedelin düşük gösterilmesi hususu ile karşılaşılacak ve vergiden kaçınılmayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Tapu sicili, elektronik tapu sicili, TAKBİS, blockzincir tabanlı tapu sicili, tapu sicili sistemi.

Electronic Land Registry System and Blockchain-Infrastructured Land Registry System

Abstract

Four basic land registry systems are used in countries: the registration system, the Torrens system, the certification system, and the land registry system. Türkiye, like the German and Swiss legal systems, has adopted the land registry system. The basis of this system is the existence of an official land registry, supervised and under the responsibility of the state. In this system, a separate page is created in the land registry for each property.

The land registry refers to all the various books and documents kept by land registry officials that show the actual and legal status of real estate. In short, the land registry can be defined as an official ledger where real estate is recorded. Turkish Civil Law is based on the classical land registry system.

However, some steps have been taken in our country towards the transition to an electronic land registry system. This situation gave rise to the concept of the electronic land registry. Land registry records, which were previously kept in a physical environment, began to be transferred to an electronic environment with the advancement of technology. In order to adapt to technology, legal and technical steps have been taken in Turkish law towards an electronic land registry system. Based on Article 6 of the Turkish Standards Law (TST), which states: “The General Directorate is authorized to have some or all of the records kept in the form of a card index or in a computerized format where it deems necessary,” the General Directorate of Land Registry and Cadastre implemented the TAKBİS Project. Within the scope of the TAKBİS Project (Land Registry and Cadastre Information System), work has been carried out to transfer the information contained in the land registry to a computerized environment. TAKBİS can be defined as a computer-aided land registry system.

In the legal systems of Germany and Switzerland, the implementation of electronic land registry applications was implemented earlier. The transition to electronic land registry in Switzerland began in the late 1990s; In 1996, the Canton of Lucerne established the first digital land registry system. By 2003, federal regulations began to be implemented for the creation of an electronic land registry; in 2019, an amendment to the Swiss Civil Code ensured the validity of the electronic land registry in official transactions.

In Germany, the transition to an electronic land registry system dates back to the early 1990s. A law enacted in 1993 paved the way for the digitalization of the land registry, and another law enacted in 2009 allowed for the electronic processing of land registry transactions.

Today, steps are being taken towards the use of blockchain technology in land registry. While some countries have implemented blockchain-based land registry systems, others are working on this approach. Georgia was the first country to use a blockchain-based land registry system. However, no state in the world has yet fully integrated blockchain technology into land registry transactions. This study will provide explanations on the electronic land registry and the recently emerging blockchain-based land registry. In order to transition to a blockchain-based title deed system, the accuracy of existing title deed records is of great importance. Since transactions on the blockchain are unchangeable, title deed records must show

the real legal situation. In order to establish a blockchain-based title deed system, a legal and technical infrastructure must be created. Since the immovable property sales price will be paid entirely digitally in this system, there will be no issue of the price being shown as lower in a collusive manner and no tax evasion will occur.

Keywords: Land registry, electronic land registry, TAKBIS, blockchain-based land registry, land registry system.

TİCARET HUKUKU

Paravan Şirketin Ekonomik, Toplumsal ve Hukuki Yönü

Doç. Dr. Murat Can PEHLİVANOĞLU
İstanbul Kent Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Özet

Öğretide “paravan şirket” kavramı “*şirketin gerçek faydalanıcısının kimliğinin hukuka uygun şekilde gizlendiği sermaye şirketi*” şeklinde tanımlanmaktadır. “Gerçek faydalanıcı” kavramı ise “*bir malvarlığı değerinin sahibi olmanın nimetlerinden bu değer üçüncü kişiler ve yetkili makamlar nezdinde sahibi olarak görünen kişinin değil de bir başka kişinin faydalandığı hallerde, bu değerden gerçekte faydalanan kişiyi ifade etmek üzere kullanılmaktadır*”. Paravan şirket, gerçek faydalanıcının hayatın olağan akışında yasal, siyasi, toplumsal veya psikolojik sebeplerle gerçekleştirmekten imtina ettiği faaliyetleri gerçek faydalanıcı için gerçekleştirilebilir veya yine aynı sebeplerle elde tutulamayacak malları onun için elde tutulabilir kılmaktadır. Bu anlamda paravan şirket işlev bakımından gerçek faydalanıcı için adeta bir *alter ego* durumundadır. Gerçek faydalanıcının *alter ego* olarak paravan şirketi seçmesinin sebebi ise paravan şirketin hem gerçek faydalanıcının kimliğini gizleyebilmesi hem de paravan şirketin sahip olduğu faaliyet ve malvarlığı değerlerinden sanki resmi kayıtlarda gerçek faydalanıcı bunların malikiymiş gibi mülkiyet hakkı güvencesiyle istifade edebilecek olmasıdır. Uygulamada paravan şirketin genellikle anonim şirket veya limited şirket türünde bir sermaye şirketi olarak, bu şirket türlerinin korporatif özellikleri kullanılmak suretiyle tesis edildiği gözlemlenmektedir. Ancak paravan şirket gerçek faydalanıcının hukuki sorumluluğunu ortadan kaldırmamakta, olsa olsa üçüncü kişiler ve yetkili makamlar tarafından failin hukuka uygun şekilde tespitini güçleştirmek suretiyle gerçek faydalanıcıya siyasi, toplumsal veya psikolojik bir üstünlük sağlamaktadır. Paravan şirketin amaç ve konusunun hukuka aykırılığı ile paravan şirketin varlığının hukuka aykırılığı birbirinden ayrı hususlardır. Paravan şirketlerin kullanıldığı hukuka aykırı amaçların başında terörizmin finansmanı, suç gelirlerini aklama, yolsuzluk, seçim bağışlarını gizleme, vergi kaçırma, uluslararası yaptırımları dolanma ve alacaklılardan mal kaçırma gelmektedir. Ancak paravan şirketlerin faaliyetleri kişilerin haksız ticari uygulamalara karşı korunması, can veya mal güvenliklerinin korunması ve itibarlarının korunması şeklinde hukuka uygun amaçlara da dayanabilmektedir. Bu hallerde paravan şirket çoğu zaman bir holding şirket veya aracı gibi konumlanmaktadır. Dolayısıyla paravan şirketlerden sadece hukuka aykırı faaliyetler için istifade edildiğini söylemek mümkün değildir. Nihayetinde, bir malvarlığı değerinin sahibinin kim olduğunun mutlak biçimde gizli kalmasının kamusal bir risk teşkil edip etmediği bu gizliliğin ekonomik ve toplumsal sonuçları üzerinden anlam bulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Paravan şirket, gerçek faydalanıcı, sermaye şirketi, hukuka uygun faaliyet, hukuka aykırı faaliyet.

Economic, Social and Legal Aspects of Shell Companies

Abstract

Scholarship defines the concept of “shell company” as “*a capital company in which the identity of the beneficial owner of the company is concealed lawfully*”. The concept of “beneficial owner” is used to refer to “*the person who actually enjoys the benefits of being the owner of a property interest, in cases where the person who appears as the owner of this property interest before the third parties and competent authorities is not the person who actually benefits from it*”. A shell company enables the beneficial owner to carry out activities that the beneficial owner refrains from performing in the ordinary course of life due to legal, political, social or psychological reasons, or to hold the property that cannot be held for the same reasons. In this sense, the shell company is an alter ego for the beneficial owner in terms of function. The reason why the beneficial owner chooses the shell company as an alter ego is that the shell company can conceal the identity of the beneficial owner, and the beneficial owner can benefit from the activities and property interests owned by the shell company with the security of right to property as if the beneficial owner is the owner of those in official records. In practice, it is observed that a shell company is generally established as a capital company in the form of a stock corporation or a limited liability company, using the corporate features of these company types. However, a shell company does not eliminate the legal liability of the beneficial owner, at best it provides the beneficial owner with a political, social or psychological advantage by making it difficult for third parties and competent authorities to legally identify the perpetrator. The illegality of the purpose and subject of the shell company and the illegality of the shell company itself are separate issues. The most common illegal purposes for which shell companies are used include financing terrorism, money laundering, corruption, concealing election donations, tax evasion, circumventing international sanctions and defrauding creditors. However, the activities of shell companies can also be based on legal purposes such as protection against unfair commercial practices, protection of life or property and protection of reputation. In these cases, the shell company is often positioned as a holding company or intermediary. Therefore, it is not possible to say that shell companies are used only for unlawful activities. Whether or not an absolute identity secrecy for the owner of a property interest causes a public risk is determined by the economic and social consequences of this secrecy.

Keywords: Shell company, beneficial owner, capital company, lawful activity, unlawful activity.

Yapay Zekâ Destekli Buluşların Patent Hukuku Kapsamında Buluş Sahipliğinin Hukuken Değerlendirilmesi

Dr. Öğr. Üyesi Emel TEK TEN
Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Özet

Yapay zekâ teknolojilerinin son yıllarda gösterdiği hızlı gelişim, fikrî ve sınai mülkiyet hukukunu ciddi biçimde etkilemiş; özellikle insan müdahalesi olmaksızın gerçekleştirilen yapay zekâ üretimlerinin hukuki statüsü önemli bir tartışma konusu haline gelmiştir. Bu tebliğde, insan katkısı bulunmaksızın yapay zekâ sistemleri tarafından oluşturulan buluşların, patent hak sahipliği kapsamında değerlendirilerek, uluslararası örnekler ve mevcut hukuki çerçeve ışığında incelenmesi amaçlanmaktadır.

Bilindiği üzere patent hukukunda, klasik olarak bir buluşun korunabilmesi için üç temel şartı öngörmektedir: yenilik, buluş basamağı ve sanayiye uygulanabilirlik. Ancak bu kriterlerin yanında, patent sisteminin öznesi olan “mucit”in kim olduğu da sistemin işleyişi açısından temel öneme sahiptir. Mevcut ulusal ve uluslararası mevzuatlar, mucit kavramını yalnızca gerçek kişiyle, patent hakkı sahibini ise gerçek veya tüzel kişiyle sınırlı tutmakta ve hukuki kişilikten yoksun olan yapay zekâ sistemlerini bu sığata uygun görmemektedir. Bu yaklaşım, başta Amerika Birleşik Devletleri Patent ve Marka Ofisi (USPTO), Avrupa Patent Ofisi (EPO) ve Birleşik Krallık Yüksek Mahkemesi tarafından DABUS davası üzerinden net biçimde ortaya konmuştur. DABUS örneğinde, yapay zekâ sistemi mucit olarak gösterilmesine rağmen başvurular reddedilmiş; gerekçe olarak ise yalnızca insanın yaratıcı katkısının korunabileceği belirtilmiştir. Bu kararlar doğrultusunda, insan müdahalesi bulunmadan yapay zekâ tarafından geliştirilen bir ürün patent korumasından faydalanamamaktadır. Ancak bu durum, özellikle özerk öğrenme ve üretim kapasitesine sahip yapay zekâ sistemlerinin ortaya koyduğu teknik buluşların korunamaması sonucunu doğurmakta; bu da patent hukukunun temel amacı olan “yeniliği teşvik” ilkesine ters düşmektedir. Bu noktada, yapay zekâ destekli üretimlerde patent sahipliği hakkının yapay zekâ geliştiricisine, kullanıcıya ya da sistemin sahibi olan işleticiye atfedilmesine ilişkin alternatif yaklaşımlar ileri sürülmektedir.

Ancak söz konusu sınırlamanın yaratabileceği riskler; yüksek katma değerli ve teknik yenilik içeren yapay zekâ üretimlerinin tescil edilememesi nedeniyle kamuya açık hale gelmesi ve rekabeti olumsuz etkilemesi gibi örneklerdir. Bu tebliğ, insan katkısı olmadan ortaya çıkan yapay zekâ üretimlerinin patent hukuku kapsamında hukuken korunabilirliği konusunda mevcut sistemin yetersizliklerini ortaya koymakta, buluştaki konuma göre eğer tek başına insan müdahalesi olmadan yapay zekâ tarafından buluş gerçekleştirilmişse patent sahibi olarak yapay zekanın hak sahipliğinin hukuken tanınması ve teknolojik gelişmeler doğrultusunda Sınai Mülkiyet mevzuatının da yenilenmesi gerekliliğine dikkat çekmektedir. Ayrıca yasal düzenlemelerin yalnızca bugünün değil, yakın geleceğin teknoloji dinamiklerine de uygun şekilde yapılandırılması gerektiği ortaya konulmaktadır.

Anahtar Kelime: Patent, yapay zekâ, mucit, patent sahibi, hak sahipliği.

Legal Assessment of Inventorship in Artificial Intelligence-Assisted Inventions within the Scope of Patent Law

Abstract

The rapid development of artificial intelligence technologies in recent years has significantly impacted intellectual and industrial property law; in particular, the legal status of artificial intelligence products produced without human intervention has become a significant topic of debate. This paper aims to examine inventions created by artificial intelligence systems without human intervention within the scope of patent entitlement, in light of international precedents and the existing legal framework.

As is well known, patent law traditionally stipulates three fundamental conditions for the protection of an invention: novelty, inventive step, and industrial applicability. However, in addition to these criteria, the identity of the “inventor,” the subject of the patent system, is also of fundamental importance to the system’s functioning. Existing national and international legislation restricts the concept of inventor to a natural person and the patent holder to a natural or legal entity, and does not consider artificial intelligence systems, which lack legal personality, to qualify. This approach has been clearly demonstrated, particularly by the United States Patent and Trademark Office (USPTO), the European Patent Office (EPO), and the United Kingdom Supreme Court, through the DABUS case. In the DABUS case, despite the AI system being cited as the inventor, applications were rejected, citing the justification that only human creative contribution can be protected. Based on these decisions, a product developed by AI without human intervention cannot benefit from patent protection. However, this situation results in the failure to protect technical inventions, particularly those produced by AI systems capable of autonomous learning and production; this contradicts the fundamental purpose of patent law: “encouraging innovation.” At this point, alternative approaches are being proposed to attribute patent ownership rights in AI-supported production to the AI developer, user, or operator who owns the system.

However, the risks this restriction may pose include, for example, the failure to register high-value-added, technically innovative AI products, leading to their public access and negatively impacting competition. This communiqué highlights the inadequacies of the current system regarding the legal protection of AI products created without human intervention under patent law. It also highlights the need for legal recognition of AI’s rightful ownership as a patent holder if the invention was made by AI without human intervention, based on the nature of the invention. It also highlights the need to revise Industrial Property legislation in line with technological advancements. It also highlights the need for legal regulations to be structured to reflect not only today’s but also the technological dynamics of the near future.

Keywords: Patent, artificial intelligence, inventor, patent owner, rights ownership.

Sermaye Piyasası Hukukunda Yanıltıcı Yapay Zekâ Beyanları

Öğr. Gör. Dr. Gülşah İSLAMOĞLU
Avrasya Üniversitesi Meslek Yüksekokulu

Özet

Sermaye piyasasında yatırım yapılacak malın değeri konusunda fiyat, temel ölçüttür. Piyasaya açıklanan bilgiler ise malın değerinin fiyata yansımadaki araç olup yatırımcılar bu bilgilere göre hareket etmektedir. Yapay zekânın neredeyse her sektörde dönüştürücü bir güç olarak ortaya çıkması, halka açık şirketleri de etkilemiş ve şirketlerin yapay zekâ kullanımına ilişkin yatırımcılarla paylaştıkları bilgiler Amerika Birleşik Devletleri'nde Menkul Kıymetler ve Borsa Komisyonu (Securities and Exchange Commission/ SEC) tarafından incelemeye alınmıştır. SEC yapay zekâ kullanımına ilişkin 2021'den itibaren şirketlere uyarılarda bulunmaktadır. Yanıltıcı beyanlara ilişkin davalar açılmaya devam edilmekte ve komisyon, yapay zekânın kötüye kullanımını ortadan kaldırmaya odaklanmakta, bu beyanlara ilişkin denetimler gerçekleştirmektedir. SEC, bunun yanında yatırımcılara yönelik de yapay zekâ ve yatırım dolandırıcılığı uyarılarında bulunmaktadır. Bu çalışmada ihraççıların ve sermaye piyasası katılımcılarının yapay zekâ kullanımı hakkında yaptıkları açıklamalarda ortaya çıkan "AI-washing" (yanıltıcı yapay zekâ beyanı) incelenmektedir. AI-washing, yapay zekânın varlığı, kapsamı, performansı veya otonomluk düzeyi konusunda gerçeğe aykırı ya da abartılı ifadelerle yatırımcıda yanlış izlenim yaratılmasıdır. Amerika'da SEC'in idari para cezası uyguladığı iki şirketin yanıltıcı yapay zekâ beyanları ise şu şekildedir: Aslında yapay zekâ kullanılmadığı hâlde kullanıldığının iddia edilmesi, böylelikle herkesten önce hangi şirketlerin büyüdüğünün erkenden tespit edilmesi iddiası, maddi gerçekliği olmadığı hâlde bu şekilde pazarlanması. Ülkemizde AI-washing niteliğinde adlandırılan bir Sermaye Piyasası Kurulu yaptırımı henüz gündemde değildir. Ancak mevzuatımızdaki düzenlemeler, yanıltıcı yapay zekâ beyanlarını yaptırma bağlamaya elverişli durumdadır: Manipülatif işlemler sermaye piyasalarının dürüst ve düzenli bir şekilde işlemesini engellemesi ve piyasaya olan güveni sarsması sebebiyle yasaklanmaktadır. Öyle ki 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu (SerPK) m. 107/ f. 2'de sermaye piyasası araçlarının fiyatlarını, değerlerini veya yatırımcıların kararlarını etkilemek amacıyla yalan, yanlış veya yanıltıcı bilgi verenler ve bundan menfaat sağlayanların cezalandırılacağı düzenlenmiştir. Piyasanın güven, açıklık ve düzen içerisinde çalışmasını engelleyen suç olmayan eylemlere ise idari para cezası uygulanır. Bunların yanında SerPK m. 32 gereğince de belgeleri düzenleyenlerin hukuki sorumlulukları bulunmaktadır. Yapay zekâ beyanlarının hukuki güvenliği değerlendirilirken önemlilik, makul dayanak, teknik doğrulama, insan gözetimi, iç kontrol ve denetim, pazarlama tutarlılığı kriterleri gözetilmelidir. Yapay zekâyâ ilişkin beyanlar karşısında açıklama rejimi uygulanırsa bu yalnızca sorumluluğu azaltmakla kalmayacak, yatırımcı güvenini ve piyasa bütünlüğünü de güçlendirecektir.

Anahtar Kelimeler: Hukuki güvenlik, sermaye piyasası, yanıltıcı yapay zekâ beyanı, yapay zekâ.

Artificial Intelligence-Washing in Capital Markets Law

Abstract

Price is the fundamental criterion for determining the value of an asset in which to invest in the capital market. The information disclosed to the market is a tool for reflecting the value of the asset in the price, and investors act based on this information. The emergence of artificial intelligence as a transformative force in almost every sector has also affected publicly traded companies, and the information that companies share with investors regarding their use of artificial intelligence has been reviewed by the US Securities and Exchange Commission (SEC). The SEC has been issuing warnings to companies regarding the use of artificial intelligence since 2021. Lawsuits related to misleading statements continue to be filed, and the commission is focused on eliminating the misuse of artificial intelligence and conducting audits related to these statements. In addition, the SEC is issuing warnings to investors about artificial intelligence and investment fraud. This study examines “AI-washing” (misleading artificial intelligence statements) in the statements made by issuers and capital market participants regarding their use of artificial intelligence. AI-washing refers to creating a false impression among investors with statements that are untrue or exaggerated regarding the existence, scope, performance, or level of autonomy of artificial intelligence. The misleading AI claims made by two companies that were subject to administrative fines by the SEC in the US are as follows: Claiming that AI is used when it is not, claiming that it is possible to identify which companies will grow before anyone else, and marketing it in this way despite there being no factual basis for such claims. A Capital Markets Board sanction of the type referred to as AI-washing is not yet on the agenda in our country. However, the regulations in our legislation are conducive to imposing sanctions on misleading artificial intelligence statements: Manipulative transactions are prohibited because they prevent capital markets from functioning in a fair and orderly manner and undermine confidence in the market. In fact, Article 107/f. 2 of Capital Markets Law No. 6362 stipulates that those who provide false, inaccurate, or misleading information with the aim of influencing the prices or values of capital market instruments or the decisions of investors, and those who benefit from this, shall be punished. Administrative fines are imposed on non-criminal acts that hinder the market from functioning in a manner that ensures trust, transparency, and order. In addition, those who prepare the documents are also legally liable under Article 32. When assessing the legal security of artificial intelligence statements, criteria such as importance, reasonable basis, technical verification, human oversight, internal control and audit, and marketing consistency must be taken into account. If a disclosure regime is applied to AI-related statements, this will not only reduce liability but also strengthen investor confidence and market integrity.

Keywords: Legal security, capital market, AI-washing, artificial intelligence.

Omnibus Gölgesinde AB Kurumsal Sürdürülebilirlik Regülasyonlarının Şirketler Hukukuna Etkileri

Dr. Öğr. Üyesi Duygu DEMİREL ÖZDEMİR
Kocaeli Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Özet

Kurumsal sürdürülebilirlik sermaye ve iş gücünü elinde bulunduran şirketler bakımından sürdürülebilir bir toplum, çevre ve ekonominin inşası için önemli yükümlülükler öngörmektedir. Şirketlerin bu yükümlülüklerine dair hukuki bir çerçeve oluşturmak ve Avrupa Yeşil Mutabakatı'nın hedeflerine ulaşmak amacıyla Avrupa Birliği (AB) Komisyonu tarafından kabul edilen “*Kurumsal Sürdürülebilirlik Raporlama Yönergesi*” (CSRD), “*Kurumsal Sürdürülebilirlik Özenli Etki Değerlendirmesi (Özen Yükümlülüğü) Yönergesi*” (CSDDD) ve *Taksonomi Tüzüğü* gibi yasal düzenlemeler ile bu konuda önemli adımlar atılmıştır. Bu düzenlemelerle şirketlerin çevresel, sosyal ve yönetim alanlarındaki performanslarının değerlendirilmesini sağlayan raporlama yükümlülükleri ile ticari faaliyetlerinin (*kendi ve tedarik zinciri içerisine dahil olanların*) neden olduğu/olabileceği çevresel ve sosyal olumsuz etkilerin önlenmesi veya giderilmesi için aktif çaba gösterme yükümlülükleri öngörülmektedir. Böylelikle şirketlerden, faaliyetlerinin çevresel ve sosyal etkilerini şeffaf bir şekilde raporlamaları, riskleri önleyici mekanizmalar geliştirmeleri ve sürdürülebilirlik hedeflerini somut adımlarla desteklemeleri beklenmektedir. Ancak söz konusu düzenlemeler AB şirketleri bakımından yüksek uyum maliyetlerine neden olması, idari yük oluşturması, şirketlerin ayrı ayrı mevzuatlarda öngörülen farklı yükümlülüklerle tabi olması nedeniyle düzenlemelerin karmaşık bir yapıya sahip olması ve uygulanmalarındaki zorluk, ayrıca küresel pazarda söz konusu yükümlülüklerle tabi olmayan şirketler karşısında AB şirketlerini dezavantajlı konuma getirmesi, ticari faaliyetlerde esneklik kaybına yol açması gibi nedenlerden ötürü ciddi tepkilerle karşılaşmıştır. Bu tepkilerin sonucunda AB şirketlerinin üzerindeki idari ve mali yükü hafifletmek, düzenlemeleri sadeleştirerek kurumsal sürdürülebilirlik mevzuatlarına uyumu kolaylaştırmak hedefiyle yeni çalışma başlatılmış ve 26 Şubat 2025 tarihinde CSRD, CSDDD ve Taksonomi Tüzüğü'nde önemli değişiklikler öngören “omnibus paketi” açıklanmıştır. Henüz yürürlüğe girmeyen bu çalışma, söz konusu düzenlemeleri basitleştirerek tek bir yasa çerçevesinde düzenlemeyi ve uyum zorunluluğunun çevre ve iklim üzerinde daha büyük etkilere sahip olan belli büyüklükteki şirketlerle sınırlı olması hedeflemektedir. Çalışmamızda AB kurumsal sürdürülebilirlik regülasyonlarını, bu konudaki güncel gelişmeleri de dikkate alarak inceleyecek ve bu düzenlemelerin şirketler hukuku açısından sonuçlarını ortaya koymayı amaçlamaktayız. Türkiye'deki şirketlerin çoğunlukla AB şirketlerinin tedarik zincirleri kapsamında yer alması, ilgili düzenlemelerin Türk hukuku açısından da önemine işaret etmektedir. Bu itibarla çalışmamızda ilgili regülasyonlarla hangi kapsamdaki şirketlere, ne gibi yükümlülükler getirildiği ve bu yükümlülüklerin hukuki sonuçları üzerinde durulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kurumsal sürdürülebilirlik, CSDDD, omnibus, şirketlerin özen yükümlülüğü, çevresel, sosyal ve yönetim riskleri (ÇSY).

The Effects of EU Corporate Sustainability Regulations on Company Law in the Shadow of Omnibus

Abstract

Corporate sustainability imposes important obligations on companies that hold capital and labour to build a sustainable society, environment, and economy. To establish a legal framework for these obligations and to achieve the goals of the European Green Deal, the European Commission has adopted the “*Corporate Sustainability Reporting Directive*” (CSRD), the “*Corporate Sustainability Due Diligence Directive*” (CSDDD), and the *Taxonomy Regulation*. These regulations not only impose a reporting obligation to assess companies’ performance in environmental, social, and governance areas but also require them to actively strive to prevent or mitigate any environmental and social negative impacts caused or potentially caused by their activities (including those within their supply chain). As a result, companies are expected to transparently report on the environmental and social impacts of their activities, develop risk-mitigation mechanisms, and support sustainability goals with concrete actions. However, these regulations cause high compliance costs for EU companies, create a bureaucratic burden, and are complex due to the different obligations imposed on companies by separate legislation, making them difficult to implement. Additionally, these regulations have been met with serious opposition due to reasons such as placing EU companies at a disadvantage compared to companies not subject to such obligations in the global market and causing a loss of flexibility in commercial activities. As a result of these reactions, new work was initiated with the aim of reducing the administrative and financial burden on EU companies and simplifying regulations to facilitate compliance with corporate sustainability legislation, and on 26 February 2025, “omnibus package” was announced, which envisaged significant changes to the CSRD, CSDDD, and Taxonomy Regulation. This study, which has not yet entered into force, aims to simplify the regulations in question by regulating them within a single law and limiting compliance requirements to companies of a certain size that have a greater impact on the environment and climate. In our study, we will examine EU corporate sustainability regulations, considering current developments in this area, and aim to reveal the consequences of these regulations from the perspective of corporate law. The fact that most Turkish companies are part of the supply chains of EU companies highlights the importance of these regulations from the perspective of Turkish law. Accordingly, our study will focus on the scope of companies subject to these regulations, the obligations imposed on them, and the legal consequences of these obligations.

Keywords: Corporate sustainability, CSDDD, omnibus, due diligence obligations of companies, environmental, social and governance risks (ESG).

Anonim Şirketlerin Ana Sözleşmelerinde Yönetim Kuruluna İlişkin Kurumsal Sürdürülebilirlik Kayıtlarına Yer Verilmesi

Arş. Gör. Dr. Habibe DİNÇ DOĞAN¹
Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Özet

Anonim şirketin sermaye şirketi olmasının sonuçlarından biri, şirketin kâr elde edip bunu pay sahipleri arasında paylaşmayı amaçlamasıdır. Anonim şirketler ekonomik amaç için kurulmakla birlikte, anonim şirketin faaliyetleri, çevresel ve sosyal olarak dış dünyaya etki eder. Bu nedenle günümüzde şirketlerin ESG (*environmental, social, governance* / çevresel, sosyal, yönetim) politikalarını benimsemeleri beklenmektedir. Sürdürülebilirlik kavramı akla öncelikle çevresel faktörleri getirir de bu kavram çevresel faktörlerle sınırlı kalmamaktadır; sosyal ve yönetim unsurlarını da içeren çok boyutlu bir kurumsal yönetim yaklaşımı günümüz şirket yapılarına yerleşmiştir.

Anonim şirketin idare ve temsil organı olan yönetim kurulu, sürdürülebilirlik politikalarının oluşturulması, uygulanması ve raporlanmasında önemli bir konuma sahiptir. Örneğin konuyla ilgili AB Komisyonu'nun hazırladığı direktifler bulunmaktadır; şirketi bu direktiflere entegre hale getirmesi gereken organ yönetim kuruludur. Bu nedenle yönetim kurulu, sürdürülebilirlik konusuna hâkim olmalıdır. Bu çalışmada yönetim kuruluna ilişkin sürdürülebilirlik hükümlerinin ana sözleşmede düzenlenmesi iki ana başlık çerçevesinde incelenecektir. Birincisi Türkiye'deki düzenlemeler (Türk Ticaret Kanunu ve Sermaye Piyasası Kurulu'nun Kurumsal Yönetim İlkeleri), ikincisi ise Avrupa Birliği düzenlemeleri ve uluslararası temel metinlerdir [AB Komisyonu'nun konuyla ilgili direktifleri, Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD), Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) ve Birleşmiş Milletler'in (BM) konuyla ilgili çalışmaları]. Bu kapsamda ana sözleşmede yönetim kurulu üyesi olarak seçilmek için sürdürülebilirliğe dair gerekli niteliklerin öngörülmesi mümkündür; zira TTK m. 359 ve 363/2 hükümleri uyarınca ana sözleşmeye yönetim kurulu üyelerinin nitelikleri hakkında hüküm konulabilmekle birlikte, TTK m. 340 uyarınca emredici hükümlere ve TMK m. 2 uyarınca dürüstlük kuralına aykırı olmamak şartıyla bu hükümler şirket için bağlayıcı olacaktır. Yönetim kurulu üyelerine sürdürülebilirliğe uygun davranma yükümlülüğü getirilmesinin mümkün olup olmadığı da tartışılacaktır. Burada da TTK m. 369 uyarınca yönetim kurulu üyelerinin ve yönetimle görevli üçüncü kişilerin özen ve bağlılık yükümlülüğü karşımıza çıkmaktadır; zira bu yükümlülük üyelere şirketin menfaatlerini gözetmek görevi yükler. Bu nedenle yönetim kurulu üyelerine sürdürülebilirliğe dair ek yükümlülükler getirilmesi halinde, şirket menfaati ile sürdürülebilirlik gerekliliklerinin çatışması durumunda, şirket menfaatine uygun davranmak zorunluluğu söz konusu olacaktır.

Ana sözleşmeye sürdürülebilirlik kaydı konulması tartışmalarının teorik yönünün yanı sıra, uygulamaya da değinilmiştir. Bu kapsamda, Türkiye'de faaliyet gösteren anonim şirketlerin ana sözleşmelerinde ve iç düzenlemelerinde yer alan sürdürülebilirlik kayıtlarından örnekler verilmiş; bu kayıtların hukuki dayanakları ve uygulamadaki etkileri tartışılmıştır. Bununla birlikte, ana sözleşmede sürdürülebilirlik kayıtlarının düzenlenebilmesi konusunda şirketlerin üst düzey yöneticilerine yönelik yapılmış olan anket

¹ “Bu çalışma, Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) tarafından 223K314 Numaralı proje ile desteklenmiştir. Projeye verdiği destekten ötürü TÜBİTAK'a teşekkürlerimi sunarım.”

“This study was supported by Scientific and Technological Research Council of Türkiye (TUBITAK) under the Grant Number 223K314. The author thanks to TUBITAK for their supports.”

çalışmasından yararlanmış; bu çalışmada ulaşılan veriler de analiz edilmiştir.

TTK'da yönetim kuruluna ya da üyelerine yönelik sürdürülebilirlikle ilgili doğrudan bir hüküm bulunmadığı halde şirketin gönüllü olarak ana sözleşmesine hüküm koyarak yükümlülük altına girmesi, şirketin ticari itibarına ve uzun vadeli başarısına katkı sağlamakla birlikte, AB düzenlemelerine uyumlu hale gelmesini de sağlayacaktır. Bununla birlikte şirketin gönüllü olarak kendini yükümlülük altına sokması ve ek yaptırımlara maruz kalması için çeşitli teşvik mekanizmalarının da geliştirilmesi gerekecektir.

Anahtar Kelimeler: Anonim şirket, sürdürülebilirlik, ana sözleşme, yönetim kurulu, Avrupa Birliği, ESG, kurumsal yönetim.

Inclusion of Corporate Sustainability Records Related to the Board of Directors in the Articles of Association of Joint Stock Companies

Abstract

One of the consequences of a joint stock company being a capital company is that it aims to generate profits and distribute them among its shareholders. Although joint stock companies are established for economic purposes, their activities have environmental and social impacts on the outside world. Therefore, it is expected that companies today adopt ESG (environmental, social, governance) policies. While the concept of sustainability primarily brings environmental factors to mind, it is not limited to environmental factors; a multidimensional corporate governance approach that includes social and governance elements has become established in today's corporate structures.

The board of directors, which is the administrative and representative organ of a joint-stock company, has an important position in the creation, implementation, and reporting of sustainability policies. For example, there are directives prepared by the EU Commission on this subject; the organ that must integrate the company into these directives is the board of directors. For this reason, the board of directors must be closely involved with the issue of sustainability. In this study, sustainability provisions related to the board of directors will be examined under two main headings. The first is regulations in Turkey (Turkish Commercial Code and Corporate Governance Principles of the Capital Markets Board), and the second is European Union regulations and international basic texts. (European Commission directives on the subject, the Organization for Economic Cooperation and Development (OECD), the International Labor Organization (ILO), and the United Nations (UN) work on the subject). In this context, it is possible to stipulate the necessary qualifications related to sustainability for election as a board member; as, in accordance with Articles 359 and 363/2 of the Turkish Commercial Code (TCC), provisions regarding the qualifications of board members may be included in the articles of association, provided that such provisions do not conflict with mandatory provisions under Article 340 of the TCC or the principle of good faith under Article 2 of the Turkish Civil Code (TCC). Another issue that may be debated is whether it is possible to impose an obligation on board members to act in accordance with sustainability principles. Here too, the duty of care and loyalty of board members and third parties responsible for management arises under Article 369 of the TCC; as this duty imposes on members the obligation to act in the best interests of the company. Therefore, if additional obligations related to sustainability are imposed on board members, there will be an obligation to act in the best interests of the company in the event of a conflict between the company's interests and sustainability requirements.

In addition to the theoretical aspects of the debate on including sustainability provisions in the articles of association, the practical implications have also been addressed. Examples of sustainability provisions in the articles of association and internal regulations of joint-stock companies operating in Turkey have been provided, and the legal basis and practical implications of these provisions have been discussed. In addition, a survey conducted among senior executives of companies regarding the possibility of including sustainability provisions in the articles of association has been utilized, and the data obtained from this survey has been analyzed.

Although there is no direct provision in the Turkish Commercial Code regarding sustainability for the board of directors or members, the company's voluntary inclusion of a provision in its articles of association to assume obligations will contribute to the company's commercial reputation and long-term success, as well as ensuring compliance with EU regulations. However, various incentive mechanisms will also need to be developed to encourage companies to voluntarily commit to additional obligations and expose themselves to additional sanctions.

Keywords: Joint-stock company, sustainability, board of directors, European Union, ESG, corporate governance.

Kurumsal Sürdürülebilirlik Hedeflerine Ulaşmada Anonim Şirket Sadakat Paylarının Rolü

Arş. Gör. Mustafa İsmail ÇALIŞ
İzmir Bakırçay Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Özet

Kurumsal sürdürülebilirlik, modern anonim şirketler hukuku bakımından yalnızca finansal karlılığın değil aynı zamanda çevresel, sosyal ve yönetsimsel faktörleri de nazara alarak paydaşların tamamı için uzun vadeli değer yaratma kapasitesini ortaya koymaktadır. Bu düşünce, şirketin uzun vadeli hedeflerini gerçekleştirme için stratejik planlamalar yapmasını ve bu doğrultuda yatırımlarda bulunmasını gerektirir. Örneğin, yenilikçi teknolojilere ve ar-ge faaliyetlerine yapılan yatırımlar, çevre dostu ve yeşili koruyan üretim süreçlerine geçilmesi, şirketin tüm paydaşlarıyla güvene dayalı ilişkiler tesis edilmesi gibi gerekler, kısa vadede gerçekleşmesi mümkün olmayan adımlardır.

Hal böyle iken, uzun vadeli sürdürülebilirlik hedefi, finansal piyasaların şirket ve paydaşlarına dayattığı ve kısa vadecilik (*short-termism*) olarak anılan anlık kar maksimizasyonu baskısıyla gerilim halindedir. Şirket yönetimleri ar-ge veya sürdürülebilirlik projeleri gibi, çıktıları uzun vadede görülen yatırımlar yerine çeyreklik (*üç aylık*) bilançoları pozitif göstermeye yönelik hızlı kararlar almaya zorlanmaktadır. Şirket yöneticileri ve yatırımcıların kısa vadeli finansal sonuçlara odaklanması, çevresel, sosyal ve yönetsimsel proje ve adımların ertelenmesine, sürdürülebilir finansal yapının oluşumuna yarayacak planlamalardan vazgeçilmesine neden olabilmektedir.

Bu noktada kısa vadecilik akımının yarattığı olumsuzluklara çözüm olarak öğreti tarafından geliştirilen sadakat payları enstrümanı akla gelmektedir. Şirketin uzun vadeli hedefleri ile kısa vadecilik yaklaşımı arasındaki çatışmaya bir çözüm olarak sunulan sadakat payları, anonim şirketin paylarını belirli bir süre (*ortalama iki yıl*) mülkiyetinde tutan “sadık” pay sahiplerini, bu süreden önce elinden çıkaran yatırımcılara nazaran birtakım ayrıcalıklarla ödüllendiren mekanizma olarak ifade edilebilir. Bu ayrıcalık; oy hakkında veya dağıtılan kardan pay almada üstünlük, rüşhan hakkının kullanılmasında öncelik veya bazı opsiyon hakları tanınması şeklinde olabilir. Bu paylar ile ulaşılmak istenen temel amaç, şirket yönetimini kısa vadeli piyasa baskılarına karşı muhafaza eden ve uzun vadeli hedef ve politikaları destekleyen istikrarlı bir pay sahipliği yapısı oluşturmaktır.

Hisselerini elde daha uzun süre tutan pay sahiplerinin şirketin uzun vadeli hedeflerini gözetecek olmaları ve böylelikle şirket yönetimini de uzun vadeli planlama ve yatırım yapmaya ve böylelikle kurumsal sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşmaya teşvik edecekleri düşüncesi ilk bakışta akla yatkın ve cazip görünmektedir. Ancak sadakat paylarının uygulama alanı bulunduğu ülkelerde uzun vadeli motivasyonların yerini şirket üzerindeki kontrol gücünü artırma gayesinin aldığı gözlemlenmektedir. Gerçekten de özellikle pay sahipliği yapısının yoğunlaştığı ya da şirket kontrolünün bir kişi ya da kesimin elinde bulunduğu şirket yapılanmalarında bu sonucun görülmesi olağandır. En geniş uygulamanın yer aldığı Fransa’da sadakat payları daha çok hükümetin şirketler üzerindeki kontrolünü artırma aracı olarak görülmüş ve yabancı yatırımcıların oy gücünü azaltmak için kullanılmıştır. İtalya’da ise sadakat paylarını kullanan şirketlerin, pay sahipliği yapısı dağılık olanlardan çok aile şirketi tarzında yapılandıkları, bu nedenle de söz konusu payların şirket içi kontrolün pekiştirilmesine yaradığı gözlemlenmektedir.

Bu bildiride, sadakat paylarının şirketin kurumsal sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşmasında işleve sahip olup olmayacağı tartışılacaktır. Özellikle ülkemizde tespit edebildiğimiz kadarıyla uygulaması ve hakkında

hukuki düzenleme bulunmayan bu enstrüman hukuki yönden incelenerek, Türk anonim şirketlerinin hukuki yapısı göz önünde bulundurulmak suretiyle olası etkileri değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Kurumsal sürdürülebilirlik, kısa vadecilik, sadakat payları, anonim şirket, paydaş değeri.

The Role of Loyalty Shares in Achieving Corporate Sustainability Objectives in Joint Stock Companies

Abstract

Corporate sustainability, in the context of modern company law, refers to the capacity of a corporation to create long-term value for all stakeholders by taking into account not only financial profitability but also environmental, social, and governance (ESG) factors. This approach necessitates that a company undertakes strategic planning and makes investments aimed at achieving its long-term objectives. For instance, investments in innovative technologies and R&D activities, the transition to environmentally friendly and green production processes, and the establishment of trust-based relationships with all stakeholders are requirements that cannot be realized in the short term.

However, the long-term sustainability objective is in constant tension with the pressure for instant profit maximization imposed by financial markets on companies and their stakeholders, a phenomenon known as short-termism. Company managements are often compelled to make quick decisions aimed at presenting positive quarterly results, rather than investing in R&D or sustainability projects whose outcomes are realized in the long run. The focus of company managers and investors on short-term financial results may lead to the postponement of environmental, social, and governance projects and the abandonment of plans that would contribute to the formation of a sustainable financial structure.

At this point, loyalty shares, an instrument developed in the doctrine as a solution to the negative effects of short-termism, come to the fore. Proposed as a solution to the conflict between a company's long-term objectives and short-termist approaches, loyalty shares are a mechanism that rewards "loyal" shareholders—those who hold company shares for a certain period (typically two years)—with certain privileges compared to investors who dispose of their shares earlier. These privileges may include enhanced voting rights, priority in profit distribution, pre-emptive rights, or certain option rights. The main aim of loyalty shares is to establish a stable shareholding structure that protects company management from short-term market pressures and supports long-term objectives and policies.

The idea that shareholders who hold their shares for a longer period will be more attentive to the company's long-term goals, and thus will encourage company management to engage in long-term planning and investment, thereby facilitating the achievement of corporate sustainability objectives, appears reasonable and attractive at first glance. However, in countries where loyalty shares are implemented, it has been observed that the motivation to increase control over the company often replaces long-term motivations. Indeed, this outcome is common, especially in companies with concentrated ownership structures or where control is held by a single person or group. In France, where the most widespread application is observed, loyalty shares have often been used as a tool for the government to increase its control over companies and to reduce the voting power of foreign investors. In Italy, it has been observed that companies using loyalty shares are generally structured as family businesses, and thus these shares serve to reinforce internal control within the company.

In this paper, the potential function of loyalty shares in achieving corporate sustainability objectives will be discussed. In particular, this instrument—which, as far as can be determined, is not currently implemented or regulated under Turkish law—will be examined from a legal perspective, and its possible effects will be analyzed in light of the legal structure of Turkish joint stock companies.

Keywords: Corporate sustainability, short-termism, loyalty shares, joint stock company, stakeholder value.

Ticaret Sicilinin Açıklığı İlkesi Çerçevesinde Kişisel Verilerin Korunması

Dr. Öğr. Üyesi Hilal YENER KULBAY
Trabzon Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Özet

Ticaret sicili, mevzuatın tescilini gerekli gördüğü hususların kaydedildiği, tescil edilen konular bakımından tacir lehine ya da aleyhine hukuki sonuçlar doğuran, üçüncü kişilerin bilgilenmesinde fayda bulunan, gerçek ve tüzel kişi tacirlerle ticari işletmelere ilişkin bilgileri içeren, açık bir kamu sicilidir. Ticaret sicili, Ticaret Bakanlığı'nın denetim ve gözetiminde, ilgili odalara bağlı Ticaret Sicili Müdürlükleri tarafından tutulmakta; işlemler ise MERSİS sistemi üzerinden yürütülmektedir. Kayıtlar kural olarak ilan edilmekte ve TTSG ile MERSİS üzerinden erişime açık hale gelmektedir.

Ancak bu şeffaflık, kişisel verilerin korunması bakımından dikkatle değerlendirilmesi gereken bir hukuki alan doğurmaktadır. Zira sicilde yalnızca tüzel kişilere ilişkin değil; kurucu, ortak, yönetici, temsilci, denetçi gibi gerçek kişilere ait bilgiler de yer almakta ve bu veriler, 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu (KVKK) kapsamında kişisel veri niteliği taşımaktadır. KVKK, kişisel verilerin işlenmesinde açık rıza ilkesini temel almakta; işleme faaliyetlerinin ölçülü, sınırlı ve amaca bağlı olmasını zorunlu kılmaktadır. Öte yandan, TTK ve TSY uyarınca herkesin sicil kayıtlarına erişim hakkı bulunduğundan, bu iki düzenleme arasında bir menfaat çatışması ortaya çıkmaktadır.

Ticaret sicili kayıtlarında yer alan kişisel veriler, veri sorumlusu sıfatıyla hareket eden ticaret sicil müdürlükleri tarafından üçüncü kişilere ya da kamu kurumlarına aktarılmakta, bu da kişisel veri aktarımı anlamına gelmektedir. Aktarım faaliyeti, ilgili kişinin açık rızası olmaksızın yalnızca KVKK m.5/2 ve m.6/3'teki istisnai hallerde mümkündür. Sicilde yer alan verilerin işlenmesi, mevzuatta açıkça öngörüldüğünden hukuka uygun sayılsa da, bu verilerin erişime açık hale getirilmesinde her somut olayda "gerekli ve ölçülü" olma ilkesi titizlikle uygulanmalıdır. Özellikle, ticaret sicilinin işleviyle doğrudan bağdaşmayan, özel nitelikli ya da artık güncelliğini yitirmiş kişisel verilerin ifşası, veri güvenliği ve özel hayatın gizliliği hakkı bakımından sakıncalar doğurabilir.

Bu kapsamda, kişisel veri barındıran sicil kayıtlarının açıklığı ilkesiyle, Anayasa ve KVKK çerçevesinde güvence altına alınan temel haklar arasında dengeli bir yaklaşım benimsenmelidir. Sicil kayıtlarında yer alan verilerin korunması, yalnızca bireysel mahremiyeti değil, aynı zamanda ticari hayattaki güven ilişkisinin de korunmasını sağlar. Bildiride, sicil açıklığı ilkesinin sınırları, sicilden terkin edilen kayıtlara erişimin hukuki rejimi, veri aktarımında alınması gereken önlemler, kamu kurumları ile paylaşımında ortaya çıkabilecek hukuki sorumluluklar; Türk hukuku, Avrupa Birliği düzenlemeleri, Kişisel Verileri Koruma Kurulu kararları ve yargı içtihatları çerçevesinde ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Ticaret sicili, aleniyet, kişisel veri, menfaat dengesi, önlemler.

The Protection of Personal Data Within the Framework of the Principle of Commercial Registry Transparency

Abstract

The commercial registry is a public register that contains information on natural and legal person merchants and commercial enterprises, where matters that are required to be registered by legislation are recorded, leading to legal consequences in favor of or against the merchant, and which serves the benefit of informing third parties. The commercial registry is maintained by the Trade Registry Directorates affiliated with relevant chambers, under the supervision and control of the Ministry of Trade, and transactions are carried out through the MERSIS system. As a rule, records are published and made accessible via the Turkish Trade Registry Gazette (TTSG) and MERSIS.

However, this transparency creates a legal area that must be carefully considered in terms of the protection of personal data. This is because the registry includes not only information on legal entities but also on natural persons such as founders, partners, managers, representatives, and auditors. These data qualify as personal data within the scope of the Personal Data Protection Law No. 6698 (KVKK). The KVKK is based on the principle of explicit consent for personal data processing and requires that processing activities be proportionate, limited, and purpose-bound. On the other hand, since the Turkish Commercial Code (TTK) and the Trade Registry Regulation (TSY) grant everyone access to registry records, a conflict of interest arises between these two regulations.

The personal data in the commercial registry are transferred to third parties or public institutions by trade registry directorates acting as data controllers, which constitutes a personal data transfer. Such transfers are only permissible without the explicit consent of the data subject under the exceptional cases outlined in Articles 5/2 and 6/3 of the KVKK. Although processing the data contained in the registry is considered lawful since it is explicitly provided for in the legislation, the principle of “necessity and proportionality” must be meticulously applied in each specific case when making such data accessible. Especially the disclosure of sensitive or outdated personal data that do not directly relate to the function of the commercial registry may pose risks in terms of data security and the right to privacy.

In this context, a balanced approach should be adopted between the principle of registry transparency and the fundamental rights protected under the Constitution and the KVKK. Protecting the data in registry records safeguards not only individual privacy but also the trust relationship in commercial life. This paper will discuss the limits of registry transparency, the legal regime of access to deleted registry records, the measures to be taken in data transfers, the potential legal liabilities arising from sharing data with public institutions; within the framework of Turkish law, European Union regulations, decisions of the Personal Data Protection Board, and judicial precedents.

Keywords: Commercial registry, publicity, personal data, balance of interests, measures.

Halka Açık Anonim Şirket Yönetim Kurullarındaki Kadın Kotasına İlişkin Kurumsal Yönetim Prensipleri

Dr. Öğr. Üyesi Buket ÇATAKOĞLU AYDIN
Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

Özet

Anonim şirketlerde yönetim ve temsil yetkisine sahip organ olan yönetim kurulunun organizasyon yapısına ilişkin hukuki düzenlemeler, gerek sorumluluk hukuku gerekse sürdürülebilirlik ve şirket performansı gibi alanlarda önemli etkiler doğuran bir konudur. Yönetim kurulunun organizasyon yapısının, kanunun emredici hükümleri dahilinde ekonomik gelişmelere göre şekillenebilecek esnek bir model olması, kanaatimizce ideal olan sistemi yansıtır. Bu husus, anonim şirketler hukukuna ilişkin Türk Ticaret Kanunu (TTK)'ndaki emredici hükümler ilkesi (m.340) ve yönetim kurulunun organizasyonuna ilişkin bir hüküm olarak değerlendirilebileceğimiz TTK m.367 düzenlemeleriyle de uyumludur.

Bu çalışmada temel aldığımız “halka açık anonim şirketler” için geçerli olan ve Sermaye Piyasası Kurulu (SPK)'nın belirlediği “Kurumsal Yönetim İlkeleri”, şirketlerin yönetim organizasyonuna dair pek çok hüküm içermektedir. Kadın kotasına yönelik düzenleme de bunlardan biridir. Bu konu ulusal ve uluslararası literatürde çok yönlü olarak ele alınıp tartışılmış olsa da, uygulamada hala yönetim kurullarında kadın temsili konusunda kayda değer bir ilerleme olmaması, anılan meselenin önemini ve güncelliğini açıkça ortaya koymaktadır.

Söz konusu prensip, bir bakıma “halka açık anonim şirketlerde yönetim kurulu organizasyon yapısı”nı sınırlandırıcı nitelikte görülebilir. Ancak bağlayıcı olmayan bu prensibin anılan şekilde negatif yönlü sınırlandırıcı bir etkiden ziyade, hem ekonomik hem de hukuki düzlemde sağlam temellere dayandırılacak etkili bir yumuşak hukuk kuralı olduğu düşüncesindeyiz. Kadın kotasına ilişkin bu prensibin etkili bir yumuşak hukuk kuralı olması yerine, bazı ülke uygulamalarında olduğu üzere zorunlu yasal bir içeriğe kavuşturulması yahut bir tür akreditasyon uygulamasına dönüştürülmesi, çalışmamızda dikkate değer alternatifler olarak sunulmaktadır. Şöyle ki, bu kotayı sağlayan anonim şirketin “business judgment rule (ticari takdir ilkesi)” yönünden etkinliğini ispat etmiş ve şeffaf yönetim adımlarını tamamlamış bir şirket kategorisinde Kamuyu Aydınlatma Platformu (KAP)'nda duyurulması, özellikle “payları borsada işlem gören” ve çok sayıda küçük yatırımcıya hitap eden halka açık anonim şirketler bakımından önemli bir piyasa güveni sağlayacak ve diğer halka açık anonim şirketleri söz konusu prensibe uyum konusunda teşvik edici bir rol oynayacaktır. Hatta kanımızca bu prensibin etkinliği, “halka açık olmayan anonim şirketler” bakımından da yine bir tür “akreditasyon” uygulaması ile sağlanabilir. Burada da söz konusu kotaya uyum sağlayan şirketin ticaret ve sanayi odalarıncı “standartı sağlamış şirket” etiketi üzerinden müşterileri ve piyasa güveni ile ödüllendirilmesi düşünülebilir.

Anahtar Kelimeler: Halka açık anonim şirket, kurumsal yönetim ilkeleri, yönetim kurulunda cinsiyet çeşitliliği, kadın üye kotası, yumuşak hukuk kuralı.

Corporate Governance Principle Regarding Women’s Quota on the Boards of Directors of Public Joint Stock Companies

Abstract

Legal regulations regarding the organizational structure of the board of directors, the body with management and representation authority in joint-stock companies are a matter that has significant implications in areas such as liability law, sustainability and company performance. In our opinion, the organizational structure of the board of directors, a flexible model that can be shaped according to economic developments within the mandatory provisions of the law, reflects the ideal system. This is also consistent with the principle of mandatory provisions (Article 340) of the Turkish Commercial Code (TCC) regarding joint-stock company law and with Article 367 of the TCC, which can be considered a provision regarding the organization of the board of directors.

The “Corporate Governance Principles” established by the Capital Markets Board (CMB), which apply to public joint-stock companies and are the basis for this study, contain numerous provisions regarding the management organization of companies. The regulation regarding the women’s quota is one of these. Despite extensive discourse on this issue in both national and international literature, the lack of substantial advancement in women’s representation on boards of directors underscores the significance and contemporary relevance of the matter.

This principle can be viewed as restricting the organizational “structure of boards of directors” in public joint-stock companies. However, we believe that this non-binding principle, rather than having a negative restrictive effect as mentioned, is an effective soft law rule with solid foundations on both economic and legal levels. In our study, instead of this principle regarding the women’s quota being an effective soft law rule, turning it into a mandatory legal content or turning it into a kind of accreditation practice, as in some countries’ practices, are presented as noteworthy alternatives. Particularly for publicly traded joint-stock companies that serve a large number of small investors, announcing on the Public Disclosure Platform (PDP) that the joint-stock company that provides this quota has demonstrated its efficacy in terms of the “business judgment principle” and has completed transparent management steps will significantly boost market confidence and encourage other publicly traded joint-stock companies to follow this principle. As a matter of fact, we believe this principle could be implemented effectively for non-publicly held joint-stock companies through a form of “accreditation.” In this case, companies that comply with the quota could be rewarded with customer and market confidence by receiving the “company that meets the standards” label by the chambers of commerce and industry.

Keywords: Public joint stock company, corporate governance principles, gender diversity on the board of directors, female member quota, soft law rule.

Anonim Şirkette Özel İbra

Öğr. Gör. Hamit ÇAVUŞ

Karabük Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

Özet

İbra kelime anlamı olarak borçtan kurtarma, aklama demektir. İbra, borçlar hukukunda tarafların karşılıklı anlaşarak bir tarafın diğer tarafı kısmen veya tamamen borçtan kurtardığı bir sözleşmedir. Şirketler hukukunda ise ibra, genel kurulun devredilemez ve vazgeçilemez görevlerinden biridir. İbranın hukuki niteliği şirketler hukukunda borçlar hukukundan farklı olarak menfi borç ikrarı niteliğinde karardır. İbra, şirket yönetim kurulu üyelerinin veya yöneticilerinin sorumluluk davası ile karşılaşma endişesini ortadan kaldırmakta ve bu sayede yönetime ilişkin kararların daha özgür ve rahat alınmasını sağlamaktadır.

İbranın örtülü ve açık olmak üzere iki türü vardır. Örtülü ibra, genel kurulun TTK md. 424'e göre bilançoğu onaylanmasıdır. Genel kurulun bilançoğu onaylaması aksine hüküm bulunmadığı durumlarda yönetim kurulu üyelerinin, yöneticilerin ve denetçilerin ibrası sonucunu doğurur. Açık ibra ise genel kurul gündeminde ibraya ilişkin bir madde bulunması şartıyla genel kurulda ibranın görüşülüp oylanması ile verilen karardır. Açık ibra da kendi içinde genel ve özel ibra olma üzere ikiye ayrılır. Genel ibra; zaman, konu ve kişi ayırımı yapmaksızın alınan ibra karardır. Özel ibra ise belli konuda veya belli zaman aralığında ya da belirli yönetim kurulu üyelerinin hakkında alınan ibra karardır.

Özel ibra özellikle spor kulüplerinde son dönemde yönetim kurulu üyeleri hakkında verilmekte ve yargı kararlarına konu olmaktadır. Genel kurul, yönetim kurulunu idari yönden ibra etmekte ancak mali yönden ibra etmemektedir. Alınan bu genel kurul kararları ise yönetim kurulu üyeleri tarafından yargıya taşınmaktadır. Genel kurul tarafından alınan bazı ibra kararlarında yönetim kurulu üyelerinden bir kısmı hakkında ibra kararı verilmekteyken diğerleri hakkında ibra kararı verilmemektedir. TTK md. 424/1'de "yönetim kurulu üyelerinin" ifadesi kullanılarak bireysel olarak yönetim kurulu üyeleri hakkında da ibra kararı verilebileceği sonucuna ulaşılmaktadır. Genel kurul ibra kararı verip vermemekte serbest olmakla birlikte genel kurul tarafından verilen ibra kararı dürüstlük kuralına aykırı olamaz. İbra kararı zaman olarak da sınırlandırılabilir. Örneğin yönetim kurulunun sadece son altı ayda yaptığı hukuki işlemler hakkında ibra kararı verilebilir.

Son olarak genel kurul tarafından alınan ibra kararlarında belirli konuların ibra kararı dışında bırakılıp bırakılmayacağı sorunu ortaya çıkmaktadır. Genel kurul belirleyeceği bazı konuları ibra kararı dışında bırakması mümkünken tek tek hukuki işlemler hakkında ibra kararı alması mümkün değildir. İbranın amacı göz önüne alındığında geçmiş döneme ilişkin hukuki işlemlerle ilgili sorumluluklardan bir bütün olarak kurtulmayı sağlaması yönetim kurulu üyelerinin veya yöneticilerin geçmişe ilişkin sorumluluktan kurtulmasını ve daha radikal kararlar alabilmesini sağlamaktadır. Ancak tek tek her hukuki işlem hakkında ibra kararı verilmesini bir şirketin yaptığı hukuki işlemler göz önüne alındığında pratikte de mümkün kılmamaktadır.

Anahtar Kelimeler: İbra, örtülü ibra, açık ibra, genel ibra, özel ibra.

Special Discharge in a Joint Stock Company

Abstract

The term ‘discharge’ is defined as the relief from debt or acquittal. Within the domain of debt law, the concept of discharge encompasses a contractual agreement whereby the parties involved consent to the discharge of one party from a portion or all of their debts. In the context of company law, discharge is considered to be one of the non-transferable and irrevocable duties of the general assembly. The legal nature of discharge in corporate law differs from that in debt law, as it constitutes a negative acknowledgement of debt. The elimination of concerns pertaining to potential liability claims, consequent to the discharge, enables the decision-making process related to management to be conducted with greater ease and confidence.

There are two categories of discharge: implied and explicit. Implicit discharge is defined as the approval of the balance sheet by the general assembly in accordance with Article 424 of the Turkish Commercial Code. The endorsement of the balance sheet by the general assembly is consequent to the discharge of the members of the board of directors, managers and auditors, unless such a course of action is otherwise stipulated. Explicit discharge is a decision made by the general assembly following a discussion and voting process on the discharge, provided that the discharge is on the agenda for the general assembly. Explicit discharge is further categorised into two distinct types: general and specific discharge. General discharge is defined as a discharge decision which is made without distinction of time, subject matter, or person. Conversely, a specific discharge pertains to a discharge decision that is made with reference to a particular subject matter, a specific time period, or certain members of the board of directors.

In recent times, special discharge has been granted in sports clubs with regard to board members, and this is subject to court decisions. The General Assembly is responsible for the administrative oversight of the Board of Directors; however, it does not hold financial oversight responsibilities. Subsequent to the aforementioned general assembly decisions, the board members initiate legal proceedings. In certain instances, the General Assembly has reached decisions regarding the discharge of certain board members, whilst others have not been granted discharge. Article 424/1 of the Turkish Commercial Code employs the term ‘board members’, thereby indicating that discharge decisions may also be made on an individual basis for board members. It is important to note that, while the general assembly is at liberty to grant or withhold a discharge decision, such a decision cannot contravene the principle of good faith. The decision regarding discharge may also be subject to temporal constraints. To illustrate this point, it is important to note that a discharge decision may be granted exclusively in circumstances where legal transactions have been executed by the board of directors within the previous six months.

Ultimately, the question that must be posed is whether there exists a possibility that specific matters may be excluded from the discharge decision taken by the General Assembly. It is evident that while the General Assembly has the authority to exclude specific matters from the discharge decision, it is not permitted to make a discharge decision on individual legal transactions. In terms of the purpose of discharge, it ensures that the board members or managers are relieved of their past responsibilities and can make more radical decisions by providing relief from liabilities related to legal transactions in the past as a whole. However, given the legal transactions of a company, it is not practically possible to issue a discharge decision for each individual legal transaction.

Keywords: Discharge, implied discharge, express discharge, general discharge, specific discharge.

İŞ VE SOSYAL GÜVENLİK HUKUKU

İş İlişkisinde Yapay Zekâ Kullanımında İşveren Bakımından Artılar/Eksiler

Doç. Dr. Hatice Duygu ÖZER

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Özet

Yapay zekâ kullanımı, sektörel ayırım gözetmeksizin iş süreçlerinde her geçen gün yaygınlaşmaktadır. Özellikle maliyet tasarrufu sağlaması ve kalifiye çalışan eksikliğine çözüm olması yapay zekâ kullanımını ilgi çekici hale getirmektedir. Sektörel ayırım gözetilmeksizin, sanal asistan ya da müşteri hizmetleri desteğini sunmak, çalışanları kişiye özel eğitim programlarıyla desteklemek, çalışanlar için performans izleme ve analizi yapmak, sağlık hizmetlerinde hastalıkların teşhisine yardımcı olmak, ulaşım sektöründe sürücüsüz araç kullanımı, güvenlik sektöründe potansiyel tehditleri tespit etmek ve şüpheli nesnelere belirlemek ve daha sayısız örnek verilmek suretiyle işyerinde işverenlerin daha az işgücüne ihtiyaç duyacakları bilgisine ulaşmak mümkündür.

Ancak yapay zekâ kullanımının kontrolsüz bir şekilde artması, işyerlerinde bazı riskleri de beraberinde getirebilecektir. Bu nedenle işverenlerin iş ilişkisinin tüm aşamalarında işçilerini koruyacak şekilde dijitalleşmeyi işyerlerine dâhil etmeleri önem arz etmektedir.

İşverenlerin yapay zekâ kullanırken uygulamada karşılaştıkları bazı iş hukuku sorunları bulunmaktadır. Bunun temel nedeni mevcut hukuki belirsizliklerdir. Diğer pek çok ülkede olduğu gibi henüz ülkemizde de yapay zekânın iş hukukunda kullanımını düzenleyen özel mevzuat hükümleri bulunmamaktadır. Bu çalışmada, mevcut iş hukuku normlarının özel olarak yapay zekâ kullanımında işveren açısından hangi yükümlülükleri doğuracağı ele alınacaktır. Ayrıca işverenin yapay zekâ kullanımından kaynaklanacak problemlerden doğabilecek sorumluluk bakımından, toplu iş sözleşmelerinin yanı sıra, işyeri iç yönetmelikleri, işyeri uygulamaları veya işveren talimatlarını nasıl somutlaştırdığı sorunun çözümünde odak alınacak noktalaradır.

İş ilişkisi sürecinde ilk akla gelen, işe alım süreçlerinde işverenlerin, hedefledikleri çalışana ulaşmasının yapay zekâ ile kolaylaştığıdır. Ancak bu aşamada işverenlerin yeterli seviyede insan faktörünü de işe alım sürecinde etkin kılmaya devam etmesi oldukça önem arz etmektedir.

İşin görülmesi esnasında, yapay zekâ kullanımı ve işçinin işini şahsen ifa etmesi esasları arasında uyumsuzluklar ortaya çıkabilecektir. Bu aşamada işverenden beklenen yapay zekâ kullanımının sınırlarını somutlaştırması olacaktır.

Bundan başka, işverenin yapay zekâ kullanırken çalışanların yönetime katılmaları ve ortak karar alma süreçlerinden tamamen uzaklaştıracak düzenlemeler yapmaması gerektiği kabul edilmelidir. Aksi durumda kişisel verilerin ihlalden, ayrımcılık yasağı ihlallerine ve nihayet işçiyi koruma borcuna aykırılığa neden olacak pek çok iş hukuku sorunu ortaya çıkabilecektir. Konuyu iş sağlığı ve güvenliği açısından ele aldığımızda, yapay zekâ kullanımının özellikle risk değerlendirmesi bakımından faydalı olacağı, çalışan güvenliğinde iyileştirme sağlayacağı söylenebilir. Öte yandan, yapay zekâ destekli iş ekipmanları, geleneksel iş ekipmanları gibi iş kazalarına yol açabileceğinden, işveren bakımından özel bir ürün güvenliği sağlama yükümlülüğü ortaya çıkacaktır.

Sonuç olarak, işverenlerin işyerlerinde yapay zekâ kullanımı kaçınılmaz bir dönüşüm olmakla birlikte çalışanlara ya da üçüncü kişilere zarar vermemek için bu kullanımın ölçülü ve şeffaf olması gerektiği kabul edilmelidir.

Anahtar Kelimeler: Yapay zekâ, işveren, iş ilişkisi, iş sözleşmesi, dijitalleşme.

Advantages/Disadvantages of Using Artificial Intelligence in Employment Relationships from the Employer's Perspective

Abstract

The use of artificial intelligence is becoming increasingly widespread in employment processes across all sectors. In particular, the cost savings and solution to the shortage of qualified workers make the use of artificial intelligence an attractive proposition. Without distinction between sectors, providing virtual assistant or customer service support, supporting employees with personalised training programmes, monitoring and analysing employee performance, assisting in the diagnosis of diseases in healthcare, using driverless vehicles in the transportation sector, identifying potential threats and suspicious objects in the security sector, and countless other examples, it is possible to conclude that employers will need less manpower in the workplace.

However, the uncontrolled increase in the use of artificial intelligence may also bring certain risks to the workplace. Therefore, it is important for employers to incorporate digitalisation into their workplaces in a way that protects their employees at all stages of the employment relationship.

Employers encounter certain labour law problems when using artificial intelligence. The main reason for this is the current legal uncertainty. As in many other countries, there are no specific legal provisions regulating the use of artificial intelligence in labour law in Turkey yet. This study will examine the obligations that existing labour law norms impose on employers specifically in relation to the use of artificial intelligence. Additionally, in terms of the employer's liability for problems arising from the use of artificial intelligence, the focus will be on how collective labour agreements, workplace internal regulations, workplace practices, or employer instructions are concretised in resolving the issue.

The first thing that comes to mind in the employment relationship process is that artificial intelligence makes it easier for employers to reach their target employees in the recruitment process. However, at this stage, it is very important for employers to continue to effectively utilise the human factor in the recruitment process.

During the performance of the job, conflicts may arise between the use of artificial intelligence and the principle that the employee must perform the job personally. At this stage, employers are expected to clarify the limits of artificial intelligence use.

Furthermore, it must be accepted that employers should not implement regulations that completely exclude employees from management participation and joint decision-making processes when using artificial intelligence; otherwise, labor law issues, such as data breaches, discrimination, and violations of employee protection duties, may arise.

From an occupational health and safety perspective, artificial intelligence will be particularly beneficial for risk assessment and improving worker safety. On the other hand, since artificial intelligence-supported work equipment can cause work accidents just like traditional work equipment, employers will have a special obligation to ensure product safety.

In conclusion, while the use of artificial intelligence in the workplace is an inevitable transformation for employers, it must be acknowledged that this use must be measured and transparent to avoid harming employees or third parties.

Keywords: Artificial intelligence, employer, employment process, employment contract, digitalization.

İşsizlikle Mücadele Anlamında Yapay Zekâ ve Dijital Teknolojilerin Sunduğu Fırsat ve Olanaklar

Dr. Öğr. Üyesi Özgür BAŞYİĞİT

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Özet

İşsizlik, üniversite mezunlarını da içine çekecek şekilde toplumun genelini etkilemekte olup; bu durum fakirlik, doğum oranlarının azalması, sağlık sorunlarının ve suç oranlarının artması gibi pek çok sosyal sorunu beraberinde getirmektedir. Söz konusu olumsuzluklar boyut değiştirerek artmasına rağmen, işsizlikle mücadele sistemleri aynı stratejiyi koruyarak, temel makroekonomik dengeleri sağlamaya ve para politikasına odaklanmaktadır. Bu çabalar iyiniyetli olsa bile kısmi ve geçici başarı sağlamakta, üstelik kamu harcamalarını olumsuz etkilemektedirler. Savaşlar, düzensiz mülteci akınları, doğal afetler gibi olguların eklenmesiyle birlikte sadece arz yanlısı yahut salt talebi kısımaya dönük ekonomik modellerin başarı şansı daha da düşmesine rağmen, pek çok ülke sosyal yardıma dayalı işsizlikle mücadele anlayışından vazgeçmemektedir. Bütün bunların sonucunda ekonomik kırılmalık artmakta, sosyal yardımlara bağımlı ancak işe erişemeyen geniş nüfus toplulukları ortaya çıkmaktadır.

İşsizlikle mücadele sistemleri genellikle üçlü yapı mekanizması içerisinde, işçilerden, işverenlerden ve devletten sağlanan katkılarla finanse edilmektedir. 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanunu'nun 50. maddesinde de işsizlik sigortası için yüzde iki devlet, yüzde bir işçi ve yüzde bir işveren katkısı sağlanması öngörülmüştür. Sistemin sürdürülebilir kılınması için aktif iş aramayı zorunlu kılacak yahut en azından teşvik edecek önlemlere olan ihtiyaç da göz ardı edilmemiş ve 52. madde ile "işsizlik ödeneği aldığı sürede gelir getirici bir işte çalıştığı veya herhangi bir sosyal güvenlik kuruluşundan aylık aylığı aldığı tespit edilen, Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından önerilen meslek geliştirme, edindirme ve yetiştirme eğitimini haklı bir neden göstermeden reddeden veya kabul etmesine karşın devam etmeyen, haklı bir nedene dayanmaksızın Kurum tarafından yapılan çağrılarında cevaplamayan, istenilen bilgi ve belgeleri öngörülen süre içinde vermeyen sigortalı işsizlerin işsizlik ödeneklerinin kesileceği ve haksız ödemelerin geri isteneceği" hükme bağlanmıştır. Ne var ki, bu düzenlemelerin takibi, denetimi ve yaptırım mekanizmalarının uygulanmasında ortaya çıkan eksiklikler yüzünden işsizlikle mücadele sisteminin sunduğu imkânların kötüye kullanılması engellenememiştir. İşsizlik sigortasından faydalanmaya yönelik uygunluk kriterlerinin yeterince tanımlanmaması, etkin denetim yapılamaması ağır bir ekonomik külfete yol açmıştır. Böylece, işsizlikle mücadele için kullanılan araçlara erişim zorlaşmış, sunulan hak ve olanaklar sınırlandırılmış ve bir kez daha mevcut düzenlemeler sorunu çözmekten uzak kalmışlardır. Küresel ekonominin egemenliğini artırması ile birlikte yalnızca sosyal yardım esasına dayanan geleneksel işsizlikle mücadele araçlarının çözüm olmadığı görülmüştür. Geleneksel üretim ve güvence sistemleri kuruluş amaçlarını yerine getiremedikleri gibi işgücü piyasasının işleyişini de bozmaktadırlar. İşsizlikle mücadele araçlarının kapsamının genişletilmesi ve erişim haklarının iyileştirilmesi gerekliliği göz ardı edilemezse de, istihdam politikalarının, verimlilik temelli pro-aktif ve inovatif özellikler içermesi zorunlu hale gelmiştir.

İşsizlerin korunması ve iş sahibi kılınması için istihdam piyasasının dinamik ve küresel talebe uygun hale getirilmesi anlamında en güçlü fırsatları yapay zekâ ve dijital teknolojiler sunmaktadır. Bu teknolojilerin üretim süreçlerine adapte edilmesi yeni iş alanlarının oluşmasını ve verimliliğin artmasını beraberinde getirecektir. Diğer bir deyişle yeni teknolojilerin kullanımında uzman işgücünün oluşturulmasına yönelik çalışmalar, işlerini kaybeden işçilerin yanı sıra işe erişemeyen gençlere de iş fırsatları sunacaktır. Yapay zekâ ve dijital teknolojilerin sunduğu ilerleme fırsatlarının gerçekleştirilmesi için gerekli kaynaklar sağlandığı takdirde istihdam piyasasının işleyişi güçlenecek, elde edilecek verimlilik artışı sayesinde işsizlikle

mücadele süreçleri finansman kaynağı kazanacaktır. Bu teknolojilerin üretim süreçlerinde kullanılmasına ilişkin olarak sosyal tarafların uzlaşısı dahilinde işgücü piyasasının yeniden yapılandırılması zorunludur. Türkiye başta olmak üzere gelişmekte olan ülkeler özelinde, mevcut rekabetçi ekonomik konjonktür verimlilik artışı ve yeni iş alanları oluşturulmasına dayanan bir işsizlikle mücadele reformu için uygun zemin sunmaktadır. Bu zeminin değerlendirilmesi anlamında en güçlü araçlar ise yapay zekâ ve dijital teknolojilerdir. Ülkemiz teknolojik hamlelerin yeni iş sahaları ve üretim artışı sağlamak suretiyle işsizlik sorununun çözümüne önemli katkılar sağlayacağını birinci elden deneyimlemiştir. İnsansız hava aracı teknolojisine yapılan yatırımlar sonucunda sağlanan ihracata dayalı gelir artışı ve yeni iş olanaklarının sağladığı katma değer, yapay zekâ ve dijital teknoloji temelli bir istihdam reformunun ne denli önemli fırsatlar içerdiğini ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Verimlilik, yapay zekâ, dijital teknolojiler, işsizlikle mücadele, insansız hava araçları, istihdam.

Opportunities and Facilities Offered by Artificial Intelligence and Digital Technologies in Fighting Unemployment

Abstract

Unemployment affects society as a whole, including university graduates, and this situation brings with it numerous social problems such as poverty, declining birth rates, and rising health and crime rates. Despite the increasing magnitude of these negative impacts, systems to combat unemployment maintain the same strategy, focusing on maintaining basic macroeconomic balances and monetary policy. While these efforts, while well-intentioned, often yield only partial and temporary success, they also negatively impact public spending. Despite the increasing likelihood of success of economic models focused solely on supply-side or demand-only reductions due to factors such as wars, irregular refugee flows, and natural disasters, many countries persist in their approach to combating unemployment through social assistance. As a result, economic fragility increases, creating large populations dependent on social assistance but unable to access employment.

Unemployment-fighting systems are generally financed through a tripartite mechanism, with contributions from workers, employers, and the state. Our Unemployment Insurance Law No. 4447 has adopted this system, and Article 50 stipulates a two percent state contribution, one percent employee contribution, and one percent employer contribution for unemployment insurance. The need for measures to mandate, or at least encourage, active job search to ensure the sustainability of this system has not been overlooked. Article 52 stipulates that “unemployment benefits will be cut off, and unjustified payments will be reclaimed, for insured unemployed individuals who are found to be working in a gainful occupation or receiving an old-age pension from any social security institution during the period they receive unemployment benefits, who refuse, without justified cause, or who accept but fail to attend vocational development, acquisition, and training training offered by the Social Security Institution, who fail to respond promptly to calls made by the Institution without justified cause, and who fail to provide requested information and documents within the stipulated timeframe”. However, due to deficiencies in the monitoring, oversight, and enforcement of these regulations, the abuse of the resources offered by the unemployment relief system has not been

prevented. The inadequate definition of eligibility criteria for unemployment insurance and the lack of effective oversight have led to a heavy economic burden. Consequently, access to unemployment relief tools has become difficult, the rights and opportunities offered have been limited, and once again, existing regulations have failed to address the problem. With the increasing dominance of the global economy, it has become clear that traditional unemployment relief tools based solely on social assistance are not the solution. Traditional production and security systems not only fail to fulfill their established objectives, but also disrupt the functioning of the labor market. While the need to expand the scope of unemployment relief tools and improve access rights cannot be overlooked, it has become imperative for employment policies to incorporate productivity-based, proactive, and innovative features.

Artificial intelligence and digital technologies offer the strongest opportunities to protect the unemployed and create jobs by adapting the employment market to dynamic global demand. Integrating these technologies into production processes will lead to the creation of new jobs and increased productivity. In other words, efforts to develop a workforce specialized in the use of new technologies will provide job opportunities not only for workers who have lost their jobs but also for young people who are unable to access employment. If the necessary resources are provided to realize the advancement opportunities offered by artificial intelligence and digital technologies, the functioning of the employment market will be strengthened, and the resulting productivity gains will provide financing for the fight against unemployment. Regarding the use of these technologies in production processes, restructuring the labor market within the consensus of social partners is essential. In developing countries, particularly Turkey, the current competitive economic climate provides a suitable basis for an unemployment reform based on increased productivity and the creation of new job opportunities. The most powerful tools for capitalizing on this platform are artificial intelligence and digital technologies. Our country has experienced firsthand that technological advances can significantly contribute to solving the unemployment problem by creating new job opportunities and increasing production. The export-driven income growth and the added value generated by new job opportunities resulting from investments in unmanned aerial vehicle technology clearly demonstrate the importance of an employment reform based on artificial intelligence and digital technologies.

Keywords: Productivity, artificial intelligence, digital technologies, fighting unemployment, unmanned aerial vehicles, employment.

Sendika Üyeliği Bakımından Toplu İş Hukukunda Dijitalleşme

Arş. Gör. Şeymanur Simge KAS UYUMAZ
Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Özet

Dijitalleşme; bilgi, belge ve içeriklerin teknolojik araçlar kullanılarak sayısallaştırılması, depolanması veya dijital ortama aktarılarak işlenmesi olarak tanımlanabilir. Bilgi ve iletişim teknolojilerinde meydana gelen yenilikler ile internet kullanımındaki artış, dijitalleşme sürecini hızlandırmıştır. Çalışma yaşamı da diğer birçok alan gibi dijital dönüşümden etkilenmiş; toplu iş hukukunda dijital uygulamaların kullanımı giderek yaygınlaşmıştır. Sendika üyeliğine ilişkin işlemler de bu dijital uygulamalardan biridir.

2821 Sayılı mülga Sendikalar Kanununda işçinin sendikaya üye olabilmesi için üye kayıt fişinin notere tasdik ettirilip sendikaya verilmesi şartı aranmaktayken 6356 Sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu (STİSK) madde 17/5 ile noter üzerinden başvuru zorunluluğu kaldırılmış olup üyelik başvurularının Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca sağlanacak elektronik başvuru sistemine e-Devlet kapısı aracılığıyla yapılacağı ve sendika üyeliğinin yetkili organın kabulüyle e-Devlet üzerinden kazanılacağı düzenlenmiştir. E-Devlet üzerinden yapılan üyelik bildirimini elektronik ortamda eş zamanlı olarak Bakanlığa ve sendikaya ulaştırmaktadır. Başvuruda bulunan işçi, yetkili organ tarafından işlem yapılınca kadar e-Devlet üzerinden üyelik başvurusunu geri alabilmektedir. Yetkili organın, üyelik başvurusunu reddetmesi halinde bu karar gerekçesiyle birlikte e-Devlete kaydedilip işçiye yazılı olarak tebliğ edilmektedir. Üyelik başvurusunun yetkili organ tarafından otuz gün içinde reddedilmemesi halinde otuzuncu günün sonunda üyelik talebi kabul edilmiş sayılmaktadır.

Sendika üyeliğinden çekilme işlemleri de benzer şekilde dijital ortamlarda yürütülmektedir. Her üye, e-Devlet üzerinden çekilme bildiriminde bulunmak suretiyle üyelikten çekilme hakkına sahiptir. Bu bildirim elektronik ortamda eş zamanlı olarak Bakanlığa ve sendikaya ulaşmakta olup çekilme, sendikaya bildirim tarihinden itibaren bir ay sonra geçerlilik kazanmaktadır. Sendika üyeliğinden çıkarılma kararıysa genel kurulca verilerek e-Devlet üzerinden Bakanlığa elektronik ortamda bildirilmekte ve çıkarılma yazıyla tebliğ edilmektedir. Sendika üyeliğine ilişkin işlemlerin e-Devlet üzerinden yürütülmesi, sürecin kolay, maliyetsiz ve hızlı şekilde tamamlanmasını mümkün kılmakta; bu durum, bireysel sendika özgürlüğünün etkin biçimde kullanımına ve sendikalaşma oranının artmasına katkı sağlamaktadır. Ayrıca bildirimlerin sendikayla eş zamanlı olarak Bakanlığa iletilmesi istatistiksel hesaplamalarda şeffaflığın sağlanması, güncel bilgilere erişim olanağının artması ve idarenin denetim faaliyetlerini yerine getirebilmesi bakımından oldukça önemlidir. Ancak bu uygulama, işçinin, işverenin etkisiyle sendika üyesi olması veya üyelikten çekilmesi ya da işveren veya üçüncü kişilerin işçiden e-Devlet şifresini alarak işçinin iradesi olmaksızın sendika üyeliğini sonlandırması ya da sendikaya üye yapması risklerini barındırmaktadır.

STİSK 41. maddesinde işçi sendikasının herhangi bir işyerinde toplu iş sözleşmesi yapmaya yetkili olabilmesi için kurulu bulunduğu işkolunda çalışan işçilerin en az %1'inin sendikaya üye olması ve toplu iş sözleşmesinin kapsamına girecek işyerinde başvuru tarihinde çalışan işçilerin yarısından fazlasının (işletmede %40'ının) yetki tespiti yapılan sendikaya üye olması gerektiği düzenlenmiştir. Bir işkolunda çalışan işçilerin en az %1'inin o işkolunda kurulu sendikaya üye olup olmadığının tespitinde Bakanlık her yıl ocak ve temmuz aylarında yayımladığı istatistikleri esas almaktadır. Bu istatistiklerde her bir işkolundaki

toplam işçi sayısı ile işkollarındaki sendikaların üye sayıları bulunmaktadır. Bakanlık, istatistiklerin düzenlenmesinde ve işyerinde yetkili sendikaların belirlenmesinde kendisine gönderilen üyelik ve üyelikten çekilme bildirimleriyle Sosyal Güvenlik Kurumuna yapılan işçi bildirimlerini esas almaktadır. Üyelik işlemlerinin e-Devlet üzerinden yapılması ve Sosyal Güvenlik Kurumuna yapılan sigortalı bildirimlerinin Bakanlık ile elektronik ortam üzerinden paylaşılması işyerindeki sendika üyesi işçi sayısının ve ocak ve temmuz aylarında yayınlanan istatistiklerin güncel ve doğru şekilde belirlenmesine ve yetki tespiti sürecinin şeffaf şekilde yürütülmesine katkı sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Dijitalleşme, toplu iş hukuku, sendika üyeliği, e-devlet, çalışma yaşamı.

Digitalisation in Collective Labour Law in Terms of Trade Union Membership

Abstract

Digitalisation can be defined as the digitisation, storage or processing of information, documents and content using technological tools. Innovations in information and communication technologies and the increase in internet usage have accelerated the digitalisation process. Like many other areas, working life has also been affected by digital transformation; the use of digital applications in collective labour law has become increasingly widespread. Procedures related to union membership are one such digital application.

While the repealed Trade Unions Law No. 2821 required that the membership registration form be certified by a notary and submitted to the trade union in order for an employee to become a member of the trade union, the requirement to apply through a notary has been removed by Article 17/5 of the Trade Unions and Collective Labour Agreements Law No. 6356 (STİSK) has abolished the requirement for notarisation, stipulating that membership applications must be submitted through the electronic application system provided by the Ministry of Labour and Social Security via the e-Government portal, and that union membership is acquired through the e-Government portal upon approval by the competent authority. Membership notifications submitted through the e-Government portal are simultaneously transmitted to the Ministry and the union in electronic form. The worker who submits the application may withdraw their membership application through e-Government until the competent authority takes action. If the competent authority rejects the membership application, this decision is recorded in e-Government along with its justification and notified to the worker in writing. If the membership application is not rejected by the competent authority within thirty days, the membership request is deemed to have been accepted at the end of the thirtieth day.

The process of withdrawing from union membership is also carried out digitally. Every member has the right to withdraw from membership by submitting a withdrawal notification via e-Government. This notification is sent simultaneously to the Ministry and the union electronically, and the withdrawal becomes effective one month after the date of notification to the union. The decision to expel a member from the union is made by the general assembly, notified to the Ministry electronically via e-Government, and communicated to the expelled member in writing. Conducting union membership-related procedures through e-Government enables the process to be completed easily, cost-effectively, and quickly; this contributes to the effective exercise of individual union freedom and an increase in unionisation rates. Furthermore, the simultaneous transmission of notifications to the Ministry and the union is crucial for ensuring transparency in statistical calculations, increasing access to up-to-date information, and enabling the administration to carry out

its supervisory activities. However, this practice carries the risk of workers becoming union members or withdrawing from membership under the influence of the employer, or of the employer or third parties obtaining the worker's e-Government password and terminating or enrolling the worker in a union without the worker's consent.

Article 41 of STİSK stipulates that in order for a labour union to be authorised to conclude a collective labour agreement at any workplace, at least 1% of the workers employed in the industry in which the union is established must be members of the union, and more than half (40% of the workforce) of the workers employed at the workplace covered by the collective labour agreement on the date of application must be members of the union whose authority has been determined. The Ministry bases its determination of whether at least 1% of workers employed in an industry are members of a union established in that industry on the statistics it publishes in January and July each year. These statistics include the total number of workers in each industry and the number of members of unions in those industries. The Ministry bases its determination of the statistics and the authorised trade union at the workplace on the membership and withdrawal notifications submitted to it and the worker notifications made to the Social Security Institution. The fact that membership procedures are carried out through e-Government and that insured worker notifications made to the Social Security Institution are shared with the Ministry electronically contributes to the accurate and up-to-date determination of the number of union members at the workplace and the statistics published in January and July, as well as to the transparent conduct of the authorisation determination process.

Keywords: Digitalisation, collective labour law, trade union membership, e-government, working life.

İşverenin İşçilere Sağlanan Kurumsal E-Postalar Üzerinde Denetim Yetkisinin Kapsamı ve Sınırları

Dr. Öğr. Üyesi Eren YILDIZ
Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Özet

Günümüzde hemen hemen belirli ölçüğe ulaşmış olan tüm kurumsal işyerlerinde, çalışanlara, işyerinin faaliyetlerinde kullanmaları adına işveren tarafından bir kurumsal e-posta adresi sağlanmaktadır. Çalışma hayatındaki faaliyetler, çoğu zaman bu kurumsal e-postalar aracılığıyla gerçekleşmekte; işçiler kendilerine sağlanan bu e-posta adreslerini kullanarak işverenleri, işyerindeki yöneticileri veya diğer çalışanlar veya müşteriler ya da yerine getirdikleri iş ile bağlantılı diğer kimseler ile iletişim kurmaktadır.

İşlerin etkin bir şekilde yürütülmesi ile bilgi akışının kontrolünü sağlamak, işçinin eylemlerine bağlı cezai ve hukuki sorumluluğa karşı korunmak, verimliliği ölçmek veya güvenlik endişeleri gibi haklı ve meşru görülebilecek nedenlerle işverenlerin yönetim hakkı kapsamında kural olarak işçilere sağladıkları kurumsal e-postaların kullanımına ilişkin sınırlamalar getirebileceği ve bunlara uyulup uyulmadığını denetleyebileceği kabul edilmektedir. Ancak işçilerin, kendilerine sağlanan kurumsal e-postaları kullanarak gerek iş amaçlı gerekse de iş dışında özel amaçlı yaptıkları tüm yazışmaları kişisel veri niteliğinde olup Anayasa m.20 “*özel hayatın gizliliği*” ve m. 22 “*haberleşme hürriyeti*” kapsamında güvence altındadır. Dolayısıyla işverenlerin, işçilere sağladıkları kurumsal e-posta adresleri üzerinde sahip oldukları denetim yetkisi ile işçilerin anayasal güvence altındaki özel hayatın gizliliğinin korunması hakkı ile haberleşme hürriyeti arasında bir çatışma söz konusudur. Nitekim Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin (AİHM) kararlarına bakıldığında kurumsal e-postalar dahil çalışanların iletişim araçlarının denetlenmesinin, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi m. 8 “*Özel ve aile hayatına saygı hakkı*” kapsamında değerlendirildiği görülmektedir. (*Copland/Birleşik Krallık kararı & Bărbulescu/Romanya kararı*). Benzer şekilde Anayasa Mahkemesi de konuyu Anayasa m.20 “*özel hayatın gizliliği*” ve m.22 “*haberleşme hürriyeti*” kapsamında incelemiştir (*E.Ü. kararı (B. No: 2016/13010) & Ömür Kara/Onursal Özbek kararı (B. No: 2013/4825)*). AİHM ve Anayasa Mahkemesinin söz konusu kararları incelendiğinde işverenlerin işçilerin kurumsal e-postalar üzerinde denetim yetkisinin mutlak ve sınırsız olmadığı kabul edildiği görülmektedir. Bu kapsamda işverenin denetim yetkisinin hukuka uygun olup olmadığı konusunda bir değerlendirme yapılırken kurumsal e-postanın kullanımını sınırlandırmaya yönelik sözleşme hükmünün kapsam ve ele alınış şekli, işçilerin sınırlandırma ve denetim konusunda önceden bilgilendirilip bilgilendirilmediği, e-posta üzerinde denetimin meşru bir amaca yönelik, ölçülü ve orantılı bir denetim olup olmadığı ve denetim sonucunda tespit edilen aykırılığa uygulanan yaptırımın makul olup olmadığı ölçütlerinin dikkate alındığı görülmektedir.

Yukarıdaki açıklamalar ışığında bu çalışmada, işverenin işçilere sağlanan kurumsal e-postalar üzerindeki denetim yetkisinin geçerliliği, kapsamı ve sınırları, AİHM ve Anayasa Mahkemesi, Yargıtay’ın konuya ilişkin güncel kararları, öğretici görüşleri, Avrupa Birliği ve ILO düzenlemeleri başta olmak üzere uluslararası düzenlemeler ve karşılaştırmalı hukuk uygulamaları göz önünde bulundurularak inceleme konusu yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler: E-postalar üzerinde denetim, yönetim hakkı, kişisel verilerin korunması, özel hayatın gizliliği hakkı, haberleşme hürriyeti.

The Scope and Boundaries of the Employer's Authority to Monitor Corporate E-Mail Accounts Provided to Employees

Abstract

Today, almost all corporate employers that have reached a certain scale provide their employees with corporate e-mail accounts for use in the course of their professional activities. Most activities in working life take place through these corporate e-mail accounts; employees communicate with their employers, managers, other employees, customers or other people related to their work.

It is possible to state that, as a principle, within the scope of the right of management, employers may monitor employees' e-mail accounts and impose restrictions on their use for justifiable and legitimate reasons such as ensuring the effective work management and control of information flow, preventing criminal or civil liability arising from employees' actions, measuring productivity or addressing security concerns. However, all correspondence of employees using corporate e-mail accounts whether for professional or personal purposes constitutes personal data and is under the protection of Art. 20 "privacy of private life" and Art. 22 "freedom of communication" of 1982 Constitution. Hence, a conflict arises between the management right of employers to monitor employees' corporate e-mail accounts and the employees' constitutional rights to privacy and freedom of communication. As a matter of fact, the judgements of the European Court of Human Rights (ECHR) show that the monitoring of the communications of employees, including corporate e-mail accounts, is considered within the scope of Art. 8 "*Right to respect for private and family life*" of the European Convention on Human Rights (*Copland v. the United Kingdom & Bărbulescu v. Romania*). In a similar approach, the Turkish Constitutional Court has also considered the matter within the scope of Art. 20 "privacy of private life" and Art. 22 "freedom of communication" of 1982 Constitution (*E.Ü. decision (B. No: 2016/13010) & Ömür Kara/Onursal Özbek decision (B. No: 2013/4825)*).

A review of the decisions of the ECHR and the Turkish Constitutional Court shows that it is recognised that employers do not have absolute and unlimited authority to monitor employees corporate e-mail accounts. In this context, the courts take into consideration the following criteria when assessing whether the authority of the employer to monitor is in accordance with the law: the scope and form of the contractual provision to restrict the use of corporate e-mail accounts, whether the employees were informed in advance about the restrictions and monitoring, whether the monitoring of e-mail accounts is legitimate, measured and proportionate, and whether the sanction imposed as a result of the violations found during the monitoring is reasonable.

In light of the above explanations, this study examines the validity, scope and boundaries of the employer's authority to monitor corporate e-mail accounts provided to employees, taking into consideration the recent decisions of ECHR, Turkish Constitutional Court, the Court of Cassation, as well as scholarly opinions, international regulations, particularly those of the European Union and the ILO, and comparative law.

Keywords: Monitoring of e-mail accounts, right to management, protection of personal data, right to privacy, freedom of communication.

Kamu Görevlisi Statüsündeki Hekimlerin G(ö)rev Bırakma Eylemleri Üzerine Hukuki Bir Değerlendirme

Dr. Öğr. Üyesi Olcay IŞIK
Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Özet

Ülkemizde kamu görevlisi statüsündeki hekimlerin son yıllarda artan şekilde başvurduğu iş bırakma; ilk başlarda kendi ifadeleriyle g(ö)rev bırakma eylemleri, sağlık hizmetlerinin sürekliliği yönüyle toplumsal tartışmalara sebebiyet verirken, hukuki açıdan grev hakkı, disiplin sorumluluğu ve temel haklar çatışması yönünden değerlendirilebilecek bir meseledir. Anayasa'nın 54. maddesi uyarınca Türk hukukunda grev hakkı sadece işçilere tanınmış, kamu görevlileri ise çeşitli gerekçelerle bu hakkın kapsamı dışında bırakılmıştır. 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 27. maddesinde devlet memurlarının greve karar vermeleri, grev tertip etmeleri, ilan etmeleri ve bu yolda propaganda yapmaları açıkça yasaklanmıştır. Aynı maddede devlet memurlarının herhangi bir greve ya da grev teşebbüsüne katılamayacakları, grevi destekleyemeyecekleri ve teşvik edemeyecekleri ifade edilmiştir. Bununla birlikte 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun disiplin cezalarının çeşitleri ile ceza uygulanacak fiil ve halleri düzenleyen 125. maddesinde kamu hizmetlerinin yürütülmesini engelleme, işi yavaşlatma ve grev gibi eylemlere katılmak veya bu amaçlarla toplu olarak göreve gelmemek, bunları tahrik ve teşvik etmek veya yardımda bulunmak bir daha atanmamak üzere devlet memurluğundan çıkarma cezasını gerektiren fiiller arasında sayılmıştır. Kamu görevlileri sendikası ve konfederasyonlarının yetki ve faaliyetleri ile toplu sözleşme yapılmasına ilişkin usul ve esasları içeren 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'nda grev hakkına ilişkin herhangi bir düzenlemeye yer verilmemiş olması ise yukarıda anılan sınırlayıcı hükümlerle uyumludur.

Diğer yandan konuya ilişkin uluslararası düzenlemeler incelendiğinde, kamu görevlilerine grev hakkı tanıyıp toplu eylemlerinin meşru olarak nitelendirilmesine imkân sağlayabilecek tek düzenlemenin Gözden Geçirilmiş Avrupa Sosyal Şartı'nın 6/4. maddesi olduğu söylenebilir. Ancak bu düzenleme dahi Avrupa Konseyi düzeyinde sınırlamalara açık bir biçimde yorumlanmakta, genellikle ülkelerin iç hukuk düzenlemeleri karşısında etkisiz kalabilmektedir. Nitekim Türkiye, Gözden Geçirilmiş Avrupa Sosyal Şartı'nın 6/4. maddesine çekince koyduğundan iç hukukumuz açısından bir bağlayıcılığı bulunmamaktadır. Ülkemizin de taraf olduğu Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde kamu görevlileri için grev hakkı doğrudan düzenlenmemiştir. Fakat Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatları incelendiğinde; Mahkeme'nin konuya ifade özgürlüğü, örgütlenme özgürlüğü ve ayrımcılık yasağı çerçevesinde yaklaştığı görülmekte, barışçıl şekilde toplanmanın kolektif eylemleri de kapsadığı kabul edilmektedir. Kamu görevlileri için mutlak bir grev yasağı benimsemeyen Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne göre asker, polis, hâkim gibi kamu görevlileri için grev yasağı uygulanabilir. Uluslararası Çalışma Örgütü'nün 87 sayılı Sözleşmesi'nde grev hakkı düzenlenmezken, çalışanlara sadece sendika kurma ve örgütlenme hakkı tanınmıştır. İşçilere örgütlenme ve toplu pazarlık hakkı tanıyan 87 sayılı ILO Sözleşmesi'nin 6. maddesinde ise bu sözleşmenin devlet memurlarını kapsamadığı açıkça düzenlenmiştir. Söz konusu düzenlemelere rağmen ILO Özgürlükler Komitesi grev hakkını, 87 sayılı Sözleşme'nin doğal bir neticesi olarak yorumlamaktadır. Dolayısıyla ILO denetim organlarında, yorum yoluyla kamu görevlilerine de grev hakkı tanınması yönündeki görüş baskındır. Ancak bu görüş tavsiye niteliğinde olup ülkelere makul sınırlama hakkı tanınmıştır.

Bu bildiriye, kamu görevlisi statüsündeki hekimler tarafından gerçekleştirilen iş bırakma eylemlerinin

hukuki niteliği grev hakkı bağlamında ele alınırken, söz konusu eylemlerin meşruiyeti ulusal ve uluslararası düzenlemeler ile mahkeme içtihatları doğrultusunda irdelenecek olup son kertede hekimlerin ve hastaların çatışan temel hakları arasında hassas dengenin ne şekilde sağlanması gerektiği üzerinde durulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kamu görevlisi hekim, iş bırakma, grev hakkı, Anayasa, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi.

A Legal Assessment of the Work Stoppage Actions of Physicians with Public Servant Status

Abstract

In recent years, doctors with public servant status in our country have increasingly resorted to work stoppages. These work stoppages have sparked a social debate about the continuity of healthcare services. From a legal perspective, this issue can be evaluated in terms of the right to strike, disciplinary responsibility, and the conflict of fundamental rights. According to Article 54 of the Constitution, the right to strike is only recognized for workers under Turkish law; public servants are excluded from this right for various reasons. Article 27 of the Civil Servants Law No. 657 explicitly prohibits civil servants from striking, organizing strikes, announcing strikes, or engaging in strike propaganda. The same article states that public servants may not participate in any strike or strike attempt, support a strike, or encourage a strike. However, Article 125 of Civil Service Law No. 657 lists acts such as obstructing the performance of public services, slowing down work, participating in strikes, or collectively refusing to report for duty as reasons for dismissal from public service without the possibility of reappointment. The law also lists inciting, encouraging, or assisting in such actions as reasons for dismissal. The absence of provisions regarding the right to strike in the Public Servants' Trade Unions and Collective Bargaining Law No. 4688, which outlines the authority and activities of public servants' trade unions and confederations, as well as the procedures and principles for collective bargaining, aligns with the aforementioned restrictive provisions.

Conversely, an examination of international regulations on the subject reveals that Article 6/4 of the Revised European Social Charter is the only regulation that grants public officials the right to strike and considers their collective actions legitimate. However, this regulation is subject to restrictions at the Council of Europe level and is generally ineffective against countries' domestic legal regulations. Turkey has placed a reservation on Article 6/4 of the Revised European Social Charter, so it has no binding force in terms of domestic law. The European Convention on Human Rights, to which our country is a party, does not directly address the right of public servants to strike. However, the European Court of Human Rights approaches the issue within the framework of freedom of expression, freedom of association, and the prohibition of discrimination. It is accepted that peaceful assembly also covers collective actions. The European Court of Human Rights does not adopt an absolute ban on strikes for public servants; however, it may apply to public servants such as soldiers, police officers, and judges. Although the International Labor Organization's (ILO) Convention No. 87 does not address the right to strike, it does grant workers the right to form and join unions. Article 6 of Convention No. 87 grants workers the right to organize and bargain collectively and clearly states that the convention does not cover civil servants. Despite this provision, the ILO Committee on Freedom of Association interprets the right to strike as a consequence of the convention. Consequently, the predominant view in ILO supervisory bodies is that public servants should also be granted the right to strike through interpretation. However, this view is advisory, and countries may impose reasonable restrictions.

In conclusion, this paper examines the legality of work stoppages carried out by physicians with civil servant status within the framework of the right to strike. It will consider the legitimacy of such actions in light of national and international regulations and court precedents. Ultimately, the paper will focus on how to strike a delicate balance between the fundamental rights of physicians and patients, which are in conflict with one another.

Keywords: Public servant physician, work stoppage, right to strike, Constitution, European Court of Human Rights.

Türk İş Hukukunda “Psikolojik Taciz (Mobbing)”e İlişkin Güncel Sorunlar ve Gelişmeler

Dr. Öğr. Üyesi Nazlı ELBİR

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Özet

Psikolojik veya manevi taciz olarak da adlandırılan *mobbing*, Türk hukukunda yasal düzenlemelerde tanımlanmamış olmakla birlikte gerek öğretide gerekse yargı kararlarıyla ne anlama geldiği ortaya konmuş bir kavramdır. Hukukumuzda, kanunlar dahilinde *mobbing* ilk olarak “psikolojik taciz” adıyla 2012 yılında yürürlüğe giren 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu’nun 417. maddesinde yer bulmuştur. 2016 tarihli 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu’nun 2. maddesinde ise tacizin psikolojik türünden bahsedilmiştir. Anılan kanunlarda psikolojik tacize sadece kavram olarak yer verilmiş ancak tanımı yapılmamıştır. *Mobbing* kavramına ilişkin öğretide tarafından ve yargı kararlarında getirilmiş temel açıklamalar bir bütün olarak ele alındığında işyerinde psikolojik tacizi şu şekilde tanımlamak mümkün olacaktır: İşyerinde belli bir işçiye ve işçi grubuna, işveren ya da başka işçiler tarafından süreklilik arz edecek ve sistematik bir biçimde gerçekleştirilen her türlü onur kırıcı, kötü muamele biçimindeki, rahatsız edici, manevi şiddet içeren davranış *mobbing* (psikolojik taciz)dir. Bu davranışlarla işçinin yıldırılması suretiyle işten ayrılmaya zorlanması amaçlanmaktadır. Bu özellikleri itibarıyla *mobbing* (psikolojik taciz) işçinin onuruna, hatta bazen zihinsel sağlığına ve böylece manevi bütünlüğüne doğrudan zarar vermektedir. Böylece gerek *mobbing* uygulayan gerekse başka işçiler tarafından uygulanan *mobbing* niteliğindeki davranış ve tutumları engellemeyen, bunlara karşı önlem almayan işverenler, kendilerine işçilerin hem maddi hem manevi bütünlüklerini koruma ödevi yükleyen gözetme borcuna aykırı davranmış olmaktadır.

Bu çalışmada *mobbing*’e ilişkin kavramsal çerçeve ana hatlarıyla ortaya konduktan sonra, güncel sorunlar ve gelişmeler iki ana başlık altında ele alınacaktır: Öncelikle, 6 Mart 2025 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan ve 2011 tarihli Başbakanlık Genelgesi (2011/2) yürürlükten kaldırılan Cumhurbaşkanlığı Genelgesi (2025/3) ile psikolojik tacizin “çalışanların iş yerlerinde kasıtlı ve sistematik olarak belirli bir süre aşağılanması, küçümsemesi, dışlanması, kişiliğinin ve saygınlığının zedelenmesi, kötü muameleyle tabi tutulması, yıldırılması ve benzeri şekillerde” ortaya çıktığı ifade edilmiştir. Türk hukuku bakımından *mobbing*’e ilişkin en yeni gelişme olarak kabul edilebilecek söz konusu Genelge ne tür davranışlarla çalışanların *mobbing*’e maruz kalmış sayılacaklarını belirterek esasen geçmişten beri bu kavramın tanımlanmasında kullanılan unsurların altını çizmiştir. Dahası, sadece işçi değil “çalışan” ifadesini kullanarak konuyu, kamu çalışanlarını da dolayısıyla tüm bağımlı çalışanları kapsayacak biçimde ele almıştır. Bu durum, Genelge’de, psikolojik tacizle mücadele edilmesi için alınacak önlemleri öngören maddelerin altıncısında “toplular sözleşmeleri”nin yanı sıra “toplular sözleşmeler”de yer verilmiş olmasından da anlaşılmaktadır. Genelge’nin getirdiği önemli bir yenilik de ilk olarak 2011/2 sayılı Genelgeyle kurulmuş olan “Psikolojik Tacizle Mücadele Kurulu”nun yeniden oluşturulmasını öngörmesidir. Dahası, yürürlükten kaldırılan Genelge’dekinden farklı olarak bu sefer söz konusu Kurul’un oluşumu Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu, Kamu Denetçiliği Kurumu, Kamu Görevlileri Etik Kurulu’nu, akademisyenleri ve salt “tarafklar” şeklindeki belirsiz bir ifade yerine açıkça işçi, işveren ve kamu görevlileri konfederasyonlarını da dahil edecek biçimde daha geniş kapsamlı olarak belirlenmiştir.

Mobbing’in dijitalleşen iş ilişkileri ve çalışma koşullarındaki görünüşleri de bu çalışmada ele alınacak bir diğer güncel meseledir. Bu bağlamda “dijital çalışma” kavramı genel olarak açıklandıktan sonra bu tür çalışma ilişkilerinde özellikle çalışma süreleri ve işçilerin denetlenmesi (izlenmesi) bakımından psikolojik

taciz niteliğinde kabul edilebilecek eylemler üzerinde durulacaktır. Son olarak da bu kavramlarla ilişkili ve konuyla sınırlı biçimde “işçilerin ulaşılabilir olmama hakkı (*right to disconnect*)” ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Mobbing, psikolojik taciz, işverenin işçiyi gözetme borcu, 2025/3 sayılı Genelge, dijital çalışma.

Current Issues and Developments in Turkish Labour Law Regarding “Psychological Harassment (Mobbing)”

Abstract

Mobbing, also referred to as psychological or moral harassment, is a concept that has not been defined in Turkish laws, but its meaning has been clarified in both legal doctrine and judicial decisions. In our legal system, mobbing was first addressed under the term ‘psychological harassment’ in Article 417 of the Turkish Code of Obligations No. 6098, which entered into force in 2012. Article 2 of the Turkish Human Rights and Equality Institution Law No. 6701, enacted in 2016, refers to psychological harassment. These laws only refer to psychological harassment as a concept, but do not actually define it. Taking into account the basic definitions of the concept of *mobbing* provided by legal doctrine and judicial decisions, psychological harassment in the workplace can be defined as follows: Any behaviour that is humiliating, abusive, disturbing, or involves psychological violence, carried out continuously and systematically by an employer or other employees towards a specific employee or group of employees in the workplace, constitutes ‘mobbing’ (psychological harassment). The aim of such behaviour is to force the employee to leave their job by intimidating them. With these characteristics, *mobbing* (psychological harassment) directly harms the employee’s dignity, and sometimes even their mental health, thereby damaging their psychological integrity. Thus, employers who fail to prevent mobbing behaviour and attitudes, whether committed by the employers themselves or by other employees, and who fail to take measures against such behaviour, are in breach of their duty of care to protect the physical and moral integrity of their employees.

In this study, after the conceptual framework related to *mobbing* is outlined, current issues and developments will be addressed under two main headings: First, the Presidential Decree (2025/3), which repealed the 2011 Prime Ministry Circular (2011/2) and published in the Official Gazette on 6 March 2025, states that psychological harassment manifests itself in the form of ‘deliberate and systematic degradation, belittling, exclusion, damage to the personality and dignity of employees in the workplace, subjecting them to ill-treatment, intimidation, and similar forms’ over a certain period of time. The aforementioned Decree, which can be considered the most recent development regarding *mobbing* in Turkish law, specifies the types of behaviour that constitute *mobbing* and essentially highlights the elements that have been used to define this concept in the past.

Furthermore, by using the term ‘worker’ rather than “employee”, it addresses the issue in a way that covers public servants and, therefore, all dependent workers. This is also evident from the fact that the sixth article of the Circular, which sets out the measures to be taken to combat psychological harassment, refers to “collective agreements” as well as “collective labour agreements”.

Another significant innovation introduced by the Circular is the re-establishment of the ‘Committee on Combating Psychological Harassment,’ which was first established by Circular No. 2011/2. Furthermore, unlike the repealed Circular, the composition of the Committee is now more broadly defined to include

the Turkish Human Rights and Equality Agency, the Public Audit Agency, the Public Officials Ethics Committee, academics, and, instead of the vague term ‘parties,’ the confederations of workers, employers, and public officials. The manifestations of *mobbing* in digitalised labour relations and working conditions are another current issue that will be addressed in this study. In this context, after a general explanation of the concept of ‘digital work,’ the focus will be on actions that can be considered psychological harassment, particularly in terms of working hours and the monitoring (surveillance) of workers in such working relationships. Finally, the ‘right to disconnect’ will be discussed in relation to these concepts and within the scope of this topic.

Keywords: Mobbing, psychological harassment, employer’s duty of care, Circular No. 2025/3, digital work.

Sürdürülebilirlik Kavramının İş Hukukuna Olası Etkileri

Arş. Gör. Aslı ÇALIŞKAN YILDIRIM
İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Özet

2005 yılındaki Birleşmiş Milletler Dünya Zirvesi “Sürdürülebilirlik” kavramını üç boyutta ele almıştır: ekonomik, sosyal ve çevresel. Sürdürülebilirliğin sosyal yönü olarak, insana yakışır iş kavramı bağlamında işçilere adil bir çalışma ortamı sağlanması, özellikle kadın ve çocukların korunması, iklim değişikliği, yeşil dönüşüm çerçevesinde yeni iş imkânlarının yanı sıra, yaşanacak işsizlik de göz önüne alınarak adil geçişin sağlanması gibi hedefler öne çıkmaktadır.

Türkiye’nin de tarafı olduğu 2015 tarihli iklim değişikliğine ilişkin Paris Anlaşması’nın yanı sıra, AB Yeşil Mutabakatı, AB İş Sağlığı ve Güvenliği Stratejik Çerçevesi 2021-2027 gibi çalışmalarla uyumlu bir biçimde ülkemizde Ticaret Bakanlığı’nca hazırlanan Yeşil Mutabakat Eylem Planı 2021, Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı’nın İşgücü Piyasalarında Yeşil Dönüşüm başlıklı çalışma grubu raporu ve 7552 sayılı İklim Kanunu gibi kaynaklar çerçevesinde, Sürdürülebilirlik kavramının İş Hukuku’na olası etkileri bu çalışmada dört başlık altında toplanmıştır. Buna göre sırasıyla işverenlerin yükümlülüklerinin artması (mesela iklim değişikliği, enerji tasarrufu, verimlilik vs. hakkında işçilere eğitim verilmesi, İklim Kanunu gereği sera gazı emisyonu ölçümlerini bildirme, izin alma zorunluluğu, sürdürülebilirlik raporları hazırlama yükümlülüğü vs.) veya yeşil dönüşüm çerçevesinde çevrenin korunmasına veya iyileştirilmesine hizmet eden “yeşil işler”in yahut yenilebilir enerji, enerji verimliliği gibi yeni sektörlerin ortaya çıkması nedeniyle yeni iş alanlarının ortaya çıkması; bununla birlikte, çevreye zarar veren işletmelerin kapatılması veya faaliyetlerinin azaltılması mesela fosil yakıtların terk edilmesi halinde bazı işlerin elenmesi ve işsizlik riski; bazı işlerin ve/veya işyerlerini kapatılması, iş hacminin azaltılması gibi durumlarda işletmesel gereklerle fesih sebebi olarak sürdürülebilirliğin karşımıza çıkması; performans değerlendirme ölçütü olarak sürdürülebilirliğe katkı; sürdürülebilirlik bağlamında iklim değişikliği (mesela aşırı sıcaklar nedeniyle özellikle de inşaat ve tarım işçilerinin, turizm çalışanlarının güneş çarpması, deri kanseri gibi risklere karşı korunması, orman alanlarındaki yangın riski vs.), kimyasal maruziyetlerdeki değişim (mesela deprem riskinden korunmak ve konut ihtiyacı üzerine kentsel dönüşümün hız kazanması ile asbest gibi şu an yasaklı olan maddelere karşı maruz kalma riskinin artması) gibi nedenlerle İş Sağlığı ve Güvenliğindeki değişim ihtiyacı kısaca ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sürdürülebilirlik, iş sağlığı ve güvenliği, iklim değişikliği, adil geçiş.

Potential Impacts of the Concept of Sustainability on Labour Law

Abstract

The United Nations World Summit in 2005 addressed the concept of “sustainability” in three dimensions: economic, social, and environmental. In terms of its social aspect, key objectives include ensuring fair working conditions for employees within the framework of the concept of decent work, protecting particularly women and children, addressing climate change, creating new job opportunities within the scope of green transformation, and ensuring a just transition in light of potential unemployment.

In harmony with the 2015 Paris Agreement on climate change, to which Turkey is a party, as well as the European Green Deal and the EU Strategic Framework on Health and Safety at Work 2021–2027, various national initiatives have also been introduced. Among these are the Green Deal Action Plan (2021) prepared by the Ministry of Trade, the report of the Presidency of Strategy and Budget titled *Green Transformation in Labour Markets*, and the Climate Law No. 7552.

Within the framework of these instruments, the potential impacts of the concept of sustainability on labour law are examined under four main headings in this study. These issues are briefly discussed in this study: accordingly, the emergence of new job opportunities due to increased employer obligations (e.g., training employees on climate change, energy savings, efficiency, etc., reporting greenhouse gas emission measurements as required by the Climate Law, the obligation to obtain permits, the obligation to prepare sustainability reports, etc.) or the emergence of “green jobs” or new sectors such as renewable energy and energy efficiency that serve the protection or improvement of the environment within the framework of the green transformation; the closure or reduction of activities of businesses that harm the environment, such as the abandonment of fossil fuels, may lead to the elimination of some jobs and the risk of unemployment; sustainability may emerge as a reason for termination due to operational requirements in situations such as the closure of certain jobs and/or workplaces or a reduction in business volume; contribution to sustainability as a performance evaluation criterion; the need for changes in occupational health and safety, particularly due to climate change (e.g., extreme heat causing risks such as sunstroke or skin cancer for workers in construction, agriculture, and tourism sectors, increased risk of forest fires, etc.), and changes in chemical exposure (e.g., due to accelerated urban transformation driven by earthquake risk and housing demand, increased exposure to banned substances such as asbestos).

Keywords: Sustainability, occupational health and safety, climate change, just transition

MEDENİ USUL HUKUKU

Özel Hukuk Davalarında Yapay Zekâ Kullanımının Hukukî Dinlenilme Hakkı Açısından İncelenmesi

Arş. Gör. Dr. Ahmet ŞENSÖZ

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Özet

Covid-19 salgını sonrasında, yapay zekanın hukukî süreçlerle uyumlu hâle gelmesi, son yıllarda önemli bir ivme kazanmıştır. Yapay zekâ bağlantılı teknolojik gelişmeler her alanda olduğu gibi, yargı uygulamasına da yansımıştır. Bu etkinin şartlarını ve sınırlarını çizmek, teknik alanlardan ziyade insan ilişkilerini düzenleyen hukuk alanı için ayrı bir önem arz etmektedir. Çünkü hukuk sadece salt teknik yönü olan bir alan olmayıp ayrıca hukukun bir de etik yönü bulunmaktadır. Nitekim hâkimler, Anayasa'ya, kanuna ve hukuka uygun olarak vicdanî kanaatlerine göre karar verirler (Any. m. 138/1). Vicdan ise hukukun etik yönü olup, teknik olarak matematiksel olarak hesap yapılabilen bir şey değildir. Bu açıdan yargıda yapay zekâ kullanımı, yargıya makul sürede yargılanma hakkının sağlanması gibi yönlerden yararlı olsa da bu durum yargıda insanî temasın azalmasından kaynaklı, insan kokusunun azalmasına sebebiyet verir ve bu durum yapay zekanın yargıda kullanılmasının eleştiriyeye açık yönlerini oluşturmaktadır. Nitekim yapay zekanın hızlı gelişimi ve yargılamaya şartları ve sınırları çizilmeden dâhil edilmesi, en başta temel insan haklarının, özellikle de Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 6. maddesinde yer alan adil yargılanma hakkının ihlâl edilmesi sonucunu doğuracaktır. Bu konuda özellikle, Avrupa Birliği'nin Yapay Zekâ Yasası, yargıda kullanılan yapay zekâ sistemlerini yüksek riskli olarak sınıflandırmakta ve adil yargılanma hakkı da dahil olmak üzere temel haklar üzerinde etki değerlendirmeleri gerektirilmesini vurgulamaktadır.

Adil yargılanma hakkının bir unsuru olan hukukî dinlenilme hakkı bilgilendirme hakkı, açıklama ve ispat hakkını ve mahkemenin açıklamaları dikkate alarak değerlendirilmesini ve kararların somut olarak gerekçelendirilmesini içerir. Yapay zekanın bilgilendirme hakkı açısından kullanılması, yargılamanın makul sürede tamamlanabilmesi açısından daha hızlı olmayı sağladığından yararlı bir imkândır. Nitekim hukukumuzda da bu konuda dijitalleşme açısından, tebligata ilişkin elektronik tebligat hükümleri bazı durumlarda uygulanarak, yargılamanın makul sürede tamamlanması teşvik edilmektedir. Ancak hukukî dinlenilme hakkının diğer unsurları olan, açıklama ve ispat hakkı ve mahkemenin açıklamaları dikkate alarak değerlendirilmesi ve kararların somut olarak gerekçelendirilmesi açısından yapay zekâ kullanımının şartlarının ve sınırlarının iyi çizilmesi gerekir. Bu noktada yapay zekadan gerçek hâkimlerin yerine geçerek, davalar hakkında karar veren yapay zekâ hâkim olarak yararlanılmaması gerekir. Çünkü yapay zekanın, hâkimler gibi davalar hakkında karar verebilmesi için işitsel ve görsel algılama, doğal dil algılama, gerçeğin ortaya çıkarılması ve hukukî gerekçelendirilme yapabileceği gibi özelliklere sahip olması gerekir. Bu gereksinimlerin yapay zekada olabilmesi sadece teorik açıdan mümkündür. Ancak pratik olarak bu gereksinimler bir yapay zekada bulunamaz. Çünkü yapay zekâ hâkimin, öncelikle bir insanın olduğu gibi hayat tecrübesine sahip olması gerekir. Diğer yandan, bu konuda son teknoloji bir bilgisayar şeklinde yapay bir zekâ geliştirilse dâhi, insan beyninin tüm sinirsel düzeyinde modellenmesi gibi bilişim teknolojileri açısından bu durum şu anda yetersizdir. Ancak diğer yandan, yargılamada, yapay zekanın hiçbir şekilde kullanılmayacağı sonucu da ortaya çıkmamalıdır. Burada yine insan faktörü ön plana çıkarılmalı, yapay zekâ daha kontrollü ve sınırlı bir fonksiyon üstlenmelidir. Bu şekilde yapay zekaya sahip yazılımlar, daha çok destekleyici ve hâkime yardımcı bir rol oynayabilir. Çalışmamızda, yapay zekâ destekli yargı araçlarının ve yapay zekâ hâkimlerinin adil yargılanma hakkı ve özellikle hukukî dinlenilme hakkı üzerindeki etkisini ve yapay zekanın hukuk davalarında oluşturduğu riskleri ve fırsatları incelemeye çalışacağız.

Anahtar Kelimeler: Dijitalleşme, yapay zekâ, adil yargılanma hakkı, hukukî dinlenilme hakkı, yapay zekâ hâkim.

Examining the Use of Artificial Intelligence in Private Law Cases in Terms of the Right to Be Heard

Abstract

After the Covid-19 pandemic, the harmonization of artificial intelligence with legal processes has gained significant momentum in recent years. Technological developments related to artificial intelligence have been reflected in judicial practice, as in every field. Drawing the conditions and limits of this impact is of particular importance for the field of law, which regulates human relations rather than technical fields. This is because law is not only a field with a purely technical aspect, but also has an ethical aspect. As a matter of fact, judges decide according to their conscientious convictions in accordance with the Constitution, the law and the law (Article 138/I of the Constitution). Conscience is the ethical aspect of law and is not something that can be calculated mathematically. In this respect, although the use of artificial intelligence in the judiciary is beneficial in terms of providing the judiciary with the right to be tried within a reasonable time, this situation causes a decrease in the human smell due to the decrease in human contact in the judiciary, and this situation constitutes the aspects of the use of artificial intelligence in the judiciary that are open to criticism. As a matter of fact, the rapid development of artificial intelligence and its incorporation into the judiciary without conditions and limits will result in the violation of fundamental human rights, in particular the right to a fair trial under Article 6 of the European Convention on Human Rights (ECHR). In particular, the European Union's Artificial Intelligence Law classifies artificial intelligence systems used in the judiciary as high-risk and emphasizes the need for impact assessments on fundamental rights, including the right to a fair trial.

The right to be heard, which is an element of the right to a fair trial, includes the right to be informed, the right to explanation and proof, and the right of the court to take into account the explanations and to concretely justify its decisions. The use of artificial intelligence in terms of the right to be informed is a useful opportunity as it enables the trial to be completed within a reasonable time. As a matter of fact, in our law, in terms of digitalization in this regard, electronic notification provisions regarding notification are applied in some cases and the completion of the proceedings within a reasonable time is encouraged. However, the conditions and limits of the use of artificial intelligence should be well defined in terms of the other elements of the right to be heard, namely the right to explanation and proof, the evaluation of the court by taking into account the explanations and the concrete justification of the decisions. At this point, artificial intelligence should not be utilized as an artificial intelligence judge who decides on cases by replacing real judges. Because in order for artificial intelligence to be able to decide on cases like judges, it must have features such as auditory and visual perception, natural language perception, truth discovery and legal justification. It is only theoretically possible for artificial intelligence to have these requirements. However, practically, these requirements cannot be found in an artificial intelligence. This is because an artificial intelligence judge must first of all have the same life experience as a human being. On the other hand, even if an artificial intelligence could be developed in the form of a state-of-the-art computer, this is currently insufficient in terms of information technologies such as modeling the human brain at all neural levels. On the other hand, it should not be concluded that artificial intelligence cannot be used in any way in the judiciary. Here again, the human factor should be emphasized and artificial intelligence should assume a more controlled and limited function. In this way, software with artificial intelligence can play a more supportive role and assist the judge. In our study, we will try to examine the impact of artificial intelligence-supported judicial tools and artificial intelligence judges on the right to a fair trial and especially the right to be heard and the risks and opportunities created by artificial intelligence in civil cases.

Keywords: Digitalization, artificial intelligence, right to a fair trial, right to be heard, artificial intelligence judge.

Tahkim Yargılamalarında Yapay Zekâ: İnovasyon ile Yasal ve Etik Yükümlülüklerin Dengelenmesi

Av. Mehmet Can DALARDIÇ

Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Yüksek Lisans Öğrencisi

Özet

Yapay zekanın (YZ) entegrasyonu, tahkimi derinden değiştirerek uyumsuzluk çözümünde daha fazla verimlilik, nesnellik ve erişilebilirlik vaat etmektedir. Gelişmiş YZ sistemleri artık karmaşık yasal verileri analiz edebilmekte, dava sonuçlarını tahmin edebilmekte ve hatta sadece idari işlevlerin ötesine geçerek hakem kararları oluşturabilmektedir. Bu ilerleme, uluslararası uyumsuzlukların giderek artan hacmine ve karmaşıklığına hitap etmektedir.

Ancak bu teknolojik sıçrama önemli hukuki ve etik problemleri de beraberinde getirmektedir. Birincil endişe, insan muhakemesinin olmamasıdır; bu da empatiden yoksun ve gerekçesiz kararların ortaya çıkmasına sebep olabilir. YZ algoritmaları, ayrımcı geçmiş veri kümeleri üzerinde eğitildikleri takdirde potansiyel olarak eşitsizliklere neden olan gömülü önyargılar riskini de taşımaktadır. Genellikle “kara kutu sorunu” olarak adlandırılan YZ karar alma süreçlerinin doğasında var olan belirsizlikler, şeffaflık ve oluşturulan YZ kararlarının arkasındaki gerekçenin anlaşılabilirliği konusunda endişelere yol açmaktadır. Hesap verebilirlik bir başka kritik ikilemdir; hatalı YZ kararlarının sorumluluğunu algoritmanın yaratıcısı, veri sağlayıcısı veya sistemin kendisi gibi kişilerden hangisinin taşıdığı belirsizliğini korumaktadır. Ayrıca, YZ sistemlerinin genellikle hassas bilgiler içeren geniş veri kümelerine dayanması nedeniyle kişisel verilerin gizliliğine ilişkin riskler artmaktadır.

New York Konvansiyonu ve UNCITRAL Model Kanunu gibi mevcut hukuki düzenlemeler, büyük ölçüde insan hakemlerin var olduğunu varsaydıklarından, YZ tarafından oluşturulan kararlara uyum sağlamak üzere tasarlanmamıştır. Bu durum, insan olmayan varlıklar tarafından verilen kararların meşruiyeti, usul adaleti ve icra edilebilirliği hakkında temel soruları gündeme getirmektedir. Mahkemeler şeffaflık, hesap verebilirlik eksikliği ve yasal sürece bağlılık ve adil yargılanma hakkı ile ilgili endişeler nedeniyle bu tür kararları uygulamakta tereddüt edebilirler. Tahkime olan güvenin korunması için hayati önem taşıyan tarafsızlık ve bağımsızlık ilkeleri de YZ'nin sürece dahil olması nedeniyle sorgulanabilmektedir.

YZ aracılığıyla etkinlik ve objektiflik arayışı, tahkim sürecindeki bütünlüğü veya ilgili tarafların haklarını tehlikeye atmamalıdır. YZ'nin hukukta etik bir şekilde kullanılması, veri kaynaklarının sıkı bir şekilde incelenmesini, algoritmik şeffaflığı ve verilerdeki gömülü eşitsizliklerin giderilmesine adanmışlığı gerektirir. Bu nedenle, taraflar arasında devam eden iletişim ve iş birliği, YZ'nin ortaya çıkardığı karmaşık etik, yasal ve teknik zorlukların üstesinden gelmek ve tahkimde kullanımının adaletin ve hukukun üstünlüğünün çıkarlarına hizmet etmesini sağlamak için gereklidir. Tahkim yargılamalarında YZ'nin dönüştürücü potansiyeline ilişkin bu araştırma, uluslararası uyumsuzluk çözümünde daha sorumlu bir yenilik arayışının altını çizerek, temel etik ve yasal hususların ele alınmasının gerekliliğinin altını çizmektedir. YZ'nin tahkime entegrasyonu ile ilgili düzenleyici boşluğun ele alınması esastır ve bu da kurumlar içinde özel kurallar oluşturularak başarılabilir. Kapsamlı düzenleyici çerçevelerin hazırlanması, şeffaflığın teşvik edilmesi ve etik YZ uygulamalarına bağlılık yoluyla hakem heyeti, uluslararası tahkim alanında verimliliği, adaleti ve erişilebilirliği artırmak için YZ'yi sorumlu bir şekilde entegre edebilir.

Anahtar Kelimeler: Tahkimde yapay zeka, YZ destekli uyumsuzluk çözümü, algoritmik karar verme, ADR'de yapay zekanın etik etkileri, hakem tarafsızlığı ve teknoloji.

Artificial Intelligence in Arbitral Proceedings: Balancing Innovation with Legal and Ethical Imperatives

Abstract

The integration of artificial intelligence is profoundly reshaping arbitration, promising enhanced efficiency, objectivity, and accessibility in dispute resolution. Advanced AI systems are now capable of analyzing complex legal data, predicting case outcomes, and even generating arbitral awards, extending beyond merely administrative functions. This evolution addresses the increasing volume and complexity of international disputes.

However, this technological leap introduces significant legal and ethical challenges. A primary concern is the absence of human judgment, which can lead to issues with empathy and unreasoned awards. AI algorithms also carry the risk of embedded biases, potentially perpetuating inequalities if trained on discriminatory historical datasets. The inherent opacity of AI decision-making processes, often referred to as the “black box problem,” raises concerns about transparency and the ability to understand the rationale behind AI-generated decisions. Accountability is another critical dilemma: it remains unclear who bears responsibility for erroneous AI judgments—the algorithm’s creator, the data provider, or the machine itself. Furthermore, data privacy risks are amplified due to AI systems’ reliance on vast datasets, which often include sensitive information.

Existing legal frameworks, such as the New York Convention and the UNCITRAL Model Law, were not designed to accommodate AI-generated awards, as they largely assume human arbitrators. This raises fundamental questions about the legitimacy, procedural fairness, and enforceability of awards issued by non-human entities. Courts may be hesitant to enforce such awards due to a lack of transparency, accountability, and concerns about adherence to due process and the right to a fair hearing. The principles of impartiality and independence, crucial for maintaining trust in arbitration, are also challenged by AI’s involvement.

The pursuit of efficiency and objectivity through AI must not compromise the integrity of the arbitral process or the rights of the parties involved. The ethical deployment of AI in law necessitates strict scrutiny of data sources, algorithmic transparency, and a dedication to removing embedded inequalities in the data. Therefore, ongoing dialogue and collaboration among stakeholders are essential to navigate the complex ethical, legal, and technical challenges posed by AI, and to ensure that its use in arbitration serves the best interests of justice and the rule of law. This exploration into the transformative potential of AI in arbitration proceedings underscores the necessity of addressing key ethical and legal considerations, highlighting the path toward responsible innovation in international dispute resolution. It is essential to address the regulatory gap concerning the integration of AI in arbitration, which can be achieved by establishing specialized rules within institutions. It is through the development of comprehensive regulatory frameworks, promotion of transparency, and dedication to ethical AI practices that the arbitration community can responsibly integrate AI to enhance efficiency, fairness, and accessibility within the global legal landscape.

Keywords: Artificial intelligence in arbitration, AI-assisted dispute resolution, algorithmic decision-making, ethical implications of AI in ADR, arbitrator impartiality and technology.

Genel Haciz Yoluyla Takipte Yetkili İcra Dairesinin Tespitine ve Yetki İtirazına İlişkin Tartışmalı Meseleler

Dr. Öğr. Üyesi Cengiz Serhat KONURALP
İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Özet

İcra ve İflas Kanunu'nun (İİK) 50. maddesi konusunu para ve teminat alacaklarının oluşturduğu ilamsız icra takiplerinde yetki hususunu düzenlemektedir. Söz konusu hüküm uyarınca Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun (HMK) yetkiye ilişkin hükümleri kıyas yoluyla ilamsız icra takiplerinde de uygulanacaktır. Buna göre ilamsız icra takibinin bir türü olan genel haciz yoluyla takipte yetkili icra dairesi HMK'daki yetki kurallarına göre belirlenecektir. Bununla birlikte HMK'da mahkemelerin yetkisine ilişkin olarak kesin yetki kuralları da yer aldığından bu kesin yetki kurallarının ilamsız icra takipleri bakımından uygulanıp uygulanmayacağı sorunu ortaya çıkacaktır. Kesin yetki kurallarının ilamsız icra takipleri bakımından da geçerli olduğu kabul edildiği takdirde kesin yetki kuralına riayet edilip edilmediği icra dairesince re'sen göz önüne alınmalıdır. Bu durumda icra dairesinin kesin yetki kuralını göz ardı etmesi veya bu hususta vereceği hatalı bir karar şikâyete konu olacaktır. Bu hususta İİK'nin ilgili hükümleri ve kesin yetki kurallarının amacından yola çıkılarak bir sonuca ulaşılmalıdır. Yine takibin başlatılacağı icra dairesinin belirlenmesi için yetki sözleşmesi yapılabilecek olsa da sadece mahkemelerin yetkisi için düzenlenmiş bir yetki sözleşmesinin icra dairelerini yetkili hale getirip getirmeyeceği de tartışılan hususlardan biridir. Bu konuya, icra dairelerinin ve mahkemelerin yürüttükleri faaliyet ve bu mercilerin özellikleri dikkate alınmak suretiyle çözüm bulunmalıdır.

İİK m.50/2 uyarınca yetki itirazı esas hakkındaki itirazla birlikte yapılacaktır. Buna göre genel haciz yoluyla takipte, borçlu, ödeme emrinin tebliğinden itibaren yedi gün içinde yetki itirazında bulunmalıdır. Yetki itirazının ne şekilde yapılacağına ve yetkisizlik kararı verildiği takdirde hangi prosedürün tatbik edileceğine ilişkin olarak İİK m.50'nin değerlendirilmesi gerekmektedir. Zira İİK m.50'de yer alan atfın yetkili icra dairesini belirlemekle sınırlı olmadığı HMK'daki yetkiye ilişkin tüm hükümleri kapsadığı kabul edildiği takdirde yetki itirazı HMK m.19'a göre yapılacak ve yetkisizlik kararı üzerine HMK m.20 tatbik edilecektir. Bu kabul kapsamında yetki itirazı HMK m.19'a uygun olarak yapılmadığı takdirde icra dairesinin yetki itirazının yapılmamış sayılmasına karar verebilir veremeyeceği icra dairesinin yetkileri çerçevesinde ayrıca incelenmelidir. Yine ödeme emrinin tebliği üzerine yedi günlük süre içinde esasa ilişkin itirazını yapan borçlunun, henüz itiraz süresi bitmediyse, kalan itiraz süresi içinde yetki itirazında bulunabilip bulunamayacağı tartışmalı konulardan biri olarak yer almaktadır. Bu tartışmalı hususa cevap verilirken HMK hükümlerinin icra hukuku alanında kıyasen uygulanmasının sınırı ele alınmalıdır. Yetki itirazı üzerine alacaklının itirazın hükümden düşürülmesi için başvurabileceği imkânlar, yetki itirazının ne şekilde inceleneceği, başvuru mercinin yetkisizlik kararı vermesi üzerine HMK m.20'nin tatbikinde yaşanan problemlerin ayrıca değerlendirilmesi gerekmektedir.

Bu çalışmamızda genel haciz yoluyla takiplerde yetkili icra dairelerinin tespiti, HMK'daki kesin yetki kurallarının bu takiplerde geçerli olup olmadığı, yetki itirazının ne şekilde yapılacağı, yetki itirazının usulüne uygun yapıp yapılmadığının icra dairesince incelenip incelenmeyeceği, yetki itirazı üzerine alacaklının itirazı hükümden düşürmek için başvurabileceği yollar, yetki itirazının incelenmesi ve yetkisizlik kararı üzerine yapılacak işlemler doktrinde ve uygulamada yer alan tartışmalar da göz önünde

tutularak ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: İlamsız icra takibi, genel haciz yoluyla takip, yetki, yetkili icra dairesi, yetki itirazı.

Controversial Issues Regarding the Determination of the Competent Enforcement Office and Jurisdictional Objection in General Debt Enforcement Proceeding

Abstract

The Article 50 of the Enforcement and Bankruptcy Code (EBC) regulates the issue of jurisdiction in enforcement proceedings without judgement, the subject matter of which is money or collateral receivables. According to the aforesaid regulation, the provisions of the Civil Procedure Code (CPC) regarding jurisdiction will be also applied by analogy in enforcement proceedings without judgment. Accordingly, the competent enforcement office for general debt enforcement proceeding, which is a type of enforcement proceedings without judgement, will be determined in accordance with the jurisdiction rules in the CPC. However, since the CPC also contains conclusive jurisdiction rules regarding the jurisdiction of the courts, the question of whether these conclusive jurisdiction rules will be applied to enforcement proceedings without judgment will arise. If it is accepted that the conclusive jurisdiction rules are also valid for enforcement proceedings without judgment, the enforcement office should take into consideration ex officio whether the conclusive jurisdiction rule has been complied with or not. In this case, the enforcement office's disregard of the conclusive jurisdiction rule or any erroneous decision it makes on this matter will be subject to complaint. In this respect, a conclusion should be reached based on the relevant provisions of the EBC and the purpose of the conclusive jurisdiction rules. Even though a jurisdiction agreement can be made to determine the enforcement office where the enforcement proceeding will be commenced, it is also a matter of debate whether a jurisdiction agreement drawn up solely for the jurisdiction of the courts will authorize the enforcement offices. This issue should be resolved by taking into account the activities carried out by enforcement offices and courts and the characteristics of these authorities.

In accordance with EBC Art.50/2, the jurisdictional objection will be made together with the substantive objection. Accordingly, in the general debt enforcement proceeding, the debtor must claim jurisdictional objection within seven days from the notification of the order of payment. EBC Art.50 should be evaluated regarding how jurisdictional objection will be made and what procedure will be applied in case of a decision of lack of jurisdiction. Because, if it is accepted that the reference in EBC Art.50 is not limited to determining the competent enforcement office and covers all provisions regarding jurisdiction in the CPC, the jurisdictional objection will be made in accordance with CPC Art.19 and CPC Art.20 will be applied upon the decision of lack of jurisdiction. Within the scope of this acceptance, if the jurisdictional objection is not made in accordance with CPC Art.19, whether the enforcement office can decide that the jurisdictional objection is not made should be examined within the framework of the powers of the enforcement office. Another controversial issue is whether the debtor, who has claimed substantive objection within seven days of the notification of the order of payment, can raise jurisdictional objection within the remaining objection period, if the objection period has not yet expired. While answering this controversial issue, the limits of the application of the provisions of the CPC in the field of enforcement law should be discussed. The means

that the creditor can apply to have the objection overturned upon the jurisdictional objection, how the jurisdictional objection will be examined, and the problems encountered in the application of CPC Art.20 upon the appealed authority's decision of lack of jurisdiction should be also evaluated.

In this study the determination of competent enforcement offices in general debt enforcement proceedings, whether conclusive jurisdiction rules in CPC are valid in these proceedings, how to claim jurisdictional objection, whether the enforcement office will examine whether the jurisdiction objection has been made in accordance with the procedure, the means that the creditor can apply to overturn the jurisdictional objection, the examination of the jurisdictional objection and the procedures to be followed upon the decision of lack of jurisdiction will be discussed, taking into account the discussions in doctrine and practice.

Keywords: Enforcement proceeding without judgment, general debt enforcement proceeding, jurisdiction, competent enforcement office, jurisdictional objection.

Tahkimde Yapay Zekâ Kullanımına Yönelik Rehber İlkeler

Dr. Öğr. Üyesi Burçin YAZICI
Atatürk Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Özet

Teknolojik gelişmelerin baş döndürücü hızı ve etkisi hukuk mekanizmalarının her alanında etkisini göstermektedir. Özellikle yapay zekânın hızlı gelişimi uyumsuzlukların çözüm sürecinde yeni ve etkili fırsatlar sunar. Hukukun, teknoloji ile kesiştiği alanlarda yapay zekâ ile çalışan ya da yapay zekâ içeren araçlar hızla yer almaktadır. Geride bıraktığımız son bir iki sene içerisinde Avrupa Birliği ve çeşitli uluslararası özerk kuruluşlar başta olmak üzere birçok kurum yapay zekânın adalet sistemlerinde kullanımına yönelik yasal mevzuatının çerçevesini oluşturma çabası içine girmiştir. Yapay zekâ alanında lider bir konuma sahip olmaya çalışan Avrupa Birliği, 2021 yılında Yapay Zekâ Tüzüğü olarak adlandıracağımız bir tüzük teklifi ileri sürmüştü, bu teklif Haziran 2023'te kabul edilerek ilk Yapay Zekâ Kanunu (Artificial Intelligence Act) olma unvanına erişmiştir. Bir diğer gelişme tahkim yargısı alanında yaşanmaktadır. Uluslararası tahkim kuruluşları yapay zekânın tahkim yargısında kullanımına yönelik standartları belirleme çabası içindedir. Tahkim yargılamasında yapay zekâ sistemlerinin kullanımına yönelik standartları belirlemeye çalışan çeşitli kılavuzlar yakın zamanda kamuoyuna duyurulmuştur. Bu alanda ilk çalışma Silikon Vadisi Tahkim ve Arabuluculuk Merkezi tarafından tahkim yargısında yapay zekâ kullanımının çerçevesini çizmek üzere rehber taslak hazırlayarak değerlendirmeye sunulması şeklinde gerçekleşmiştir. Değerlendirmeler neticesinde rehber kılavuz 30.04.2024 tarihinde kabul edilerek yayınlanmıştır. Daha sonra Birleşik Hakemler Kurulu (Chartered Institute of Arbitrators- CIARB) tarafından tahkim yargılamasında yapay zekâ sistemlerinin kullanımına yönelik bir rehber daha yayınlanmıştır. CIARB'ın belirlediği rehber kılavuz ise 19 Mart 2025 tarihinde yayınlanmıştır. Yayınlanan rehber ilkelerin ortak hususlara temas ettiği söylenebilir. Temelde her rehber tahkim yargısında tarafların yapay zekâ kullanımına yönelik standartları belirlemeye çalışmaktadır. Bu kapsamda rehberler yargılamanın taraflarına, hakemlere ve yargılamayı etkileyebilecek üçüncü kişilere yönelik olarak; yapay zekâ kullanımını anlamalarını, gizliliği korumalarını, yapay zekâ kullanımına ilişkin onam alınmasını, yapay zekâ araçları kullanılırken özenli olunmasını ve nihai olarak karar alma süreçlerinde yetkinin yapay zekâyâ bırakılmayacağını benimsemiştir.

Uyumsuzluk çözüm sürecinde yapay zekâ, insan gücünün çok daha ötesinde kolaylık, hızlilik ve verimlilik sunar. Yapay zekânın sunduğu bu fırsatların çeşitli riskler taşıdığı da bilinmektedir. Risk faktörlerinin başında etik kaygılar ve uydurma bilgiler yer alır. Rehber kılavuzlar ve Yapay Zekâ Kanunu'nun tahkim yargılaması özelinde sunduğu fayda ve riskler ile yapay zekâ kullanımının çerçevesinin ele alınması önemlidir. Bu çalışmada, Silikon Vadisi Tahkim ve Arabuluculuk Merkezi (Silicon Valley Arbitration and Mediation Center- SVAMC) tarafından yayınlanan tahkimde yapay zekâ kullanımına ilişkin rehber kılavuz yönetmeliği ve Birleşik Hakemler Kurulu (Chartered Institute of Arbitrators- CIARB) tarafından yayınlanan tahkimde yapay zekâ kullanımına ilişkin kılavuz kapsamında değerlendirmeler yapılmıştır. Ayrıca bu kılavuzlarla birlikte yakın bir zamanda yürürlüğe giren Avrupa Yapay Zekâ Kanunu'nun yargılama hukukuna yönelik hükümleri de dikkate alınmıştır. Nihai olarak yapay zekânın tahkim yargısına yönelik etkilerini değerlendirirken, faydalara odaklanmakla kalmayıp süreçte yaşanacak risklerin göz ardı edilmemesi gerekir.

Anahtar Kelimeler: Tahkim, Avrupa Yapay Zekâ Kanunu, Silikon Vadisi Tahkim ve Arabuluculuk Merkezi, Birleşik Hakem Kurulu, yapay zekâ.

Guidelines for the Use of Artificial Intelligence in Arbitration

Abstract

The rapid pace and influence of advances in technology are affecting every aspect of the judicial system. The swift advancement of artificial intelligence offers novel and efficient prospects in the dispute resolution process. Instruments that utilise or integrate artificial intelligence are swiftly establishing their relevance in domains where law converges with technology. Over the past year or two, several organisations, including the European Union and different international autonomous organisations, have initiated attempts to establish a legal framework for the application of artificial intelligence in judicial systems. The European Union, aiming to establish itself as a leader in artificial intelligence, presented a legislation in 2021 known as the Artificial Intelligence Act, which was enacted in June 2023, thereby becoming the inaugural Artificial Intelligence Act. A further advancement is taking place in the field of arbitration. International arbitration bodies are endeavouring to develop norms for the use of artificial intelligence in arbitration. Recent recommendations have been published to create norms for the use of artificial intelligence systems in arbitration procedures. The initial endeavour in this field was conducted by the Silicon Valley Arbitration and Mediation Centre, which developed a preliminary guide to delineate the application of artificial intelligence in arbitration and presented it for assessment. Subsequent to the assessments, the guide received approval and was published on 30 April 2024. Subsequently, the Chartered Institute of Arbitrators (CI Arb) released an additional handbook about the application of artificial intelligence systems in arbitration processes. The advice issued by CI Arb was released on 19 March 2025. It can be said that the published guidelines touch upon common issues. Each guideline establishes standards for the application of artificial intelligence by the parties involved in arbitration proceedings. The guidelines have been adopted by the involved parties, arbitrators, and third parties to facilitate an understanding of artificial intelligence usage, ensure confidentiality, secure consent for its application, exercise caution in employing AI tools, and acknowledge that decision-making authority cannot be delegated to artificial intelligence.

In the dispute resolution process, artificial intelligence provides ease, speed, and efficiency that surpass human skills. The potential advantages of artificial intelligence include several risks. The primary risk elements are ethical issues and misinformation. It is essential to investigate the advantages and disadvantages of artificial intelligence in arbitration processes, as delineated in the guidelines and artificial intelligence legislation, along with the framework for its use. This study evaluated the guidelines issued by the Silicon Valley Arbitration and Mediation Centre (SVAMC) and the Chartered Institute of Arbitrators (CI Arb) regarding the application of artificial intelligence in arbitration. Furthermore, the stipulations of the recently approved European Artificial Intelligence Act concerning procedural law have been considered. It is essential to assess the influence of artificial intelligence on arbitration processes, emphasising both the advantages and the associated hazards.

Keywords: Arbitration, European Artificial Intelligence Act, Silicon Valley Arbitration and Mediation Centre, Chartered Institute of Arbitrators, artificial intelligence.

Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda Yer Alan Hukuka Aykırı Delil Yasağı Esnetilebilir mi? Karşılaştırmalı Hukuk Perspektifinden Bir Değerlendirme

Büşra Abide TİRYAKİ ÇAVUŞOĞLU
Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Öğrencisi

Özet

Türk hukukunda sıklıkla “zehirli ağacın meyveleri” olarak nitelendirilen hukuka aykırı deliller, medenî yargılama hukuku bakımından Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 189/2 hükmünde açık bir şekilde düzenlenmiştir. Söz konusu hükümde hukuka aykırı olarak elde edilmiş delillerin, mahkeme tarafından bir vakıanın ispatında dikkate alınmayacağı belirtilerek hukuka aykırı delillerin yargılamada kullanılması bakımından mutlak bir yasak hedeflenmiştir. Her ne kadar söz konusu hüküm mutlak bir yasağı hedeflese de doktrinde hukuka aykırı yöntemlerle elde edilen delillerin hükme esas alınması hususunda mutlak bir yasağın mevcudiyeti çeşitli gerekçelerle eleştirilmekte ve bu nedenle hukuka aykırı delil yasağının mutlak olduğu konusunda bir görüş birliği bulunmamaktadır. Buna paralel olarak Yargıtay'ın da birtakım kararlarında maddi hukuktaki hukuka uygunluk sebeplerini geniş yorumlayarak hukuka aykırı delillere ilişkin olan mevcut yasağı aşmaya çalıştığı görülmektedir. Tüm bu hususlar, medenî yargılama hukukumuzdaki hukuka aykırı delil konusundaki mutlak yasağın isabeti noktasında soru işaretleri doğurmakta ve hukuka aykırı delillerin yargılamalarda kullanılmasına ilişkin çeşitli soruları akla getirmektedir: Hukuka aykırı olarak elde edilen deliller hiçbir surette hükme esas alınmadığında yargılamada adaletin tesisi mümkün olabilecek midir? Yargılamada maddi gerçeğe ulaşma ve adil karar verme amaçlarının göz ardı edilmesi ve böylelikle hatalı karar verilmesi sonucunu doğursa dahi elde edilen delil hukuka aykırı olduğu gerekçesiyle yargılama dışında mı bırakılmalıdır? Yoksa belli ölçütler konularak yasağın esnetilmesi mümkün müdür? Bu sorulara sağlıklı bir şekilde cevap verilebilmesi için hukuka aykırı delil noktasında karşılaştırmalı hukuk uygulamalarının dikkate alınması elzemdir. Bu nedenle çalışmamızda medenî yargılama hukukumuzdaki hukuka aykırı delil yasağına ilişkin düzenleme, karşılaştırmalı hukuktaki mevcut düzenlemeler ve mahkeme içtihatları perspektifinde ele alınarak yasağına ilişkin olarak olması gereken hukuk bakımından bir değerlendirme yapılmaya çalışılacaktır. Bu kapsamda hukuk sistemlerimiz arasındaki benzerlik nedeniyle öncelikle Kıta Avrupası hukuk sisteminin uygulandığı Alman ve İsviçre medenî yargılama hukuklarındaki durum ele alınacak, ardından ise Anglo-Amerikan hukuk sisteminin uygulandığı ülkelerdeki durum hakkında fikir sahibi olunabilmesi amacıyla İngiliz hukukunda hukuka aykırı delillere ne şekilde yaklaşıldığı hususu incelenecektir. Bunun yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin hukuka aykırı delillerin yargılamalarda kullanılmasına ilişkin yaklaşımına değinilecek ve son olarak amacı itibarıyla önem arz ettiğini düşündüğümüz ELI/UNIDROIT Avrupa Model Medenî Yargılama Kuralları'nda hukuka aykırı delillere ilişkin yer alan hüküm ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Medenî yargılama hukuku, delil, ispat hakkı, ispat hakkının sınırlandırılması, hukuka aykırı delil.

Can the Prohibition of Illegally Obtained Evidence in Turkish Code of Civil Procedure Be Mitigated? An Evaluation from a Comparative Law Perspective

Abstract

Illegally obtained evidence, commonly referred to in Turkish law as the “fruit of the poisonous tree”, is explicitly regulated under Article 189/2 of the Turkish Code of Civil Procedure. The provision aims at an absolute prohibition on the use of illegally obtained evidence in proceedings by stating that illegally obtained evidence shall not be considered by the court for the purpose of proving a fact. Although the provision seeks to establish an absolute prohibition, various scholars have criticized this position on using illegally obtained evidence for a range of reasons, and thus, the doctrine reflects no consensus on whether the prohibition on illegally obtained evidence is absolute. In parallel, case law indicates that the Turkish Supreme Court has attempted to circumvent the existing prohibition by broadly interpreting the grounds for justification in substantive law in some of its decisions. These points raise concerns about the appropriateness of an absolute prohibition on illegally obtained evidence in our civil procedure law and prompt several questions regarding its admissibility in proceedings: Is it possible to ensure the administration of justice if illegally obtained evidence is entirely excluded from the decision-making process? Should evidence be excluded solely because it was illegally obtained, even if this exclusion undermines the goals of uncovering the truth and delivering a fair decision, potentially resulting in an incorrect decision? Or could the provision be limited by establishing certain criteria? To answer these questions properly, it is essential to consider comparative legal practices concerning illegally obtained evidence. Therefore, this study aims to evaluate the provision on the prohibition of illegally obtained evidence under our civil procedure law by examining relevant provisions and judicial practices in comparative law, and to assess possible reforms. In this context, given the similarities between our legal systems, the study will first examine the approaches taken in two civil law jurisdictions, German and Swiss civil procedure law. This will be followed by an analysis of how English civil procedure law approaches illegally obtained evidence, in order to better understand practices within common law systems. Afterwards, the approach of the European Court of Human Rights regarding the use of illegally obtained evidence in proceedings will be discussed. Finally, the study will review the relevant provision in the ELI/UNIDROIT Model European Rules of Civil Procedure, an important set of rules considering its intended purpose.

Keywords: Evidence, civil procedure law, right to prove, restriction of the right to prove, illegally obtained evidence.

MİLLETLERARASI ÖZEL HUKUK

Yapay Zekâ, Otonom Sistemler ve Hukuki Sorumluluk: Yeni Bir Kişilik Tanımı Mümkün mü?

Arş. Gör. Hasret AK ÇELİK

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Özet

Yapay zekâ ve otonom sistemlerin toplumsal yaşamdaki rolü giderek artarken, bu teknolojilerin hukuki statüsü hâlen tartışmalı bir alan olarak önemini korumaktadır. İnsan benzeri karar mekanizmaları sergileyebilen, çevresel verilerden bağımsız şekilde sonuç üretebilen ve öngörülemez işlem yeteneğine sahip otonom sistemler, klasik hukuk düzenlerinde geçerli olan özne–nesne ayrımını zorlamakta ve kişilik teorilerinin yeniden değerlendirilmesini gerekli kılmaktadır. Bu bağlamda, ulusal ve uluslararası düzeyde “hukuki kişilik” tartışmaları önem kazanmış; özellikle Avrupa Parlamentosu’nun 2017 tarihli raporunda dile getirilen otonom sistemlere sınırlı bir “elektronik kişilik” tanınması önerisi, hukuk doktrininde geniş yankı uyandırmıştır.

Tebliğimizde öncelikle kişilik kavramının tarihsel gelişimi ve modern hukukta tüzel kişilik kurumunun işlevi incelenmektedir. Klasik yaklaşımlara göre kişilik, hak ve borç ehliyetiyle sıkı sıkıya bağlantılıdır. Ancak otonom sistemlerin sebep olduğu zararların tazmini, sözleşme ilişkilerinde taraf olabilme ihtimali ve öngörülemeyen davranışların sorumluluk rejimine etkisi, kişilik kavramının sınırlarının yeniden yorumlanmasını gerekli kılmaktadır. Bu durum, yalnızca medeni hukuk bağlamında değil, aynı zamanda sorumluluk hukuku ve ürün sorumluluğu alanlarında da yeni değerlendirmeler yapılmasını zorunlu hale getirmektedir.

Özellikle ürün sorumluluğu ve üretici yükümlülüğü çerçevesinde, yapay zekâ sistemlerinin kendi kendine öğrenen ve öngörülemeyen davranışları mevcut düzenlemeler için önemli bir sınav oluşturmaktadır. Geleneksel sorumluluk rejimleri, üretici, kullanıcı veya üçüncü kişiler arasında sorumluluğun paylaşılmasını esasına dayanırken; otonom sistemlerin “bağımsız karar” niteliği, klasik kusur sorumluluğu anlayışını tartışmaya açmaktadır. Bu nedenle, yapay zekâyâ ilişkin düzenlemelerin yalnızca teknik standartlarla sınırlı kalmaması; sorumluluk hukukunun temel ilkeleriyle uyumlu, aynı zamanda öngörülebilirliği artıran normatif çözümler sunması gerekmektedir.

Avrupa Birliği’nin 2024 yılında kabul ettiği **Yapay Zekâ Yasası (AI Act)** bu alandaki en güncel örneği oluşturmaktadır. Risk temelli yaklaşımı benimseyen bu düzenleme, yüksek riskli yapay zekâ uygulamalarına yönelik sıkı denetim ve şeffaflık yükümlülükleri öngörmektedir. Türk hukuku açısından ise mevcut Borçlar Hukuku ve ürün sorumluluğu hükümlerinin, otonom sistemlerin öngörülemeyen işleyiş biçimlerine karşı yeterliliği tartışmalıdır. Bu nedenle, Türk hukukunun AB düzenlemelerinden esinlenerek daha açık, öngörülebilir ve teknolojiye uyumlu bir çerçeve geliştirmesi önem arz etmektedir.

Sonuç olarak, otonom sistemlere sınırlı bir hukuki kişilik tanınması, mevcut sorumluluk rejiminde ortaya çıkan boşlukların giderilmesi bakımından dikkate değer bir seçenektir. Ancak bu kişiliğin kapsamı, sınırları ve etik boyutları titizlikle belirlenmeli; düzenlemeler yalnızca ekonomik fayda değil, aynı zamanda insan onuru, veri güvenliği ve toplumsal adalet ilkeleri gözetilerek yapılmalıdır. Bu bildiri, yapay zekâ ve otonom sistemlere ilişkin hukuki düzenlemelerin geleceğine ışık tutacak teorik ve normatif bir tartışma zemini sunmayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yapay zekâ, otonom sistemler, hukuki kişilik, sorumluluk hukuku, ürün sorumluluğu.

Artificial Intelligence, Autonomy, and Liability: Is a New Concept of Personality Possible?

Abstract

The role of artificial intelligence (AI) and autonomous systems in social life is steadily increasing, while their legal status remains a controversial area of law. Autonomous systems that are capable of exhibiting human-like decision-making, producing outcomes independently of environmental data, and demonstrating unpredictable behaviors challenge the traditional subject–object dichotomy in legal systems and necessitate a reconsideration of personality theories. In this context, debates on “legal personality” have gained prominence both at national and international levels. In particular, the European Parliament’s 2017 report, which proposed granting autonomous systems a limited form of “electronic personality,” sparked significant academic and legal discussions.

This study first examines the historical development of the concept of personality and the role of legal entities in modern law. In classical approaches, personality is strictly linked to the capacity to hold rights and obligations. However, the compensation of damages caused by autonomous systems, their potential capacity to enter contractual relations, and the impact of their unpredictable behaviors on liability regimes necessitate a re-examination of the boundaries of personality. This issue calls for new assessments not only in civil law but also in the domains of liability law and product liability.

Within the framework of product liability and producer obligations, self-learning and unpredictable behaviors of AI systems present a significant challenge to existing regulations. Traditional liability regimes rely on the allocation of responsibility among producers, users, or third parties. Yet, the “independent decision-making” capacity of autonomous systems raises doubts about the adequacy of classical fault-based liability doctrines. Therefore, regulations concerning AI should not be limited to technical standards but should also offer normative solutions consistent with the core principles of liability law while enhancing legal foreseeability.

The **Artificial Intelligence Act (AI Act)** adopted by the European Union in 2024 constitutes the most recent example in this field. By introducing a risk-based approach, this regulation imposes strict oversight and transparency obligations on high-risk AI applications. In the context of Turkish law, the sufficiency of existing provisions in the Code of Obligations and product liability law remains questionable when faced with the unforeseeable functioning of autonomous systems. Accordingly, it is crucial for Turkish law to develop a clearer, more predictable, and technologically adaptive framework, drawing inspiration from the EU’s regulatory approach.

In conclusion, granting autonomous systems a limited legal personality appears to be a viable option for addressing the gaps that currently exist in liability regimes. However, the scope, limits, and ethical dimensions of such recognition must be carefully defined. Legal frameworks should be designed not only to maximize economic efficiency but also to safeguard human dignity, data security, and social justice. This paper aims to provide a theoretical and normative basis for future legal regulations concerning AI and autonomous systems.

Keywords: Artificial intelligence, autonomous systems, legal personality, liability law, product liability.

Kurumsal Sürdürülebilirlik Durum Tespiti (CSDDD) Direktifi Uyarınca Şirketlerin Hukukî Sorumluluğu: Sorumluluk Hukuku ve Milletlerarası Özel Hukuk Bağlamında Bir Değerlendirme

Dr. Öğr. Üyesi Deniz ERGENE / Dr. Öğr. Üyesi D. Derya GÜVENİR

İzmir Demokrasi Üniversitesi Hukuk Fakültesi / İzmir Demokrasi Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Özet

İnsan haklarının ve çevrenin korunması, pozitif hukukî paradigmada, devletlerin kişilere karşı üstlendikleri yükümlülüklerdir. Bununla birlikte, son yıllarda, özel kişilerin, bilhassa çok uluslu şirketlerin, insan hakları ve çevre ihlallerine sebebiyet vermesi, özel şirketlerin bu ihlaller sebebiyle hukuken sorumlu tutulması gerekliliğinin çokça tartışılmasına sebebiyet vermiştir. AB yasa koyucuları, bu tartışmalara bir yönüyle cevap veren Kurumsal Sürdürülebilirlik Durum Tespiti Direktifi (CSDDD) ile belirli nitelikleri haiz (e.g. net cirosu 450 milyon avroyu aşan) ana şirketlerin, bu şirketlerin iştiraklerinin ve bu şirketlerin iş modellerinde tedarik zincirinde yer alan sair kişilerin (bilhassa AB dışında faaliyet gösteren ham madde ve ara malı tedarikçilerinin) sebebiyet verdikleri insan hakları veya çevre ihlallerinden ötürü doğrudan doğruya “ana şirketlerin” hukuken sorumlu tutulmalarını öngören bir düzenleme öngörmüştür. Direktif, AB tek pazarında faaliyet gösteren büyük ticarî aktörlerin, AB dışındaki iş ortakları vesilesi ile, AB dışında insan hakları veya çevre ihlâline sebebiyet vermelerinin önünü almayı, bu yolla insan haklarına ve çevreye duyarlı sürdürülebilir iş modelleri inşa edilmesini teşvik etmeyi hedefler. Bu hedef, niteliği gereği, Direktifin AB dışında meydana gelen insan hakları veya çevre ihlallerine uygulanmasını gerektirir ve dolayısıyla sınır aşan hukukî ilişkilere dair bir değerlendirmeyi gerekli kılar. Nitekim bu sebeple tebliğde söz konusu hukukî sorumluluğun maddî hukuka dair koşulları ile milletlerarası özel hukuka dair doğrudan meseleleri inceleyeceğiz.

Bu çerçevede, öncelikle bir yaptırım mekanizması olarak Direktifin 29. maddesinde öngörülen ve düzenleme kapsamındaki şirketlerin bizzat kendilerinin, iştiraklerinin ve tedarik zincirindeki diğer iş ortaklarının faaliyetlerinin insan haklarına ve çevreye yönelik olumsuz etkilerinin tespiti ve takibi, olası etkilerin önlenmesi, mevcut olanların ise ortadan kaldırılmasına yönelik durum tespiti ve özen yükümlülüklerini yerine getirmemeleri sebebiyle gündeme gelen hukukî sorumluluğun muhatapları, hukukî niteliği, şartları ile zamanasını, ispat yükü, delillere erişim ve toplu dava mekanizmaları konularını ele alacağız.

Ayrıca, Direktifin tesis ettiği hukukî sorumluluk rejiminin milletlerarası özel hukuka ilişkin olarak doğurduğu iki temel mesele üzerinde duracağız: Birincisi, Direktifin normatif amacını gerçekleştirmesine engel oluşturabilecek şekilde AB üyesi devletlerde yetkili mahkemenin tayinindeki güçlükler; ikincisi ise, Direktif doğrultusunda yürürlüğe sokulacak üye devlet millî hukuk rejimlerinin doğrudan uygulanabilir kural niteliğinde olması zorunluluğunun, Direktifin normatif amacını gerçekleştirmede yetersiz kalabileceğine dair tespitlerdir.

Nihayet, çalışmamızda gerek sorumluluk hukukuna gerek milletlerarası özel hukuka dair yaptığımız değerlendirmelerde yalnızca günümüzde yürürlükte bulunan CSDDD’yi değil, bu Direktifte sadeleştirme ve yeknesaklık sağlama iddiası taşıyan; ancak bu iddianın çok ötesine geçebilecek sonuçlar doğurabilecek nitelikte değişiklikler içeren torba düzenlemeyi (omnibusu) de dikkate alacağız.

Anahtar Kelimeler: Çok uluslu şirket, tedarik zinciri, insan hakları, çevre, yetkili mahkeme.

Corporate Legal Liability under the Corporate Sustainability Due Diligence Directive (CSDDD): An Analysis within the Frameworks of Civil Liability and Private International Law

Abstract

The protection of human rights and the environment in the positive legal paradigm constitutes obligations that states undertake towards individuals. However, in recent years, the fact that private individuals, especially multinational companies, have caused human rights and environmental violations has led to much debate on the necessity of holding private companies legally responsible for these violations. EU legislators have responded to these debates in certain respects with the Corporate Sustainability Due Diligence Directive (CSDDD), introducing a regulation that provides for the direct legal liability of qualifying companies (those with a net turnover exceeding €450 million), for human rights or environmental violations caused by them or by their affiliated entities and other persons involved in their business models through the supply chain (particularly suppliers of raw materials and intermediate goods operating outside the EU). The Directive aims to prevent major business actors operating in the EU single market from causing human rights or environmental violations outside the EU through their business partners, thereby promoting the development of sustainable business models that are sensitive to human rights and the environment. This objective, by its very nature, requires the Directive to apply to human rights or environmental violations occurring outside the EU and thus necessitates an assessment of cross-border legal relationships. For this reason, this paper will examine the substantive legal conditions of the legal liability in question and the issues it raises in relation to private international law.

Within this framework, we will begin by examining the civil liability mechanism established under Article 29 of the Directive, with a particular focus on the legal responsibility that may arise from the failure of companies within the scope of the Directive to fulfil their due diligence obligations. These obligations concern the identification, prevention, and mitigation of actual or potential adverse impacts on human rights and the environment caused by the activities of the companies themselves, their subsidiaries, and other business partners within their chain of activities. The analysis will cover the potential duty-bearers of such liability, its legal character, the conditions under which liability may be incurred, limitation periods, burden of proof, access to evidence, and mechanisms for collective redress.

Furthermore, we will consider two core issues that the civil liability regime established by the Directive raises in the context of private international law. The first concerns the difficulties in determining the competent court within EU Member States in a manner that may undermine the normative objective of the Directive. The second concerns whether the requirement that Member States' national legal regimes enacted in line with the Directive qualify as rules of overriding mandatory application may nevertheless be insufficient to achieve the Directive's normative objective.

Finally, in our analysis of both civil liability and private international law aspects, we will take into account not only the currently applicable CSDDD but also the omnibus proposal, which—while ostensibly aiming to simplify and harmonize the Directive—introduces amendments that may produce far-reaching consequences beyond this stated aim.

Keywords: Multinational company, supply chain, human rights, environment, competent court.

Dijital Çağda Vatandaşlık Kavramının Dönüşümü: Estonya e-Residency Örneği

Dr. Öğr. Üyesi Esra YILDIZ ÜSTÜN
Atatürk Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Özet

Dijitalleşme, çağımızın en etkili dönüşüm dinamiklerinden biri hâline gelmiş ve toplumsal hayatın pek çok alanında olduğu gibi hukuki yapılarda da köklü değişimlere yol açmıştır. Özellikle son yıllarda hız kazanan dijital teknolojiler, devlet-birey ilişkisini yeniden şekillendirmekte; vatandaşlık gibi geleneksel ve yerleşik bir kavramı dahi tartışmaya açmaktadır. Vatandaşlık, klasik anlamda bireyin bir devlete karşı taşıdığı hukuki ve siyasal bağları ifade eder. Bu bağ, aynı zamanda bireyin devletle olan hak ve yükümlülük ilişkisini de belirler. Ancak küreselleşmenin etkisiyle birlikte vatandaşlık kavramı giderek daha esnek hâle gelmiş ve yerleşik coğrafi sınırların ötesine taşınmaya başlamıştır.

Bu dönüşümün en dikkat çekici örneklerinden biri, Estonya tarafından 2014 yılında hayata geçirilen e-Residency uygulamasıdır. Söz konusu uygulama, bireylere Estonya vatandaşı olmaksızın, dijital ortamda ülkenin hizmetlerine erişim hakkı tanımaktadır. E-Residency sahibi kişiler, Estonya’da şirket kurabilmekte, dijital imza kullanarak resmi işlemler gerçekleştirebilmekte ve vergi mükellefi olabilmektedir. Ancak bu dijital kimlik, ne vatandaşlık ne de fiziksel ikamet hakkı sağlamaktadır. Dolayısıyla birey, Estonya topraklarında fiilen bulunmaksızın, yalnızca dijital varlığı üzerinden devletle hukuki bir ilişki kurabilmektedir.

Estonya’nın bu stratejisi, dijital altyapısını küresel bir platforma dönüştürme ve sınırları aşan bir ekonomik cazibe merkezi yaratma hedefiyle doğrudan bağlantılıdır. Küçük bir nüfusa sahip olan ülke, bu yolla hem yabancı girişimciliği desteklemeyi hem de dijital ekonomide öncü bir rol üstlenmeyi amaçlamaktadır. Ancak uluslararası hukuk açısından bakıldığında, e-Residency uygulamasının klasik vatandaşlık statüsüyle birebir örtüşmediği; daha çok dijital kimlik temelli yeni bir statü oluşturduğu görülmektedir. Bu statünün de tam olarak karşılığı bulunmadığı için kişilerle Estonya devleti arasında uyumsuzluk çıktığında nasıl çözümleneceğine ilişkin kafa karışıklığı oluşturmaktadır. Buna rağmen de birçok kişi Estonya’ya bu uygulamaya sahip olabilmek için başvuru yapmıştır.

Bu çalışmada, öncelikle vatandaşlık kavramı teorik bir çerçevede ele alınacak; ardından Estonya’nın e-Residency uygulaması analiz edilecektir. E-Residency ile vatandaşlık arasındaki temel farklar ve benzerlikler tartışılacak; nihayetinde dijitalleşmenin vatandaşlık statüsünü nasıl yeniden şekillendirdiğine ilişkin değerlendirmelere yer verilecektir.

Anahtar Kelimeler: Estonya, e-Residency, vatandaşlık, dijitalleşme ve dijital kimlik.

The Transformation of Citizenship in the Digital Age: The Example of Estonia's e-Residency

Abstract

Digitalisation has emerged as one of the most powerful transformative forces of our time, bringing about fundamental changes not only in social life but also in legal structures. In recent years, the rapid advancement of digital technologies has begun to reshape the relationship between the state and the individual, even challenging traditional and long-established concepts such as citizenship. In its classical sense, citizenship refers to the legal and political bond between an individual and a state. This bond defines the individual's rights and responsibilities vis-à-vis the state. However, under the influence of globalisation, the concept of citizenship has become increasingly flexible and is now beginning to transcend conventional geographical boundaries.

One of the most prominent examples of this transformation is Estonia's e-Residency programme, launched in 2014. This initiative allows individuals to access various public and commercial services offered by the Estonian state entirely through digital means, without acquiring Estonian citizenship. Holders of e-Residency can establish and manage companies in Estonia, perform official transactions using a state-issued digital signature, and fulfil tax obligations. However, this form of digital identity does not confer citizenship, physical residency, or the right to enter the country. As such, it enables individuals to form a legal and economic relationship with the state solely through their digital presence, independent of their physical location.

Estonia's strategy is closely linked to its goal to transform its digital infrastructure into a globally accessible platform and to establish itself as a cross-border economic hub. As a country with a relatively small population, Estonia seeks to attract foreign entrepreneurship and position itself as a pioneer in the global digital economy through this initiative. Nevertheless, from the standpoint of international law, the e-Residency programme does not correspond directly to traditional notions of citizenship. Instead, it introduces a novel legal status grounded in digital identity. The absence of a clear legal analogue for this status creates uncertainties, particularly concerning the mechanisms through which potential disputes between e-residents and the Estonian state would be addressed. Despite these ambiguities, the programme has attracted significant interest, with a substantial number of individuals applying to obtain e-residency.

In this study, the concept of citizenship will first be examined within a theoretical framework; then, Estonia's e-Residency programme will be analysed. The fundamental differences and similarities between e-Residency and citizenship will be discussed; finally, assessments will be made regarding how digitalisation has reshaped citizenship status.

Keywords: Estonia, e-Residency, citizenship, digitalisation and digital identity.

Yapay Zekânın İltica Prosedüründe Kullanılmasının Hukuki Açıdan Değerlendirilmesi

Arş. Gör. Büşra ÖÇAL

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Özet

Yapay zekâ, insan zihinsel yeteneklerinin bilgisayar sistemleri aracılığıyla dijital ortamda modellenerek taklit edilmesini sağlayan bir teknolojidir. Bu doğrultuda yapay zekâ; insanın düşünme, öğrenme, problem çözme, karar verme, dil anlama ve motor becerileri gibi çeşitli bilişsel işlevlerini yerine getirebilen, makine sistemleridir. Günümüzde yapay zekâ; sağlık, finans, otomotiv, ekonomi, eğitim, ticaret gibi birçok alanda kullanılmaktadır. Bu kadar geniş bir kullanım alanına sahip olan bir teknolojinin hukuk bakımından da kullanım alanları ve etkileri bulunmaktadır. Güncel durum açısından yapay zekânın kamu idaresi ve göç yönetimi bakımından farklı alanlarda farklı biçimlerde uygulama örnekleri de mevcuttur. Bazı ülkeler daha sistematik ve hızlı ilerlemek için yalnızca sınıflandırma amacıyla kullanırken, bazı ülkeler risk analizi, biyometrik veri işleme, sahte belge tespiti ve derecelendirme gibi farklı amaçlarla da kullanılmaktadır. Bu bağlamda Almanya, iltica prosedüründe iltica talebinde bulunanların uygunluğunu değerlendirmek ve dil özelliklerine dayanarak geldikleri ülke veya bölgeyi belirlemek için DIAS adlı bir yazılım kullanılmaktadır.

İltica süreci son derece hassas, somut duruma ve bireylere özgü olup insan haklarıyla yakından ilişkili bir süreçtir. Bu nedenle sürecin nasıl değerlendirildiği, hangi ölçütlerin dikkate alındığı, somut durumların ayrıntılı olarak ele alınıp alınmadığı gibi hususlar önem arz etmektedir. Özellikle uluslararası anlaşmalar ve insan hakları açısından, insan onurunun korunması ve güvenliğin sağlanması gerekmektedir. Zira yapay zekâ kullanılırken birçok veri işlenir ve bu veriler farklı kaynaklardan elde edilen verilerle değerlendirilir. Yapay zekânın kullandığı algoritmada etnik köken ayrımı, ırkçılık oluşturan unsurlar ve önyargılar söz konusu olabilir. Bu sebeple başvuru talebinde bulunan kişi; etnik kökeni, milliyeti veya dili nedeniyle ayrımcılığa uğrayabilir. Bu durumun varlığı, hukuki açıdan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6 ve 13. maddelerinde güvence altına alınan adil yargılanma ve etkili başvuru hakkı ile 14. maddede yer alan ayrımcılık yasağının ihlali olarak değerlendirilebilir. Sonuç olarak yapay zekânın iltica prosedüründe kullanılabilmesi için şeffaflık, hesap verilebilirlik, **algoritmik denetim ve insan müdahalesi** dikkate alınarak, titiz bir analiz yapılması gerekir. Aksi halde iltica sürecinin temel amacına uygun hareket edilmemiş olur. Çalışmamız kapsamında yapay zekânın iltica prosedüründe uygulanması hususu; **hukuki boyut, uluslararası insan hakları normları ve somut uygulama örnekleri** ekseninde değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: İltica hakkı, yapay zekâ, hak, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, ayrımcılık.

Legal Evaluation of the Use of Artificial Intelligence in Asylum Procedure

Abstract

Artificial intelligence is a technology that enables the modeling and imitation of human mental abilities in a digital environment through computer systems. In this regard, artificial intelligence refers to machine systems capable of performing various cognitive functions such as thinking, learning, problem-solving, decision-making, language comprehension, and motor skills. Today, artificial intelligence is used in many fields such as healthcare, finance, automotive, economics, education, and trade. A technology with such a wide range of applications also has legal implications and effects. In terms of the current situation, there are also examples of artificial intelligence being applied in different ways in different areas of public administration and migration management. While some countries use it solely for classification purposes to advance more systematically and quickly, others utilize it for various purposes such as risk analysis, biometric data processing, detecting forged documents, and rating. In this context, Germany uses a software called DIAS to assess the eligibility of asylum seekers and determine the country or region they came from based on their language characteristics.

The asylum process is extremely sensitive, specific to each individual and situation, and closely related to human rights. Therefore, issues such as how the process is evaluated, which criteria are taken into account, and whether specific situations are examined in detail are of great importance. In particular, from the perspective of international agreements and human rights, it is necessary to protect human dignity and ensure security. This is because when artificial intelligence is used, a large amount of data is processed and evaluated with data obtained from different sources. The algorithms used by artificial intelligence may involve ethnic discrimination, elements of racism and prejudice. For this reason, the applicant may be discriminated against on the basis of their ethnic origin, nationality or language. The existence of such a situation may be considered a violation of the right to a fair trial and the right to an effective remedy guaranteed by Articles 6 and 13 of the European Convention on Human Rights, as well as the prohibition of discrimination set forth in Article 14. In conclusion, for artificial intelligence to be used in asylum procedures, a thorough analysis must be conducted, taking into account transparency, accountability, algorithmic oversight, and human intervention. Otherwise, the fundamental purpose of the asylum process would not be fulfilled. Within the scope of our study, the application of artificial intelligence in the asylum procedure will be evaluated in terms of its legal dimension, international human rights norms, and concrete application examples.

Keywords: Asylum, artificial intelligence, right, European Convention on Human Rights, discrimination.

İSLAM HUKUKU / HUKUK TARİHİ

دور الاختبارات الذكاء في تحديد أهلية الأداء والمسؤولية الجنائية وفقاً للشرعية الإسلامية

Arş. Gör. Dr. Yasır TÜRKYLMAZ
Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Hukuk Fakültesi

المخلص

لكي يُعتبر الشخص مسؤولاً مسؤولياً قانونيةً وجنائيةً، يجب أن يتّمتّع بأهلية الأداء والأهلية الجنائية. وفي حالة الأفراد ذوي الإعاقة الذهنية، تُحدّد درجة هذه الأهلية من خلال التقييمات النفسية القضائية. وتُشكل اختبارات الذكاء الأساس الذي تقوم عليه هذه التقييمات، إذ إن التطوّرات المعاصرة في مجال الاختبارات المعيارية جعلت من الممكن تحديد درجة ذكاء الفرد بشكل دقيق. والواقع أن الذكاء مفهوم مُجرّد ونسبي، لذلك فإنّ قياسه بمقاييس علمية ثابتة لا يكون ممكناً. ومن ثمّ، فإنّ اختبارات الذكاء تعتمد في أساسها على مقارنة الفرد بأقرّائه من الناحية العمرية. ومن أشهر هذه الاختبارات: اختبار (ستانفورد-بينيه)، واختبار (WISC-IV)، واختبار (بيودي)، وكلها معتمدة على نطاق واسع وتوجّه إلى فئات عمرية مختلفة. وتعتبر نتائج هذه الاختبارات مرجعاً أساسياً في تقييم المسؤولية القانونية والجنائية للفرد، حيثُ يكون معدل الذكاء (IQ) من المؤشّرات الرئيسية في هذه التقييمات. وفي هذا السياق، فإنّ الأفراد ذوي التخلف العقلي يُقسّمون في الطبّ النفسي القضائي إلى خمس فئات وفقاً لدرجات (IQ): القدرة العقلية الحديثة (حافة الذكاء)، التخلف العقلي الخفيف، المتوسط، الشديد، والشديد جداً.

وقد تناولت هذه الدراسة دور اختبارات الذكاء في تحديد أهلية الأداء والمسؤولية الجنائية للأفراد ذوي الإعاقة الذهنية من وجهة نظر الشريعة الإسلامية، وخاصةً في إطار المذهب الحنفي. وقد تمّ خلال الدراسة شرح أنواع الأهلية، وأنواع التخلف العقلي، واليات تطبيق اختبارات الذكاء، وطرق حساب نسبة (IQ)، ومعايير تصنيف الأفراد ذوي التخلف العقلي، إلى جانب تسليط الضوء على أهمّ الاختبارات المُستخدمة (ستانفورد-بينيه، WISC-IV، بيودي). كما تمّت الإشارة إلى النقد الموجّه لهذه الاختبارات، وذلك بسبب طبيعتها النسبية واختلاف قيمتها حسب الزمان والمكان، إلا أنّ تحديث بياناتها باستمدادها من شرائح مُجمّعة مختلفة يُعتبر جواً ناجحاً لهذه الانتقادات.

وفي الختام، تُخلص الدراسة إلى أنّ اختبارات الذكاء تُقدّم أداةً دقيقةً ومعتمدةً في تقييم القدرة الذهنية للفرد، وفهمه لمعاني أفعاله وتبعاتها القانونية، وتتميّز الاستناد إليها في التقديرات الفقهية والقضائية في كلّ من الشريعة الإسلامية والقانون التركي الوضعي. ولذلك، فإنّ هذه الاختبارات تُعتبر كافيةً في تقييم أهلية الأداء والمسؤولية الجنائية إلى حين تطوير أسلوب أفضل وأدقّ.

فلتخت، الكذل تارابت خا، هيئان جلا، هي لوس مل، اءال، هي له، هي سال ا ع يرشلا : هي ح ا فملا تامكلا
ء الكذلا

1 Bu çalışma Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı'nda Prof. Dr. Ali KUMAŞ danışmanlığında Yasır TÜRKYLMAZ tarafından tamamlanan yüksek lisans tezinden üretilmiştir. / This study is derived from the master's thesis completed by Yasır Türkyılmaz under the supervision of Prof. Dr. Ali Kumaş at the Department of Basic Islamic Sciences, Institute of Social Sciences, Recep Tayyip Erdoğan University. /

هذه الدراسة نتجت عن رسالة ماجستير أنجزها ياسر توركيلماز تحت إشراف الأستاذ الدكتور علي قماش في قسم العلوم الإسلامية الأساسية بمعهد العلوم الاجتماعية جامعة رجب طيب أردوغان.

Elektronik ve Dijital Delillerin İslam Hukuku Açısından Değerlendirilmesi

Dr. Öğr. Üyesi Recep BAĞBANCI
Atatürk Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Özet

Teknolojik gelişmelerin toplumsal hayatı derinden etkilemesiyle birlikte ceza muhakemesi süreçlerinde de yeni delil türleri ortaya çıkmış, dijital ve elektronik deliller adli süreçlerin vazgeçilmez unsurlarından biri hâline gelmiştir. Bu gelişmeler, İslam ceza muhakemesi hukuku açısından da yeniden değerlendirilmesi gereken hukuki ve ahlaki tartışmaları gündeme getirmiştir. Bu çalışmada, elektronik ve dijital delillerin İslam hukuku açısından delil değeri, kabul şartları, klasik delil türleriyle ilişkisi ve temel fikhî prensipler ışığında nasıl ele alınabileceği kapsamlı biçimde incelenmektedir.

İslam hukukunda delil sistemi çoğunlukla kesinlik, doğruluk ve adalet ilkeleri üzerine kuruludur. İkrar, şahitlik, yemin gibi delil türleri doğrudan bilgiye dayalıdır ve sübjektif takdirden mümkün olduğunca uzak tutulmuştur. Bu bağlamda, maddi gerçekliğe ulaşma imkânı sağlayan elektronik delillerin -örneğin ses ve görüntü kayıtları, sosyal medya içerikleri veya dijital yazışmalar- değiştirilebilir ve manipüle edilebilir yapıları nedeniyle delil değeri sorgulanmakta, ancak bu değer bütünüyle reddedilmemektedir.

Maslahat, örf, zaruret ve istihsan gibi klasik fikhî yöntemleri sayesinde dijital delillerin sınırlı koşullarda kullanılabilirliği mümkündür. Bu bağlamda, usule uygun elde edilen, teknik olarak doğruluğu ispatlanabilen ve birey haklarına zarar vermeyen dijital delillerin, özellikle destekleyici ispat aracı olarak kullanılabilmesi yönünde çağdaş İslam hukukçuları arasında artan bir görüş birliği söz konusudur. Ancak özel hayatın gizliliği, iftira yasağı, zan ile hüküm verme yasağı gibi temel ilkeler gereği dijital delillerin sınırsız ve mutlak kabulü söz konusu olamamaktadır.

Bu çalışma, İslam ceza muhakemesi sisteminin dijital çağın getirdiği yeni ispat vasıtalarına nasıl yaklaşması gerektiğine dair teorik bir çerçeve sunmakta; geleneksel delil sistematiği ile teknolojik gerçeklik arasında bir denge kurulmasının mümkün ve gerekli olduğunu ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: İslam Hukuku, dijital delil, elektronik delil, ispat vasıtaları, ses ve görüntü kaydı.

Evaluation of Electronic and Digital Evidence in Islamic Law

Abstract

With technological developments profoundly affecting social life, new types of evidence have emerged in criminal proceedings, and digital and electronic evidence has become an indispensable part of judicial processes. These developments have brought to the fore legal and ethical debates that need to be reevaluated from the perspective of Islamic criminal procedure law. This study comprehensively examines the evidentiary value of electronic and digital evidence from the perspective of Islamic law, the conditions for their acceptance, their relationship with classical types of evidence, and how they can be addressed in light of fundamental fiqh principles.

The evidence system in Islamic law is largely based on the principles of certainty, accuracy, and justice. Evidence types such as confession, testimony, oath, and proof are based on direct information and are kept as far away from subjective judgment as possible. In this context, the evidential value of electronic evidence -such as audio and video recordings, social media content, or digital correspondence- which provides access to material reality, is questioned due to its alterable and manipulable nature, but this value is not entirely rejected.

Thanks to classical fiqh methods such as maslahat, custom, necessity, and istihsan, the use of digital evidence is possible under limited conditions. In this context, there is a growing consensus among contemporary Islamic jurists that digital evidence obtained in accordance with procedure, whose technical accuracy can be proven, and which does not harm individual rights, can be used as a supporting means of proof. However, due to fundamental principles such as the privacy of private life, the prohibition of defamation, and the prohibition of judging based on suspicion, the unrestricted and absolute acceptance of digital evidence is not possible.

This study presents a theoretical framework for how the Islamic criminal justice system should approach the new means of proof brought about by the digital age, demonstrating that it is both possible and necessary to strike a balance between the traditional system of evidence and technological reality.

Keywords: Islamic Law, digital evidence, electronic evidence, means of proof, audio and video recording.

BİLİŞİM HUKUKU

Yapay Zekâya Yönelik Hukuki Düzenleme Yaklaşımları: Japonya Örneği Üzerinden Bir Değerlendirme

Dr. Öğr. Üyesi Deniz Onur ARAS
İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Özet

Günümüzde yapay zekanın kullanılmadığı ya da etkisinin hissedilmediği bir sektör neredeyse kalmamıştır. Bu teknolojiler, yalnızca kendilerine verilen görevleri yerine getirmekle sınırlı kalmamakta; aynı zamanda karar verme süreçlerine destek olmakta ve hatta doğrudan karar verici konumuna gelebilmektedir. Özellikle kamu ve özel sektörlerde, yapay zeka sistemlerinin karar alma mekanizmalarında kullanımının artmasıyla birlikte, bu teknolojilerin güvenilirliği hem teknik hem de hukuki açıdan yoğun biçimde tartışılmaktadır. Söz konusu tartışmalar, zaman içerisinde hukukun yapay zeka teknolojilerine karşı nasıl bir yaklaşım benimsemesi gerektiği ve hukuk sistemlerinin bu teknolojiye nasıl yaklaşacağı hususları etrafında şekillenmiştir.

Yapay zekanın tüm ülkelerdeki yaygın kullanımı, farklı hukuk sistemlerinin bu teknolojiyi düzenleme biçimlerini ve düzenlemeye ilişkin stratejik tercihlerini önemli hale getirmektedir. Bu bağlamda, hangi ülkelerin yapay zekayı düzenlediği, bu düzenlemelerde hangi stratejilerin kullanıldığı, nelerin öncelendiği ve nasıl bir yaklaşıma dayandığı temel sorular olarak öne çıkmaktadır.

Avrupa Birliği, yapay zekayı düzenleyen ilk uluslararası aktör olmakla birlikte Avrupa Birliği Yapay Zeka Yasası ile risk temelli bir yaklaşım benimsemiştir. Bu düzenleme, sağlayıcı ve dağıtıcılar için çeşitli yükümlülükler öngörmekte, yapay zeka sistemlerini dört risk kategorisine ayırmaktadır. Örneğin kabul edilemez risk taşıyan yapay zeka uygulamaları tamamen yasaklanırken, düşük riskli teknoloji sağlayıcılarına herhangi bir yükümlülük getirilmemektedir.

Avrupa Birliği'nde, Birlik olarak gerçekleştirilen düzenlemelerinin aksine, Amerika Birleşik Devletleri'nde yapay zeka düzenlemeleri daha çok eyalet düzeyinde gelişmektedir. Örneğin UTAH, 1 Mayıs 2024 tarihinde yürürlüğe giren Yapay Zeka Politikası Yasası ile üretken yapay zeka kullanan şirketlere açıklama zorunluğu getirirken, Tennessee eyaletinde yürürlüğe giren ELVIS Yasası, kişilerin seslerinin izinsiz biçimde yapay zeka ile klonlanmasını yasaklamaktadır. Federal düzeyde ise, şeffaflık ve riskli kullanımların sınırlandırılması gibi ilkelere dayanan çeşitli düzenlemeler gündeme gelmiş ve bazı mevzuatta yapay zekaya ilişkin çeşitli hükümler getirilmiştir.

Japonya, özellikle 1900' lü yılların ortalarından itibaren teknolojik gelişmelerde büyük bir ivme kazanmıştır. Son yıllarda ise özellikle yapay zeka ve robotik alanlarında Japonya öncü ülkeler arasında yer almıştır. Gelişimdeki bu hızla aynı oranda meydana gelebilecek hukuki sorunlar ve hukuki altyapı Japonya' da da özellikle 2000' li yıllarda tartışılmaya başlanmış ve 28 Mayıs 2025 tarihinde Yapay Zeka İle İlgili Teknolojilerin Araştırma, Geliştirme ve Kullanımının Teşvik Edilmesine İlişkin Kanun' u yürürlüğe sokarak yapay zekaya ilişkin en yeni düzenleyici çerçeveyi sunan ülke olmuştur. Japonya, bu düzenleme ile yapay zeka konusunda yasaklayıcı ve katı kurallar yerine etik temelli, gönüllülük esasına dayalı ve esnek bir strateji benimsemiştir. Bu strateji inovasyonu teşvik edici boyutu ile ön plana çıkmaktaysa da önemli bazı riskleri de barındırmaktadır. Bu çalışmada, farklı ülkelerin düzenleyici yaklaşımları karşılaştırmalı

olarak değerlendirilecek ve Japonya' nın yapay zeka yasasındaki düzenlemelerine ilişkin potansiyel risk ve faydaları tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Yapay zeka, şeffaflık, risk kategorizasyonu, yapay zeka düzenleme stratejileri, küresel yapay zeka politikaları.

Legal Regulatory Approaches to Artificial Intelligence: An Evaluation Through the Example of Japan

Abstract

Today, artificial intelligence is used in almost every sector and its impact is felt everywhere. These technologies not only perform assigned tasks, but also support decision-making processes and can even take on a direct decision-making role. As artificial intelligence systems become increasingly prevalent in decision-making processes, particularly within the public and private sectors, their reliability is being intensively debated from technical and legal perspectives. These debates have centred on how the law should approach artificial intelligence technologies, and how legal systems should regulate them.

The widespread use of artificial intelligence in all countries means that the ways in which different legal systems regulate this technology, and their strategic preferences regarding regulation, are important considerations. In this context, the fundamental questions that arise are which countries regulate artificial intelligence, what strategies are used in these regulations, what is prioritized, and what approach is taken.

The European Union was the first international actor to regulate artificial intelligence and has adopted a risk-based approach with the European Union Artificial Intelligence Act. This legislation imposes various obligations on providers and distributors, and classifies AI systems into four risk categories. For instance, applications that pose unacceptable risks are banned outright, while low-risk technology providers are exempt from any obligations.

Unlike EU regulations, which are implemented at Union level, artificial intelligence regulations in the United States are primarily developed at state level. Utah's Artificial Intelligence Policy Act, for instance, which came into effect on 1 May 2024, requires companies using generative artificial intelligence to disclose this fact, while Tennessee's ELVIS Act prohibits the unauthorized cloning of individuals' voices using Artificial Intelligence. At the federal level, various regulations based on principles such as transparency and limiting risky uses have been proposed, and some legislation has introduced provisions related to artificial intelligence.

Also, Japan has introduced the most recent regulatory framework for artificial intelligence by enacting the Act on the Promotion of Research, Development, and Use of Artificial Intelligence-Related Technologies on 28 May 2025. With this legislation, Japan has adopted an ethical, voluntary and flexible approach to artificial intelligence, rather than restrictive and strict rules. While this strategy is notable for its promotion of innovation, it also carries significant risks. This study will compare and evaluate the regulatory approaches of different countries, discussing the potential risks and benefits of Japan's Artificial Intelligence law.

Keywords: Artificial intelligence, transparency, risk categorization, artificial intelligence regulation strategies, global artificial intelligence policies.

